27,142/B

E. XV 18/h

5153 5

ex libris josephi hautreux Doctoris
medici. 1777.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30529050_0006

515.35

ANTONII DE HAEN,

CONSILIARII ET ARCHIATRI

S. C. R. A. MAJESTATIS,

NECNON MEDICINÆ PRACTICÆ

IN UNIVERSITATE VENDOBONENSI

PROFESSORIS PRIMARII,

RATIO MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO.

TOMUS SEXTUS,

PARTEM XI. COMPLECTENS:

Acceſſere ejuſdem auctoris libelli tres; ſcilicet Hiſtoria anatomico-medica morbi miri & incurabilis: de Deglutitione Diſſertatio: Quæſtiones ſuper methodo inoculandi Variolas.

Singula Volumina compacta væneunt 3 lib.

PARISIIS,

Apud P. F. DIDOT, Juniorem, Bibliopolam, ad Ripam Auguſtinianorum, in ædibus dictis *de Luynes*, ſub ſigno Sancti Auguſtini.

M. DCC. LXXVI.

Cum Approbatione, & Privilegio Regis.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

ELENCHUS CAPITUM

UNDECIM PARTIS.

CAPUT I. De febribus intermittentibus. *page* 1

CAPUT II. De morbis acutis. 65

CAPUT III. De ileo morbo. 92

CAPUT IV. De vario hydrope 150

CAPUT V. Anatomica quædam, & tabularum explicatio. 246

AD CALCEM ADDUNTUR

LIBELLI TRES.

1°. Hiſtoria anatomico-medica morbi miri & incurabilis.

2°. De deglutitione, vel deglutitorum in cavum ventriculi deſcenſu impéditis, diſſertatio.

3°. Quæſtiones ſuper methodo inoculandi variolas.

ANTONII

ANTONII DE HAEN,

RATIO MEDENDI.

PARS UNDECIMA.

CAPUT I.

De Febribus Intermittentibus.

§. I. II. III. *Febres intermittentes tres pertinaces, quarum prima, alteraque, quodam decocto curatæ, ſine cortice kinâ; tertia partim eodem, partim cortice. De triplice tumorum genere, quos febres intermittentes generare ſolent. De abuſu evacuantium remediorum in genere tertio tumorum horum. Duæ criſes indurationis in hypochondrio ſiniſtro, per naris ſiniſtræ hæmorrhagiam; imperfectiores tamen, & cum aliâ criſi metaſtaticâ junctæ.*

Trium harum febrium poſterior, tertiana primùm fuit, dein quotidiana, ad tertiam uſque vicem recidiva. Quædam de incertitudine determinandi naturam febris, à priore ejuſdem paroxyſmo. Calor naturali calore major in frigore febrili, cum algore, & univerſi corporis concuſſione. Intermittentium quandoque æſtus major, quàm acutorum. Suſpecta criſis, quæ per extrema manuum pedumque fit. Kina nonnunquam parvâ doſi rebellem febrem curat, reſeratque certo ſenſu obſtructiones. §. IV. *Omnes notæ febrium intermittentium methodi recenſentur, omniaque auxilia, quæ, ab omni ævo, à medicis, empiriciſque, ad noſtra uſque tempora, ad febris hujus curam adhibita ſunt. Si qua fortè remedia deſint, hæc poſteà facilè ſuas erunt ad claſſes, hîc expoſitas, referenda. Epicriſis ad ſingulam methodum.*

§. I. MULTIPLICES adeò ſunt, quas noſocomium, quaſque nonnunquam quidam extra noſocomium caſus ſuppeditant, obſervationes, ut quid ſeligam ex illis, quid ordine prius, quid poſterius referam, hæream anceps. Exor-

dium tandem hoc anno à febribus intermittentibus capere viſum fuit, 1°. quia hæ febres multam ſibi vindicant praxeos partem. 2°. quia præcedentibus hujus operis tomis rariùs egi de illis. 3°. quia difficilis ſæpè earum medicina eſt. tandem 4°. quia video juniores medicos, quantiſcunque meritis lauream apollineam adeptos, ſæpè vacillantes; & anne forſitan vulgi febrifuga, agyrtarumque arcana, methodicæ curæ, quam in ſcholâ medicâ didicerant, præferenda non forent, anxiâ mente perquirentes. His univerſis de cauſis primùm nonnulas intermittentes febres pertinaciores, ſymptomatibuſve graviores, enarrabo; & adjunctâ, quam ſingulis adhibui, methodo medendi, cunctas deinceps medendi methodos ad ſuas quaſque claſſes referam, & exponam.

Vir quadragenarius, hortulanus, anno 1765. febre intermittente autumnali laboravit; à primo in alterum paroxyſmum quartanâ, deinceps verò per mediam hyemem uſque tertianâ. Die 23. Jan. 1766. me convenit, adhùc tertianarius. Moleſtum patiebatur à febre aurium ſuſurrum, ventris ſuperioris pondus, viriumque defectum. Tempus fe-

bris abigendæ ratus, corticem peruvianum non dedi protinùs, ſed decoctum admodùm ſolvens, quo & febrim, & febris tollere effectus poſſem. Formulam adſcribam, cum poſtmodum ſæpiùs ejuſdem mentio habenda ſit.

℞. Rad. gram.
Taraxaci ana. lib. *jß.*
Minutiſſimè conſciſſa, & diu tuſa, coque aquâ purâ bihorio; colaturæ prælo fortiter expreſſæ libr. iij, adde;
Oxymell. ſimpl. libr. ß.
Sal. polychr. dr. vj.
Unciam ſumat quovis bihorio.

Siluit ad hæc febris. At verò tinnitus aurium continuabat, tumor ſiniſtri hypocondrii dolebat tuſſiſque matutina vexabat. Iteravi decoctum, juſſique bis die ventrem, maximè quà durum, fricaret ante fornacem, unguento compoſito ex ung. martiato & oleo laurin. ana unc. j.

Elapſis abindè quinque diebus, antiquas querelas renovavit, febre omninò liber. Indicationi relictæ morbificæ in corpore materiæ ſatisfacturus, repetivi eadem remedia: ſed tormina ventris acceſſerant moleſta. Suſpecta hæc ſæpè

hîc *Citeſius*, *Cahagneſius*, *Sennertus*, ex intermittentibus ſic natam viderunt colicam Pictonum. Conſilio *Baglivii*, diuturno florum chamomillæ infuſo hæc devici.

Continuatis ſedulò his omnibus, materia febrilis à ſede, quam in hypochondrio ſiniſtro occupaverat, & ex ventre, quem univerſum torminibus vexaverat, ſubduxit ſeſe, collumque undiquè deturpavit tuberculis. Sponte hæc evanuere. Mox verò furunculi varias obſident corporis plagas.

Sed aliud quid contigerat notabile. Tumor ſiniſtri hypochondrii remiſit quidem, collo ſenſim tumente; at ſimul larga admodum naris ſiniſtræ hæmorrhagia acceſſit.

An deſcripta hæc ſæpiùs ab *Hippocrate* criſis ſplenis infarcti? Videtur; ſed multiplex hîc morbi univerſi criſis: & quidem ſplenis, hæmorrhagia ſiniſtræ naris; totius autem materiæ morbificæ, tumoribus colli, & furunculis.

Triplicis generis tumorum, febre intermittente oriundorum, naturam diſtinguimus. Primum genus eorum, qui in ventre, nec rarò in hypochondrio lævo, naſcuntur: nullius illi diſcriminis; imò ejus genii potiùs, ut eoſdem

exoptaret *Sydenham*. Sic enim agens de febr. interm. ann. 1661 ..... 1664. » Obſervatu non indignum eſt, *inquit*, » quod cùm febres automnales teneram ætatem diù cruciarint, nulla ſpes » ſit eaſdem abigendi, donec abdominis regio, circa lienem præcipuè, indurari atque tumefieri occœperit: » iiſdem enim gradibus, quibus hoc » ſymptoma ſupervenerit, febris etiam » fugam meditatur. Neque ex meliore » aliquo prognoſtico morbum hunc » brevi abiturum dixeris; quàm ſi ſedulâ animadverſione ſuboriri hoc » ſymptoma perſpexeris «. *Idem porrò in crurum tumoribus obtinet, qui in adultis aliquando ſpectantur.*

Hoc ſic ſe habere, ut *Sydenham* monuit, quivis experiuntur practici; quodque de tenerâ ætate, quoad ventris tumorem ſcribit, & adulta habet ætas ſed crurum œdema frequentius. Vix curamus hæc; utpotè aut ſponte ad reditum virium, aut levi frictione, diſparentia.

Alterum tumorum genus eſt, quo vir noſter laborabat; quippè quod viſcera vel thoracis, vel ventris, altis infarſit obſtructionibus: quibus debellandis multo ſæpè labore, multoque eſt

opus tempore : præcipuè quandò icterus, quandò hydrops, quandò rhachitis, adjunxerit ſeſe. Huc mirificè eam curam, quæ viro huic adhibita eſt, conferre, experientiâ plurimâ conſtat. Quod ſi oppilatione viſcerum maximam partem ſolutâ, ſuperſtes ægrum debilitas tenet, atque marte divites, mars ipſe, ejuſque varia præparata, cortex caſcariglias, peruvianus, tamariſcus, & quæcumque alia ex ditiſſimâ Boerhavianâ claſſe ſecundi generis cardiacorum petuntur, hanc debilitatem emendant : potiſſimùm ſi aër, ſi regimen, ſi corporis motus, ſi frictiones, eundem collineant in ſcopum.

Tertium tumorum ejuſmodi genus illud eſt, quod neglectis in principio febribus, natiſve à febre obſtructionibus, materiam irreſolubilem, tam altè infixam in viſceribus habet, ut in skirrhos hæc cancroſque abeant; ut icterus niger, iſque irreſolubilis, naſcatur; ut hydrops ſive ſimpliciter aſcites, ſive cyſticus adjungat ſe : undè demùm ab intermittente febre via ad lentam ſternitur, calamitoſamque ſæpè mortem.

Hoc in ſtatu nihil vitam, tolerabiliorem alias, diuturnioremque, reddere calamitoſiorem, brevioremque con-

ſuevit, quàm multus evacuantium uſus. Vel enim nihil, vel parùm, vel multùm, operabuntur. Si multum, vires prorsùm demunt, quandóque in indomabilem cauſam non agunt; intereà dum humores minùs pravos, qui vitam ſuſtentaſſent, attenuando corrumpant. Si vix, aut nihil, hæc remedia evacuent, diſſolvunt humores tamen, cauſamque hydropis adaugent: *cap.* 4. luculento exemplo hoc confirmabitur.

§. II. Anni 1765. Dec. 3. juvenem 18. ann. ſuſcepimus intra noſocomium, cujus en hiſtoriam Improbo labore dimidii anni, victu autem miſerrimo, incidit demùm in febrim quotidianam, cujus id ſingulare, quod frigus 12. fermè horas duraret, tùmque demùm ardor ſubſequeretur & cephalalgia.

Hanc febrim octiduo paſſus, narrat ſe ſepties ſursùm, quaterque deorsùm, ab aſſumto emetico, multa ejeciſſe, nono morbi die venam ſectam eſſe, nariumque ſubſecutam hæmorrhagiam; omnia autem citra vel minimum morbi levamen.

Die 15 morbi, librâ ſeſquialterâ vini, aquâ commiſti, potâ, frigus febrile domari conatus, incidit mox in dyſenteriam quatuor dierum: quâ rhabar-

baro ceſſante, æſtum immoderatum frigoris loco experiebatur.

Suſcepto in noſocomio, valida febris advertebatur, pulſus durus, anxium pectus, cephalalgia vehemens, calor 103. graduum in thermometro Fahrenreitiano. Undè ſanguinis unciæ x. de brachio dextro eductæ ſunt. Moxque denſam cruſtam ſanguis utroque formavit in vaſculo. Febris verè paracmaſtica, quarto exindè die, ſine ſpectabili aut perturbatione criticâ, aut evacuatione, ſic ceſſavit, ut diù poſt levis febricula ſupereſſet, dolorque in lævo hypocondrio multùm vexaret. Antiphlogiſticæ methodo febris acuta ceſſerat.

Ab 8. Dec. ad 11. admodùm vibrans in pulſu motus obſervatur, cum hæmorrhagiâ unciarum duarum, naris quidem utriuſque, ſed ſiniſtræ potiſſimùm, mane; veſpere denuò ſolius naris ſiniſtræ, ſeſquiunciæ. Pulſus dicrotus, *Solano* narium hæmorrhagiæ index, obervabatur nunquàm; ſed, ut monui, pulſus mirè vibrans, nunc utroque in carpo, nunc in alterutro magis, integro biduo ferè.

Critica igitur ſolutio, ut in priore ægro, ita & in hocce, animadverſa eſt,

aſt imperfecta: ceſſavit namque lateris ſiniſtri dolor poſt hæmorrhagiam narium, potiſſimùmque ſiniſtræ; at verò ex hoc tempore querelæ perpetuæ exaudiuntur doloris in hypochondrio dextro, qui ad noctem ingraveſceret, junctumque ſibi moleſtum haberet ardorem. Dolor porrò iſte, ardorque, ad finem menſis uſque, regularem paroxyſmum trium quatuorve horarum quâvis nocte obſervarunt.

Remedia hoc tempore mutari ſæpiùs oportuit. Antacida quandóque danda erant, quod manifeſtum ventriculus teſtaretur acorem: nonnunquàm antihelmintica, quod vermium præſentiam cum peſſimus juvenis victus, tum præſentia quædam vermium ſymptomata, innuerunt. Nulli tamen prodierunt.

Nec dolorem ardoremque varii generis epithemata, cataplaſmata, unguenta, emplaſtra, vel hilum temperarunt. Bilis autem defectum, obſtructionemve, quam alba atque argillacea excrementa indicabant, ſapo venetus cum aloës tantillo, paucorum ſpatio dierum emendavit.

Anno 1766 à 1 Jan. ad 13. uſque, cœpit pomeridiano tempore frigere, horæ, bihorii, ultràque, ſpatio, rariſſimè

notabili aliquo ſubſequente calore. Sicut ob paroxyſmum mediam poſt noctem, huncque pomeridianum, febris eſſet quotidiana duplicata. Cortex neceſſariò nunc indicatus, appetitum reſtituit quidem, diurnumque proxyſmum fregit, ad verò nocturnum minime, qui conſtanter frigore bihorii, calore, ardore, dolore dextri hypochondrii, per aliud bihorium vexabat. Fracto quinimò diurno per corticem peruvianum inſultu, lenta febricula, magnâ cum inquietudine, ſucceſſit.

Interim quam demùm morbi ſedem figeremus, ancipites fluctuabamur. Hepar affectum eſſe, cum indicare locus, tùm alba argillaceaque excrementa innuere poterant; at bilis reſtitutâ functione, nihil eo in loco mutatum fuit.

Ventriculus acore affectus videri poterat, vermibuſque venter; ſed idonea ad hæc remedia incaſſùm data erant. Et ut ſymptomata nos de ſede naturâque morbi certiores non fecerant, multò adhuc minùs viſcerum ſitus: quem adeò varium, adeò ſæpè alterum pro altero collocatum, olim deprehenderamus, ut convicti eſſemus, nos in vivo homine ſitum viſcerum ſæpiùs, non niſi conjecturando, aſſequi. Id ſaltem patebat, juve-

nem duram ſuam, ac miſerabilem vitam, impunè non geſſiſſe; gravemque atque pertinacem in eo latere quæ miram hanc febrim aleret, ingeminaretque, adeſſe originem.

Quapropter die 16 Jan. cœpi ipſi dare decoctum ſaturatiſſimum graminis, &c. ut ægro priori; epigaſtriumque bis die inungi, ac fricari curavi, unguento quod ex ung arthanitæ & martiato ana unc. *j*. gumm. ammon. aceto ſoluti dr. iij. compoſitum erat. Quod unicum remedium internum externumque, diutiſſimè autem continuatum, frigus nocturnum alternâ primùm nocte, tandem integrum ſuperavit; paulatimque primò dolorem, poſtmodùm ardorem, fugavit. Sub hâc curâ rediit adhuc album atque argillaceum excrementum; continuato tamen remedio brevi evanidum; cum alvo tandem ternâ quaternâque ſingulo die, torminoſâ ſæpè, nunc liquidiore, nunc compactiore, ſemper autem flavâ, pulchrè curatus eſt; ſicut 15. Febr. ædes maternas repeteret, decoctoque ibidem per menſem adhuc uſus, firmâ atque robuſtâ valetudine frueretur.

§. III. Ruſticus 18. annorum, gracilis, temperamenti bilioſi, in pueritiâ tuſſi convulſivâ, diuturnâ admodum, malè

habuerat exindè verò ſaniſſimus, corpus jam ante ætatem obfirmatum, atque induratum, ruſtico labore, habebat. Medio Junio proximè elapſo, febre tertianâ ſic corripi cœperat, ut priores tres paroxyſmos horâ nonâ matutinâ experiretur, reliquos quinque ad tres in aurorâ. Frigus tres, aut quatuor, imò ſemel ſex horas, cum ſenſu interni externique algoris univerſique corporis concuſſione durabat; calor moleſtus, haud vehemens tamen, ſimile ferè temporis ſpatium emetiebatur. Unicum verò ſymptoma, toto tempore febris, valida ſcilicèt ac ſicca tuſſis, frigoris æquè quàm caloris tempore vexabat ægrum: cæterum nulla unquàm cephalalgia, nullæ nauſeæ, vomituſque, non ventris tormina, nec ullum conſuetum febrium intermittentium ſymptoma, affuerunt. Febris verò paroxyſmo abſoluto, cephalalgia oboritur, quam in noctem uſque patitur, ſi lecto inhæreat; brevi verò amittit, ſi exſurgat. Abſoluto paroxyſmo, mox fames adeſt, & urget; totoque die intercalari ſaniſſimus, ſummo cum appetitu, comedit, digerit, & naturaliter quotidiè egerit.

Rogatus nulliſne eſſet medicamentis uſus, reſpondit pulverem à chirurgo datum in primo paroxyſmo fuiſſe, qui ni-

hil operaretur: die autem poſt primum paroxyſmum libero electuarium ſumſiſſe, quod bis vomitum, bis moviſſet alvum. Tandem, ſexto paroxyſmo ingruente à vetulâ ſpiritûs vini hauſtum, multo cum pipere, propinatum eſſe, cum eâ tantùm mutatione, ut frigus pro more adeſſet, eique ſolito intenſior calor ſuccederet, ſeptimus autem & octavus paroxyſmus, more ſolito pergerent.

Sanus autem, ſi quis unquam, ſe nobis ſtitit alterâ ab octavo inſultu die, petiturus auxilium. Ipſo autem hoc die, horâ matutinâ nonâ, eâ ſcilicèt horâ, quâ tres priores paroxyſmi adorti erant, febris rediit; ab eodemque die, eâdem præterpropter horâ, quotidiè adfuit: ſic ut 9. julii, dum ſuo de pago rediiſſet, eundem in ipſo nono quotidianæ febris inſultu videremus. Inſultus porrò hi nullo modo differebant ab iis tertianæ; tuſſis in utriſque moleſta, cum abſentiâ quorumvis aliorum febris ſymptomatum, cum cephalalgiâ poſt abſolutam febrim, quæ pro more jacenti diù perſtabat, ſurgenti verò exulabat brevi; cum apetitu mox à febre valido. Unica tamen hæc obſervata diſparitas, quod licèt in utrâque ferè æquale eſſet calo-

tis frigoriſque initium, tempus tamen durationis univerſi paroxyſmi febris quotidianæ dimidium tantum eſſet ejus, quod tertianæ expleverat paroxyſmus. His benè conſideratis, febrim in quotidianâ æquè diuturnam patiebatur, ſed jam in duas diviſam: in tertianâ octo horarum, horarum quatuor in quotidianâ.

Hîc attentè omnia conſideranda ſunt. Quæret fortè quiſpiam an, à datis ad tertianam remediis, tertiana in quotidianam tranſierit? Sciat autem is quotidianæ paroxyſmum jam adfuiſſe, antequàm miſturam diluentem, atque attenuantem quam ad tertianam dederam, deguſtaſſet. Hanc ille poſthac in quotidianâ, poſt paroxyſmum, ſine ullâ morbi mutatione aſſumſit.

De induſtriâ noto quoſvis hujus quotidianæ febris paroxyſmos eorum ſimillimos fuiſſe, qui febrim tertianam conſtituiſſent; eo quod medici nimis univerſaliter videantur differentias, ut vocant eſſentiales, inter utriuſque hujus intermittentis febris paroxyſmos, agnoſcere. Notavi pariter horas invaſionis ſinguli paroxyſmi utrâque in febre; quia etiam juſto generalior eſt eorum aſ-

ſertio, quâ ab ipſius primi paroxyſmi invaſionis horâ, dieique tempore, internoſci doceant, cujuſnam generis intermittentis futura hæc febris ſit. At verò nos & in hoc juvene, & innumeris aliis, talem obſervavimus horum ſignorum inconſtantiam, ut lex firma ex ejuſmodi obſervatis condi nequeat: ſed de hâc queſtione poſteà latius.

Juvenem tunc in noſocomio detinui, uſque ad Auguſti finem: ſic ut quæ nunc enarrabuntur, ſub noſtro contigerint conſpectu.

Quotidiana hæc febris novem conſuetos paroxyſmos abſolvit; in decimo, vix levem percepit admonitionem æger.

Obſervavimus, momento ante paroxyſmum nonum & levem illum decimum, juvenem cum pulſu lento, pleno, forti, pancraticè valentem: frigoris invadentis momento eundem concuti, deque viſcerum ſuorum conquerentem algore. Solus apex naſi, non lobi aurium, nec frons, nec genæ, nullaque pars externa univerſi corporis, frigebant attactu, quantumvis de eorundem frigore vehementer conquereretur. Ipſumque thermometrum Fahrenreitianum gradum 101, ſcilicèt 4. 5. 6. gradus caloris ſupra

naturalem, ſignabat. Pulſus intereà æqualis, fortis, naturali ejus modicè tantùm celerior. Vix læſa reſpiratio.

In termino illo, qui finis frigoris eſt, principiumque caloris, calor thermometri idem fuit. Reſpiratio tunc celerior fortiorque.

In æſtu febrili notabat thermometrum 104. gradus qui in multis acutis nec major eſſe, nec diù tantus perſtare ſolet. Pulſus jam vix eo celerior, qui in frigore febrili, ſed paulò fortior.

An frigus unicè à minore attritu? Undè ergò tanti frigoris perceptio, tremor, concuſſio, quandò calor, thermometro exploratus, aliquot gradibus calorem tranſcenderet naturalem?

Medicamenta autem data ipſi hæc fuere. In frigore febrili bibit ſingulâ horâ calidum vaſculum decocti avenæ, cujus binis in libris manipulus florum ſambuci infuſus, ac mellis puri unciæ duæ commiſtæ erant; idemque in ſubſequente æſtu continuavit: paroxyſmo autem abſoluto, evacuavit quotidiè libras duas aquæ avenæ, miſtas cum unciis duabus rob ſambuci, & dragmâ unâ nitri puri. Continuavit hoc ultimum remedium diù à ceſſante jam febre, eo quod levior ventris durities, quæ ſub febre quoti-

dianâ percipi cœperat, hujus ſub uſu diſparere deprehenderetur.

Liber itaque à febre ruſticus, integrâ videbatur frui ſanitate; id unicè alienum à ſanitate habens, quod pro lætè-rubicundo colore, qui, ipſo, ejuſque fratre, teſtibus, vultum in ſanitate ornaverat, color nunc conſpiceretur fermè ictericus, quamvis cæterùm nulla ſigna icteri adeſſent, jamque omninò molleſceret venter.

Ceſſante febre hâc, mox arena copioſa, & in urinâ, & ad vaſis latera, obſervari cœpta, multoties poſthàc in urinis comparuit, flava aliquando, potiſſimùm autem ſubrubra.

Contigit autem, quotidianâ febre penitùs ceſſante, ut juvenis perciperet dolorem in parte pulposâ pollicis pedis ſiniſtri, nec niſi tertio die eandem indicaret nobis. Parvum tumorem tunc vidimus, ſuppurantem. Criſin fortè naturam hùc verſus molientem ſuſpicati, cataplaſmate emollivimus eum, biduoque poſt aperuimus. Effluente vix ſemicochlearis quantitate puris, totum mox conſolidatum fuit. Undè accidens quidem illud, criticum autem minime fuit: *οὐδὲν γὰρ ὀλίγον κρισιμόν Galenus* dixerat; & quæ ſequuntur id confirmant.

Si tamen criticum naturæ molimen fuiſſet, ſuſpecta hæc criſis fuiſſet. *Coacarum* n°. 68. damnaverat *Hippocrates* critica ad extremas manus pedeſque conamina. Τὰ, ἐν χερσὶ, καὶ ποσὶν ἐρυθήματα, ὀλέθρια. Et *Epid.* 2. apud *Foëſium* 1003. » Quemadmodum Timenei ſorori, ex » valido morbo quid ad digitum abſce» debat: οὐχ ἱκανὸν δὲ δέξασθαι τὴν νοῦσον; » ſed quia digitus non erat locus aptus » ad excipiendam materiam morbificam, » recidivam femina paſſa eſt, & periit. » Et *Epid.* 4. *pag.* 1131. » Undeci» mo die, bono, critico, ad dextræ ma» nûs digitum majorem inflammatio, » ſeptimoque poſt abſceſſum die mors. « Miſerrimè morientem vidit *ill. præſes* hominem, cui pleuriticus dolor tertiâ morbi die in extremis pedibus reſediſſet. Nunquid loca hæc nimis cum tendinoſa, tum nervoſa, quàm ut acrem morbi ferant materiem? An defectu celluloſitatis ſufficientis non poſſunt hæ partes morbi copioſam locare, tranſmittereque materiem? Quæcunque ſit hujus obſervati cauſa, obſervatio facta confirmataque ſufficit nobis. Sin tamen exempla proſtent hominum, poſt ſimiles criſes ſanatorum, admittimus ea libenter; cùm vel ſub ejuſmodi critico

molimine, natura viis aliis eliminaverit tunc id, ad quod eliminandum extremitates digitorum ineptæ fuiſſent; vel caſus rariſſimus exiſtat, qualem *ill. præſes cap. de pleurit.* deſcribit. Sed rariſſima exempla non deſtruunt naturæ *Hippocratis* leges, quæ, id, quod ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ contingit, continent.

Interim nos dolentem juvenis pedem ad maturationem, ſeu potiùs ad exitum materiæ diſponentes, nemo condemnet. Noſtri enim officii eſt, ſi v. g. ad coxam, ad oculum, aliave inidonea loca, morbi materies copioſa jam adeſt, ſuaque turgeſcentia immanes creat dolores, exitum ipſi parare quantocyùs; ne moram trahendo deſtruat, quas obſidet, partes.

Sed è diverticulo in viam. Conſolidato brevi hoc ulcuſculo, color manſit fuſco flavus. Inquietus de illo, exploravi, quid ſolvens noſtrum decoctum, quod priori & alteri ægro profuiſſe ſuprà conſtitit huic efficeret, mediâ ejus unciâ ſingulis horis datâ.

Interim die nono ab ultimo paroxyſmo elapſo, inopinatò contigit, ut juvenis noſter, mox à levi ac frugali prandio, quod ad undecimam antemeridianam in noſocomio datur, frigore per

horam, perque alteram horam calore, corriperetur; conſuetâ cephalalgiâ ſubſequente.

In frigore febrili thermometron gradum caloris naturalis præterpropter notavit, gradum ſcilicèt 95. Orto verò calore febrili 101. gradum, ſummoque in æſtu gradum 105. Pulſus in frigore celer, vix fortis; in calore non celerior, ſed fortior.

Finito toto intra bihorium paroxyſmo, dolor capitis duas adfuit cum dimidiâ horas. Poſtquàm appetitus rediit, cum cæteris optimæ ſanitatis ſignis.

Altero die ad meridiem brevior leviorque paroxyſmus. Porrò utitur, ut olim, in frigore febrili infuſo ſuo florum ſambuci, & extra paroxyſmum decocto ſolvente, nudiustertius præſcripto.

Tertio die inſultus gravior. In ſeſqui alterius horæ frigoræ thermometrum notavit gradum 101 in calore autem vix integræ horæ gradus 106.

Ad eandem circiter horam febris quotidiè rediit, corpus in apyrexiâ ſanum relinquens, uſquè ad paroxyſmum xviii. Eo autem abſoluto, æger nocte vix dormivit, anxius fuit, ſaporemque veluti putridorum piſcium conqueſtus

eſt. Undè ad octavam matutinam ſumſit unc. iiß. aquæ laxativæ viennenſis, pariterque ad horam nonam. Horâ 11 indè alvus compacta copioſa, & horâ dimidiâ poſt laxa alvus, in frigore febrilii adhuc ter, biſque poſt febrim. Frigus ſub actione purgantis trium tantummodò horæ quadrantum, vix ullus calor.

Sequenti die vix obſervata febris: nulla febris die tertio, quarto, quinto, ſexto. Recidiva igitur quotidianæ febris ceſſaſſe videbatur perturbatione purgantis.

Sed color ictericus interim perſeverabat. Proſequebatur ob in accuratè decoctum in vigeſimam ſecundam diem.

Septimo autem apyrexiæ die febris quotidiana tertiò rediit, trihorio poſt prandium, atque ita ad eandem ferè horam quatuor ſibi ſubſequentibus diebus: eâ tamen cum differentiâ, ut ſolum frigus, vix ullus calor, adeſſet; quæ quo demùm pacto ceſſaverit, mox patebit; præmiſſis aliquot obſervationibus.

In omnibus octodecim paroxyſmis recidivæ primæ quotidianæ thermometrum ſemel, ut monui, gradum 95. notavit, cæterùm verò ſemper 99. aut 100. aut 101. Igitur ægro algorem in-

ternum, corporiſque moleſtam à frigore concuſſionem, amarè conquerente, calor ferè ſemper 4. 5. gradibus fuit naturali major. In ſummo calore thermometrum gradum 104. 105. 106. 107. 108. ſignabat; quales gradus vix unquàm, niſi paucis admodum horis, febres acutæ, peracutæ, acutiſſimæque, notare conſueverunt. Patet indè intermittentes febres magnam in ſolidis, fluidiſque, inducere mutationem, lentos humores coquere quidem, ac vaſa, certo modo inertia, ſtimulando animare, debitumque in motum ſæpè excitare poſſe; verùm quoque humores aut nimis diſſolvere, aut difflatis ſubtilioribus, inſpiſſare; fibriſque, quæ, quo agant, non ſtimulo, ſed reſtaurante cardiaco indigeant, ſummam flacciditatem, invincibilemque atoniam facilè conciliare. Cùm id tot exempla confirment limitato ſane ſenſu vis intelligenda proverbii eſt: *De intermittente*, ac præſertim *de quartanâ*, *non ſonat campana*. Undè & regula petenda eſt, intermittentem febrim aut linquendi ſibi, aut abigendi; ut mox patebit.

Sitis in paroxyſmis his, frigoris tempore maximè, intenſa ſic, ut bihorii

ſpatio libras quatuor, quinque, ſex, infuſi ſui evacuaret.

Notavi ſuperiùs paroxyſmos tres priores tertianæ febris hujus juvenis ad nonam matutinam, quinque poſteriores ad tertiam in aurorâ invaſiſſe. Quotidianam primam exactè ſervaſſe horam nonam matutinam, quæ non ultimorum, ſed priorum tertianæ paroxyſmorum erat hora invaſionis. Quotidianæ verò recidivam priorem adortam juvenem ad meridiem eſſe, primò quidem mox ubi pranſus eſſet, reliquis autem diebus ſine prægreſſo prandio. Tandem conſtitit quotidianæ recidivam alteram bihorio trihoriove ſeriùs invaſiſſe. Confirmant hæc, quæ ſupra monui, de incertitudine genium febris, naturamque determinandi, ex tempore primæ invaſionis.

In hac demùm alterâ quotidianæ recidivâ, ſeu intermittente febre quartanâ, laſſitudo perpetua animadvertebatur, virium notabile appetitûſque decrementum, nocturni ſudores, inſomnia, inquietudines tantæ, ut, ne tandem hæc febris cum corpori noxia foret, tum morbos inferret alios, juſtam nobis incuſſerit formidinem. Siſtendam ergo

ergo arbitrati, dedimus ægro dragmam corticis peruviani ad ſextam veſpertinam; alteram dragmam ad decimam; tertiam ſequenti mane ad ſextam, & ultimam ad horam primam pomeridianam. Febris nec eo die, nec ſequentibus, ad aſſumtam quotidiè mediam chinæ unciam, unquam rediit.

Stupenda autem erat, quam à primo die aſſumti corticis obſervabamus, mutatio. Mox enim vires exſurgebant, redibat appetitus, animus erigebatur, bona alvus, bonæ urinæ, eæque nonnunquàm pulchrè hypoſtaticæ, comparebant; &, quod maximè notabile, pertinax ſubictericus color ſenſim diſparebat, intráque decem dies planè aberat. Sic ineunte ſeptembri perfectè ſanus noſocomio exivit, corticem per unam, alteramve ſeptimanam adhùc ſumturus. Domi ſuæ continuâ ſanitate fruitur hucuſque.

Numquid cortex chinæ, febrim virtute febrifugâ tollens, ſimul ſuâ reſtaurante facultate ſyſtema bilioſum emendavit, ut remediis ſolventibus æger poſtmodùm non habuerit opus? videntur ejuſmodi exiſtere caſus: ſed ne nos iidem juſto audaciores reddant, cavea-

mus. Omninò enim credibile videtur decocto reſolventiſſimo, quatuor propè ſeptimanas uſurpato, viſcerum ac potiſſimùm jecinoris, multùm reſeratas obſtructiones fuiſſe, ut demùm superveniens virtus chinæ roborans, opus reliquum abſolverit. Febris enim tertiana, quotidiana deindè bis recidiva, & cutim pertinaciter defœdans ſubictericus color, non merum, non ſimplicem, non causâ materiali carentem, febrilem motum notabant, ſed vitium quoddam jecorarii ſyſtematis, quod primò virtute ſolventis remedii multùm emendatum, demùm penitùs vi reſtaurante corticis devictum eſt.

§. IV. Plures profectò ejuſmodi hiſtorias elapſus proximè annus academicus ſuppeditavit: verùm cùm earum relatio faſtidiosâ forsàn prolixitate diſpliceret, ſermonem obrumpo, meque ad neceſſaria quædam corollaria converto; quæ ſuggeſſit varia methodus febres intermittentes curandi, & ab aliis, antequam ægri ad nos venirent; & à me, poſtquam curæ meæ traditi eſſent; adhibita.

Methodos has varias, diviſas in hæc, quæ fieri in paroxyſmo oporteat, & in

illa quibus extra paroxyſmum opus ſit, optimus *Boerhaave* compendioſè recenſet *cap. de febr. interm.*

In frigore febrili vult ut aperientibus, ſalinis, alkalicis, mineralibus, diluentibus, oleoſis, blandis, calore, motu, fotu, frictione, utamur; hunc in finem dedimus ægris noſtris infuſionem calidè potandam florum ſambuci in aquâ avenæ, cum melle & nitro; in calore autem aquoſa, calida actu commendat, cum ſubacidis aperientibus nitroſiſque permiſtis, vel & cichoraceis, ſimilibuſque blandis aperientibus, quiete. Tandem ſudoris tempore prodeſt *ptiſanâ vinoſâ, juſculis carnium, decoctis temperatis, ſudori urinœque reddere materiem; ſicque hæc non vi caloris, medelæ, ſtragulorum, exprimere, ſed copia aucta promovere, quàm blandiſſimè & diù.* Quæ æger noſter ultimus in frigore febrili ſumſerat, cùm in brevioribus ejus paroxyſmis quoque prodeſſent, caloris, ac ſudoris tempore, continuavit eadem. Mutamus hæc in aliis prout ægri mutatione opus habere videntur.

Quæ autem extrà febrilem inſultum facienda ſunt, ſic enarrat: *primò quidem emeticum dandum: quin abundanti colluviei in primis viis...vomitorium ſæpè*

prodeſt tollendæ, dando ante paroxyſmum eo ſpatio, quo ante hunc effectum præſtet. Id faciendum cognoſcitur ex victu, morbis, ſymptomatibuſque prægreſſis, nauſeâ, vomitu, ructu, tumore, halitu, ſordibus linguæ, gutturis, palati; anorexia, amarore oris, vertigine tenebricoſâ: & abſolutâ operatione dato opiato ſedatus ante febrim tumultus ſit.

2°. Purgans; quod vir magnus iiſdem cum indicationibus, tum cautelis, quàm emeticum, dandum cenſet.

3°. Suadet utrumque hoc remedium minùs evacuandi, quàm ſtimulandi, ſcopo. *Ut & prodeſt idem, dum ſtimuli inſtar movet utrumque.* Utrumque autem repudiat, deficientibus his binis indicationibus. *Aliter nocet*, inquit, *dum debilitat, liquidiſſima elicit, digeſtiones hîc imprimis neceſſarias turbat ſicque diuturnitatem morbi, vel & mortem producit.* Dura, ſed vera, in eos ſententia, qui emetico, & purgante, vel alterutro, omnem intermittentem febrem aggrediuntur!

4°. Sudorifera. *Frigus & febris ſudorifero hîc tollitur ſæpè, dum aliquot ante tempus cognitum futuri paroxyſmi horis, liquido aperiente diluente, leviter narcotico, repletur corpus ægri: deindè unâ horâ ante malum excitatur ſudor, &*

continuatur, donec binæ ultra tempus initii paroxyſmi elapſæ ſint horæ.

5°. Venæ ſectionem; quam non niſi caſu prodeſſe ſtatuit.

6°. Tenuem, exactamque diætam, caſu tamen unicè proficuam.

7°. Corticem peruvianum: *Si autem febris autumnalis vehemens, corpus ex ægritudine debile, morbus jam aliquo tempore duravit; neque adſint ſigna internæ inflammationis, neque collecti alicubi puris, neque obſtructi admodum hujus illiuſve viſceris, cortice peruviano abigetur.*

8°. Epithemata, & epicarpia.

9°. Inunctiones ſpinæ dorſi.

10. Adſtringentia epota.

Commentari hæc decem curationis capita animus neutiquam eſt, cùm exſtent conſummatiſſimi illuſtriſſimi præſidis in hæc commentarii: lubet autem, univerſam praxim percurrendo, examinare in quâvis ſive methodo, ſive empeiriâ, quid boni, quod imitere, inſit; quid mali, quod evites; quid ineptum, quod abjicias; quid demùm periculoſum, quod damnes. Recenſionem hanc junioribus medicis, quibus hæc ſcribo, utilem fore puto.

Ordinem inverto, inchoaturus ab articulo ſexto, qui de tenui exactâque

diætâ agit. In quâvis enim indicatione, ea, quam vitalem vocant, perpetuò obtinet principem locum.

Igitur primò, ad febrim intermittentem curandam, auctores quoſdam diætam exquiſitam atque tenuem commendaſſe meminit *Boerhavius*. *Celſo* referente, *Heraclides*, tarentinus, hanc diætam vehementer commendaverat; ipſeque *Celſus*, licet *Heraclidi* hâc in re non aſſentitur, videtur primis quatuordecim diebus tentaſſe eandem.

Hippocratem hujus ſententiæ non fuiſſe, prima aphoriſmorum ſectio fidem facit: *Tulpius* quartanariis funeſtam fuiſſe exemplis evicit: *Boerhaavius* caſu tantummodo profuiſſe narrat.

Illud interim verum ab alterâ parte eſt, pléniore diætâ homines non raro impetus febriles augere, ipſamque perpetuare febrim; nec facilè curari eos, qui ſuos liberos à febre dies epulando, commenſandoque, tranſigunt: regula ergò ſtatuenda eſt, ne in alterutrum inclinando quis peccet.

In omni ſeu acuto, ſeu chronico morbo, indicatio vitalis cæteris prævalet indicationibus. Si vires vel copioſiore nutrimento, quàm digerere ſubigereque queant, opprimantur; vel ſi debiti defectu nutri-

menti fatiſcant; merito veremur, ne morbus naturæ prævaleat, ſuccumbatque ægrotus. Quamobrem ſi benè appetat ille, ſi benè digerit, egeritque, victu utatur eo, qui ad has facultates conſervandas requiritur. Viribus ſic manebit aptus, qui crudam morbi materiem concoquat, expellatque concoctam. Sanus ſi lautè, ſi multum, comedere conſueverat, plura utique illi erunt, quàm iſti, qui tenuius, concedenda. Qui bis, ter comedere, dum valebant, ſoliti, etiam his ob conſuetudinem conſulendum: plus hyeme, ob majorem voracitatem, quàm æſtate: plus hominibus nationis voracioris, quàm illis, qui frugalioris ſunt. *Et quibus ſemel, aut bis, & plura vel pauciora, & per partes,* (offerri conducat) *videndum. Concedendum autem aliquid & conſuetudini, & tempeſtati, & regioni, & ætati. Aph. ſect* 1. n°. 17. Ipſaque tota hæc ſectio pulcherrimas regulas continet, quas ſecuti practici, ordinatâ rectè diætâ, morbi curationem promovebunt.

Peccant itaque adversùs has *Hippocratis* leges, morboſque pejores periculoſioreſque reddunt, qui nihil niſi tenuem diætam crepent, ne ægri morbum, ut aiunt, nutriant, *Hippocratis* præcepto, & exemplo, ægris noſtris,

febre intermittente laborantibus, alimenta damus talia, tanta, totieſque, quàm & conſuetudo, & facilis eorum tolerantia, concedunt. Sin verò pluribus aſſuetis jam præ vi morbi viſcera iiſdem ferendis non ſint, nos, & præparatione tenuiore, & parciore quidem, ſed frequentiore exhibitione, id reparare ac ſupplere conamur. Ægris, qualis noſter juvenis erat, carnes teneriores, olera, levia farinacea, quibus à puero aſſueverunt, vinique modicum, quo vix carere noſtrates queunt, concedimus, quamdiù viſcera hæc commodè ferunt. Contrario autem modo in noſocomio fit, ſi homines paucioribus, tenuioribuſque aſſueti ſint, ne majore ſolito copiâ viſcera onerentur. Ceterùm hâc elapsâ adhùc æſtate medicinæ auditores viderunt languentem, acuto in morbo, coctionem, cautâ plenioris victûs conceſſione ſic emendatam, ut brevi morbus ad criſin aptaretur; quâ inſtante, ad ejuſdem aureas *Hippocratis* leges, nonnihil iterùm de hoc victu pleniore detrahebatur. Cæteroquin id quod *Tulpius*, ut ſuprà memoravimus, idem quivis advertere practici, exquiſitiore diætâ ægrorum vires ſic minui, collabique, ut coctioni impares in morbum

cum pejorem incidant, tùm protractiorem.

Secundò, emetica laudantur. Eaque alii exhibent remoto admodùm à futuro paroxyſmo tempore, ut diù compoſitus ſit, qui corpore indè concitatus fuerat, motus: alii, ut hic monet celeberr. *Boerhaavius*, paucis ante paroxyſmum horis; quo morbi materiam turbent ſic, ut exquiſitam intermittentem febrim pertinaciter non perpetuet.

Hippocrati ſane ignotum conſilium non fuit. Libro de *Affectionibus* pag. apud *Foëſium* 520. Si autem *quartana prehenderit*, inquit, ἢν μὲν ἀκάθαρτος, ᾖ: *ſi quidem impurus fuerit, primùm quidem caput purgandum, & tribus aut quatuor interjectis diebus* φάρμακον διδόναι ἄνω, κατ᾽ αὐτὴν τὴν λῆψιν, medicamentum ſurſùm evacuans exhibendum eſt ſub ipſam febris acceſſionem. *Celſus*, & apud Celſum *Aſclepias*, idem ſuadent.

Salubre *Hippocratis* conſilium imitati quivis ſapientes practici ſunt, *ubi impurus æger erat*. Eſt duplex hîc notanda impuritas: altera eſt ea, in quâ jam ante morbum viæ primæ ſordibus ſcatent; altera quando, etiam citra has prægreſſas ſordes, ea febris epidemicæ intermittentis conſtitutio eſt, ut

ferè ſemper quid corruptæ bilis ad præcordia colligatur, qualem *Sydenham* ſect. 1. cap. 3. deſcripſit. Aſt verò tertiò præter ejuſmodi impuritates, *Boerhaave*, emeticum laudat, quatenùs ſtimulando moveat materiam febrilem, turbet eandem, confundatque; quo, fracto febris impetu, exquiſita ipſa, diuturnaque, deſinat eſſe.

Triplex hæc emeticorum indicatio medicos movit permultos, ut ferè nunquàm curam febris intermittentis, niſi ab emetico, inchoarent, & bis, ter, plurieſque repeterent, ſuamque in curandis intermittentibus febribus ubique jactarent felicitatem. Et ut expertiſſimus *Thomſon* in tomo 4. Act. edimb. fortunatam ſuam 20. annorum praxin laudat, quâ emeticum det eo frigoris momento, quo æger primas nauſeas experitur; aut ſi non in frigore, ſaltem mox ad nauſeæ in calore principium; ità innumeri alii hanc methodum, tanquàm præſtantiſſimam, commendant, laudant, obſervant.

Hæc tamen *Hippocratis* conſuetudo non fuit, non fuit animus. Cur enim monuiſſet adeò circumſpectè non eſſe dandum, niſi hominis id poſceret impuritas, emeticum? Nec veretur *Syden-*

hamus inter febris protractæ, imò lethalis cauſas, vomitoria referre. Ipſeque *Boerhaavius*, datum vomitorium præter tres datas indicationes, *nocere* ait, *dum debilitat, liquidiſſima elicit, digeſtiones hîc imprimis neceſſarias turbat, ſicque diuturnitatem morbi, vel & mortem producit.* Hinc toties practicorum libri; hinc toties nos, hujus methodi univerſalitatem lugemus.

Ubi verò id dandi vera indicatio eſt, ut detur brevi ante paroxyſmum, votorum pluralitas eſt. Sub ipſam acceſſionem ab *Hippocrate* datum jam vidimus. *Amatus Luſitanus*, qui multas eo modo feliciter patratas à ſe curas jactat, *hujus evacuationis*, inquit, *die paroxyſmi, ratio aſſignatur talis, quia commotione agitata materia, facilior ad expulſionem redditur : quam divinus ſenex contemplatus in quartanâ, die paroxyſmi, pharmacon dare mandat.* Adſtipulatur *Foreſtus* quoque, *libr.* 3 *de Febribus; Quidam*, ait, *in initio hujus febris vomitum provocant, & ante proxyſmum, vel initio paroxyſmi : hujus remedii tanta vis eſt, modò rectè inſtituatur, ut multi hoc unico præſidio convaluerint.* Dabat *Thomſon*, ut vidimus, illud quoque in frigore, aut calore, ad primas nauſeas;

Sydenham vero, & *Boerhaave*, videntur in ſuæ quiſque nationis diſpoſitione id notaſſe, ut ſi dandum emeticum eſſet, illud daretur adeò maturè ante futurum inſultum, ut turbatio corpori indè nata ſedari paregorico poſſet, priuſquàm adeſſet acceſſio. Hinc nulla regula generalis eſt. Obſervatio regionis, tempeſtatis, temperiëi, ætatis, ſexûſque, adeò ab *Hippocrate* commendata, regulam determinat.

Tertio purgantia laudantur. *Hippocrates* eâ conditione, ut ſupra, vomitorii, ita & hic purgantis, extitit laudator. Et primò quidem in eodem quartanario, cui ob impuritatem docuerat emeticum dandum eſſe; *rursùs*, inquit, *aliquo intervallo interjecto, aliud medicamentum deorsùm purgans*, ἐν ἀυτῇ τῇ γῆψει, *in ipsâ acceſſione, dandum erit.*

Subjungit autem mox hæc de tertianâ febre, in quâ nullum emeticum ſuaſit; *cùm febris tertiana detinuerit, ſi impurus tibi æger videatur, quarto die medicamentum purgans dandum eſt.* Φάρμακον hic ſimpliciter dixit, non addendo ἄνω vel κάτω; undè quidem emeticum æquè quàm purgans, quis fortè intelligeret; verùm cùm, notante *Galeno* pluribus in locis, *Hippocrates* nihil ad φάρμακον

vel ad φαρμακεύειν addendo, purgans alvinum intelligat; cùmque *Foëſius* diſertè notet, hanc ejus ſignificationem in confeſſo eſſe apud omnes, qui vel minimam habent ejus dictionis notitiam; certò videtur hîc de alvinâ purgatione Coiis locutus. Repetitque idem de tertianâ præceptum iiſdem penè verbis, *libr.* 2. *de morbis*.

Intentione itaque *Hippocratis* in emetico, & purgante dandis, eâdem exiſtente, condemnantur conſequenter omnes, qui quâcunque intermittente in febre purgante opus eſſe contendunt. *Sydenham* & *Boerhaave* limitarunt cum *Hippocrate* uſum purgantis; ultrà citráque hos limites utrique condemnarunt idem. Equidem *Sydenham* in intermittente autumnali, cùm æger à datis quadrihorio ante paroxyſmum remediis ſudatoriis jam ſudaret, dabat ſcrupulos duos pil. coch. maj. in miſturâ ſpirituosâ; ut ſudare pergeret; non autem propriè ſic egit purgandi ſcopo, *verùm ut binis illis contrariis ſudandi & dejiciendi motibus, eodem tempore excitatis, paroxyſmi proceſſum confunderet, atque interturbaret*: de quâ methodo poſteà pluribus. Undè demonſtratum eſt *Sydenhamum*, non minùs quàm *Boer-*

haavium, purgantia in intermittente febre condemnaſſe, niſi quandò corpora omninò impura eſſent, quo unico in caſu *Hippocratem* purgantia laudaſſe, citatis ejuſdem textibus conſtitit.

Confirmatur hoc ex eo, quod, cùm docuiſſet impura corpora purganda eſſe, deinceps oſtendat quid agendum ſit medico, ſi pharmaco opus eſſe ipſi non appareat: hîc nulla ſive emetici, ſive purgantis, ultrà mentio fit.

Juvenis noſter à primâ quotidianæ febris recidivâ viſus eſt, purgante ante acceſſum dato, curatus. Sed & vera hîc aderat indicatio id dandi.

Hoc demùm, & non alio, ſenſu, intelligimus fortunatas per purgantia curas, quas tot laudibus cumulant auctores; v. g. *Monavius* in epiſt. 37. libr. 2. epiſt. *Cratonis*, aliorumque. Hoc unico ſenſu, ſuo agarico, ut febrifugo, laudes manent, dum veteres ad dragmam i. ii. illum brevi ante febrilem porrigerent acceſſum; ut apud *Dodonæum*, & in adjectis ad *Dodonæum* notis, videre eſt.

Quartò laudatur venæ ſectio, & meritò quidem. Eſt enim aliquandò metus, ne in plethoricis à valido febrili motu, humor copioſior circumductus, noceat ſtagnando, obſtruendo, inflammando,

repagulaque diffringendo ſua. Sed ait *Boerhavius* venæ ſectionem prodeſſe caſu duntaxàt, haud verò ex *Botalli*, ejuſque ſequacium ſententiâ, veluti ad intermittentem febrim curandam per ſe opportunam. Quapropter illam *Sydenhamus* jure rejicit, veluti infidum auxilium, quod in febrim illicò confodit, ejus curam procraſtinat, imò cum cæteris malè adplicatis lethum accelerat.

Quando igitur ſuam fortunatam praxin laudabat D. *Chomel*, ex dato, horâ ante paroxyſmum, largo chamomillæ cum cremore tartari decocta, inſtitutâque mox indè venæ ſectione; eum plethoricos maximè in curâ habuiſſe credibile ſit. An Gallis tamen, centenis ſæpè venæ ſectionibus aſſuetis, venæ ſectio in febribus minùs nocuiſſet? Præcipuè cùm *Riverius* (in cent. 4.) ſimilem curam exemplis, & quidem uno in ſeptimeſtri gravidâ, confirmet? Sed credibilius potiùs profuiſſe miſſionem ſanguinis ob plethoram. *Foreſtus* v. g. qui venæ ſectioni aſſuetus non erat, dum ipſi poſt tertium quartanæ paroxyſmum vena ad incipiens animi deliquium ſolveretur, nec quartum paroxyſmum indè haberet, videtur præ pleni-

tudine ſolutâ tantùm tuliſſe à venâ ſectâ præſidium.

Aliter verò cum hæmorrhoïdum evacuatione res ſe habet. Quamvis enim multùm abſit, ut cum priſcis medicinæ patribus unicam quartanæ febris ab atrâ bile duceremus originem, inficias tamen nemo ibit etiam ab atrâ bile gigni quartanam. Bilis autem atræ per hæmorrhoïdas evacuatione, cauſa febrigena immediatè, atque directè evacuatur, ut ſic demùm febris ceſſet. Notabile quod in rem *Foreſtus* notat (*lib.* 3. *obſ.* 41.) Hominem quartanarium, quem cæcis hæmorrhoïdibus laborare intellexerat, bono eſſe animo juſſit: *nam hæmorrhoïdibus apertis à quartanâ facilè liberari poſſet, cùm & præceptor meus* Benedictus Faventinus, *in tollendo quartana; præcedentibus univerſalibus remediis, pro indubitato experimento habebat, ut venæ hæmorrhoïdales ſecarentur. Secundò refert quoque* Guarnerius *ſe vidiſſe præceptorem ſuum* Jacobum Forolivienſem della Turra, *nobilem quendam curaſſe ſolis remediis, quæ hæmorrhoïdes provocabant.*

Verùm hîc venæ ſectio commodè in ano fieri non potuit, cùm venæ hæmorrhoïda-

les potiùs exulceratæ eſſent, & ob hoc ingentes dolores inferebant. Quare accito chirurgo, qui ulcera curabat aptis remediis appoſitis: unde tandem hæmorrhoïdes apertæ ſunt, & fluere cœperunt, multam virulentiam effundentes: ità ut à febre quartanâ hoc modo liberatus fuerit.

Itaque hæmorrhoïdum fluxus primò prodeſſe caſu poteſt, in univerſo vaſorum ſyſtemate abundantibus humoribus, ut de venæ ſectione dictum: ſecundò prodeſſe poteſt quartanæ auferendo proximam cauſam, infarctum nempè ſyſtematis venæ portarum, ab atrâ bile. Minimeque inhærentes ſyſtemati veterum, qui quartanas ſemper, tertianas nunquàm, ab atrâ bile oriundas ſtatuebant, fatemur tertianas æquè quàm quartanas, ſi fortè atra bilis in iis peccat, hæmorrhoïdum fluxu, aut levari inſigniter, aut penitùs curari poſſe.

Quintò recenſentur ſudorifera. Variâ intentione, modoque, dabantur. Ac primò quidem, quemadmodum ex *Sydenhamo*, ac *Boerhaavio* ſuprà dictum eſt, ut corpus in apyrexiâ repleretur, liquido aperiente; horâque deindè aut bihorio ante invaſionem excitaretur ſudor, promoveretur que eo uſque, donec

bihorium à tempore quo febris adeſſe debuiſſet, præterlapſum eſſet. Hùc porrò benè multa auxilia facere credidere veteres, ut mox patebit. Secundò, ſine peculiari ſudoris ante paroxyſmum provocatione, calidis, aromaticiſque medicamentis, & attenuantibus, corpora toto apyrexias tempore, replebant ut attenuatis ſic probè humoribus, frigus febrile, tandemque febris ipſa, præcaveretur. Huic ſcopo legitur myrrha adeò profuiſſe, ut in febre intermittente curandâ de palmâ cum cortice peruviano decertaret. Vulgus gentianâ, galangâ, abſinthio, centaurio minore, marrhubio, helenio, imperatorio, ſcordio, &c. totâ in apyrexiâ copiosè datis, frigus febrile corripit, ſiſtit, ac febrem feliciter ſæpè curat. *Galenus* ſalſamenta commendabat, & ſinapi, ſuumque diatrion piperion. Nunquid *Muiſio* laudata ſat larga ſalis ammoniaci doſis, hùc non referenda?

Tandem tertiò mos multorum erat hæc ſudorifera non dandi, niſi unâ, duabus, tribus, quatuor horis ante exſpectatam febris invaſionem, corpore ſimul ad ſudores calidiori aëre, integumentiſque, diſpoſito. Sic juvenis noſter magnam piperis quantitatem cum ſpiritû vini

ſumſerat. Antiqua ſane, celebratiſſimaque methodus! *Celſus* ante acceſſionem allium comedere jubet, aut piper cum aquâ calidâ bibere. Hoc *Bartholinus* (*Cent.* 5. *n*°. 48.) oris ſeptentrionalibus familiare præſidium notat, eoque Zelandiæ epiſcopum ſe curaſſe feliciter. Cyathus vini hippocratici, quo *Varandæus* ante paroxyſmum utebatur; hauſtus ſpiritus vini cum aquâ roſarum; aut vini hauſtus, cui agrimonia, cui millefolium aut verbena, aut abſinthium, &c. infuſa, multorum auctorum: *Raji* (in *Catalogo Plant. Angl.*) hauſtus vini generoſi, cui viſcus, oxyacantho innatum, infuſum ſit: pulvis magno *Heurnio* commendatiſſimus, qui ex nucis mochatæ uſtæ, nucleis perſicorum, & amygd. amararum, ana ſcrupulo, compoſitus, cum vino ante paroxyſmum exhibebatur: ſpecificum *Hartmanni* (in ſuâ *pr. chimiatr.*) ſpiritus ſalis ammoniaci in aquâ centaur. min. vel cichorei, ante paroxyſmum exhibiti, donec homo ſudoribus difflueret: *Rulandi* & *Riverii* methodus, ope ſpiritûs ſulphuris, aut ſpiritûs vitrioli, ſudores ante paroxyſmum eliciendi: *Fonſecæ* ſecretum, pulveris betonicæ dragmas duas in ovo dandi, quadrihorio

ante acceſſum : *Riverii* exhibitio ſalis abſinthii, cum ſucco citrei, ſudores cum regimine ante paroxyſmum eliciens: Ægyptiorum mos dandi dragmam pulveris chamædryos, calido in jure, brevi ante paroxyſmum : pulvis pannonicus, ſpecificum *Michaëlis*, præparata bezoardica multorum auctorum, theriaca *Andromachi*, Diaſcordium *Fracaſtoris* & *Sylvii*, philonium *Meſue*, requies *Nicolai*, orvietanum; quæ omnia cum vino, brevi ante paroxyſmum, corpore ac ſudorem diſpoſito, exhibentur: hæc, & ſimilia, auctoribus commendata, & laudibus ſæpè in cœlum elata, ad hanc ſudatoriam curam referenda ſunt.

Quo tandem clyſma Ægyptiorum referam, cujus in ſuâ med. methodicâ *Proſper Alpinus* meminit, compoſitum ex librâ decocti majoranæ cum unciis III. olei laurini, *quo ſanè*, inquit, *& in aliis, & in me ipſo, olim quartanâ vexato, ſummâ cum utilitate uſus ſum, & nonnullos quartanarios tribus tantùm clyſteribus ſanatos vidimus.* An clyſma hoc venis cum bibulis, tum paucis coli lacteis, abſorptum, humorum motum auxerit, pepuleritque ſudores? Pertineret tunc ad hanc claſſem.

Quid demùm cogitandum de decocto

raparum, quo abbatem *Guarnerius* curaverat, & quod in epiſtolis laudat *Crato à Craftheim?* An, quia abjecto cortice, primæque decoctionis aquâ, rapæ cum novâ aquâ coactæ exprimerentur, illeque ſuccus cum butyro inſulſo ac ſaccharo miſtus, potui daretur, ſumto ſimul quovis mane pulvere quinque nucleorum perſicorum; an, inquam, ad ſudorum referendum methodum erit?

Celeberrimus *Mead* (in *Mon. & Præc. Med.*) *Quemquam nec illud hîc obſervare alienum erit*, inquit, *me pluries, cortice ipſo votis non reſpondente; pulvere ex floribus chamæmeli, myrrhâ, ſaleque abſinthii, adjecto paulo aluminis, compoſito, febres intermittentes depuliſſe.* An attenuando, diſponendoque ad ſudores; ad hanc quoque methodum *Meadii* pulvis referendus?

Pulvis febrilis pharmacopœæ viennenſis hùc quoque referendus videtur.

Triplici modò vidimus homines à ſuis medicis ad ſudorem diſpoſitos fuiſſe: verùm quartum multi addebant, eumque efficaciſſimum. Frictione, balneo, motu, curſu, ante invaſionem, imò ipſâ, ſi contingeret, in invaſione, homines in profuſos ſudores ſolvebant,

cum ipſum vulgus, tum quoque medici. Hoc ſedulò faciamus *Celſus* auctor eſt. Quin & frictionem, & motum, & curſum, conſuluere plures, unà cum calidorum aſſumptione. Ità *Platerus* (*tom.* 2. *cap.* 2.). Simile quid *Boerhaave* quoque ſuadet. Eſtque ars curandi frequentiſſimum, plebeïorum ruſticorum.

Cuncta igitur, quæ ad hanc quintam methodum retulimus, eo collineant, ut corpus diſponatur ad ſudores, & ut illi maximè eliciantur tunc, quandò febrile frigus inſtat, promoveanturque bihorio ultrà conſuetum invaſionis tempus.

Profuiſſe pluribus hanc ſudatoriam methodum ultrò fatemur; ſed & aut non profuiſſe ſæpè, aut multis nocuiſſe, cum ſcriptores medici notarunt, tum ſæpè vidimus. Prudentiâ igitur, judicioque in eâ adhibendâ opus. Si enim febris ſalutaris, ſi homini neceſſaria, ut ſæpè fit, hâc autem arte abigatur; quid non timendum mali à relictis obſtructionibus, ad quas ſolvendas ſalubrem hunc motum natura excitaſſet? Nonne juvenem ſic demùm hydrope periiſſe, qui hâc arte curatus erat, *Foreſtus* memoriæ tradidit? In comperto præterea eſt homines hâc arte febres continuas, ardentes, anomalas, malignaſque, ſibi conſciviſſe.

Undè *Bartholinus* loco ſuperiùs laudato addit conſilium eſſe, quod & *non paucis* profuerit, & nocuerit *multis*.

Non ergo cortex peruvianus, quod febres intempeſtivè ſuffocet, ſolus accuſandus eſt: violentia deſcriptæ mox methodi non minùs cortice intempeſtivè curat.

An arſenicum, quod frigus febrile, febrimque totam, præcaveat, hùc referam? Præſtaret referre non debuiſſe. Quidquid laudis *Lemery*, *Wepferus*, *Meyerus*, ex relatu aliorum; quidquid laudis *Friccius*, medicus ulmenſis, (*libro de virtute venenorum medicâ*;) & in Actis moguntinis *Joannes Chriſtianus Jacobi* propria, ut ferunt, experientia, arſenico ut ſpecifico febrifugo, tribuant, exemplisque confirmare ſatagant; teſtimonia deleterii, nullâque arte cicurandi, veneni, tot, tantâque Vienna, & haud ità pridem exercitus, dederunt, ut cum magnifico *Werlhoſio* de arſenico agente *Obſ. de febr. pag.* 42. dicam; „Valeant maligna pharmaca, & plena „aleæ, cùm & magis exploratas, & ſe„curiores medelas, quarum præbia, „quoad opus ſit, augere, & continuare „poſſis, benigna largiatur natura“.

Sexta methodus ea eſt, quæ per epi-

themata, eaque ad carpos utroſque potiſſimùm, eorumve alterutrum, quandóque, ſed rariùs ad axillas poplitesſque, admota, febrim tollere annititur.

Optimus *Boerhaave* in mat. med. duas formulas dedit, quarum prior magni *Boylæi* erat, qui in libro de *util. phil. exp. exerc.* 5. *cap.* 7. refert eâ ſe à febre quotidianâ violentâ, uſitatis immorigerâ præſidiis, liberatum fuiſſe. Eſt autem hoc:

℞. Uvar. corinth.
Summit. lupuli,
Salis marini, ana unc. ij.

Contuſa in pultem applica ad arterias. Addit *Boylæus*, licet aliquandò ſucceſſu caruerit, plures à quotidianâ & tertianâ id curaviſſe. Addidit & aliud hoc:

℞. Summitat. rutæ viridis unc. ij.
Sem. ſinapi dr. *ij*.

Contuſa exhibe ad epicarpia.

Famoſus hic ab omni ævo ranunculus fuit, maximè pratenſis dictus. Præterquam enim quod ad anthraces buboneſque peſtilentiales, ad omnes glandularum tumores, collique præſertim ſcrophulas, hanc plantam contuſam priſci adhiberent, inſigni quoque laude eam in curâ intermittentium cumularunt. Primam

mam ſpeciem ranunculi montani, quam ob id, *fieberkraut* appellarunt, contuſam adplicabant carpis; monentes ſedulò tamen ne diutiùs adplicatam ægri ſinerent, cùm rodendo ipſos nervos, tendineſque, affeciſſe, plures ingenti ſuo damno experti eſſent. Videatur *Dodonæus* cum additamentis *Lobelii*, *Cluſii*, ac *Ravelingii*. *Sennertus*, *libr.* 2. *de febribus. cap.* 20. *ſub finem*, hominis meminit, qui à diuturnâ quartanâ, ſcapulæque dolore acuto, ejuſmodi epicarpio, quod puſtulas excitabat, curatus fuit. Plurieſque epicarpium iſtud alii auctores referunt ab agyrtis adplicatum; ut & ſimile quid refert ill. præſes *in comment.*

Rondeletio ſummis laudibus extollebatur epicarpium, quod parabatur ex foliis ſambuci, ſalviæ, pedis columbini, (id eſt, geranii columbini, ſive geranii alterius Dioſcoridis) fol. rutæ, ana m. ß. flor. calthæ pauxillo, ſalis comm. m. j. cum vino tritis.

Martini Rulandi epicarpia conficiebantur ex foliis rutæ, ſalviæ, burſæ paſtoris, tritis cum aceto.

Felix Platerus ſua parabat ex fol. thlaſpi, plantaginis, burſæ paſtoris cum aceto: vel etiam ex ung. populeo, quocum commiſtæ telæ aranearum; cui

Lotichius adhuc grana quatuor opii addebat. Imò ſolum acetum, pane benè imbibitum, *Plater* laudabat.

Heurnius helleborum, (qualem non addidit) felix epicarpium dediſſe meminit.

Crato ad *Camerarium* profuiſſe notat epithema ſpiritûs vini linteis excepti ad ventriculum: additque ſe haud carpis duntaxàt, verùm articulis omnibus, urticæ radices cum aceto tuſas admovere.

Riverius laudat cataplaſma calidum, aromaticum, ventriculi admotum regioni.

Borelli affinis legitur feliciter intermittentes febres curaſſe foliis pentaphylli cum ſale, ſtratum ſuper ſtratum poſitis, initio paroxyſmi ad carpum dextrum.

Boylæus loco laudato ſuprà recenſet fuliginem caminorum cum terebinthinâ.

Acta edimburgenſia *tomo* 2. erigerum ſeu ſenecionem vulgarem, in pultem contuſum, & cardiæ frigidè applicatum, referunt.

Apud *Riverium* laudatur epicarpium emplaſtri *ſtrobelbergici*.

Curatos aliquos ab agyrtâ vidi epi-

carpio, linteo incluſo, quod abiturus revelavit: erat ſinapi paratum, ut in menſâ utimur. Ab alio vidi *Andromachi* theriacam admoveri. Vidi quoque febres epicarpiis curatas nonnullis rediiſſe.

Sed quid his immorer diutiùs! Finis ſcribendi non daretur, ſi memorare vellem amuleta collo, aliiſque corporis appenſa partibus: ut *Tralliani* lapide aëtitem; ejuſdem ſcarabæum in linteolo fulvo collo appenſum; *Foreſto* commemoratos pilos, de genâ detractos hircorum; ſanguinem de primis virginum catameniis; lacertam viridem appenſam; vermiculos ex dipſaci capite apud *Dioſcoridem*; araneam vivam nucis incluſam putamini, collo donec moriatur appenſam, vivamve locuſtam; *Franciſci Jöelis* cantharides; aut *Nicoli Florentini*, & *Tiengii* amſtelodamenſis annulum, qui in auriculari digito geſtatus, adigeret quartanas, ranam vivam pugno incluſam donec moriatur, tumentemque manum reddat; ut ſilentio prætercam adhùc plura, quæ ſuperſtitionem ſapiant, ut ſchedulas *Lucæ*, & ſimilia potiùs tacenda.

An reverà omnia hæc epicarpia, epithemata, amuleta, febrium inter-

mittentium abſolvere, ut ferunt, curationem? *Byolæi* utique, *Rondeletii*, aliorumque clarorum virorum ſpectabilior fides, auctoritaſque eſt, quàm ut illis diffidamus: videturque haud contemnenda ea eſſe irritatio, quam acres fervidæque res carpis, loco utpotè tendines complures, nervoſque penè nudos gerenti, inferre queunt. Verùm ſi legamus, audiamuſque, horum pleraque tunc admota, quandò aut longiore tempore remedia alia benè multa, quæ febrim quidem nondùm fugare, ad fugam nihilominùs diſponere potuere, adhibita ſunt; aut unà cum reliquis, methodicè inſtitutis, conjunguntur: ſi ſecundò benè perpendamus monita hinc indè adjuncta de hiſce non applicandis, niſi coctionis ſigna comparuerint, ceteraque artis præſidia fuerint admota: ſi tandem tertiò horum ſcriptorum candidiores conſulentes, non minùs experimenta fefelliſſe, quàm juviſſe, intelligamus; conſequitur, id, ut 1°. ſtatuamus incertum eſſe an reverà ejuſmodi res febrim fugarent: & ut 2°. fateamur plura horum ob ſui naturam apta videri, qui fugent eandem. Conſequitur 3°., ſi ſecundum verum ſit, ambiguum eſſe, utrùm hæc adplicata

externa febrim curent, materiem febrilem excitatis puſtulis ex corpore revellendo, an verò motum febrilem turbando confundendoque duntaxàt? quo poſteriore in caſu febrim intempeſtivè tollendo vehementer nocere illa poſſe, ex præcedentibus patuit.

Septima methodus comprehendit inunctiones & frictiones thecæ vertebrarum, brevi ante futurum febris inſultum. *Guarnerius* laudator extiterat hujus praxeos; ejuſque exemplum *Foreſtus* in recidivâ quartanæ ſeptuagenarii ſui avunculi ſecutus » ſpinam dorſi » inunxi, *inquit*, à nuchâ incipiendo, » uſque ad clunes deſcendendo, oleo » anethino & chamæmelino ſimul mi- » ſtis, & poſt inunctiones pannos lineos » calidè apponendo. Cùmque ter hanc » inunctionem in ipsâ acceſſione abſol- » viſſemus, miraculi inſtar non ſolùm » rigor ceſſavit, verùm etiam febris in » ſeptuagenario deſiit.

Felix Platerus iiſdem oleis, quibus *Foreſtus*, ſpinam dorſi inungebat, ſed ſimul interna remedia, frictioni ſoli non fiſus, dabat.

Cardanus (*curat.* 24.) horâ frigoris ſpinam unguento inungebat quod ex gentianæ ſucco, oleo ſcorpionum, &

anſerinâ compoſitum pinguedine erat.

Riverius valdè laudabat talia minùs tanquàm febrifuga, ſed potiùs tanquàm rigorem, febris ſymptoma moleſtiſſimum, mitigantia, ægriſque ad diaphoreſin diſponendis apta.

Proſper Alpinus emplaſtrum, quod gallo medico in ſecretis erat, ut ſingulare quid laudat, cujus hæc erat formula.

℞. Farinæ tritici cribratæ,
Thuris maſculini, ana unc. ij.

Fiat cum ſucco menthæ emplaſtrum, quod linea petia exceptum, calidum ante acceſſionem adhibeatur ad ſpinam dorſi, ad caudam uſque, & quoad ſpontè decidat, teneatur.

Et profectò confirmat experientia noſtra laudes iſtas. Jam triginta anni ſunt, quod ſummo effectu in quartanâ rebelli has frictiones inſtitui. Tota methodi hujus intentio cum eâ methodi ſudatoriæ ſuprà expoſitæ, parte convenit, quæ frigus præcaveat, eliciat ſudorem, ſicque totam denique juguler febrem. Tutò itàque in pertinaciore intermittente, quam fugare & licet, & expedit, adhibetur.

Quæſitum olim fuit an inunctio & frictio cum mercurio fuget quartanam?

Creditum hoc antiquis medicis fuit, quod viderent homines lue venereâ vel quartanâ laborantes, ab utrâque ſanari 1°. decocto ſaturatiſſimo bardanæ, in vini & aquæ partibus æqualibus facto, cui ſub finem addebant folia ſennæ; quod decoctum ſub ſtragulis calefactis ſudores per horam unam alteramque fortiſſimos eliciebat, poſtque ſudorem purgabat, & 15. aut 20. diebus continuis dabatur: poſteà verò detractis foliis alexandrinis, & abſque regimine ad ſudores, dabatur adhuc per triginta, quadraginta dies; quo modo à *Petro Pena* chirurgico, *Henricus III.* Galliarum rex à lue celticâ curatus legitur apud *Formium*. Hâc porrò methodo etiam curari quartanarios *Velſchius* memoriâ prodidit.

2°. Ex *Varandæo*, *Borello*, *Riverio*, uſu decocti ſaturati rad. chinæ & antimonii, patet curatam luem gallicam fuiſſe: ſed & eodem decocto quartanas brevi curari memorat *Arcæus* (*libr.* 8. *de curandarum febrium ratione.*)

3°. Frictione mercuriali, ut in magnâ collectione de auctoribus ſyphilicis à *Luiſio* edita patet, lues venerea curabatur feliciter: ſed & ſimul obſervaverat *Ballonius libr.* 2. *Epid.* & luem,

& quartanam, hâc inunctione unà curatas eſſe. Undè eo pervenere nonnulli, notante *Velſchio*, ut eodem remedio & quartanam, & luem Neapolitanam, indigere crederent: alii verò id ſaltem opinarentur, ſi venere laborantes homines, ſimul paterentur quartanam, eos & ab hâc, & ab illâ, inſtitutâ frictione mercuriali, liberari.

Hanc porrò obſervationem generaliter veram non eſſe docuit ill. præſes in comm. ad §. 9. » Quartana purgantibus, *inquit*, vomitoriis, ſudoriferis, fruſtrà tentata, imò per mediam ſalivationem, ut vidi, conſtanti typo pergens, tollitur cortice peruviano.

Videntur ergò hæc ſic concilianda eſſe, ut quartana in homine venereo, non à lue venereâ, ſed à cauſis communibus, epidemicis, oriunda, mercurio non curari credatur; quartana verò, quæ non ab his cauſis, ſed ab ipsâ venere ortum habet, unà cum lue venereâ, frictione mercuriali tollatur.

Octavo laudatur & adſtringentium uſus. Dedit in ſuâ mat. med. *Boerhaavius*, duplicem horum formulam, quarum prima eſt decoctum admodùm ſaturatum ex herbæ totius plantaginis lati-

foliæ unc. x & rad. tormentillæ rec. unc. ij. decoctis cum unc. xl. aquæ; cujus æger uncias tres ſingulo bihorio ſumat: altera formula pulveris eſt, quem drachma una aluminis rupei, drachmæ duæ nucis myriſticæ & grana duodecim boli armeniæ componunt, horâ ante paroxyſmum ſumendum.

Fuit etiam priſcis hæc culta methodus. Expedit, (in *libr.* 2. *de morbis* apud *Foëſium*, *pag.* 471. 472.) videre juſſum *Hippocratis*, de aggrediundâ tertianâ poſt tertium inſultum purgante, ſi id indicetur: ſin verò non indicetur, acetabulo radicis pentaphylli in aquâ tritæ: febre verò nec ſic abeunte, ſudorum, ope internorum externorumque auxiliorum, provocatione.

Dioſcòridis & *Aëtii* monumentis conſtat idem. Laudata hîc deprehendimus, præter tormentillam, aliaque, quæ formulæ Boerhaavianæ continent, agrimoniam, genicula verbenæ, pentaphyllum, ſemina heliotropii, &c.

Prodeſſe ejuſmodi remedia egregiè queunt, quandò ægri à febre debilitati ſunt, aut ex propriâ diatheſi ſolida flaccidiora, aquoſiores humores, nervoſque ſimul valdè irritabiles, habent: roborantur quippè hinc ſolida fluida, con-

denſantur; hominesque hoc pacto vel febrim meliùs ſuſtinent, vel irritabilitate imminutâ, novo vix afficiuntur inſultu. An ideò cortex quercûs, tamariſci, capparidum, febrifuga audierunt? An cortex peruvianus, licèt occultâ ſuâ virtute febrim æquè in arido, ac in ſucculento, corpore, curet, tamen etiam in hâc octavâ methodorum claſſe vi ſuâ adſtringente febrim abigat? Ruri profectò qui aptis præſidiis carent, vires corticis quercûs, aliorumque adſtringentium hunc in finem innocuè explorare poſſe videntur.

Ultima tandem methodus ea eſt, quæ cortice kinæ, ſeu peruviano, febrem intermittentem ſiſtit. Longo ſermone hîc opus non eſt, quum egregii viri *Morton*, *Sydenham*, *Richa*, *Torti*, collegium Wratiſlavenſe, *Mead*, *Huxham*, *Pringle*, *Werlhoff*, *Boerhaave*, & cùm maximè ill. *L. B. Van Swieten* in comm. ad cap. *de febre intermittente*, nec non in iis, quæ ad caput *de hæmoptoe*; & *de phthiſi*, adnotata ab illo ſunt, clarâ in luce rem collocarint. Quod ſi quis peculiaria quædam obſervata adjunxerit, ad quæ colligenda noſocomium noſtrum occaſionem ſuppeditavit, clarè intelliget:

1°. Corticem chinæ ſaluberrimum remedium eſſe omnium febrium, quas abigere & licet, & oportet. Intermittentes igitur hîc principio recenſemus, quæ morbos tales conjunctos non habent, qui febre, ceu medicamine, indigeant.

2°. Febres hemitritæas, que conſuetis medicamentis citò non obedientes, in malignas, perniciosaſque, brevi abirent.

3°. Febres illas, quæ internas ſuppurationes, ut putà pulmonis, hepatis, uteri, renum, aliorumque viſcerum; quæque abſceſſus coxæ, aliorumque articulorum, comitantur: eo quod humorum corruptioni, à reſorpto acri naſcenti, medeatur cortex, pus pro ichore aut ſanie bonum conficiat, vires refocillet ægrotantis, & morbum ſic aut diuturniore tempore tolerabiliorem reddat, aut fortunatiore caſu integrè curet.

4°. In febribus malignis, putridiſſimis, ſive continuæ remittentes eædem ſint, ſive etiam continuæ. Ad confirmationem horum vide collectas obſervationes in *Rat. med. part.* iij. *pag.* 271. *ad* 284. & *ab* 309. *ad* 316. *part.* iv. *pag.* 76. *part.* v. toto capite primo.

part. vj *pag.* 90. 91. ſeq. *part.* vij. *cap.* 1. *part.* ix. *cap.* 4. *part.* x. *pag.* 336.

In his porrò febribus cunctis quantam kinæ doſin exhibere oporteat, medici judicio relinquere, quàm definire, malim. Si febris intermittens tàm vehemens, diuturnaque ſit, ut homo eidem ſuſtinendæ vix ultrà videatur; ſi ſit apoplexia, colica, pleuritis, nephritis, &c. periodica, de naturâ febrium intermittentium, remittentiumve, qualem *Morton*, *Sydenham*, *Huxham*, *Lautter* graphicè deſcripſerunt; ſi malignarum febrium, ſi variolarum, morbillorum, & malignæ nonnunquàm ſcarlatinæ, ſi deniquè febris continuæ malignis ſtipatæ ſymptomatis, diſcrimina urgeant; cortex kinæ liberaliore doſi, unciæ ſcilicèt j. vel jß. tempore aut intermiſſionis, aut remiſſionis, exhibendus erit; quo futurus paroxyſmus efficaciter præveniatur. Sin autem febris ejuſmodi naturæ, ſit ut eandem ſenſim frangi expediat, media uncia, minùſque, detur: quamquàm & minutiore tali doſi cortex febrim quandóque inopinato demat, ut in hiſtoriâ noſtri juvenis *p.* 25. conſpicuum fuit; qui, unicâ mediâ unciâ, febre exemtus omni erat, & eâdem doſi quotidiè conti-

nuatâ exemtus manſit : licet in eandem indigeſtione voluntariâ meruiſſet relabi.

Primo tempore notæ in Europâ kinæ limitatior longè doſis erat, quod utrùm præſtantiori tunc temporis tranſmiſſo cortici, an aliis cauſis tribuendum ſit, non inquiram; copioſiore ſaltem doſi nunc indigemus. Dùm autem ritè capta ſit exhibendi ejuſdem indicatio, hæcque indicatio urgeat, conſuetâ doſi haud ſufficiente, ad duplam, triplam, quadruplam, & ultrà, doſin adſcendamus oportet, ni velimus gangrænâ & morte ægrum brevi perire.

An quædam cum cortice miſta, vim ejuſdem ità intenderent, ut longè minore doſi efficeret id, quod majore, ſed ſolus datus, non præſtaret? Necdùm mihi experimenta ſufficientia ſunt, ut affirmare hîc tutò quid auſim. Interim abeſſe nequeo, quin formulæ copiam lectoribus faciam, quam nuper mecum communicavit vir nobiliſſimus, &, ſi quiſpiam mortalium unquàm, fide digniſſimus, quâ ipſe in longævâ ſuâ vitâ ſæpiùs ſibi febrim primo ſtitit, altero vo, paroxyſmo; & quâ ipſe, ejuſque familia, & plures eorum, qui ſic curati erant, homines numeroſos ab intermittente febre, penitùs, ac ſta-

tim percuraverunt. Eſt autem hæc:

℞. Cort. peruv. unc. ß.
Ocul. cancr. dr. iij.
Antimonii diaphoretici,
Concharum calcinatarum ana dr. ij.
Rad. gentianæ albæ dr. j.

M. F. inde pulv. n°. xij. quorum æger mox à ceſſante paroxyſmo unum ſumat, & ſic unum quovis quadrihorio, donec omnes duodecim abſumſerit: undè nocte ſingulo quadrihorio expergefaciendus ſit ad capiendum pulverem, eoſque etiam debeat aſſumere qui ſuperſint, licèt alter paroxyſmus inſtaret, aut jam ſæviret; donec duodecim abſumſerit. Repetitione nunquàm ferè opus eſt. Tantùm leviſſimo purgante opus eſt, lapſis quindecim à febre diebus.

Occaſione monitus hujus de leviſſimo (nam gravius reſuſcitandæ febri eſſe poſſet) purgante quintâ decimâ die dando, monere juniores medicos debeo *Sydenhami* aliorumque præſtantium medicorum præceptum, dandi purgantis aliquo temporis ſpatio à quieſcente febre elapſo, ſalutare, imò ferè neceſſarium eſſe, ne fiant recidivæ, aut alia mala. An hoc, quod de materie febrili quid ſuperſit? An verò potiùs ideò,

quod renatus à febre nimius ſæpè appetitus quid indigeſti collegerit, quod, ni blandè expelleretur, aut febre regeneraret; aut alia incommoda crearet? *Sydenham* menſem exſpectat, antequàm hanc indiſpenſabilis neceſſitatis purgationem det, ne maturiùs dando febrim reſuſcitaret ſopitam. In hâc formulâ quindecim dies determinantur duntaxàt. Ill. præſes duas modo exſpectat, ternaſve ſeptimanas. Tutò hunc ſequimur, modò dies quartus-decimus, recidivarum adeò ferax, præterierit. Conſultumque eſt idem pluriès poſthàc repetere.

Terminabo hoc caput neceſſario hoc corollario. Ex nonnulis ſuprà recenſitis, & aliis ſæpenumerò obſervatis, medicinæ tirones mecum animadverterunt à primo febris intermittentis paroxyſmo certam diagnoſin peti non poſſe. Ad trutinam enim ſigna omnia revocantes, à quibus *Galenus, lib. 2. de criſib. cap.* 4. ſic interſtingui febres intermittentes cenſuit, ut qui ipsâ primâ invaſionis die ejus determinare ſpeciem neſciat, is nomen medici non mereatur; ità de exceptione creberrimâ convicti fuimus, ut certam indè regulam cudere non potuerimus. Quare alienus

quidem à ſententiâ *Campegi*, *in campis Galeni hiſtorialibus*, hoc à *Galeno* fuiſſe arroganter dictum, ſcribentis; nihilominùs ejus ſententiæ ſum, quod intermittentes febres, noſtro & tempore, & regione, iis, quæ à *Galeno* referuntur ſignis, perſæpè interſtingui ſeſe non ſinant. Contingere equidem poteſt, ut certo quodam tempore quævis quartanæ iiſdem fermè ſymptomatibus, eâdem ferè diei horâ, paroxyſmum ordiantur: fieri poteſt ut omnes tertianæ in eâdem anni conſtitutione, diverſis quidem à quartanâ, ſimillimis verò inter ſe ſe phænomenis inchoent, omneſque eâdem præterpropter horâ, v. g. veſpertinâ: quotidianæ omnes ſuo pariter modo. Verumtamen hæ febres ipſæ obſervatæ aliis annis, ſeu epidemicè, ſeu ſporadicè obtineant, ſic in diverſis variant, ut nullam certam determinandi ſuum, ex primo paroxyſmo, genium, relinquant legem.

Tandèm quod verbo ſuprà jam monui, ex omnibus hiſce obſervationibus perſpicuum fit, intermittentes febres haud ita expertes periculi eſſe, quàm vulgo quidem fertur. Plùres medici cum *Harvæo* notarunt hominem, quem febris, intermittens perimat, frigoris

tempore mori. Dum anno 1558. paucæ modo quartanæ, eæque facilè ſanabiles, Delphis obſervarentur, invenit *Foreſtus* Hagæ Batavorum, ſcilicèt ad unius modo horulæ à Delphis diſtantiam, à quartanâ legitimâ, epidemicâ, multos mori. Et omnes illæ febres intermittentes, quas vidimus demùm in viſcerum indurationes, in extenuationem, in icterum, in hydropem, mortemque demùm, commigrantes; tandem & iſtæ, quarum *pag.* 93. meminerimus, quid aliud clamitant?

CAPUT II.

De Morbis Acutis.

§. *I. Pleuritis, in quâ dolor ab inferioribus ad ſuperiora thoracis tranſmigrat, nedùm morbi cum levamine, ſed aggravamine potiùs. Pathologica diſcuſſio de bonitate, aut pravitate hujus tranſmigrationis. Phænomena ſanguinis, aliena à communi obſervatione, incompletam eſſe ſanguinis hiſtoriam docent. Sed & ipſa hæc pleuritis tota mirabilis; quod nec reſoluta, nec intrà*

conſuetos dies criticè ſoluta, tamen citrà gangrænam, citrà ſuppurationem, skirrhumve, ſpatio duorum menſium, demùm ſic ſoluta criticè fuerit, quemadmodum alias intrà duas ſeptimanas. Remedia adhibita. Laus olei lini. §. II. Peripneumoniæ hiſtoria. Repetitio moniti de incertitudine phænomenωn ſanguinis in acutis; ſiquidem & diſſolutus ille, & compactus, eodem tempore è venâ fluxerit. Pulſus peripneumonicorum durus. Cur peripneumoniæ factum die ſeptimo judicium dubium eſſet? Examen practicum ſudoris. Sanitas reſtituta viſa per integram ſeptimanam, deindè recidiva lethalis. Mira denuò phænomena ſanguinis. Varia de calore hominis viventis, & recèns mortui. Singularis lucta mortis. Anatome Epicriſis morbi. Quid propriè malignitas in morbis acutis? An contra Boerhaavium *ſemper verum, quod lata pulmonum cum omnibus, ſive pleriſque vicinis, concretio innocuè feratur?*

§. I. ACUTORUM morborum complures nos elapſo anno exercuerunt, quorum plurimi exactè ſatis leges coctionis, criſeos, criticæque evacuatio-

nis, ſecuti, hippocraticarum obſervationum, præceptorumque, & ſtabilitatem, & æternitatem, abundè nobis confirmarunt; nonulli verò aut nonnihil, aut notabiliter, à conſuetis illis legibus deviantes, deviam quoque naturam, ab *Hippocrate*, *lib. Epid.* 1. *pag.* 941. 945. *Epid.* 3. *pag.* 1085. *Epid.* 7. *pag.* 1229. quo ultimo in loco *fullonis* in Syrio, & *Nicoxeni* in Olyntho hiſtorias refert, deſcriptam, vivis depinxere coloribus; unus tandem, alterque, quid naturam ſuperante morbo, contingere debere *Hippocrates* docuerat, clarè demonſtrarunt.

De claſſe priorum non eſt quod verba faciam; cùm certam, & tutam, & felicem medicinam, hippocraticis deberi præceptis, quivis hippocraticè edocti, norint: utilitatis plus habebitur naturæ deviantis proſequendo errores; ejuſdemque, ubi inſecuta mors fuerit, ſuccumbentis ruinam ſpeculando, addendoque accuratam eorum hiſtoriam, quæ in cadavere detecta fuerint.

Juvencula viginti annorum, 5. Aprilis 1766. poſt inſolitam octo dierum laſſitudinem, poſtque debitum catameniorum abſolutum fluxum, ſævâ pleuritide ſiniſtri lateris correpta, alterâ

necdùm finitâ die in noſocomio ſuſce-pta eſt. A fine diei ſecundi, uſque ad quinti ferè finem, quinquies ſecta ipſi vena eſt. Cruſtam pleuriticam gravem omnis ſanguis habuit.

Ante quartam venæ ſectionem dolor ferè omnis à latere inferiore ad ſiniſtrum ſterni latus, humerumque, tranſmigraverat. Clariſſimi *Trilleri* obſervatione, bona metaſtaſis eſt; ſexque ſuorum eâdem evaſiſſe notat: ill. præſes ſcribit ſuorum periiſſe neminem, quibus illa contigiſſet: *Hippocrates*, libr. de *Victu. Acut.* ut malam conſideravit eandem. In noſtrâ ægrâ tam prava erat, ut tuſſis omnis, ac ferè omnis reſpiratio, cohiberetur. Et bonam, & malam hanc tranſmigrationem doloris, pluriès in praxi obſervavi.

Quæ cauſa hujus differentiæ? Ex laudatis mox magnis viris *Trillero* & ill. B. *van Swieten*, bona fuit tranſmigratio hæc doloris obſervata ſextâ die; non tollens quidem morbum, ſed bonam criſin prænuntians: ægra noſtra medio *quinto* die ſupernos hos eſt experta dolores. In cl. *Trilleri*, & ill. præſidis ægris tranſmigrationem hanc morbi comitatum levamen videtur, cùm poſt eandem venam ultrà non ſecue-

rint : ægra noſtra ad doloris aſſenſum ſuffocabatur ferè. Hinc debui mox largam evacuationem ſanguinis facere, ex *Hippocratis* laudati mox textus præcepto : *Neque copioſum ſanguinem detrahere cunctandum eſt*, inquit. Ratio ergò patet diverſitatis obſervationum.

Dolor porrò ægræ noſtræ ſexto die à ſuperiore parte thoracis denuò ad ejuſdem mediam inferioremque migravit plagam morbi, cum augmento : quare & quinta ſanguinis miſſio inſtitueretur oportuit.

Sanguinem nunquàm huic juvenculæ miſerant ; hinc à primâ & alterâ ejus miſſione animo linquebatur. Sed & hinc ſanguis nonniſi guttatim juxtà brachium fluxit. Nihilominùs cruſtam pleuriticam brevi formidavit $\frac{2}{3}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{3}{5}$ craſſitiei totius inſulæ habentem.

In tertiâ venæ ſectione ſanguinis continuato jactu exſiliit, donec effluxiſſent unciæ ſeptem : guttatim deindè unciæ ſeptem aliæ exſtillarunt. Sanguis tamen hic æquè denſam firmamque cruſtam, quàm ille, formavit. Animo non deficit.

In quartæ venæ ſectionis ultimum vaſculum jactu veloci ſanguis fluxit, in alterum, & primum, guttatim. Atta-

men vas primum omnium denſiſſimam cruſtam geſſit, ferè talem & alterum, longè tenuiorem tertium.

In venæ ſectione quintâ omnis ſanguis aut guttatim, aut brevi quandóque lentoque jactu affluxit, ut perpetuò brachium lamberet; in vas ultimum omnium lentiſſimè. Intra horam omnis ſanguis ſuam jam formaverat integram cruſtam: eamque omnium denſiſſimam compactiſſimamque, medietatem totius maſſæ habentem, ultimo in vaſe, in quod omnium tardiſſimè erat exceptus.

Obſervationes *Sydenhami* & *Boerhaavi*, de cruſtâ denſiore ex velociore jactu cruoris, deque tenuiore exſtillante eodem, ſunt veriſſimæ, aliiſque etiam practicis confirmatæ: verùm ut in feminâ hâc, ità in perplurimis aliis, obſervationes contrariæ adeò numeroſæ ſunt, ut neque ex prioribus, neque ex poſterioribus, cudi ulla regula poſſit. Dudùm ſimile quid obſervaverat. *Trillerus*.

In vaſe medio ſectionis quintæ craſſamentum ſanguinis, ſeu inſula rubra, vix ſciſſile; in vaſe tertio facilè ſolubile.

Obſcurant hæc omnia ſanguinis obſcuram hiſtoriam; quam incœptam olim,

ſed abruptam, dato otio retexam.

Calor uſque ad quadrageſimam morbi diem mane, quàm ſero, minor: mane quippè fuit 98. 100. 101. graduum; veſpere 102. 103. 104. 105. exindè autem mane ac veſpere æqualis 98. 99. 100. 101. graduum.

Sputa uſque ad quadrageſimum quartum morbi diem merè aquoſa, & ſpumoſa; exceptis diebus octavâ & nonâ, quandò leviter ſuppurulenti quid habuere; exceptis quoque diebus decimâ octavâ & decimâ nonâ, in quibus ſemicocta nonnulla apparuere. Die quadrageſimâ quartâ cœpit quotidie plus cocti quid in multis ſputis videri; ad quinquageſimam primam ſemipurulenta jam erant; ex illâ die ſæpè minùs, aliquoties probè, cocta, die 58. 59. 60. 61. copioſa, coctaque: exindè ſenſim tuſſis & ſputa minuebantur, &, cum reſtitutâ ſanitate optimâ, die 71. & ſeq. nihil tuſſis ferè, excretionisve, ultrà obſervabatur.

Alvum coctam die morbi octavâ habuit, ſubinde talem adhuc poſteà; paſſim verò tenuem, crudam: ad finem verò morbi, cum ſputis coctis, & coctior alvus fuit.

Sudorem nec levantem, nec judican-

tem, habuit die uno critico, nempè quinto; duobus diebus minimè criticis, ſcilicèt 10. & 26.

Quoad urinas, unam bonam hypoſtaticam habuit die 10. unicam & 14. 16. 17. 18. & 19. quatuor; unam 20. & 21. duas 22. tres 23. quatuor 24. Et excepto die 34. in quo omnes ſummæ cruditatis erant; excepta quoque una alterave urina per ſequentes dies; omnes urinæ pulchras ſubſidentias exhibuerunt: ſabulum rubrum nonnunquàm habuerunt.

Igitur nulla critica evacuatio ſputorum, quæ morbum ſolveret; nulla quoque evacuatio critica per alias vias emunctorias: ſiquidem quomodocunque coctæ adparerent aliæ evacuationes, tuſſis perpetua ac moleſta, pulſus ſemper naturali major obſervata celeritas, caloriſque juſto altior notatus gradus, morbi non evacuatam eſſe materiem abundè teſtabantur.

Interim pluriès quærebatur diagnoſis & prognoſis; quæſita ſane ſæpiùs, inventa tamen non eſt.

Conſulebamus graviſſimum longumque *Hippocratis* textum 402. *Coacarum*: addebamus *Boerhaavii* de pleuritide caput; in quo, quidquid in praxi

totâ

totâ notum eſt ; concinnitate, & perſpicuitate admirandâ, collectum reperitur: aſt verò nihil ex iis ad caſum noſtrum determinabile erat. Pleuritide nec reſolutâ, nec criticè ſolutâ, aut gangræna, aut skirrhus, aut prava metaſtaſis, aut ſuppuratio timenda phthiſiſque, eſt. Sed horum morborum omnium phænomena ad noſtram ægrotam adplicantes, applicationemque hanc crebrò, ſerióque repetentes; non reperiebamus vel unicum horum morborum; quo eandem laborantem diceremus. Febris enim propriè dicta non adfuit; non ejus poſt paſtum, motumve exacerbatio; non genæ rubentes; nec ſudor, nocturnus maximè; nulla major emaciatio, aut hectica diſpoſitio; nulla difficultas; cubandi in latus utrumque, dorſumque; hinc nulla timendarum à non ſolutâ pleuritide ægritudinum inveniri in eâ poterat. Dolor, febris, inquietudo, quæ in his morbis augentur, brevi rupturo abſceſſu; hîc ad quadrageſimum diem non obſervabantur; ubi cocti quid prodire cœpit.

Igitur naturam hîc multùm à conſueto ſuo tramite deviare, in confeſſo erat; quod enim juxtà ordinarias ejuſdem leges exſpectari oportebat, non eſt

ſecutum. Eſt certè longè major aberratio noſtro in caſu, quàm in eo Anaxionis; qui à pleuritide, ſine alio inſecuto morbo, die triceſimo quarto judicabatur, *Epid. ſect.* 3. *ægr.* 8. Femina enim noſtra, citrà ullum nati ex pleuritide alius morbi ſignum, cœpit ab ipsâ pleuritide judicari die quinquageſimo primo, & perfectiùs circà ſexageſimum diem, ità ut perfectè ſana die ſeptuageſimo primo domum rediret.

Si quis forsàn rogaverit quo genere remediorum uſi fuerimus, ut morbus adeò pertinax, & diuturnus, ſine alio morbo perfectè judicatus ſit? Ea ordine dabo. Miſſus ſanguis quinquies fuit, ut enarravi. Optimi *Trilleri* exemplo, præter venæ ſectionem ex brachio lateris affecti, eam quoque pedis tentaſſem: cùm verò noſtra ægra linqueretur animo prioribus ex brachio venæ ſectionibus; crebriúſque homines animo linqui ſoleant pede, quàm brachio, venam ſecti; eam brachii perpetuò tudi. Loco dolenti primùm fomenta, ac cataplaſmata, admota ſunt; his minùs opitulantibus emplaſtrum, quod ex $\frac{3}{4}$ meliloti, & $\frac{1}{3}$ veſicantis compoſitum, applicabatur; morboque pertinaciter furente, veſicans utrique impoſitum

cruri fuit. Mirum quippè tibias inter pectuſque conſenſum in morbis miratus *Hippocrates* fuerat ; confirmaverat *Baglivius*, & celeberrimus *Trillerus* veſicantia, pleuriticorum admota cruribus, deprehenderat perquàm utilia. Enematâ multa pro re natâ immiſſa ſunt, laxantia, emollientia, paregorica. Decocta & infuſa herbarum, nunc emollientium, nunc attenuantium, expectorantiumque cum melle, cum oxymelle aut ſimplici, aut ſcillitico, ſtibioque diaphoretico : numeroſæ miſturæ ex aquis pectoralibus, cum eodem ſtibio : kermes mineralis ingens quantitas : mucilaginibus paregorica miſta ad noctem ; aut & bono effectu pilula gr. ijß maſſæ pil. de ſtyrace, una, altera, tertiaque : oleoſa multa tum ore, anoque corpori ingeſta, exteriúſque corpori applicata, ac maximè oleum lini ; quod teſte *Tournefortio*, *Lettres du Levant* N°. 19. » Ar-
» menii domi perpetuò ſervant, ad-
» hibentque, ac propterea pleuritidem,
» cui inconſtans clima impensè favet,
» & quâ alii impetuntur, raram expe-
» riuntur « ; jamque ſcripſerat *Geſnerus* oleum lini loco olei amygdalini epotum, egregium remedium in pleuritide eſſe. A die morbi triceſimo quarto ad

ſeptuageſimum primum uſque, uſa eſt alternatim miſturâ cum oxymelle ſcillitico ſtibioque diaphoretico non abluto, & infuſo pectorali; paregorico penè omni nocte, quum aliàs tuſſis omnem fugaret ab oculis ſomnum. Plerùmque gr. ijß pil. de ſtyrace ſufficiebat.

Cura autem ventriculi peculiaris habenda erat, qui multis ab annis miſerrimo victu depravatus, à principio morbi, etiam jam antequàm in noſocomium inferretur, ſæpiùs de die in vomitum prorumperet. Paregorica juvabant, & poſt primum morbi impetum repetita ſæpè purgatio; quæ ſic adornabatur: ℞. Rhei dr. ij. Veſperi affunde aquam fervidam, ſequenti mane momento coque; colaturæ unc. iv. adde ſyrupi meliſſæ unc. j. aq. cinnamomi unc. ß cujus mediam partem illicò, & ſi non operaretur, trihorio poſt alteram, ſumeret.

§. II. Faber lignarius, bavarus, 45. annos natus, qui multo itinere pedeſtri; multis aëris injuriis, ſub dio in itineribus dormiendo, toleratis; victuque præthereà duro, firmam corporis compagem, duratamque reddiderat; citràque morbos notabiliores ad hanc ætatem pervenerat: id modo in ana-

mneſi retulit, quod à viginti annis, quâvis hyeme, longo laborare catarrho ſoleret, ab eoque bis ter ſic afficeretur, ut duobus tribuſve diebus cogeretur lecto inhærere; quodque ſurdaſter à decennio eſſet.

Cùm proximè elapsâ die primâ Aprilis ex ſuburbio in urbem cucurriſſet anhelus, tenuiſſimæ ſupellectilis ſubhaſtationem deprecaturus, laſſitudinem talem in reditu patiebatur, ut in mediâ viâ paulipſer interquieſcere, ac conſidere, cogeretur; veſpere tuſſim ſolito frequentiorem, & cephalalgiam experiretur; noctemque tranſigeret irrequietam.

Die 2. Aprilis, cunctis ſubhaſtatis, nudus cum uxore & infante ædibus expellitur, mendicare coactus: ipſoque hoc die gravi cephalalgiâ, frigore, æſtuque corripitur: die 3 Aprilis pariter. Aprilis 4. die remedio quodam ſublevatus, gravi demùm febre prehenditur ſub noctem. Paulò mitiùs quinto die; ſexto autem graviùs.

Adiit tunc noſocomium hiſpanicum; undè geſtatorio ad nos delatus eſt, peripneumoniâ laborans. Quintus morbi dies decurrebat.

Conſuetâ methodo inflammatoria

emendatio obſervata tanta eſt; ut ſexto die humorum coctio, ſeptimoque critica evacuatio, & ſudore, & urinis omnibus hypoſtaticis, judicium videretur attuliſſe; ità tamen, ut, ablatâ, febre, tuſſis quædam ſicca perſeveraret. Sanitatem cæterùm integram ſeptem dierum ſpatio videbatur adeptus.

Notavimus in hoc morbo primò ſanguinem de venâ dextri brachii die quinto miſſum, ſolutum omninò fuiſſe, cum cruſtâ ſubvirideſcentis coloris, flavâ, tremulâ, non coriaceâ.

Cogitare hîc quis poſſet peripneumoniam eo uſque jam perveniſſe, ubi toties eam *Baglivius* miratus erat, cum ſanguine ſcilicèt ſoluto, aquoſo: verùm eum peripneumoniæ ſtatum negabat pulſus fortis ac durus, negabat morbi ipſius conditio, ut mox patebit.

Sanguis octo elapſis horis ex lævo brachio detractus, mox à principio habuit & cruſtam duriorem, & firmius craſſamentum, ſic ut examinando non, quemadmodùm prior, difflueret.

Incautis ex conſpecto priore ſanguine contra indicare morbus & ſanguis videri poterant; hoc incraſſantia, attenuentia illo, naturaliter indicante. Nos

verò multiplici experimento edocti, ut adhuc nuperrimè in telatâ *pag.* 70 pleuriticæ hiſtoriâ, ſolam morbi indicationem explevimus.

Confirmavitque ſecundò miſſus cruor inſpiſſantium indicationem, ſi eam eſſemus, ſequuti, erroneam futuram fuiſſe.

Monere autem hâc occaſione debeo, ſanguinem primis à miſſione horis certum de ſe judicium perpetuò haud præbere: videri quippè principio diſſolutum omninò, poſtmodum verò naturaliter, imò præternaturaliter, incraſſari: undè ſi breviore tempore ante lectionem ſanguis ægrorum fuerit detractus, exhibeo quidem illum auditoribus, & per pellucida vaſa cum ipſis contemplor; nonnunquàm vaſculum unum vertendo, dividendoque examino; reliqua verò vaſcula in ſequentem ſervo demonſtrationem.

Notavimus ſecundò in hoc morbo, in quinto peripneumoniæ die pulſum magnum, fortem, eundemque durum; die ſexto debilem, inæqualem omninò modo; die autem ſeptimo ferè naturalem. Undè confirmatur id, quod *part.* 9. *cap.* 2. §. 9. tot argumentis urſi; ſcilicèt pulſum debilem in peripneumoniæ definitione inveniri non oportere.

Advertimus tertiò coctionem, quæ quocunque morbi die fiat, ſemper bona eſt, noſtro in ægro die ſexto manifeſtam in humoribus, functionibuſque pleriſque; pulſus enim debilis & inæqualis, eodem die magis procedente, emendabatur; nullam verò ſputorum coctionem vidimus.

Advertimus quartò ſudoribus univerſi corporis in die ſeptimo, verè critico, morbum judicatum videri potuiſſe, maximè cùm eodem die, biniſque ſequentibus, urinæ ferè omes hypoſtaticæ eſſent.

At verò ſudor idem, die ſeptimo animadverſus, fuerat jam notabili diei ſexti parte obſervatus; undè ſuſpectus ille, infiduſque. Quin & aliud quid ſudorem hunc reddebat ſuſpectum; cuſtodes ægrorum hyemalia lectorum tegumenta necdum mutaverant; nec attenderam ego. Cùm porrò caloris, ineunte Aprili, ſexageſimum tertium gradum jam notaret thermometron, egoque caſu tegumenta ægri debito graviora deprehenderem, ſubdubitare cœpi num hiſce potiùs, quàm naturæ adſcribendus ſudor non eſſet? Præcipuè cùm jam hinc indè quædam ſudamina comparere viderentur.

Hinc ſtragulorum craſſorum alterum auferens, tenuius ſubſtitui; ſudore autem æquè profuſo, abſtuli & hoc tenuius. Continuabatur ſudor in initium uſque diei ſeptimi: deinde ſubſequebatur mollis aliquot horarum tranſpiratio; tandem in medio ſeptimo die ſudor multus ſpatio quinque horarum: ſub quo ſudore, & altero, tertioque die poſteà, quæ ſexto die comparere ſudamina cœperant, evanuerunt.

Hinc ad leges hippocraticas omnia examinantes, hærebamus principio ambigui, utrùm ſudor diei ſexti, ut infido die prodeuns, condemnandus eſſet; an verò minùs pravus, utpote eo, quo dixi, modo, genitus foret habendus? Attamen modicis ſub ſtragulis animadverſus die ſeptimo ſudor quinque horarum, unâ cum hypoſtaticâ urinâ, cum abſentiâ febris, cum notabili functionum emendatione, judicatorius haberi poſſe videbatur. Equidem rigor ſudori non præceſſerat; ſed alvus ſolutior, legibus *Hippocratis*, rigoris excluſerat neceſſitatem.

Verùm ſputorum perſeverabat, alvique cruditas. Amamus profectò coctionem, coctique evacuationem; per omnia corporis excretoria loca cernere;

aut ſaltem ſi per unam, pluresque vias, excretio cocti prodeat, per alias minimè, ut per has ſaltem non prodeant cruda, optamus. Sed in comperto hoc practicis eſt, & ſæpius in noſocomio demonſtratum, quod prægreſſis ſignis coctionis ac criſeos, evacuationes criticæ notabiles ſic emendarent vires, ut & hæ fierent aptæ, quæ paulatim reliquas coquerent, & eliminarent, cruditates.

Ambiguum igitur judicium fuit. Attamen pulchra ferè omnium, ac maximè pectoris, functionum reſtitutio continuatio urinarum hypoſtaticarum die octavo & nono plus dabat ſpei, quàm metus.

Spem autem dies 14. illuſit; in quo febris rediit; mutata quidem à priore, ſed & ideò pernicioſior. Incepit pulſu celeri ac duro, cephalalgiâ validâ, ſiti intensâ, linguâ aridâ ac rigidâ, comate. Tuſſis increvit, excernens nihil præter quædam tenuia ac ſpumoſa; ſemel autem quid mucoſi, cum lineis ſanguinis. Alvus interim coacta prodibat; urinæ etiam copiâ, odore, colore, bonæ, ſed cum pertinaciter ſuſpenſo manente enæoremate. Vena ſecta eſt ad unciarum novem quantitatem

Die altero recidivæ, totius morbi decimo quinto, aderant vomendi conatus, inquietudo vehemens, febris ſingulo bihorio ſævitie auctior, moderatior: cocta interim alvus.

Die tertio recidivæ, die 16. morbi, febris enormis, intenſus calor, lingua aridiſſima, ac rigida. Sectâ denuò venâ, effluxere ſanguinis unciæ xviii. poſteàque veſicantia admota ſunt. Expectorantia data, & ſimul ad æſtum vehementem contemperandum copioſum rob ſambuci, ac nitrum. Tuſſis, vomituritio, febris, ad hæc miteſcebant; alvus verò, quæ ab aliquot diebus cocta fuerat, jam cruda iterùm & tenuis. Veſpere ſymptomata omnia graviora; inſuper ſingultus, æſtus intolerabilis, pulſus celer, plenus, ac valdè durus; calor univerſus; vires bonæ, tertiam in hâc recidivâ ſanguinis miſſionem ſuaſerunt.

Die quarto recidivæ, morbi 17. inchoante, calor 108. graduum in thermom. fahreinreitiano, qui cum 34. in reaumuriano correſpondet, Symptomatibus iterùm vehementiſſimis, cum forti duroque pulſu, quarto miſimus in hâc recidivâ ſanguinem, copiâ quindecim unciarum. Calor quidem indè ſex gra-

dibus minor, ſed præcordia, quæ eo-uſque anxietas tenebat duntaxàt, jam dolor vexat, vomituſque. Sic quidem, ut topicam hîc ſuſpicaremur phlogoſin. Alvus nocte ac mane reddita quinquies eſt, flava quidem, ſed tenuis, nihil miſta; cum pluribus maſſulis viridibus, compactis, quales in cadorum olei fundo reperire eſt: oleum porrò ore anoque ſumſerat multum.

Ad finem hujus diei quarti recidivæ, ad diem $17\frac{1}{2}$ totius morbi, unico quadrante horæ ante mortem, calor 100. graduum erat. Lucta mortis horæ duravit quadrantem. In hâc luctâ pulſus, non qualis eſſe ſolet celerrimus ac debiliſſimus, verùm lentus admodum, nec parvus & vix inæqualis. Plus quippè decies ego, aliique, illum exploravimus. Reſpiratio autem tam lenta, ut ſemel altâ voce trigeſies & ter numeraverim inter duas reſpirationes. Moriens non convellebatur; brachia tantum in rectitudinem exporrigebat. Oculi bihorio à morte veluti hominis viventis; nihil enim opacati aut corrugati erant. Hoc phænomenon etiam altero die à morte obſervavimus in aliis.

Iteravimus denuò experimentum menſurandi mox à morte caloris, ſpa-

tio $2\frac{1}{8}$ horarum, ſingulis $4\frac{1}{2}$ minutis gradum examinantes, & in chartâ notantes. Thermometrum noſtrum indiget $7\frac{1}{2}$ minutis ut calorem hominis indicet, addendo gradus duos ad notatum in eo gradum. Si 15 minutis applicatum, benéque tectum manet, haud aſcendit ultra numerum priorem, cui duo gradus additi fuerant. Notabat autem gradus hos: 88. 95. 96. 98. 97. 98. 97. 98. 98. 97. 99. $98\frac{1}{2}$. 98. 98. 98. 98. 98. 97. 95. 95.

Supereſt examen ſanguinis in recidivâ miſſi. Sanguis primæ miſſionis, mox ubi in vaſa exceptus erat, contractam habuit ac denſam cruſtam, eamque toto in ambitu fimbriatam.

In ſanguine ſecundæ miſſionis cruſta non contracta, non fimbriata, ſed ut in morbi principio, cruſta, & craſſamentum, cum omni vitreæ ſcutellæ ambitu cohærebant. Elapſis horis quinque, cœpit in vaſe ſecundo cum cruſta, tum craſſamentum, ſe ab uno vaſorum latere ſeparare, ſeque contrahendo exprimere ſerum. Elapſis horis quatuordecim idem obſervari cœptum in vaſculo primo; nondùm verò in vaſe tertio & quarto. Cruſta quarti vaſis

viridеſcit, ferè tranſparet, craſſitudinemque mediæ totius inſulæ habet.

In ſanguinæ tertiæ miſſionis, poſt quietem $10\frac{1}{2}$ horarum, nec contractæ cruſtæ, duræve; nec tamen glutinoſæ. Craſſamentum 1. 3. & 4. vaſculi diſſolutum; vaſculi ſecundi valdè tenax. Paſſim, quò cruſta minùs in lardum contracta eſt, eò minus ſolet & contractum, & durum, eſſe ejuſdem craſſamentum.

Tandem ultimæ venæ ſectionis ſanguis, poſt horæ $1\frac{1}{2}$ quietem, tribus in vaſis collectus, habuit cruſtam denſitate craſſiorem quàm eſſet altitudo craſſamenti, tremulam verò, nondùm conſiſtentem; quomodò poſteriore examine habuerit ſeſe, doleo referre non poſſe, eo quod id chartis mandare neglexerim, nec ſat accuratè ſuggerat memoria.

Notavimus itàque primum recidivæ ſanguinem eo prioris morbi magis fuiſſe phlogiſticum: deinde & ſolutum ſanguinem, & compactum in eâdem venæ tuſione prodire: præterea ſanguinem unius ſcutellæ longè plus indiguiſſe temporis, quàm aliùs, ut ſe contraheret: denique ab omnibus his venæ

ſectionibus pulſum plenum fortemque permanſiſſe; ab uſque breve mortis luctamen.

Calorem ſoli attritui non deberi, quod toties urſi, repetita exploratio cadaveris ultrà bihorium producta, confirmavit denuò.

Sed quanta vis in febre caloris! In hac recidivâ plus quatuor libris ſanguinis detractum eſt, dum intereà calor, naturali calore humano ſemper ſuperior, deprehendebatur. Quanta humorum aut copia, aut rarefactio! Poſt demtas quinquagenta ſanguinis uncias, pulſus ad mortem uſque plenus ac fortis fuit.

Anatomen, elapſis vinginti duabus à morte horis, inſtituimus. Oculi jam opaci & corrugati. Venter nihil inflatus. Caro muſculoſa multa, firma; exiguus adeps.

Aperto ventre viſcera ſic ſita, ut hepar ingens, ampluſque ventriculus, totam anteriorem univerſi epigaſtrii capacitatem explerent; & ut inteſtinum colon, ſub his depreſſum, umbilico ferè accumberet. Dolor igitur colicus fallere nos poteſt, coli ad umbilicum ſitum vix ſuſpicatos.

Colum hoc arctum valdè, & ſub

hepate, & ſub liene, ſe longâ ſui parte ſuprà ſeſe reduplicabat: ut cauſa magnorum morborum exiſtere potuerit, haud extiterit tamen. Vide *tab.* 1. *fig.* F.

Ileum inteſtinum ſemipedis longitudine ex inflammatione jam purpuraſcebat, variis prætereà in plagis leviùs inflammatum.

Hepar ingens lobo minore explebat mediam hypocondrii ſiniſtri latitudinem: alteram mediam hujus hypocondrii latitudinem ſplen, triplo major ſolito, occupabat.

Ventriculus duas liquidi menſuras, ſcilicèt octo libras medicas, menſurâ captâ, continere valens, ſuo minore, eâque ſiniſtriore parte ſuprà, ſeu potiùs ante, lobum minorem hepatis, & ante lienem collocatus, reliquâ ſui parte eminebat juxta jecinoris crepidinem, ſuoque pyloro infrà jecur decurrens, abibat in duodenum: quod quoque digiti dimidii longitudine horizontaliter verſus ſpinam decurrens, deſcendere demùm incepit. Inflammatio aderat in eâ omenti portione, quæ duodeno pro meſenterio eſt, uti & in ipſo duodeno.

Idemque ventriculus à fundi ſui

parte illâ, quæ coſtis ſiniſtris accumbit, per totam ferè ſuperficiem externam poſteriorem, admodum inflammatus fuit, & magis adhuc in eâdem ſuperficiei internæ plagâ.

Renes boni, magni. Veſica urinaria lotio turgida.

Pulmones firmiſſima celluloſitate concreti ſic cum pleurâ, cum diaphragmate, mediaſtino, ac pericardio; ut multis in locis ſine horum, aut pulmonis laceratione, divelli non poſſent; hocque æque lævo, quàm dextro in latere: in ſiniſtro autem latere tantummodò verſus coſtarum arcum, ſpatium duos ferè pollices longum, latumque, erat ab accretione liberum.

Cor ſiniſtrum, vacuum, dextrum, ſanguinem, non coagulatum, habuit; ſinus dexter polypum album, qui lentè extractus, maſſam polypoſam pedis longitudine ex ambabus jugularibus ducebat, cum rami, quo jugulares inter ſe communicant, abruptâ portione.

Bona dura mater: pia autem ſanguine valdè infarcta tota; maximè autem ad lobos cerebri poſteriores. Polypoſus quaſi vermis in ſinu longitudinali. Ventriculi cerebri ſuperiores ne guttulam aquæ continuerunt; nihil

aquæ tertius ventriculus, nihil quartus Totum cerebrum ſicciſſimum. In capitis detruncatione, nihil ex illo, nihil ex thecâ vertebrarum; nihil ex cranio, dum ſerrâ dividebatur, exſtillavit.

Ex quibus omnibus patet infidam, infido in die, criſim fuiſſe, quæ ſudoribus, die ſexto inchoantibus, apparuit: partem materiæ morboſæ coctam ſolummodò fuiſſe, & criſi evacuatam: at verò magnam crudi copiam altè infixam manſiſſe, quæ primo alternoque quaternario quieta, ſymptomata nulla excitavit; inchoante verò tertio quaternario moveri cœpta, corpus vehementer turbavit, ſanguinem inflammatoriè corrupit; inflammatione dirâ affecit piam matrem, ventriculum, inteſtinorum varias plagas, quarum una in latam gangrænam verſa, inter cauſas mortis recenſeri potuit. Sanguis idem ad mortem uſque inflammatoriè ſpiſſus, per minima vaſa impenetrabilis, inter mortis cauſas certè erit annumerandus.

Hæc demùm verè maligna febris fuit, vero ſenſu eo, quo τὸ κακοηθὲς intellexerit *Hippocrates*, poſtque eum *Galenus*, omnes *Hippocratis* ſectatores, & ex cunctis his compendiosè *Boerhaavius*, *Inſt.* §. 919. Moneo hoc

ideò, quod videam à nonnullis eum morbum propriè, unicéque, haberi malignum, qui humores diſſolutos habeat, qui varias maculas, papulaſque, expellat, qui ab ipſo morbi initio notabilem virium projectionem comitem habeat, dum intereà vera malignitatis in acutis ſignificatio denotet cauſæ morbi vehementiam; graviorem functionis cujuſque, maximè autem vitalis, læſionem; pertinacem adverſus ſelectiſſima, optimèque indicata artis præſidia, reſiſtentiam; ac ſymptomata non tantùm ejus morbi conſueta, ſed variata, aut omninò alia, aut planè anomala.

Situs magnitudoque jecoris, moles ingens lienis, coli inteſtini transverſus decurſus adeò profundus, monitum confirmant, quod toties repetivi de morborum in viſceribus ſede circumſpectè, ac ſæpè dubitanter tantummodò, determinanda.

Pulmonis arcta, ac indiſſolubilis cum omnibus vicinis partibus concretio, malum videtur à longà die natum. Quare & viginti annorum ſpatio, præ pectoris affectione; laborioſas hyemes tranſegiſſe videtur. Et in ultimo morbo

nimis adhærentes pulmones cruori phlogiſtico ſuſcipiendo, trajiciendoque ineptiores, lethaliter demùm infarcti fuerunt. Centena ſanè exempla ſunt, quæ me impediunt aſſentiri illis, qui latas haſce pulmonum adhæſiones inculpatè à mortalibus ferri aſſeruerint.

Siccitas inſolita encephali, an non à defectu ſecretionis, ad quam phlogiſticus ſanguis arterioſus planè ineptus fuit?

CAPUT III.

DE ILEO MORBO.

§. I. *Ileus morbus ſexto die lethalis, cum auxiliorum adhibitorum recenſione. Epicriſis morbi. Anatome. cujus notabilis pars exhibetur* tab. *J.* fig. *E. De aquâ frigidâ in ileo. In ileo lethali etiam alvus reddi poteſt. Varius in hoc morbo gangrænæ gradus. Omenti abſentia colicæ cauſa. Conſpectus à morte haud infrequens thalami cordis utriuſque perfectè vacui.* §. II. *Ileus lethalis alius, natus poſt triennem, & quidem primo periodi-*

cam, ſub finem autem continuam, ventriculi tympaniam. Cum hoc ileo etiam tenuium inteſtinorum & tympanitis, & inflammatio. Memorabilis in hoc ileo hernia entero-meſocolica, unà cum monſtroſo ventriculo, tab. *II.* fig. *I. II. III. exhibita. Epicriſis totius hujus hiſtoriæ. Viſcera à morbis ſuâ ſede exturbantur. Gangræna ſine ſignis ſuis lethalis.* §. III. *Ileus morbus octavo die lethalis, aſſumto etiam mercurio. Anatome. Figura exhibens duodecim miros coli inteſtini flexus. Vid.* tab. *III.* fig. *I. Epicriſis. Variæ conſiderationes ſuper cauſa proxima mortis in hoc homine & in aliis hoc morbo detentis.* §. IV. *Ileus morbus curatus, aſſumto mercurio. Quædam de fumo tabaci immiſſo. Mercurii per quatuordecim dies in corpore mora.* §. V. *Ileus morbus aſſumtis* vij *unciis mercurii curatus. Inquiſitio variæ doſeos in hoc morbo à variis exhibitæ. Queſtio agitatur num à mercurio hic morbi nervorum timendi; eâque occaſione de auro deglutito loco mercurii. An mercurius frigore noceat? demonſtratur frigore potiùs prodeſſe: & ſic convenire cum methodo alterâ* Hippocratis *curandi tetanum. De acribus umbilico applicandis. De machinâ italicâ.*

§. 1. ILEUS frequens morbus, ſemper terribilis, creberrimè lethalis, quamvis à me in tomis prioribus periodici hujus operis ſæpiùs recenſitus ſit, tamen ob recentiores: eoſdemque notabiles admodum caſus, de integro me cogit de ſuâ ipſius tyrannide, deque homicidiis ſuis, nonnulla propalare.

Juvenis novemdecim annorum, ileo morbo elapsâ æſtate periit. Vivo non adfui: quantùm autem expiſcari ex illis potui, qui eum & noverant, & amicitiæ causâ in morbo inviſerant, hecticus ante quadriennium à medico habitus fuerat, idque dimidii ſpatio anni: exindè paulò rectiùs ſe habere viſus, tuſſi non frequenti quædam tenuia reddere conſuevit, linguam fiſſam perpetuò conqueſtus eſt, ac frequentioribus colicis doloribus obnoxius vixit.

Anno 1766. Auguſti menſis die quinto, conſuetâ ſuâ colicâ, & modicâ febre, nocte corripiebatur. Clyſmate mane die ſexto Auguſti immiſſo, mitior dolor, veſpere denuò ſævior fuit. Dato tunc emolliente decocto, cui chamomillæ flores infulſi, principio levari viſus eſt, deindè autem minime.

Die ſeptimo Auguſti medicus ordinarius arceſſitus, præſcripſit miſturam ex

Aq. flor. chamomillæ unc. vj.
Magneſiæ nitri dr. iij.
Salis polychr. dr. j.
Syr. althææ unc. ß.

cujus ſumſit cochlearia tria ſingulo bihorio. Juſſitque abdomen inungi unguento compoſito ex

Ung. dialth.
Fl. calend. ana unc. ij.
Camph. ſcrup. ij.

Præterea immitti clyſma emolliens præcepit. His non levantibus, decoctum emolliens cum tamarindis bibit ad noctem; poſtquam alvus, quæ ulla eouſque fuerat, liquida copioſaque prodiit.

Die octavo Auguſti, febris magna, duro cum pulſu, fixoque ad latus ventris dextrum dolore. Miſtura dicta hoffmanniana data eſt; decoctum hordei quoque, cui admiſtum oxymel; necnon pulvis quem componebant.

Magn. nitri, ſcrup. duo.
Nitri puri gr. v.
Pulv. Haly, gr. x.

Erat mane hic pulvis, & veſpere ſumendus. Varia inſuper & cataplaſmata, & enemata præſcripſit.

Die nono Auguſti, æger ſummo mane frigidam aquam clàm bibit, brevi au-

tem poſt ventre immaniter doluit, vomuit, contremuit, friguit. Intereà dùm medicus exſpectabatur, ſumebat conſilio amici dragmam rhei, & miſturam compoſitam ex menthâ cum opii granis duobus; repetivitque clyſma. Tenſus jam venter erat ubique; minùſque latere dextro, magis in medio, dolebat. Tandem medicus accedens, primam demùm venæ ſectionem inſtituit; hoffmannianam miſturam continuaret, ſuavit, hordeique decoctum. Emulſum prætereà dedit, cujus libræ dr. vj. ſyr. diacodii additæ. Repetivit denique enemata & cataplaſmata. Nox peſſima. Pulſus celerrimus, parvus, durus.

Die decimo Auguſti, exp. medicus miſturam dedit compoſitam ex

Aq. ſcorſoneræ unc. vj.
Magnes. nitri. dr. iij.
Salis polychr. ſcrup. ij.
Nitri puri ſcrup. j.
Camphor. gr. 2.
Syr. althææ unc. ß.

cujus cochlearia quo vis trihorio ſumenda eſſent.

Deindè.

♃. Auri fulminantis gr. vj.
Arcani duplic. ſcrup. ß.
Nitri puri gr. v.

Eo

Eo die ter hic pulvis ſumtus eſt.

Die undecimo Auguſti pulveres auri fulminantis repetiti. Acceſſit ad morbum ventris peripneumonia. Ad ſeptimam veſpertinam moritur, expletis fermè ſex morbi diebus.

Cadavere potiri, nonniſi elapſis 42. à morte horis, potui; hinc calidâ hâc tempeſtate jam fœtuit immaniter.

Et in perſcindendo abdomine, clauſo adhuc peritonæo, multus, iſque fœtidiſſimus, aër, ex tunicâ adiposâ exhalabat, bullaſque veluti emphyzematoſas formabat; quales alibi, ſed longè copioſiores, obſervaſſe me retuli, *part.* 8. *cap. de ileo.*

Aperto abdomine, omenti longitudo, ut ut explicata, apparuit vix pollicis lati; ità ut nuda hîc hæſerint inteſtina.

Colum inteſtinum defiguratum ſic, ut verbis deſcribi nequeat: undè *tabula* I. *fig.* E idem depinxi.

Ad omnes haſce miras coli reduplicationes inflammatio levior detegebatur: materies autem inflammatoria ſanguinis tranſſudando genuerat cruſtam, quâ illæ coli reduplicationes ſecum mutuò agglutinabantur.

Obex autem durus in hiſce reduplicationibus nullus eſt repertus.

Ileum inteſtinum duobus potiſſimùm in locis dirè inflammatum reperiebatur, ac colore hîc purpureo, illîc livido, gangrænoſum. Scilicèt in latere dextro infimo, longitudine duorum pedum; & in eodem latere, ſed altiùs, ac ſecùs umbilicum, longitudine pedis. Fuerantque ambo hæc loca doloris in ileo morbo ſedes. Cruſta flava, quæ in colo, etiam hîc, multas tegebat inteſtinorum plagas; inflammatas potiſſimùm illas, gangrænoſasque: aderatque & ad meſenterium.

In plagis ilei inteſtini inflammatis nulla inventa coarctatio eſt, nulla introſuſceptio, nec, quæ tranſitum denegare potuiſſet, dura materies: æqualem hîc cum cæteris inteſtini partibus inteſtinum habebat diametron.

Ventriculus, valdè expanſus, habebat à facie ſuâ anteriore, pauxillùm ſiniſtrorsùm, in ſuæ altitudinis medio, tranſverſam plagam, longitudinis latitudiniſque digiti integri, zonæ inſtar, inflammatam, ut in pulcherrimâ injectione: in quâ & hoc notabile, quod multis valdè in locis exiles extravaſa-

tiones exhiberentur, quæ, inter hæc pulchrè veluti injecta vaſa, plurimas quaſi peticulas, ſeu petechias, referebant.

Hepar ingens lobo ſuo majore in medio epigaſtrio terminatum; minore autem lobo diaphragmatis inferiori laterali regioni, ope ligamenti fortis membranei, versùs arcum infimarum coſtarum, connexum.

Pulmones, utroque pectoris in cavo, ab omni cohæſione cum vicinis liberrimi, cinereo colore in paucis, livido multis in locis, anteriùs ac lateraliter, conſpiciebantur: poſticâ verò facie universâ ex rubicundo ferè nigreſcentes, ac facilè ad levem contrectationem diffluentes. Quin & pulmones undique preſſi, veluti per poros liquidum tranſſudabant: hoc præcipuè in lobo dextro ſuperiore ac medio: duri autem ab infarctu non erant.

In pericardio liquor non aquoſus, ſed obſcurè ruber, paulò fortè ſolito copioſior.

Cor utrumque perfectè vacuum, ut vix reliquiæ tantilli ſanguinis versùs ejuſdem orificia ſupereſſent.

Diagnoſis morbi ileus inflammatorius eſt, ex colicâ periodicâ natus; ſeu

colica periodica in lethalem ileum verſa. Qualiſnam autem colicæ ſpecies fuerit, hominem, dum viveret, contuitus nunquàm, non auſim determinare.

Quæ cauſa proxima ilei lethalis? Incertum eſt utrùm hæc inflammatis, gangrænoſiſque ilei plagis, an verò in complicati coli hæſerit locis. Equidem elapſis 42 à morte horis nihil quo inteſtinum ſive coarctaretur, ſive obturaretur, inventum eſt: verùm quamvis non ſemper, ſæpè tamen, relaxantur ejuſmodi conſtrictiones, ſeu ſpaſmodicæ, ſeu inflammatoriæ; aut ſuâpte ſponte, aut gangrænâ in morte, imò ante mortem: ut pluries in incarceratis herniis vidi. Sed complicatæ coli ſuperioris ac inferioris partes, dum hoc inteſtinum in principio morbi tenſum repletumque eſſet, potuere citrà ſpaſmos inflammationeſque, viam aëri, fæcibuſque, præcludere omnem: ſi jam, ut multis in colicis, Pictonum maximè, fit, muſculi abdominales convulſivâ contractione arctaverint abdomen, in complicatis hiſce coli partibus cauſa morbi proxima eo faciliùs locata fuiſſe intelligitur.

Ex iis, quos à diro hoc morbo DEO dante, vel curavi, vel homi-

num illo affectorum interitum procraſtinavi, didici tutiorem certioremque eam methodum eſſe, quæ tempeſtivis venæ ſectionibus, quæ multo oleo, quæ purgantibus opio interpolatis, quæ clyſmatibus fumi tabaci maturè valdè adhibitis, & ſi opus eſt, epoto mercurio, inſtituatur; quàm quæ miſturis dictis hoffmannianis; quàm quæ ſerâ, imò ſeriſſimâ ſanguinis miſſione, auroque fulminante, tentetur. Aurum fulminans ſi benè paratum eſt, nihil agit; non benè paratum, morbum auget. Nec laudavit id, quamvis ab aliis datum, cl. *Hoffmann*, *cap. de iliaco dolore*. Clyſmata fumi tabaci, licèt pluries fallant, maximè quandò aut cauſa planè invincibilis obtinet, aut nimis ſerò ad hoc auxilium confugitur, continuatâ tamen obſervatione reſtituunt multos. Exempla manifeſta attuli olim, & in meâ viciniâ nuperrimum habetur.

An frigida, quam æger clàm hauſit, nocuit? Præſtantiam gelidæ aquæ in hoc morbo experimentis evici, *part.* 8. *cap. de ileo*. Sed ſerò nimis æger noſter eam bibit. Gangræna videtur quarto morbi die in priore loco doloris jam nata fuiſſe, eo quod, evaneſcente ibidem dolore, frigus, tremor,

pulſuſque cum debilitate frequens, obſervarentur.

An fæces liquidæ ac copioſæ, finiente altero morbi die miſſæ, boni augurii non erant? Et iliacos, & herniosos, cum ejuſmodi dejectionibus tàm ſervari, quàm mori, pluriès vidimus. Vel enim obex ſolutus totus eſt, redditusque talis periſtalticus motus inteſtinis, ut antiperiſtalticum viribus ſuperet; vel prodit tantùm vi enematum aut pars, aut totum ſtercoreum, quod infrà locum ubi cauſa proxima reſidet, hærebat; morbo nihil indè levato: vel tandem gangræna, partes relaxans, nata eſt; quæ ſi parva, inchoataque tantùm, aliquandò adhùc curabilis eſt; ſi magna, atque completa jam eſt, mortem infert. Vide quæ *part.* 2. 3. 4. 7. *&* 9. *de ileo* & hernia notata ſunt: maximè verò *part.* 7. *capite* 4. *toto.*

Omenti defectum inter colicæ cauſas haud abſurdè quis memoret. Omenti enim eſt, inteſtinorum reſpectu, tegere illa; fovere, ac lubrica ſervare.

Hepar etiam hìc totum ferè epigaſtrium explens, imò ſiniſtro in latere forti ligamento accretum cum diaphragmate; confirmat toties datum monitum de neceſſariâ prudentiâ in ſede

morborum ex ſolo partium ſitu determinandâ.

Rarior obſervatio eſt hominis, pectore olim ſic laborantis, ut multo tempore phthiſicus crederetur, poſteàque ſemper tuſſi aliquâ laboraret; cui tamen pulmones ab omni cohæſione perfectiſſimè liberi invenirentur. Cæterum peripneumonicorum referebant pulmones: peripneumoniâ enim periit, jam in gangrænam tendente; ut in acutis toties. Vi inflammationis ſanguis omnis inflammatoriè corruptus, ineptus demùm fit, qui pulmones permeet; vel & organum reſpirationis, debilitate à morbo genitâ, ineptum fit, quod humores, quàmvis per ſe adhùc permeabiles, ſat efficaciter tranſmittat.

Cordis vacui thalami utriuſque ſat frequens eſt obſervatio, ut in prioribus patuit, ut in hoc caſu patet, & in §. ſeq. patebit; inane oſtendens conamen omne vitales actiones, eas cordis præcipuè, ſyſtemate irritabilitatis explicandi.

§. II. Delata in noſocomium fuit 16 Dec. 1766. vidua 57 annorum, cujus hæc anamneſis. Ante elapſos ab hinc 30 annos viros provectæ ætatis nupſit, ac primo quidem anno pepe-

rit, deinceps verò nunquàm. Gravida vehementer vexata hæmorrhoïdibus fuit; eaſdemque, poſt puerperium adhùc valdè moleſtas experta, cùm medici conſilium de aperiundis illis ſpreviſſet, fiſtulam ani contraxit: à quo tamen malo operatione fortunatâ liberabatur.

Sexennium eſt, quod febre acutâ laboraret, in quâ integris ſex diebus deliravit, & à quâ non niſi poſt quatuor ærumnarum exactas ſeptimanas emerſit. Meminit ſitis, eodem in morbo inexplebilis, ut à continuo potu temperare ſibi non poſſet, quantúmcunque ne ſibi irreparabile fortè damnum inferret, aſſiduò moneretur. Quare etiam ex acuto hoc morbo in hydropem intercutem brachiorum, crurum, ventris, lumbique, incidit. Ab illo tamen quopiam, quod ignorat, infuſo, brevi curata fuit; ac ſana integro poſtmodùm triennio flatu incommodo excepto, vixit.

Vitam ſedentariam perpetuò, & hucuſque, egit. Menſes ſemper regulares in 45 ætatis annum habuit.

Triennium eſt, ex quo ſingulo ferè ſeſquialtero menſe latus abdominis lævum, mox ſub coſtis, intumeſcere

ſibi, tumore paulatim ultrà medium ventrem porrecto, ibidemque veluti in acumen aſſurgente. Non doluit tumor, ſed dum femina jocando ventrem tumentem ſæpè percuteret, reſonuit. Perſtabat tumor tres quatuorve ſeptimanas, perque alias duas treſve ſubſidebat. Diſparente tumore copioſos commodoſque emittere flatus potuit; eodem verò redeunte, nullos.

A medio penè elapſo abhinc anno, urinam reddere cœpit adeò acrem, ut ſibi indè pudenda roderentur; copioſam quidem, ſed frequenter urgentem, cum ſedimento copioſo, alboque; in medio limpidam, & quid craſſi in ſuperficie gerentem.

Medius quoque annus erat, ex quo in deglutiendo id incommodi pati cœpit, ut deglutita ad certum quendam locum hærerent, quem nos conjectabamur eum eſſe, in quo œſophagus diaphragmatis fiſſuram tranſiturus eſt: ſic ut nonnunquàm ipſi per aliquot minutorum ſpatium interquieſcendum eſſet, antequàm ingerere quidquam de integro auderet.

Octiduo ante morbum, de quo mox, triſtis, præterque morem moroſa, levi quoque ac continuâ tuſſi, vexata fuerat.

Tandem 12 Dec. totâ die inhorruit, citrà vel intermiſtum, vel ſubſecutum, æſtum. Appetitu caruit. Quo eodem modo & die 13 Dec. ſe habuit.

Die autem 14 Dec. horâ noctis primâ, ventris ipſi tormina oriebantur, haud eo, quo ſolebant loco, verùm in ventre medio, ità ut centrum doloris umbilicus eſſet, unà cum ructibus nauſeiſque. Prælo quaſi ſibi præcordia premi, ac contorqueri, conquerebatur, & ex ventre quidpiam versûs pectus conſcendere, à quo ſingultus primò, deindè vomitus. Toto hoc die vomitus cum reliquis ſymptomatibus continuavit, nec minùs nocte. Quid vomitu reddidiſſet rogata; tenuem regeſſit, aquoſamque materiem.

Die 15 Dec. omnia hæc continuarunt. A biduo alvo carenti immiſſum clyſma fuerat, quod duram eduxit materiem: repetiviſſetque, ait, idem, ni à priore clyſmate malè habuiſſet.

Die 16. vomens in noſocomium hiſpanicum invecta carpento eſt, moxque indè ad nos, geſtatorio.

Auditis feminæ querelis, mox ventrem examinavimus. Dolebat ille & in loco antiquo, à margine ſiniſtrarum coſtarum, jamque aduſque ilei oſſis ca-

vum; & in plagâ novâ, medio nempè ventre: qui dolor ab umbilico, ceu centro, ad ſemipedis in ambitu latitudinem diffundebatur; centro veluti acuminato.

Nullam aquæ fluctuationem, tactu deprehendimus; ſed potiùs, nonquidem ſonitu, ſed adſpectu tumoris inæqualis, ac diviſi, adeſſe tympaniam judicavimus. Dolor ab attactu augebatur.

Principio quo apud nos fuit, haud vomuit, ſed exprobravit; nec ſingultivit verè, ſed eructavit. Febricitantem acutè à die 12. Dec. concluſimus ex inflammatione ventris. Cùmque febris cum pulſu duro, eoque pleno increſceret, uncias xiv. ſanguinis de brachio dextro miſimus. In vaſculum primum ſanguis optimè fluxit, levem duntaxàt cruſtam formans: in alterum vas lentè fluxit, & cruſtam modicam, priore tamen denſiorem; in vas tertium celerrimè fluxit, & denſiorem prioribus cruſtam exhibuit.

Enema ex emolliente decocto, cum mellis & olei lini ana unc. ij. & nitri dragma, injiciebatur; undè alvus poſt horam, cum multis parvis cybalis, & portione unâ majore. Emulſi libra cum unciâ ſyrupi diacodii dabatur, molliens

cataplaſma toti ventri circumdatum eſt & ſcutum ſtomachicum, ex unciâ empl. de labdano, granis xij. camphoræ & totidem opii crudi, & balſ. peruv. q. s. compoſitum, regioni ventriculi admotum eſt.

Poſt hæc omnia, ſymptomata, dolore excepto, mitigabantur, appetitus aliquis naſcebatur, & abſque inſequente vomitu comedit, quod petierat, jus carnis cum panis tantillo.

Venter ad noctem tumidior quidem, ſed mollior. Cœpitque frigus conqueri internum, cum tepore extremorum; quamobrem plura ſtragula conjecimus in illam. An frigore hoc naſcens ab inflammatione gangræna notabatur? Sed ipſa febris bidui frigore inceperat, & cum præſenti frigore pulſus parùm modo celer, plenuſque ille, gangrænam negabat.

Sitis interim magna continuat. Mala nox fuit ob vomitus continuos, ructus, ſingultus, anxietates. Urina tamen, quæ prioribus diebus vix prodierat, hâc nocte ultrâ libram prodiit, benè colorata, cum craſſiore enæoremate, brevi ſubſidente; adeòque nullatenùs gangrænoſa.

Die 17 Dec. ad ſextam matutinam

reperi calorem ejus ad therm. fahr. 98. gr. pulſumque & fortem, & durum & celerem. Calor ergò naturalem ferè ſuperans, pulſuſque talis, metum removebant gangrænæ; licèt quid adhùc ſupereſſet heſterni frigoris internarum partium.

Cùm ergò ex enarratis febris aucta videretur, & dolor perſeveraret, aliam venæ ſectionem tentavi, quam jacens probè ſuſtinuiſſet, ſed dolorum immanitate, & anxietate victa, ſubitò erexit ſeſe, erecta autem animo linqui cœpit: hinc mox deſtiti captis ſanguinis unciis quinque. Sanguis hic, qui benè fluxerat, non cruſtam, ſed optimæ conſiſtentiæ craſſamentum exhibuit

Sitis multa perſeverat. Enema, heri ſecundò immiſſum, hodiè ad quintam matutinam cum paucis ſcybalis; & ad ſextam cum materiâ flavâ, pultem referente, exivit.

Calor poſtmodùm hominis ſani, graduum 96. ſcilicèt; pulſus fortior, & durior, frequentior; reſpiratio difficilior. Venter tamen mollior, in medio minùs, ſed per totum æquabiliùs expanſus; in epigaſtrio autem plus, quàm heri, tumefactus.

Ambiguum profectò morbi ſtatum eſſe nemo non videbat. Etenim ab unâ parte inflammationis augmentum in ſextum diem jam continuabat, internumque jam ultrà 20 horam frigus, quod necdùm omninò diſparuerat, metum faciebant gangrænæ ingentem: ab alterâ tamen parte calor, color, pulſus, ſuſpicionem hanc penitùs fugare videbantur.

Ad ileum igitur ſolvendum, allaborandum fuit: quæ enim ab enemate materies iteratò prodierat, ex ſolo inteſtino colo, haudquaquam à loco inflammato, videbatur prodire; ſiquidem nec pulſus, nec dolor, mitigarentur; quæque pridiè ſiluerant ſymptomata, vomitus, ſingultus, ructus, de nocte repetiviſſent.

Purgante itaque chyli, fæcumque, tentandum tranſitum ratus, primò vomitum opiato ſopire debui; *Syndenhami*, & *Hoffmanni* experientiam, meâ pluries confirmatam, religiosè ſequutus.

Cepit itaque quovis horæ quadrante cochleare hujus miſturæ, uti.

℞. Laud. liq. *Syd.* gtt. xxx.
Syrupi menthæ unc. iß.
Aq. meliſſæ ſimpl. unc. iij.

& propter caſûs ambiguitatem,

Extracti cort. peruv. drag. ij.

Miſtura hæc; mirum dictu, quàm mox ab initio, perque diem totam, cuncta pacaret; vomitum, ſingultum, anxietatem, dolorem! ſic ut ægra exclamaret præſtantiorem nunquàm in vitâ ſuâ ſibi datam medicinam fuiſſe, deque univerſo morbo unicam ſupereſſe laſſitudinem.

Minùs igitur de gangrænâ cogitatum eſt: quippe in quâ pacantur quidem ſymptomata, ſed dum pacantur, ſimul virium imminutio atque projectio advertitur; celerrimuſque cum parvitate & inæqualitate pulſus, vultus præter eà oculorumque collapſus, ac frigus: hîc verò totâ die pulſus decies, plurieſque, & à me, & ab aliis, exploratus, ſubdurus deprehenſus eſt, & plenus, æqualis, & modicè tantùm celer: nec in vultu, oculiſque, quid pravi cernebatur; extremaque calebant.

Toto antemeridiano, totoque pomeridiano tempore, læta ægra fuit, quod tam benè ſe haberet quodque eouſque, citrà periculum ſuffocationis, citràque vomitum & ſingultum, dextrum in latus cubare non potis, commodè jam cubaret in illud; petivitque iteratò

ſuam ne auferrem, mutaremve medicinam. Mutandi profectò illam non fuit mihi animus; à quâ tam benè ſe habebat, & quæ ſpem dabat fore ut pacatis ſymptomatibus, viribuſque adeò conſtantibus, alvus demùm reſolveretur, præſertim ſi melliore frequentique clysmate ſollicitare pergeremus eandem. Poteramus eundem felicem, ſubitumque ab opio ſperare effectum, quem *Riverius* lætabatur *Cent.* 1. n°. 12. in ſuo juvene, cui in ventris acerbiſſimo dolore, à datis laudani opiati ſex granis, tanta rerum mutatio fuit, ut intrà bihorium dolor omnis cùm ceſſaret, tùm non rediret: poteramus ſperare, ità fortunatam ægram noſtram fore, quemadmodùm laudatus mox auctor ibidem n°. 86. refert ſexagenariam fuiſſe, quæ in diriſſimum hunc morbum tertiò relapſu, ceteriſque haud relevanda artis auxiliis, granis opii quinque à dolore, & reliquis ſymptomatibus convaleſceret, nec relaberetur.

Sed ô vanas mortalium ſpes! ô fallacias! Dum ad veſpertinam horam ſeminonam clyſma, cum paucâ flavâ, ac pultem referente materiâ, ægrota animosè deponeret, anxia reddi cœpta eſt, lævumque reclinata in latus ocu-

los in altum defigere, petere qui aſſiſteret ſacerdotem, ac voce demùm deſtitui. Pulſus intereà bonus eſſe perſeveravit, reſpiratio vix læſa, extrema quidem tepida, vuſtus autem calidus manſit. Interim nihil eorum, quæ circa ſe gerebantur, gnara erat, neque ad validiores clamores vel minimum dedit mentis præſentis indicium. Brevi indè algere cœpit anxiè reſpirare, inæqualem habere, parvumque, & celerrimum pulſum, paulòque ante decimam animam efflavit.

Toto hoc tempore me, lecto adſtantem, reſpirationis occupabat modus. Irregularis illa fuit; ſed adeò lenta, ut inter ſingulas reſpirationes altâ ego voce numerarem unum, duo, tria, & ſic porrò ad 20. uſque, iterum ad 30. ad 34. ad 50. & ſemel ad 60. quod minuti circiter ſpatium explet. Inter antepenultiam & penultimam 60. iterùm numeravi, inter penultimam & ultimam 30.

Animus fuit thermometro explorare corporis mox à morte calorem; quia verò id illicò ad manum non erat, quinto tantùm à morte minuto ferè expleto, admotum eſt: quovis ſemiquadrante horæ, adeòque per integram horam

octies, idem gradus hoſce, hoc ordine notavit, 92. 92. 94. 96. 97. 97. 96. 95. Nec ſuſpicetur quis thermometron continuatâ applicatione debito plus incaluiſſe, altioreſque proinde notaviſſe gradus; nam nec in homine ſano, quotieſcumque ultrà quadrantem horæ admoveatur, etiam bihorii ac trihorii ſpatio, vix altiùs unquam, quàm ſpatio quadrantis adſcenderat, adſcendit: deindè, dum ſenſim cadaver ad calorem atmoſphæræ reducitur, calentis thermometri gradus ſenſim quoque diminuuntur, ad eumque atmoſphæræ reducuntur: ità ut perpetuò verus ejus, quod exploratur, corporis, gradus notetur caloris.

Dives profectò doctrinæ clinicæ hic caſus eſt: quo autem ad illam contemplandam aptiores accedamus, anatomen præmiſiſſe expediet, quæ horis 35. à morte expletis publicè facta eſt.

Oculi utriuſque corrugata cornea, & opaca; dextri autem minùs.

Rigiditas infernorum ſupernorumque artuum ea major multò, quam quæ cadaveris eſſe ſolet. Forti tamen ac lentâ flexione brachia, quæ angulum rectum cum humero faciebant, in rectitudinem porrigebantur; rectaque ma-

nebant. Hæc in præcedentibus ſæpiùs ideò notata vides, quod clari viri certas veræ mortis determinandæ regulas exindè cudere tentarient, frequentiore examine haud ſufficienter inſtructi. Cum oculis veluti vivis, cum artuum vel nullâ, vel maximâ rigiditate, certam mortem adeſſe pluribus demonſtrationibus evici.

Panniculus adipoſus digiti lati craſſitiem habuit. Venter minùs acuminatus in medio, minuſque tumidus; itâ ut corrugata jam cutis, ſulcataque, conſpiceretur.

Peritonæo aperto, tympanites & ventriculi & inteſtinorum omnium manifeſta fuit, excepta duarum ſpithamarum portione in fine ilei. Hoc & cetera omnia, quo clariùs capiantur, inſpiciatur tab. II.

FIG. I. II. III.

A. Ventriculus tympaniticus.
B. Ejus os ſuperius.
C. Totum id, quod de hepate ſub coſtis viſibile fuit.
D. Fundus veſiculæ felleæ.

E. Os ventriculi inferius, ſeu pylorus. In cadavere ventriculus totum contexit ſub ſe pylorum: undè hic ventriculum minùs, quàm par eſt, turgidum delineare debui, quo & pylori ſedem, & à duodeni principio ortam jam tympaniam, oſtenderem. Una patet ad D. plica ventriculi, ut & alia ejus plica, antequam pylorum formet: nam ad uſque F. ventriculus eſt.

F. Anguſtatio corporis ventriculi ad fundum veſiculæ fellis, ex veſiculâ tranſſudantis, colore longè latéque tincta profundiſſimè.

G. Locus deſignans umbilicum cadaveris, infra quem colon inteſtinum protuſum inveniebatur.

N B. Poſt pylorum, mox tympaniticum duodenum apparet; cui literam, ne figuram obſcuraret, non appoſui.

H. Saccus cæci parvus valdè, cum proceſſu ſuo vermiculari, qui proceſſus hîc neutiquam vermicularis, ſed digiti inſtar in rectitudinem porrigitur.

I. Ilei inteſtini finis, quo in cæcum ſe inſerit, anguſtus admodum,

complanatus, & in ſuâ complanatione vix digitum latus. Meliùs conſpicitur in *fig*. II. & III. ab S. ad X.

K. Flexus coli hepaticus, ſeu dexter.

L. Humilis coli ſitus in abdomine, qui ut meliùs conſpiciatur, locus umbilici ad G. notatus eſt. Coli quoque hîc apparet amplitudo.

M. Colon ſubitò vehementerque inter duos flexus arctatum.

N. Flexus coli lienaris, qui altior fuit quàm in figurâ exhiberi potuit, ſub ventriculo quippè deliteſcens.

OO. Colon valdè anguſtum.

P. Iterùm triplo amplius.

Q. Coli flexus ultimus, ubi in rectum abit, cum relictâ eâ tantummodò ſui meſocoli portione, quæ ad intelligenda ſequentia requirebatur.

FIG. II. & III.

Fig. II. anteriorem, Fig. III. poſteriorem faciem exhibet. Literæ duplices ad utraſque pertinent.

RR. Cæci ſaccus.

SS. Anguſtum ileum à ſuâ in cæcum

inſertione, ad X. uſque, ſpatio duarum ſpitamarum

TT. Ileum inteſtinum hic tympaniticum, ut etiam erant inteſtina tenuia omnia, ad pylorum uſque.

VV. Extremum coli, cum relictâ meſocoli portione.

W. Locus ubi ileum ex tympanitico arctum fieri incipit.

XX. Plaga in moſocolico, in *fig. II.* notata, deſignat locum, ubi inteſtinum ileum ſuo in moſocolon ingreſſu herniam facit. In *fig. III.* inversâ, litera X. herniam indigitat: utraque autem figura tenuitatem indicat inteſtini ilei, herniam inter, cæcumque: conſtrictum hîc valdopere inteſtinum fuit, ſic ut eo educto vix minimi digiti apex per ſacci hernioſi collum potuerit tranſire.

In pericardio vix aqua inerat. Magnum cor. Sanguis multus grumoſus in thalamo ejus ſiniſtro; in dextro autem & copioſior, & polipoſior. Pulmo dexter nullibi, ſiniſter inferiùs ſuperiùſque, levi adhæſione cum pleurâ nexus: uterque ab anteriore parte colore obſcurior, à poſteriore ſolito rubicundior.

Renes parvi, boni : bona pelvis, ureteres, veſica.

Hepar univerſum ſub coſtis reconditum, eam lobi majoris ſi exceperis portiunculam quæ ad lit. C. ſiſtitur.

Veſicula fellea ingens, cum hepate ſub coſtis recondita, fundo ſuo prominebat infrà coſtas, ſupra monſtroſi ventriculi plicam, ut ad lit. D. pingitur. In mundando, dum collum ejus ſauciaretur, bilis benè multa effluxit in ventrem; nihilominùs adhùc ultrà uncias duas ex veſiculâ eduximus bilis ferè nigræ, ſolitæ ſpiſſitudinis.

Plica quam ventriculus in F. formabat, tranſſudante bile profondiſſimè tincta erat, ad duos in latitudinè, ad tres in longitudine, pollices. An ſic bilis intra ſanguinem reſorberi, hocque pacto icterum creare poſſit?

Inteſtinum ileum pluribus in locis leviter, propiùs ad herniam multum, inflammatum fuit.

Atque hæc de viſis & repertis in cadavere ſufficiant; ut ad morbi pathologicam diſcuſſionem, anamneſi in memoriam revocatâ, accingamur.

In anamneſi ea coram ſtitimus, quæ ab annis retrò triginta contigerint. Nemo anamneſticam noſtram prolixi-

tatem quæratur. Solemus enim ægrorum anteactam vitam ſcrupuloſè ſemper inquirere, ne quid nos fugiat, quod ad determinandas mali cauſas, naturamque, facere utcunque poſſit. Eâ intentione reſponſa illorum literis mandamus, atque bis, ter, pluriéſque, examen repetentes, non pauca ſæpè corrigimus, deſiderata complemus, ac ſic perficimus totum.

Quæ ab annis triginta contigiſſe femina narravit, ad rem præſentem facere non arbitror; ſed quidem illa, quæ à ſexennio. Etenim valda febris accuta, in quâ, ad ſitim inextinguibilem, enormem aquæ copiam fatetur abliguriiſſe ſeſe, monitiſque, ne ità ageret, iteratis, ob ſitis intolerabilitatem non obtemperaſſe; videtur corpus vehementer debilitaſſe, intercutem creaſſe hydropem, tardam reduxiſſe ſalutem, nec vires ad illibatam ſanitatem requiſitas poſt ſe reliquiſſe; præſertim cùm ſedentaria vita, quàm coluit femina perpetuò, corpus ab ægritudine infirmatum non roboret, ſed debile, & iners, flaccidum, relinquat.

Fundamentum itaque morbi, ſeu cauſam prædiſponentem, vita ſedentaria unà cum ſuperſtite hâc debilitate poſuit:

poſuit : flatus ac borborygimi, quibus femina poſt acutum illum morbum obnoxiam ſe fuiſſe narrabat, hanc ventriculi inteſtinorumque inertiam probant; huic deindè diſpoſitio tympanitica in ſiniſtrâ, eâque ſuperiore abdominis parte ſe adjunxit : cauſa ſuſcitans prædiſponentem, ut cum eâdem morbum, ſeu cauſam proximam, conſtituat, fortè haud è longinquo quærenda illi erit, qui perpendit ſecum viſcera cava illuvie nimiâ ſic extendi, ut multam faciant ſuæ contractilitatis jacturam : quâ ex re conſequitur id, ut iteratâ ſæpiùs diſtendente causâ, intereà dum ipſe vitæ modus corpus debilitat, hæc ipſa viſcera vix ultrà propellant contenta, hinc diſtendantur immaniter; &, cum propulſis contentis aër ſemper præſto eſt, qui in loco calido occluſus vehementer rareſcit, hinc in tympaniam incidant.

Hæc porrò tympania ventriculum præcipuè occupaſſe videtur, ſi quidem tumor ſiniſtro in latere mox ſub coſtis, ad uſque medium epigaſtrium, reſediſſe fertur.

Itaque ventriculus flatu turgens, videtur primùm fuiſſe ab hepate, ne

dextrorsùm extenderetur, præpeditus, undè tantò magis anteriora corporis extendit: & quia obſervaverat femina à ſuperioribus paulatim ad umbilicum ſe extendiſſe tumorem, patet etiam ventriculum hunc debilitatum magis magiſque, tandem ab aëre ità expanſum fuiſſe, ut totam hanc plagam occuparet.

Sed demùm mulier aiebat tumorem dextrum quoque impleviſſe latus. Scilicet tympanites ità crevit, ut pedetentim pepulerit ſuâ de ſede jecur, inque ſuperiora truſerit; undè ſic hepar ſe ſub coſtis recondere cogebatur.

Porrò cùm id lentè admodum factum ſit, bilis excretio in inteſtina indè multum paſſa non eſt; eo quod ductus communis, ductus cyſticus, & hepaticus, ſenſim elongati, ſine notabili turbatione pervii manſerint: niſi poſtremo fortè vitæ tempore, dum veſicula bile tantâ turgeret.

Ultimo in morbo haud epigaſtrii tantùm, ſed & hypogaſtrii eſt tumor conſpectus; hypogaſtrii tamen maximè in ſiniſtro latere; quia propè herniam credibile eſt maximam ilei expanſionem contigiſſe.

Inteſtinorum ultimo in morbo nata tympanites, herniæ effectuſne fuerit, an ejuſdem cauſa?

Pro utrâque ſententiâ militat ratio. Primò namque hernia omnem ex ileo inteſtino tranſitum negans, in causâ fuit, cur hoc inteſtinum ab aëre, & alimentis, medicamentiſque, vehementer expanderetur. Et confirmari hæc ſententia videtur, eo quod inferioris ventris tumor, non niſi cum ſignis ilei morbi, ſive herniæ, comparuerit.

Ab alterâ parte, ſi à tympaniâ ventriculi ſenſim, ut fit, inteſtina tympaniam quoque ſibi contrahant, cauſæ volvulorum, & herniarum habebuntur in multis locis, iiſque potiſſimùm, ubi inteſtinorum gyri ſupra ſeſe mutuo reduplicantur. Ponamus inteſtini ilei ejuſmodi plicam in pelvi fuiſſe, & vacuatis inteſtinis colo ac recto, evacuataque veſicâ urinariâ; ileum ante hanc plicam plurimo aëre tumuiſſe: ſi coli finis, ſi rectum inteſtinum, ſi veſica urinaria de integro ſuâ quæque materiâ amplificentur, utique turgens inteſtinum meſocolon removere, in eoque, non ſatis retrocedente; herniam generare potuit.

Notat autem anamneſis tympaniam

non fuiſſe perpetuam, ſed quovis ſeſquimenſe rediiſſe, ſic ut unâ alterâve ſeptimanâ ſileret. Quæ cauſa hujus? Si catameniis ſuis, hiſque quolibet ſeſqui altero menſe redeuntibus, eo tempore adhùc ægra gaviſa eſſet, quæpiam ratio phænomeni haberetur; imò ſi menſibus ceſſantibus ſuperveniſſet hæc tympanites periodica, cauſam hujus nonnullam ex menſtruorum continuante niſu explicare forſitan anniteremur: ſed novem anni ad menſium defectu ad principium tympanias decurſi, non admittunt ejuſmodi explicationem.

Nunquid *Sanctorii* obſervatio de menſtruâ hominum plethorâ lucis hîc afferat quidquam? Quippe quæ hujuſcemodi irregularitatibus aliquando ſubjecta ſit, quibus ea fœminarum menſes quâlibet quartâ, quintâ, ſectâ, octavâ ſeptimanâ habentium plethora, ſeu univerſa, ſeu uteri ſaltem topica, obnoxia eſt? Hâc ratione cauſam quandam inſultûs hujus periodici caperemus, modò conſtaret annoſiores viros, feminaſque, ejuſmodi ſanctorianam plethoram menſtruatim pati. Verùm quidquid de hâc excitante causâ ſit, de eâdemque conjecturemur, veram certamque definire eam cùm non valeamus, queſtionem

totam in medio relinquemus. Cogimur in ſimilibus ignorantiam noſtram candidi fateri. Hodie vir ſexagenario major, convenit me, qui calculum non mediocrem, eumque aſperum valdè, in veſica habet; ut quatuor medici, unuſque chirurgus, abſque ullâ difficultate, primo catheteris tentamine deteximus; interea dùm à longo admodum tempore calculi cruciatus triduo tantùm patiatur, triduoque denuò, nullo adhibito auxilio, liberrimus ſit. Multa ſimilia in *Rat. med.* exempla protuli.

Duos autem veluti alios, novoſque morbos, mulier noſtra intereà tolerare, medio ante mortem anno, debuit; quorum alter, urinæ rodens acrimonia fuit; alter, difficultas deglutiendi. Cùm neutrius mechanicam in cadavere cauſam deteximus, priorem ab humorum cacochymiâ mucosâ, acri, ad ouropoieticum ſyſtema determinatâ; alterum à portentosâ ventriculi expanſione, in anteriora vehementer aſſurgentis, œſophagique proindè finem diſtrahentis, vel diaphragma quo loco œſophagum tranſmittit comprimentis, ſuam duxiſſe arbitror originem.

Tandem febris videtur duorum dierum frigore, die 12 Decembris ince-

piſſe, tertioque ejus die vel hernia entero-meſocolica acceſſiſſe, quæ inteſtini ilei inflammationem, tympaniam, gangrænamque genuerit; vel hernia talis ex tympanitide inteſtinorum genita acceſſerit: quæ ipſa hernia tàm ſuâ conſtrictione, quàm natâ inteſtini ilei ante herniam gangrenâ, mortem quarto die intulit.

Sed quæſtio gravis ex eo naſcitur, quod femina gangrænâ periiſſe videatur, interea dum in vitâ pulſus, pluraque alia phænomena, longè abeſſe gangrænam clamitarent. Quippè defuerunt hîc, quæ in gangrænâ provectâ eouſque, ut mortem & minetur, & inferat, ſigna enarrantur: virium projectio, pulſuum cum celeritate parvitas, frigus extremorum, occulorum collapſus faciei labiorumque præcipuè: livor, &c. Utiquè ſi, cum omnibus hiſce, aut ſaltem præcipuis, videatur æger quiſquam ſibi de futurâ ſalute blandiri, non eſt, quòd propterea medicus fallatur, idolentiæ partium, olim dolentium, cauſam ex gangrænâ, eâque lethiferâ, oriundam ratus: at verò nullo pravorum ſignorum præſente, ceſſante etiam, quod affuerat, frigore, ægrotam noſtram gangrenâ

interfectam eſſe, ut & ultima vitæ horula, & anatomicus docuit conſpectus; res profectò eſt, quæ, ut ut illam hinc ſtupemus, illinc ſubtiliore ratiocinio quadantenùs explicare periclitamur, novum ſaltem hunc medendi canonem cudere jubet, ut, quantumvis diſparentibus gangrænæ ſignis, fallacem, infidamque quamcumque emendationem eſſe ſtatuamus, quamdiù haud redierit perfecta ſalus.

Exp. D. *De Knobloch*, natione ruſſus, qui biennii, ni fallor, ſpatio, indefeſsâ diligentiâ collegia mea omnia frequentavit, hujuſque feminæ & morbo adſtitit, & anatome, diſſertationis ſuæ inauguralis (quam laudatiſſimam fuiſſe, licet necdum acceperim, reor,) materiem, me annuente indè ſumſit, dum æſtate elapsâ in almâ & inclitâ univerſitate leydenſi gradum doctoratus acciperet.

§. III. Sartor ſeptuaginta tres annos natus, plurimâ æſtatis & autumni parte anni 1766. diarhœâ, ac ſubindè dyſenteriâ laboraverat, incaſsùm numeroſis medicamentis aſſumtis. Emollientia dein imminuere dejectiones, ſed non ſtiterunt. Agyrta demùm arcanis ſuis poſſumdedit hominem, ſic ut 19.

Dec. inflammatione inteſtinorum laborare cœperit, quam biduo neglexit; dein antiphlogiſticâ methodo, purgantibus, oleo multo, opio, mercurio crudo, ter ad libram mediam aſſumto, vindicari à morte non potuit, quæ contigit initio diei 27. Dec. Cadaver 30. horis à morte, ejus in ædibus, ſtudioſis, & medicis, adſtantibus, aperui.

In abdomine aliquot unciæ aquæ rubellæ inerant.

Inteſtina conſpiciuntur in *tab.* III. Tenuia erant inflata valdè; craſſa autem, valdè tympanitica. Inflammatio multa iis non aderat, præterquàm ad finem coli, in quo obſtructio notabilis mox enarranda.

A. Inteſtinum cœcum in dextrâ pelvi.

B. Flexus coli primus.

C. Flexus coli ſecundus.

D. Reflexus coli versùs ſuperiora, quem removi parùm, quo clariùs conſpiceretur. In cadavere enim pars D. & E. ferè omninò latebat ſub B. & C.

E. Flexus coli, iſque iterùm ſub hepate tertius.

F. Flexus coli quartus iſque lienaris. Turgens hîc inteſtinum valdè,

diaphragma vehementer trudebat in altum; ut cordis actio hinc quoque multùm perturbaretur, oportuerit.

G. Deſcenſus coli ab hoc ſuo lienari flexu.

H. Flexus quintus.

I. Flexus coli ſextus.

K. Flexus ſeptimus.

L. Flexus octavus.

M. Flexus nonus.

N. Flexus decimus.

O. Flexus undecimus.

P. Flexus duodecimus.

Q. Ineſtinum rectum.

Maximè notabamus flexus M. N. O. quos uſque ad P. aperuimus. Inteſtinum ſub hoc loco toto M. N. O. complanatum fuit, ut in eo cavitas deeſſet. Pars ejus M. N. L. K. tympanitica compreſſit hos ſubjectos flexus.

Expeditum fuit iter ex ileo in cæcum.

Mercurium ſplendidiſſimi ſalis inſtar invenimus ſtercoribus mollibus, non formatis, iisque copioſis, miſtum 1°. in ileo propè cæcum, 2°. in cæco ipſo. Sed homini dragmam mercurii dulcis, cum aliis purgantibus, datam in hoc morbo fuiſſe inaudivi: undè fortè qui

hic ità ſplendidus inventus mercurius fuit, mercurius ille dulcis fuerit.

Dùm circa hæc invicem colloquebamur, & mercurium hunc eluebamus, chirurgi intereà cadaver ob immanem fœtorem conſuebant; abſque examine facto neceſſario inteſtini tumentiſſimi ad C. quo conſtitiſſet an fortè ibi maxima mercurii moles non hæreret.

Ventriculus parvus.

Pulmo ſublividus uterque; anteriùs firmiter, laxiùs in latere, laxiſſimè in dorſo, cum pleurâ connatus.

Cor utrumque ità vacuum ſanguine, ut veluti elotum eſſet. Grumoſus ſanguis utriuſque in ſinu, in dextro magis.

Quæritur utrùm ſolo in abdomine an verò etiam in thorace, mortis ſit quærenda ſtatuendaque cauſa?

Profectò in ſolo inteſtino colo duodecim flexus reperti ſunt, quorum plerique ad læthalem obſtructionem ſufficiant. Et ut colon, ità quoque inteſtina tenuia tympanitica erant. Sic ut & craſſa & tenuia inteſtina, longè amplius, quo aptè continerentur, ſpatium exigerent. Ut ut enim diaphragma & peritonæum cedunt, tandem reſiſtunt: ſi nunc totus hic tubus adeò immaniter expanſus clyſmatibus hinc,

medicamentis, alimentis, potulentis illinc, aſſiduò adhuc magis repletur; ſi aër; in eodem tubo adeo multus, morâ vehementer rareſcat; aër, inquam, qui in phyſicis demonſtratur deciès & ſexiès amplius, quàm primò ſpatium occupare poſſe; neceſſe eſt omnia hæc tumentiſſima inteſtina inter ſeſe vehementer compreſſa fuiſſe, viamque ſibi mutuò præcluſiſſe: hinc ad omnes duodecim plicas, in colo inteſtino; plicas tenuium longè numeroſiores; lethalis obſtructio naſci potuiſſet.

Si præterea vim meſenterii, quam ex eodem vulnerato, *Ruiſchius* didicit invitam humanam ingentem eſſe, perpendamus; an non ab ejus in caſu noſtro compreſſione, vellicatione, contorſione, ac ferè dilaceratione, horrenda phænomena, ipſumque conſequi lethum poſſint?

Gangræna equidem aut meſenterii, ac meſocoli, aut inteſtinorum, nondùm vera aderat: verùm & hæc, & illa; quandò eorundem arteriarum, venarum, nervorumque interceptiones, nervorum præterea vellicationes, attentè recogitemus univerſum; ſyſtema arterioſum, venoſum, ac nervoſum

commovere, ſenſorium commune, vitaleſque turbare actiones, vitam demùm ſufflaminare, poſſunt.

Sed vitales actiones lædere, ac ſic ſufflaminare, ut cor vacuum utrumque repertum fuerit, & hepar potuit, & flexus coli ſuperior, in ſiniſtro latere: valida quippè horum in diaphragma appreſſione, cor cum ſuo pericardio complanari, ſicque baſi ſuâ flecti potuit, ut ſanguis omnis in ſinubus colligeretur, hincque vacuus reperiretur uterque cordis thalamus.

Quin & hæc jecinoris in alta protruſio ſola, fortè necare hominem poſſet. Cogita eidem venam cavam accreſcere, hanc unâ cum illo attolli, violentè diſtrahi, comprimique; celluloſitatem fortem quà vena eadem cum omnibus vicinis colligatur, vellicari, lacerari; nervos in viciniâ decurrentes, ac celluloſitate eâdem implicitos, unà cum venâ cavâ diſtendi, convellique; an non præter peſſima alia ſymptomata, capiamus ſanguinem venoſum, ab inferioribus refluum, hâc lege præpediri ne in cor dextrum fluat? Idemque hepar, ſi latum craſſumque eſt, interea dum diaphragma violenter attollit, an ſimul non comprimit ſubjectam aortam,

venamque cavam, quo univerſus ſanguinis circulus perturbetur?

§. IV. Quinquagenaria matrona, cacochymica, hydropis nonnunquàm experta primordia, duro tumore in medio hypogaſtrio laborans, frequenterque colicam clauſam, à quâ enematibus plerumque liberabatur, perpeſſa, tandem elapsâ hâc æſtate, dum ſat benè ſe habens aura rurali peterſdorfienſi, frueretur, ſumſit, ſuadentibus in prophylaxin amicis, lagenam aquæ ſedlicenſis. Vix verò epotâ illâ, ventrem tormina vexant, nec ſolvitur alvus.

Auctis cum anxietate doloribus, injici jubet clyſterem. Sed nec eo prodeunte, in urbem defertur. Clarus ejus medicus, poſtquàm multa auxilia artis fruſtrà tentaſſet, auri fulminantis vires explorare contendebat; ſed nec ſex ejus doſes quid opis attulerunt. Vocatus fui die quarto in conſilium. Concluſum fuit fumi tabaci experiri clyſteres; hiſque non opitulantibus, vivum mercurium cum multo oleo amygdalino propinare.

Injecto porrò hoc fumo, fœcum quidem aliquid prodiit, ſed morbi interim increvere ſymptomata. An tabacum noſtrum vilius fuerit, ideòque non

profuerit; eo quod clarus *Heiſterus*, qui hæc enemata tanti fecit, optimum ad id commendet tabacum? Præſtantiſſimum profectò mihi in poſterum comparabo.

Igitur die morbi quinto mercurii vivi libra data eſt, qui cum oleo amygdalino, trino hauſtu, aſſumptus mox omnem, ut ſolet, vomitum ſtitit, ileumque morbum copiosâ alvo brevi ſolvit. Reſcivi poſtmodùm ab illâ, nobiliſſimoque marito, primis ab aſſumto hoc remedio diebus mercurium alvo liberaliter prodiiſſe, deindè verò parciùs: ſic quidem, ut quarta decimâ ab ejus aſſumptione die adhùc globuli mercurii cum fæcibus conſpicerentur. Ex illo tempore & bona, & quotidiana alvus eſt. Reliqua ejus incommoda perſeverabant, & hydrops crurum, femorumque: ſed perſeverante tumore hypogaſtrii, atque hydrope intercute artuum inferiorum, redeunte, viribus ſenſim defecit, ac trimeſtri ſpatio à curato ileo elapſo periit. Inſpectione cadaveris, ut audio, conſtitit corpus durum, atque ingens, ex uteri ſubſtantiâ genitum eſſe. Fortè id annorum aliquot ſpatio dolorem & obſtructionem, inteſtini ſive ilei, ſive coli, partem plùs

minùs premendo, creavit, ipſumque demùm ileum: ità tamen, ut mercurii pondus inteſtinum compreſſum dilatare, reddereque potuerit permeabile. Optimus *Hoffmannus* notavit quoque, capite *de dolore & ſpaſmo iliaco*, à ſex mercurii unciis aſſumtis intrà quinque horas alvum prodiiſſe, & cum illâ hujus ſemimetalli unciam, ultráque duas hebdomadas ſemper ejuſdem quidquam in fæcibus conſpectum fuiſſe. Caſum hunc poſt ſequentem hiſtoriam commentabor.

§. V. Anno 1752. vocabar ad coquum ileo morbo laborantem, à colicâ pictavienſi, ut videbatur, orto. Pleraque auxilia fruſtrà adhibita erant. Etiam auctoritate *Galeni* ingens cucurbita admota umbilico fuerat; poſtquàm non modò non levatus fuit, ſed in tantas convulſiones incidit, horæ quadrantem durantes, ut à tribus robuſtis viris vix teneri, vix gubernari, ne ſibi noceret, lectove excideret, poſſet: ex convulſionibus autem, epilepticorum inſtar in ſomnum ſtertoroſum incidit, algido cum ſudore, & omni modo pulſu inæquali. Cùm autem æger pridiè furibundè deliraſſet; validiſſimâque convulſione totus quantus in altum eſſet ſublatus, perfectâque amauroſi affici

cœpiſſet; non eſt cur convulſionem poſt cucurbitam natam, cucurbitæ adſcribamus. Amauroſis hæc, ut &, quæ affuit, iſchuria, ileum, ex Pictavienſium colica ortum, deſignabant.

Poſt hanc convulſionem vomitus continuus fuit potûs, alimenti, & medicamenti. Id autem conſtanter obſervatum eſt, quod cereviſiam, quam clàm ſubindè frigidam hauſerat, non evomuiſſet.

Quarto die ſumſit unc. iij. mercurii crudi cum unc. ij olei amygd. Eo non agente, ſedi ſequenti mane, ſcilicèt die morbi quinta, unc. iv. verum duas tantùm deglutire voluit; duas reliquas ſumſit die ſexto.

Ut celeberr. *Hoffmannus*, loco infrà citando, in ſuâ matronâ magnam ab aſſumto mercurio tranquillitatem obſervaverat, ità quoque in meo coquo, à tribus hiſce ſingulis mercurii doſibus, tres noctes longè tranquilliores ſequebantur. Alvus tamen nondùm ſolvebatur, niſi repetito enemate. Ab hoc demùm alvus copioſa, ſed abſque ullo mercurio. Nihilominùs vomitus redibat cunctorum, præterquàm frigidæ cereviſiæ. Altero enemate injecto modica prodiit, citrà mercurium, alvus;

ut & poſt tertium enema, quod elapſo trihorio ab ultimâ alvo injectum erat. Doloribus indè crudeliſſimis obortis, inſedit calido molliente balneo ad jugulum ferè uſque $\frac{3}{4}$ horæ. Quartum poſteà enema, idque purgans, injectum eſt; undè alvus quidem prodiit, ſed nullus cum eâ mercurius. Dolorum ferocitas & quintum clyſma, idque oleoſum; & olei cum opio potum; popoſcit. Septimo morbi die, poſt tolerabiliorem ab opio, oleoque noctem, ſextum clyſma injectum eſt, ab eoque cum fæcibus copioſis pars mercurii prodiit. A ſeptimo & octavo clyſmate, ſine mercurio alvus. Die octavo poſt nonum clyſma aliquid mercurii fæces habent. Jam demum ad ſe rediit mens, gutta ſerena ablata eſt, appetitus adfuit, pulſuſque omni modo bonus. Nonâ die ſpontanea alvus prima, cum plurimâ veluti corroſi, ac nigricantis, mercurii parte. Diebus aliquot ſubſequentibus examinatæ fæces, naturali modo quotidiè redditæ, nullum ampliùs mercurium habuerunt. Graviſſimo hoc morbo ſoluto, nulla ſecuta paralyſis eſt; quod in eos noto, qui paralyſin, à colicâ Pictonum oriundam, dato adſcribant opio. Sed hos refutare non opus, cum

experientiâ abundè evicerit 1°. non rarò paralyſin jam cum morbi principio naſci; dum de opio aut dando, aut non dando, nulla adhùc quæſtio ſit. 2°. nervorum vellicationibus, & diſtractionibus, prudenti opii uſu mitigatis, rariorem longè à colicâ Pictonum paralyſin obſervari, quàm quandò falsò præconcepta de opio opinio uſum ejus in hoc morbo damnat.

Refractam valdè mercurii doſin dedi, cum quod ſummoperè reniteretur æger, ut ex hiſtoriâ patuit; tum quod eandem, eâve minorem, ſufficere clari viri cenſuerint. *Riverius.* 1. 2. uncias ſibi ſcribit ſuffeciſſe. *Sylvius De Le Boe, idea prax. med. lib.* 1. *cap.* 15. §. 53. idem confirmat. *Paræus, lib.* 21. uncias iij. ſufficere teſtatur. Aliàs majorem doſin medici exhibere ſolent. *Rhodius, cent.* 2. n°. 80. ſcribit unc. v. melle roſaceo miſtis, iliacum deploratum ſe curaviſſe. Celeberrimus *Hoffmannus, tom* 4. *part.* 2. *ſect.* 2. *cap.* 4. *obs.* 4. matronam unciis vj. ſanavit. Et *Paræus*, qui tres modò uncias dedit, plus dari poſſe cenſuit, laudando *Marinum, ſanctum, paralitanum*, qui plus ſimplici vice libram, imò libram ſeſquialteram, mulieri dederit, eamque

citrà noxam alvo viderit brevi ejectam. *Zacutus Luſitanus*, *Prax. adm. libr.* 2. *obſerv.* 35. ſtrenuiſſimo duci libram optimo cum eventu propinavit. Imò *libr.* 2. *de princ. med. hiſt.* ſcribit multos in ileo conclamato mercurii librâ, cum aquâ calidâ hauſtâ, ab imminente morte liberatos eſſe. *Kalſchmidius*, *in Actis N. C.* libram quoque dedit. Et matronæ noſtræ §. IV. libram generosè dedimus, 1°. quia, non ut coquus, tergiverſabatur, ſed ad omnia paratam ſe exhibebat. 2°. quia metus mortis in procinctu erat, ni extemplò levaretur. 3°. quia cùm inſons eſſe remedium conſtiterit, tutior magna, quàm parva, doſis eſſe videtur.

Verumtamen obſtat *Hoffmanni* auctoritas, qui cautè mercandum eſſe ſuadet, eo quod ægri à mercurio epoto non minùs iis, qui mercurium fodiunt, depurant, aut quomodocunque tractant, nervorum ſibi contrahere morbos poſſint; idque videtur feminæ demonſtrare exemplo, cui ultrà 14. dies quid hydrargyrii alvo prodiret: « ultimo verò loco, *inquit*, id non prætermittendum eſſe cenſeo, quod collectis licèt viribus, ſomnoque & appetitu redeunte, tremorem in artu-

» bus, atque vacillationem & impo-
» tentiam in pedibus, ultrà menſis ad-
» huc ſpatium, perceperit: quæ per-
» moleſtæ affectiones dextro nihilomi-
» nùs balneorum uſu prorsùs demùm
» ſublatæ, & diſcuſſæ fuerunt.

Negari utique non poteſt mercurium, licèt in ſanis mox alvo elabatur, licèt etiam in ileo morbo ſæpè citò pertranſeat, tamen in ileo, obſtructis admodum inteſtinis, diuturniorem aliquandò moram trahere. Coquus noſter eum ſex diebus ventre continuit; matrona noſtra, & ea *Hoffmanni*, 14. diebus, licèt copioſa quotidiè alvus prodiret. Utrùm duriore fæce, craſſove muco, involutus, in coli cellulis demoretur, an in cæci delapſus appendiculum ſit, quibus à locis partitim lentéque depellatur, determinare non auſim. An in hiſce latebris moratus ab acrimoniâ quâdam erodi poſſit? Sicque nervos non tantùm crudus, ſed & acer factus, lædere queat?

Quodſi hæc ità ſe haberent, annon præſtaret aureos globos deglutire? Autem enim mercurio tantò gravius, videretur eſſe quoque tantò ad fæces depellendas potentius, & ſi diutiùs in corpore moraretur, non foret nervis ini-

micum ità, ut mercurius. In ileo datum fuerat fruſtrà horrendum purgans ex granis. iv. mercur. vitæ, cum x. gran. troch. alhandal. Deglutitis tandem globulis aureis duobus, ſequenti die copioſiſſimæ fæces prodiere, & globuli aurei poſt 36 horas: vide *Burneti, Thes. part.* j. *pag.* 357.

Sed contra: illuſtr. *Hoffmannus* unicum modò proferre potuit, quo hanc aſſertionem probaret, exemplum: deindè merito queritur, num hoc exemplo id, quod probare conabatur, verè probaverit? 1°. enim paralytici morbi centies obſervantur curatos iliacos à tergo ſequi, ſi colica Pictonum in causâ fuerit, licèt hydrargyron non potaverint. 2°. *Winklerus* apud *Bonetum*, (*Med. Sept. libr.* 3. *cap* 30.) exhibet hominem nobis, qui ope ſucci librarum ſex putridorum pomorum borſtorſienſium ab ileo liberatus, nihilominùs contracturâ membrorum, ſpatio 18. ſeptimanarum laboraverit. Et 3°. ægri mei mercurio ab ileo curati, nullos paſſi ſunt nervorum morbos.

Sed aliud quid timetur, nè ſcilicèt frigore noceat. Undè & nonnullos id calidè cum potu, aut jure carnium, ut mox ex *Zacuto* diſcebamus, ingeſ-

ſiſſe videmus : & *Henricum ab Heers* (*lib.* 1. *obs.* 2.) » ne mercurius frigore ſuo interanea lædere poſſet, ſtatim clyſterem ex puro cretico vino » injeciſſe, legimus «. Hoc autem experimenta docere debent, quæ an adſint, videamus.

1°. In iliacâ clari *Hoffmanni*, & in meis, mercurius vomitum aut omninò, aut ad tempus, ſtitit; & ſimptomata plùs minùs pacavit.

2°. *Hoffmannus* ibidem caſu v. ægræ ſuæ iliacæ dedit pro omni potu » aquam » fontanam frigidam puram, aquâ men» thæ correctam, cujus libræ ſalis ab» ſinthii dr. j. & ſucci citrei unc. ß. » adjecerat, more riveriano «.

3°. Idem magnus auctor gelidæ uſum cum collegâ *Naboth*, teſtatur egregium ejuſmodi in morbis ſe obſervaſſe.

4°. Experimenta, *tom. ix. Rat. Med. cap. V.* relata, docent ileum morbum Neapoli aquâ gelidâ curatum; potum frigidum eidem ægro poſtmodùm, *Viennæ* eundem in morbum relapſo, unicè proficuum; herniamque incarceratam gelidæ admotu fuiſſe ſanatam.

5°. Illuſtriſſimi *Hoffmanni* œnepola vomitu cuncta rejecit, præter aquam

gelidam, cui quidem calentis fruſtulum panis injectum erat, calorem verò ab illo ſervare non poterat.

6°. Idem in epicriſi ad hunc iliacum morbum, hanc ſuam frigidam aquam laudat impensè, teſtimoniumque *Amati Luſitani* affert, aſſerentis, » ſe atro» cem inteſtinorum dolorem aquæ fri» gidæ exhibitione ſubito, & incanta» menti inſtar, ſuſtiliſſe «.

7°. Idem auctor præterea (*tom.* iv. *ſect.* 2. *cap.* 5.) laudat utroſque luſitanos *Zacutum*, *Amatumque*, ut » qui » colicam bilioſam, (nobis dictam pi» ctavenſem) cum aquæ frigidæ potu, » tum nivis uſu, curatam meminiſſent.

8°. Adjungit ad hæc *Hoffmannus* obſervaſſe ſe ſe » paralyſin, hâc de co» licâ notam, frigidioribus, quàm ca» lidis balneis, magis, oſcultaſſe «.

9°. *Petrus Foreſtus* (*lib.* 21. *in ſchol. ad obs.* 12.) mirè quoque utroſque luſitanos laudat » quod aquæ frigidæ » interno, externoque uſu, complures » & à colicis, & ab iliacis morbis, » curaviſſent «.

10°. *Joannes Crato* (*lib.* 3. *cons.* 13). medicos magnos exiſtere ait » qui » frigidiſſimam aquam adhibeant in » hiſce morbis «.

11°. *Burnetus* (in *Theſauro lib. j. pag. 315.*) ſcribit *Franciſcum Gautier* nonniſi frigidiſſimis tantùm & exhibitis, & admotis, ab hoc morbo curari potuiſſe.

12°. *Septalius* (*lib. 7 animadv. pag.* 248). hominem ventris dolore ad omnia rebelli ferè enectum, ut algidus ſudor jam adeſſet, nulluſque ultrà percipiundus pulſus; aqua multa, etiam nive frigefacta, ſic mutavit ut mox in ſomnum quatuor horarum incideret, ab eoque ſomno alvum copioſiſſimam deponeret, ac integræ reſtitueretur ſanitati.

Ex quibus omnibus, ni fallor, conficitur id, ut mercurius frigoris causâ non modò non vituperandus, ſed potiùs laudandus ſit: ut cuncta in genere frigida actu, motum convulſivum à loco affecto inteſtini versùs ſuperiora moderando, ſedandoque, efficiant, ut motus periſtalticus ab irritante in affecto inteſtini loco cauſa exſuſcitetur, animetur, ſoluſque nunc agens, materiæ obſtruentis determinationem versùs inferiora promoveat.

Num forſitan, cum *Hippocratis* tetani frigidæ aquæ affuſione curandi methodo, hujuſcemodi convenirent obſervata?

ſervata? Profectò ſi toties, aut totus ileus convulſivus eſt, aut convulſio aliundè accedens; hunc morbum aliàs fors ſolubilem, jam irreſolubilem reddit, gelidorum nervis applicatorum efficacia, videretur methodo *Hippocratis* explicanda: & eſſet quoque huc referenda hiſtoria, quam ill. præſes ex *Act. Edimb. tom.* 5. profert, in quâ ad morem hippocraticum prudens gelidæ affuſio ileum morbum, qui conſuetæ methodo, calentibuſque fomentis, minimè obaudiverat, feliciter ſanavit: quo eodem modo illuſtris *Weſterhoff*, (*Rat. Med. part.* ix. *pag.* 155.) incarceratam vetulæ herniam, calidis fomentis immorigeram, aquæ gelidæ applicatione ſanavit.

Eſt tamen methodus tetanum curandi *Hipocrati* duplex: altera quidem frigidis, calidis altera admotis; ut demonſtravi (*part.* x. *Rat. Med. à pag.* 349. *ad* 351.) Eodemque planè modo duplex & noſtra eſt: plures enim & calidis epotis, & calidis percuramus fomentis; nec, niſi his irritis, ad frigida audacter confugere ſolemus.

Quæſtio ſupereſt an tutò in hoc morbo violenta & acria remedia umbilico adplicentur?

Varia argumenta videntur huic applicationi patrocinari. 1°. *Galenum* novimus ingentem cucurbitam umbilico admoviſſe, idque plures laudaſſe practicos.

2°. *Ballonius Epid. I.* » Vidimus, » *inquit*, cuidam acerbitate doloris co- » lici detento, placatos eſſe dolores, » adhibito umbilico modico emplaſtro » cauſtico, & veluti eſcharam faciente, » & intùs foràs evocante «. Sic refert ille, licèt haud omninò id approbare videatur, ſed, ad affinia effectu remedia, aliquanto autem tutiora, ut confugiamus, hortetur.

3°. *Dan. Sennertus* (*lib. 3. part. 2. ſect. 2. cap. 2.* & quoque *lib. 5. part. 3. ſect. 3. cap. 6.*) » Efficax eſt ad coli- » cam oleum ſaponis, quod ſic paratur :

℞. » Sap. hiſpan. part. j.
» Calcis vivæ part. ij.
» Deſtill. per alemb. vel. retort.
» Oleum ab aquâ ſeparetur, cu- » jus gtt. 6. vel 7. umbilico cùm goſ- » ſypio imponantur.

4°. Diſſertatio *Duiſpurgii ad Rhenum* prodiit, anno 1763. auctore *Mathœo Brukner*, de *colicâ Pictonum*, cujus in curâ commendatur lati, fortiſ-

que emplaſtri veſicantis, cum cantharidibus parati, applicatio, ad locum ventris plurimum dolentem. » Hoc, *inquit*, » ità agit per nervos in emiſſaria organorum excretoriorum, ut diſponantur ad tranſmittendum recrementum. » Non extimeſcendus eſt ille dolor levis, indè excitatus, ac ſi dolorem dolori adderemus. Nec volumus inquirere, an revellendo, an attrahendo, an ſtimulando, agat illud? Scire ſufficit optatum impetrari effectum, puto doloris colici immunutionem ex topico tali, anodyno hic omnium ſummo «. Sed cùm in colicâ Pictonum præcipuus dolor ad umbilicum ſævit, videtur auctor ille veſicantis ad umbilicum intelligere adplicatum: imò poſthâc id videtur jubere, ſiquidem addit: » Intereà dùm, hæc aguntur, nempè cùm veſica elevatur in regione umbilicali, &c. » Ergo umbilico applicandum jubet, idque diù tenere apertum; ſin minùs, à latere alterum imponendum eſſe. Ac demùm addit: » curam tutiſſimam, citiſſimam, jucundiſſimam *methodo noſtrâ* » *conſtanter obſervavi ſuccedere*, qua » pareſis arceri & præcaveri poteſt, &

„ debet : & quo citiùs his ſuccurritur ;
„ eo minùs periculi “.

Non video cur minùs in deſperato hoc morbo uteremur veſicantibus ; quàm in ſævâ pleuritide, poſtquàm debitæ & evacuationes, & applicationes, vehementiam non moderantur doloris : undè cùm veſicans in pleuritide ſæpè miranda præſtet ; cùm & acria, & veſicantia, auctores in ileo morbo tantoperè laudent ; tutò nos in hoc morbo veſicantibus uti poſſe arbitror ; poſtquàm, ut in pleuritide, conſueta artis adminicula incaſsùm adhibita fuerint. Et quemadmodùm haud in laterum dolore inflammatorio duntaxàt ; ſed & in rheumatico, atque ſpaſmodico, veſicantium laudamus, extollimuſque effectum, ità quoque in variâ ilei naturâ eâdem confore reor.

Eſt autem aliquid, hâc occaſione monendum. Oleum lini clyſmate frequentiùs injectum, oleum amygd. recentiſſ. ore aſſumtum, morbo huic egregiè mederi non ſemel vidi ; ipſum autem lini oleum, cùm nauſeoſum ſit, ægrique hi continuè ferè vomant, raro ore ſumendum dedi : cùm tamen idipſum nunc percipiam ab exp. viro *Gal-*

leski, tilſitſenſi medico, tot tantiſque efferri encomiis, dum unum ejus, alterumve cochleare, quâvis horâ in potu aliquo calido exhibetur; ità quidem, ut etiam poſt ſtercoreum vomitum ſalutem afferret; tutò quoque in poſterum explorare expedit.

Machinam italicam, de quâ *part.* 8. & 9. egi, in hoc morbo tantoperè laudatam, brutis tantùm applicui, non applicaturus hominibus, donec numeroſa Italorum exempla majorem ingerant fiduciam audaciamque: tum quod ſemel iterùmque ſeſe obtulerit experimentum in cadaveribus humanis, tantam eſſe nonnunquàm valvulæ coli reſiſtentiam, ut ne ingens quidem hujus machinæ potentia eam potuerit ſuperare; tum præſertim, quod mirandus ac formidandus ille caſus, quem (*Rat. Med. part.* 9. *à pag.* 157. & *ſeq.*) retuli, homini profectò, ſi contingeret, lethum indubitatò eſſet illaturus.

CAPUT IV.

DE VARIO HYDROPE.

§. I. *Paracenteſis abdominis fortunata, quam lympha educta ſperabilem non fecerat. Laus corticis peruviani hoc in caſu. Phænomena lymphæ eductæ, & facta cum eâdem experimenta.* §. II. *Altera paracenteſis octennis puellæ. Aliquid circa requiſitam corporis in paracenteſi poſitionem. Remediorum à paracenteſi datorum, chinæ potiſſimùm, recenſio. Experimenta cum lymphâ facta.* §. III. *Paracenteſis tertia feminæ 28. annorum. Et quoque optimos à cortice peruviano hæc eſt experta effectus. Occaſione experimentorum, de lymphâ captorum, quædam de lithiaſi. Explicatio textûs prognoſtici ex* Hipp. libr. ij. Prorrh. *Quædam de hydrope peritonæali.* §. IV. *Paracenteſis quarta. Phænomena lymphæ. Duplex in hâc feminâ morbus, pectoris, ventriſque. Incertitudo utrùm cum aſcite cyſticus, ſolus adeſſet aſcites? Reditus aſcitis poſt*

paracenteſin, & tandem mors. Anatome. Epicriſis. Tumor in vitâ manifeſtus, in cadavere non invenitur; ad quod explicandum §. ſequens adornatur. §. V. *Tumor epigaſtrii mobilis; tumor profundior ventris veluti emphyzematicus, in vitâ percepti, citrà eorundem in cadavere veſtigia. Aſcites adfuit. Cur haud inſtituta in illo paracenteſis? Anatome mirabilis. Epicriſis. Phænomena lymphæ. Curioſa membrana inventa in ventre. Ventriculi degenerationes frequenter propè pylorum inveniuntur. Quid demùm fuerit id, quod nobis tumoris dederit perceptionem? De internâ externâque ſanguinis tranſſudatione. De judicatoriis nihil judicantibus.* §. VI. *Cyſticus hydrops, in quo octies eſt inſtituta paracenteſis. Enarrantur auxilia, quæ internè externéque admota ſunt. Mors. Inſpectio cadaveris. Multa in eodem maximè notanda. Et virgines quoque uterinos quoſdam morbos, quos aliàs viro uſæ, pati poſſunt. De vermibus quædam.* §. VII. *Pathologica diſcuſſio quintuplicis nobis noti hydropis, unà cum ſerio examine, 1°. diagnoſticorum ſinguli ſignorum; 2°. auxiliorum quæ peti ad ſingulum ex medi-*

cinâ, chirurgiâque, ſoleant; 3°. ex demonſtratione incertitudinis diagnoſeos, tutior medendi methodus proponitur.

§. I. FEMINA 25. annorum, convenit me die 15. Maii anni 1766. referens elapſo abhinc ſeſquianno ſe, in quintum menſem gravidam, febre intermittente correptam fuiſſe, ab eâque non liberatam, niſi ſextâ demùm à partu ſeptimanâ. Lochia parciſſimè fluxiſſe, vix detumuiſſe à partu ventrem; & in octavam uſque ſeptimanam ſeſe macram, debilemque, lactaſque infantem: febre autem, ſextâ à partu ſeptimanâ, exulante, tumidiorem ventrem ſibi redditum fuiſſe, cruraque tumere cœpta: hæc tamen poſtmodum, non illum detumuiſſe.

Deprehendimus manifeſtam in ventre fluctuationem. Nonnullis medicamentis fruſtrà uſa erat: & licèt à ſex retrò ſeptimanis baccarum juniperi infuſum, quod ſæpè confert, largiter bibiſſet, paucam tamen admodum urinam reddebat, multâque ſiti vexabatur. Menſes tamen ſub hujus infuſi uſu redierant, appetitus aderat, & quotidiana alvus.

Dedi ipſi ſalem alkalinum in vino; vinum ſcilliticum, aromaticum, &c. à quibus dum nihil omninò levaretur, ad paracenteſin obeundam in noſocomio manſit.

Paracenteſi 28 Maii inſtitutâ, prodiere 68. libræ aquæ, non fœtentis quidem, ſed ſubrubellæ, grumoſo ſanguine in vaſorum fundo paulatim collecto. Lympha ad ignem parte multâ avolabat, parte aliquâ coagulabatur; admiſtu ſyrupi violarum colorem non mutabat.

Emulſio leviter paregorica mox dabatur, admiſtâ unciâ unicâ aquæ cinnamomi ſimplicis à quâ moleſti poſt operationem flatus commodè diſcutiebantur. Preſſione aquarum ablatâ, promota mox urinarum ſecretio & excretio eſt: ſic ut decimâ poſteà horâ urinæ libram mingeret, deque die in diem copioſiùs, cum craſſo ſæpè ſedimento.

Et hoc die, & toto tempore, quo in noſocomio fuit, calor 96. 97. graduum, calor utique hominis ſani, fuit. Mox bonus ab operatione appetitus; quamque paſſa inexplebilem erat, ſedata ſitis fuit. Intrà 15. dies adeò convaluit, ut repeteret pagum ſuum.

Eventum adeò felicem aqua, ventre

educta, ſperare vetuerat. Copia namque magna cruoris ſingulo in vaſe, quo eam effluentem exceperamus, ſubſedebat. Hinc partis cujuſdam diabroſin, faciléque inſequuturam gangrænam, ſimiles olim captæ obſervationes vereri jubebant.

Ut autem, quoad ejus fieri poſſet, hanc infauſtam prognoſin averruncaremus, dedimus feminæ mox à conſpectâ poſtridiè hâm lymphâ, unciam integram corticis kinæ quotidiè; domumque redeunti ſemilibram ejus procuravimus illi, ut unciam mediam quotidiè adhuc ſumeret.

§. II. Octennis puella, parvæ valdè ſtaturæ, rhachitica, variolas quinquennis paſſa, ſana exindè, cœperat ineunte Octobri 1766. abdomine tumeſcere, & intrà 14. dies ejus eſſe molis, quam nobis medio Januario 1767. in noſocomio, cum manifeſtâ fluctuatione, monſtravit. Cùm ab egregio ſolertiſſimoque medico *S. Rathberger* optima ac ſelectiſſima remedia, ſummâ quidem cum prudentiâ, incaſsùm verò, exhibita eſſent, auctor matri fui, ne inani medicatione vires ultrà dilapidarentur, ut paracenteſi aquam extrahi ſineret. Annuit. Jan. 21. eam inſtituimus.

Inſtrumentum triquetrum difficulter intravit, nec ſine dolore ſolito majore. Cauſam rimati, deprehendimus eam hîc eſſe, quod jacente corpore lympha minùs in pubem gravitans, ſuperiora versùs fugiat, ſi venter totus lymphâ non expandatur. Undè ſi quis poſtmodum evacuandus hydrops eſt, qui univerſum ventrem non tendat, corpore erecto puncturam faciemus; ut à gravitante aquarum in epigaſtrio mole tendatur maxumè is, qui pertundendus eſt, locus.

Libræ duntaxàt ſex effluere lymphæ; nihil fœtentis, ad ignem coagulabilis, ex flavo virideſcentis, turbidioris, ac ſenſim ejuſmodi floccos ſuſpenſaque filamenta contrahentis, ac ſi ſerum, aut lympha, in filamenta jam coagulata, in reliquio humore fluctuaret. Alvus, & urina, quæ pigres anteà, ac parcæ fuerant, mox liberæ, copioſæque, fluxerunt. Dedi illi libram emulſi cum unciâ ſyrupi althææ de die, ſimilemque nocte cum unciâ ſyr. diacodii. Nulla ſitis. Appetitus, ſomnus, pulſus, vires, bona Urinæ plerumque major, quàm aſſumti liquidi copia; ſic ut videretur, liberatis ab aquæ compreſſione viſceribus ouropoieticis, id, quod reliquum

lymphæ, infimo in ventre fuiſſet, & abſorptum, & renibus feliciter excretum fuiſſe.

Decimâ exindè die, quo reſtaurarentur omnia, & recidiva averruncaretur, cortex peruvianus ipſi datus, eoque trium ſeptimanarum ſpatio ſic uſa puella eſt, ut decoctum unciæ mediæ corticis aſſumeret quotidiè. Convaluit egregiè, ità ut matri brevi reſtitueretur; ac medio ab illinc elapſo anno ſeſe nobis bellè valentem ſtiterit.

Lympham paracenteſi eductam, in tribus majoribus vitris ſervatam, quotidiè examinavimus, & necdum putrem eam 4. Febr. die poſt operationem 15. invenimus. Quin denuò hoc 15. die lympham nitido in cochleari igni exponentes, more ſeri ſanguinis, & ſani, & recèns educti, in maſſam ſciſſilem, albuminis ovi inſtar, coagulari deprehendimus. Cum ſyrupo violarum tamen viridefcebat; virore poſt biduum evanito toto. An ſignum alkali hæc viridefcentia? Flavi colores ſolent hunc ſyrupum viridem reddere perpetuò. Sed & ſerum non, aut vix, flavum, quod quorundam hominum ſanguini miſſo adeſt, ſyrupum viridem reddere vidimus. Et ovi albumen, minimè colora-

tum, ſyrupi viridem reddit colorem. An igitur cuncti humores, animales latens quoddam alkali poſſiderent, quod ſyrupus violarum præprimis indicaret? Attamen ſerum hydropicum. §. 1. hujus capitis ſyrupi haud mutavit colorem: an hoc, quia paucâ tantummodò parte coagulabile erat? Verùm cur omnis ab hâc miſcellâ viror natus, intrà biduum evanuit? Sed quoque in miſturis color, eidem à ſyrupo hoc conciliatus, brevi mutatur.

Die 12. Febr. qui à paracenteſi 23. erat, ipſa hæc lympha, eouſque obſervata, manifeſtò efferbuit cum aceto. Alia ejus portio ad ignem coagulata fuit: indureſcebatque prætereà in ſciſſilem maſſam glutinoſa illa materies, quæ in lymphâ hâc primo diù ſuſpenſa, ad fundum denique ſubſederat. Liquor proindè animalis, qui quiete, in aëre aperto, 23. dierum ſpatio, & putrefactus, & alkalinus erat, vim adhùc plaſticam ſuam, ſeu coagulabilem, ſervat; ubi tamen humores putredine reſolvi, ac ſuâ coagulabilitate privari, vulgo creditur. Doleo me tentamen cum ſyrupo violarum hoc tempore neglexiſſe.

§. III. Femina 28. ann. procera, toroſa, venuſta, convenit nos die 25. Octobr. 1765. enarrans ſequentia.

Decennium erat ex quo nupſerat. Vix nupta autem, dolore, atque ardore abdominis immani, cœpit torqueri ſpatio nucthemeri; qui morbus ut alvo pertinaciter clauſa cœptus, ità quoque enemate poſſim ſolvi ſolitus eſt. Quotannis hucuſque idem malum repetivit, ſemper autem ad enema conſuetum conticuit. Quinquiennium numerat ex quo intumeſcere cœpit abdomen, paulatimque ſibi viſum eſt augeſcere. Paſſa quoque totis hiſce annis cephalæam gravem, frequentemque, eſt. Gravida nunquam fuit. Catameniorum perpetuò ordinatum fluxum habet. Album fluorem primò ſex menſes paſſa, citrà ullum ardorem, doloremque, poſtmodùm verò tantùm circà menſtruum tempus. Mane ſolet tuſſire, craſſamque ejicere, glutinis inſtar, materiem. Alvus bona. Facies ſana, pulchra. Nullus unquam crurum pedumque tumor. Decies & octies, dierum novem ſpatio, baadenſi balneo uſa citrà levamen eſt; niſi quod recuperaverit, quem amiſerat, appetitum: attamen angi à paſtu

ſolita, appetitum explere non audet. Non ſitit unquam ferè in vitâ ſuâ. Sedentaria eſt.

Ex obſervationibus, quas occaſione aliâ §. VI. recenſebo, hydropem aut ſaccatum, aut peculiarem inter peritonæum ac muſculos abdominabiles locatum, ſuſpicari quis poſſet; ſed manifeſta fluctuatio arguebat aſciten. Quamobrem remediis in aſcite plurimum laudatis, ac potiſſimùm vino, bulbo recenti ſcillæ, aromatibuſque, medicato, morbum debellare ultrà duos menſes anniſus, ſpem aliquandò magnam fovi ſalutis; verùm malo rursùs increſcente, paracenteſin ſuaſi; quam cùm repudiaret, rem commiſit naturæ nec rediit.

Tandem die 29. Julii hujus, quem vivimus, anni, ſe rursùm ſtitit, monſtrosè tumens, maximè hypogaſtrio, paracenteſin ſubitura: quam elotis pridiè inteſtinis, die 3. Auguſti perfecimus. Aſcites enim haud minùs jam, quàm olim, ex fluctuatione manifeſtus apparuit: quin & nunc raram alvum, ac paucam conquerebatur urinam.

Figura hæc abdominis, monſtroſiùs nunc ad hypochondrium penduli, atque ad media femora deſcendentis,

revocabat nobis in memoriam ventris effigiem, quam *Job van Mekeren*, *in ſuis Obſervationibus* dederat, unà cum phænomenis, eorum, quæ femina noſtra patiebatur, conſimilibus: circa quæ egregius vir *J. B. Morgagni* haud minore cum judicio, quàm experientiâ, commentatus eſt: circa quæ ipſe poſtmodùm fuſiùs diſſeram.

In paracenteſi ægra doluit tranſeunte inſtrumento, minùs principio, quàm fine, antequam totus venter eſſet penetratus.

Aqua lympida, inodora, non colorata: librarum 54. pondere effluxit; ultimo in vaſe leviter tincta cruore, eo quod aquam omnem vacuare conati, vulnus utcúmque irritaſſemus.

Ut omnes, ità hæc femina nullam debilitatem, nullam anxietatem, nullam vultùs mutationem paſſa eſt. Quippè cauſa horum incommodorum prævenitur, hodierno more adaptando machinam aqualiculo, quæ illum totum pro ratione eductæ lymphæ molliter, æquabiliterque, ſtringat. Et quod omnes paſſim numeroſi flatus ac borborygmi torquent, noſtra non eſt paſſa, cujus rei mox fortè ratio patebit.

Cùm nunquam ſitiret, vix bibit die

libram emuiſi, & panadellam in nutrimentum ſumſit. Nihilominùs ſex & ultrà libras urinæ miſit. Pulſus, ſomnus, optimi. Atque ità à principio operationes benè ſe habens, domum rediit 13. Auguſti.

Verùm quemadmodùm prioribus, ſic & huic mulieri, corticem peruvianum dare cœpimus jam tertio ab operatione die, mediæ unciæ quantitate ſpatio nuctheméri; ne ſcilicèt operationem gangræna ſequeretur, ut vires conſervarentur, fluida compingerentur, ac demùm adſtringerentur, roborarenturque ſic ſolida, ut omnis recidiva; quoad ejus fieri poſſèt, averruncaretur. An igitur quod ægri noſtri tàm bellè ſe ſe poſt paracenteſin, habeant; quod quovis pravo ſymptomate careant; quodque tàm citò ad negotia ſua redeant; corticis peruviani uſui magnam partem adſcribendum eſt?

Lympha aſſervata in ſpatioſo cubiculo, in quo, ope venti admiſſi, calor atmoſphæræ, foràs calidiſſimæ vix 70. gradum excederet, ut non in eductione fœtuerat, ità nec toto quatuor dierum ſpatio fœtorem ullum contraxit: his demùm elapſis ſenſim fœtere cœpit; omnium verò primum illa, quæ ulti-

mò educta, ſanguinis id pauculum, cujus memini, gerebat. Porrò idem ille ſanguis pauxillatim diſparebat, atque lympham pellucidam relinquebat, miniméque coloratam: hæcque iterùm lympha, corrupta demùm penitùs, exhibuit nobis copioſam arenam, ad latera vaſis affixam, eodem plane modo, quo toties in urinis ægrotantium contemplamur.

Confirmatur indè lithiaſin haud unicè ab urinâ, verùm etiam ab aliis generari humoribus; mirumque propterea non eſſe, quod quocumque humani corporis in loco calculos medici, atque anatomici, invenirent. Nec minùs capitur cauſa, ob quam ruber noſter ſanguis rubedinem pedetentim amittere poſſit; ſic ut demùm pallidus humor, vix coloratus, in internis palpebris, labiis, internis naribus, totoque ore interno, appareat.

Lympha hæc & principio, & poſt quatriduum, & cùm demùm fœtebat, in puro cochleari igni impoſita in maſſam ſciſſilem coibat. Confirmatur hinc obſervatio §. præcedentis.

Redeamus paulisper ad diagnoſin noſtram, quæ vel cum hydrope aſcite cyſticum, vel hydropem peculiarem,

peritonæum inter muculoſque abdominales, deſignare videbatur; eoquod in utrâque hâc ſpecie, collectis ſententiis NUCKII *in Adenographiâ*, GULLMANNI, *tom.* 3. *Actor. C. N. Obſ.* 105. MAUCHARTI, *Eph. N. C. cent.* 8. *obſ.* 14. DRELINCURTII, *in Reſp. ad Epiſt. de rec. med. ſt.* LITTRÆI, *Acad. Sc. Reg. Par.* 1707. pluriumque aliorum auctorem, id evidenter conſtat, quod menſium naturalis fluor, faciei nativus color, appetitus, vix ſitis, crura non tumida, virium integritas, priore ſaltem tempore, obſervari ſoleant: quæ profectò omnia in noſtrâ feminâ aderant. Sed dubium brevi ſolvebatur; ut mox patebit. Eductis paracenteſi aquis, venter quidem nobis minùs juſto conciſiſſe videbatur, verùm cùm machina quæ ſuppoſitis hinc indè pulvinarculis, abdomen arctè conſtringere debebat, conveniens ejuſdem impediret examen, noſtrum ſuſpendimus eodem tempore judicium; donec poſt octiduum, machinâ ablatâ tumor ventris appareret, & quidem cyſticus ille, & magnus, & ferè medio in abdomine, ſub umbilico ſiniſtrorsùm locatus, quoque corporis ſitu vario volubilis in

omnem, maximè in ſiniſtram, partem. Sic quidem ut hydropem tum cyſticum, tum aſcitem, unà in ventre femina gereret; & hoc puncturâ ablato, illum adhùc pateretur.

Hæc data à claris ſcriptoribus ſigna hydropis, ſive cyſtici, ſive inter muſculos abdominales, peritonæumque locati, ea ipſa ſunt, quæ magnus *Hippocrates*, diffuſo ſuo textu *Prorrhet. lib. ij.* ad felicem in hydrope prognoſin abſolutè requirebat. Eadem ſigna noſtræ ægræ in hydrope & aſcite aderant, & cyſtico. Aſcites hinc bonum exitum per paracenteſin habebat: ſed hydrops cyſticus, ſi ex bonis iſtis ſignis internoſcatur, non ſuſtinet tamen bonam hydropis, quam *Hippocrates* curabilem facilè exiſtimabat, prognoſin; utpote quæ ſeriùs ocyùs in interitum vergat. Neque etiam bona eadem ſigna bonam ſæpè prognoſin in eâ hydropis ſpecie formant, quæ peritonæum inter muſculoſque eſt: quandoquidem diſtinctos propè umbilicum tumores crebrò habet, à quibus degeneraſcentibus ejuſmodi hydrops ſæpè naſcitur, & à quorum malignitate mortem inferre ſolet. Ergo bona eſt hæc ſigna fauſtam quidem prognoſin & in hydrope ἀνὰ σαρκὰ, & in aſcite for-

mare ſæpè ſolent; rariùs verò in hydrope cyſtico, & eo, qui muſculos abdominales inter & peritonæum fit.

Mulier noſtra, quæ, ut retuli, corticem kinæ mox à principio ſumſit, ſumere illum ad medium Auguſtum, ſummo emolumento, optimuſque cum excretionibus, continuavit. Dolore colico tunc, cum modicâ admodum fæcum urinarumque excretione laborans, purgante aq. lax. Vienn. bis ſumto, datuſque paregoricis ac mulcentibus, brevi convaluit: ità tamen, ut novi aſcitis poſt hanc colicam principia iterùm animadverti videantur. Ut autem urinæ fluor, qui poſt hanc ultimam colicam parcus erat, promoveretur, ſumſit remedii compoſiti ex bals. peruviani dr. jß. Vitelli ovi nº. 1. & ſyrupi glycyrrhizæ unc. iij. cochleare parvum omni trihorio: hujus auxilio urinæ laudabiliſſimæ, cum virium; cunctarumque functionum reſtitutione, tumoriſque decremento, hucuſque profluunt.

§. IV. Convenit me in noſocomio femina 33. annos nata, die 26. Nov. 1766. narrans ab ipsâ ſuâ infantiâ difficiliore reſpiratione ſe laboraſſe; ſanam cæterum ac vegetam octo infantes ſe

feliciter enixam eſſe, atque lactaſſe; ità tamen, ut dum infantem octavum lactaret, nonnihil ſanguinis cum ſputis reddidiſſet. Elapſis autem 15. ab hinc menſibus ſe paſſam eſſe abortum, ac ſanguinis octo integris ſeptimanis perſeverantem fluxum: quo vix ceſſante, denuò concepiſſe ſe, ventremque in eâdem graviditate præter conſuetum graviditatis morem intumuiſſe; tuſſi deindè, ac vomitu, floridique expuitione cruoris laboranti ſibi, venam tuſam eſſe; quo effectum, ut ſputi ſanguinis ceſſaret quidem violentia, ſed idem tamen cum glutine nonnunquàm adhùc prodiret. Nec ventrem ſolum præter graviditatis morem extumuiſſe, ſed tribus ante partum ſeptimanis & crura tumida fieri cœpta. Medio demùm Septembri ſe peperiſſe quidem feliciter vix verò ventrem concidiſſe: octiduo primo infantem lactaſſe ſe ſe, monente autem medico, ablactaſſe. Die à partu octavo, more vulgi auſtriaci, templum ſe adiiſſe, recreſſentibuſque brevi viribus, & ventrem ſic à datâ medicinâ collabi cœpiſſe, ut jam durum quoddam in eodem corpus, cum à ſe ſe, tum à medico, deprehenderetur: verùm triduo poſt in molem priore duplo

majorem extumuiſſe abdomen, idque ità pertinaciter, ut nec priora, nec alia ſelectiſſima remedia, nec ipſa, quæ diù affuiſſet diarrhœa, quidquàm profuiſſent. Reſpirationem laborioſam nunc ſibi eſſe, tuſſim acrem, noctes inſomnes.

Hâc factâ ab illâ, maritoque, anamneſi, ad formandam diagnoſin, & prognoſin, multo non erat labore opus: ex enarratis quippè facilè conſtabat, quemadmodum in caſu proximè priori, aſcitem, & ſimul aut cyſticum eſſe hydropem, aut alius generis tumorem; defectu autem bonorum ſignorum, quæ ſuprà recenſuimus, ambiguam valdè eſſe hydropis utriuſque prognoſin.

Cùm manifeſta perciperetur lymphæ fluctuatio, cùm vita feminæ miſeranda, ac ferè intolerabilis eſſet, vireſque palliantem ſaltem admitterent paracenteſin, quin & eandem expeteret ægra; 27. Nov. inſtituimus illam. Haud ultrà 30. libras educere potuimus. His eductis, mox durum corpus, & inæquale, dextro in latere, pone umbilicum, deprehendi. Thermometrum in oblongo vitro lymphæ, mox eductæ, immerſum totum, notavit gradus 99.

quos eoſdem ipſa mulier paulò ante operationem notaverat.

Lympha educta flava, & limpida, dum & mox à paracenteſi, & octiduo poſt, igni imponeretur, ſic diſparuit, ut levis modo, ac tenuis, pellicula relinqueretur. Conſervabatur omnis lympha in 15. vitris majoribus, quorum in uno alterove ſubaciduli quid odore advertebatur die 8. die verò 11. quid putridi abſque ullâ tamen cum aceto effervefcentiâ. Cubiculum in quo ſervabatur ex lympha gradus caloris 62. 64. perpetuò notabat, niſi fortè ſemel iterùmque paulò vehementiùs accenſo fornace.

Urinam, poſt operationem, paucam ſemper ægra reddidit; &, contra id, quod cum in noſtris urinis ſanis, tum in iis febricitantium, quotidiè obſervamus, urinæ ejus, in 12. diem aſſervatæ omnes, nec mihi, nec mecum examinantibus multis aliis, vel minimum exhibuere fœtoris; quamvis indies magis fuſceſcerent, ſedimen formarent, imò ſitum quendam, eæ priorum dierum ſaltem, contraherent. Sedimen urinarum quatuor priorum dierum lateri contrito, ut hydropicorum

ſæpè

ſæpè eſt, ſimile fuit; reliquorum autem dierum ſubflavum.

Quo tempore urinæ ſedimen lateri trito ſimile, eodem tempore febricula adfuit. Cortice actutùm tunc dato, & febris ceſſavit brevi, & ſedimen ruffum. Febriculam hanc pulſu, haud verò thermometro, cognovimus: hoc enim perpetuò calorem ſignavit naturalem.

Flatus poſt operationem affuere quidem, ſed haud moleſti. Dolorem à die quarto à lumbis ad inguina tendentem queſta eſt.

Quæ præcedentibus, & huic data emulſa ſunt. Miſcui cum cortice peruviano diuretica: hæc nihil operabantur; illius verò ope & febris ſilebat, & renaſcebatur appetitus, ſomnuſque, & pectus liberum fuit, & ceſſantibus antiquis tormentis ventris, alvus quater, quinquies quotidiè, cum levamine, commodéque, poſita fuit; vires tandem eo creverunt, ut totâ ferè die extrà lectum eſſe amaret.

Cum omnibus hiſce emendationibus, lymphæ die ſeptimo reditum percepimus, ità ut tamen durum corpus, de quo ſuprà, adhùc deprehenderemus.

Itáque duo morbi principes videnter adfuiſſe: alter pulmo debilis, ac,

cum tuſſi, ſæpiùs quid ſanguinis ſputis commiſti, ſemel ſanguinem purum floridumque, ejiciens: id quod à diatheſi jam infantiæ, à repetitâ toties graviditate, partuque; nec minùs à tot infantum lactatione; oriri potuiſſe facilè capimus. Alter morbus, aſcites; quem in graviditate nonâ, à nimiâ per abortum hæmorrhagiâ eam reor contraxiſſe: qui & ipſe hydrops aſcites, utrùm à tumore quopiam præternaturali cujuſquam in ventre viſceris originem duxerit; an verò præter aſcitem verus hydrops cyſticus adeſſet, coram auditoribus determinare non potui.

Creſcente immaniter ventris tumore, paracenteſin alteram ſuaſi, viribus egregiâ conſtantibus: maluit verò illa proprios repetere lares, aptiſque ibidem medicamentis uti.

Poſthàc ſæpiùs ſe ſtitit coram, ſtatum exhibitura ſuum, auxiliumque petitura: hyeme verò aſperiore ſolus maritus venit. Tandem vi morbi victa maritum urſit, ut in ſellâ geſtatoriâ in urbem, & noſocomium, ſe ſe ferret; quò à me examinari, & ſive medicamentis, ſive alterâ paracenteſi, ſuis levari miſeriis poſſet. Marito id renuncianti præ lethali ejus debilitate diſſuaſi.

Dies 17. Martii calamitatum finis fuit.

Dies 18. Martii, elapſis 30. à morte horis, cadaver examinaturus acceſſi, non modicam medicorum ac ſtudioſorum inveniens catervam. A diuturnâ ponderoſi corporis decubitu, ab humorum putredine, vitâque diù minimâ, conſumſerat gangræna lumbos, femora, nates: purpureuſque color crura, ventremque, deturpabat.

Tumidiſſimus ſanè ac monſtroſus aqualiculus fuit: extantibus cum ſterno coſtarum infimarum cartilaginibus plurimùm extrorsùm. Eratque adhùc ità tumidus tunc venter, licèt non in paracenteſeos loco, ſed pone illum, facta ſponte apertura inveniretur, qua liquor de ventre exſtillaſſet; jamque, moto pauxillùm cadavere, ingenti jactu erumperet.

Spontaneâ hâc aperturâ cultro dilatatâ, aqua copioſiſſima proſiliit, eaque limpida, ſubflava, fœtida admodum. Menſurare eandem, ac ponderare, defectus in his ædibus vaſorum, inſtrumentorumque, vetabat.

Evacuatis illis, animus erat tumoris duri, quem in vitâ toties deprehendebamus, examinare originem, naturamque; verùm nihil ei ſimile re perii.

mus. Quid ergo mulier, quid nos, dum videbamur ingens ibidem corpus toties deprehendere, reverâ deprehendimus?

Cunctorum inteſtinorum ſuperficies gangrænoſa apparuit. Ipſa verò inteſtina, in hoc ſpatioſiſſimo ventre, ſpatium haud majus, quàm in parvâ puellâ expleſſent occuparunt: aquarum quippè prodigioſa moles inteſtina omni ex parte in parvam compegerat maſſam.

Sed antequàm loco quidquam moverimus, obſtupeſcebamus eam gibbi diaphragmatis altitudinem; quæ thoraci, pro corde pulmonibuſque locandis, vix ſpatium relinqueret. Haud enim, ut ſæpè, gibba diaphragmatis pars mammarum æquabat altitudinem, verùm una coſta in ſiniſtro latere, duabus coſtis in dextro, altior fuit: ſic ut cor ad jugulum ferè hæreret, diaphragmate æquè altiſſimo, quo loco ad pericardium connaſcitur, quàm alibi.

Aqua haud inteſtina duntaxàt, ſed & ventriculum, & jecur, & ſplenem, versùs dorſum compreſſerat ſic, ut ipſa hæc aqua ante omnia hæc compreſſa viſcera, interque eadem & truſas extrorſùm infimarum coſtarum cartilagines, muſculos abdominales monſtroſè ex-

panſos, elatumque valdè diaphragma, ampliſſimum ſanè ſpacium occuparet.

Quamvis brevis adeò thorax, inferiùs ſcilicèt plurimum repanſus, nihilominùs præ diaphragmatis altitudine jecur totum intrà thoracem delituit; lobo majore dextrum, mediâque parte ſiniſtrum, non dico epigaſtrii, aut hypochondriorum, verùm ingentis illius cavi, ab elato diaphragmate formati, omninò explens. Vid. *tab.* II. *fig.* IV. *lit.* H.

Hepar pallidum totum; & dum diſcinderetur, non tactu, ſed viſu apparuit granuloſum.

Modicè plena veſicula fellea duriuſculi quid intrà ſe gerere credebatur; perſciſſa autem bilem exhibuit, non ſpiſſam modò, ſed & grumoſam, & ut *Hippocrates* bilem atram depinxerat, fæci olei ſimilem

Splen magnus valdè ab aquâ quoque versùs poſtica preſſus, pro maximâ parte infrà lobum ſiniſtrum jecinoris locatus erat; mollioris ille ſubſtantiæ, digitiſque in pultem facilè conterendæ. *lit.* G.

Ventriculus magnus ſub conſpectum non venit, niſi colo inteſtino remoto; ſic ut obliquè deorsùm tenderet infe-

riore valdè abdominis loco : id quod facilè ibi fieri potuit, ubi ventriculus diaphragma, hîc non elatum, pertranſit, œſophago pollicem & ultrà infra diaphragma elongato; ut pluriès in cadaveribus obſervavimus, & ut clarus vir *Morgagni* haud rarò obſervavit. *lit.* F.

Colon, cæteraque inteſtina, in locum, id quod mox monui, longè arctiorem, collecta erant, cunctaque livebant: tenuia parùm, imò ſolito minùs, expanſa; colon verò valdè ampliſſimum à cæco uſque ad plexum in ſiniſtro latere ad C; ubi verò de ſuo plexu devolvebatur, ad D. anguſtius inaniuſque fuit : nec flexum hepaticum, nec lienarem fecit, at verò ſic decurrebat, ut ad A ex cæco inteſtino obliquè aſcenderet ad B; indè oblique ſiniſtrorsùm ad C, quo in loco ſuprà ſeſe reduplicatum erat : emerſumque indè ad D, non ad natus lævum abdominis extremum, ſed ſecundùm lumborum ſpinam deorsùm tendebat, formaturum ad E inteſtinum rectum.

Boni renes : ureteres ſolito multò ampliores.

Uterus feminæ, quæ decies perpererat, illo virginum haud major erat, ovaria bona. Monſtroſum ſanè ſac-

cum apertus totus aqualiculus referebat, & moles omnium inteſtinorum ad ſeſe mutuò compactorum, vix molem inteſtinorum pueri æquabat. Laminæ perſciſſi crucialiter peritonæi, in latera reflexæ, explebant ferè totam latam valdè tabulam, in quâ cadaver repoſitum erat; quod, quoad ejus facere potui in figurâ exhibui. Quamobrem eo magis doleo nos, præ vaſorum defectu, effluentium aquarum menſuram, quæ omnes fortè fidem ſuperaſſet, capere non potuiſſe. *Vide lit.* KKKK. Quæ autem litteris II. notantur, ſunt oblongæ ac leves eminentiæ, quæ à retroflexis cum peritonæo integumentis formabantur, formantes quaſi latera abdominis.

Atque hucuſque diaphragma inſolitam ſuam ſervabat, quam priùs mirati fueramus, altitudinem : dum verò thorax incidebatur, mox idem quâdam veluti vi deprimebatur : quin & albidi valdè pulmones ſpatioſiorem longè locum mox occupabant. An pulmonibus in ſtatum violentum compreſſione redactis, ea inſedit; ſuperfuitque, expandendi ſe, atque naturalem in molem ſe ampliandi, potentia?

Numquid atmoſphæricus aër, glot-

ride in pulmonem illapſus, mox ab ablatâ externâ preſſione, eo uſque extendit eundem?

Modica ſiniſtri pulmonis cum pleurâ cohæſio, dextri nulla; id quod in compreſſione adeò forti, & diuturnâ, vix exſpectari potuiſſet.

Paucæ guttulæ rubellæ in toto pericardio.

Cor dextrum primò inciſum, congrumato ſanguine plenum fuit; lævum quoque, ſed dextro minùs.

Hydrops igitur fuit aſcites, à nimiâ quidem cruoris in abortu jacturâ ortus, qui unà cum inſequente mox graviditate inchoans, cum graviditate aliquantùm, poſt partum vehementer auctus, remediiſque haud auſcultans, paracenteſi evacuatus quidem, ſed, causâ remanente, renatus fuit. Aqua hæc, paracenteſi educta, non plaſtica, ad ignem ferè evaneſcens tota in auras, haud tamen putrida, putredinem valdè ſerò contraxit; quemadmodum & urinæ, poſt paracenteſin miſſæ, ſolito tardiorem contraxere putredinem. Ipſa hæc hæmorragia ut cauſa, quemadmodùm vitalem liquorem ità profundit, ut demùm ſenſorio communi deficere videatur id, quod nervorum proſpiciat actionibus; ſic

quoque vaſa eandam ob cauſam debilitat; redditque deſidia in agendo. Undè humorum tenuium, haud compactorum, pars aquoſa per flaccida, deſidiaque vaſorum oſcula, in cavâ corporis effunditur; ibidemque, quod vaſa inhalantia ad reſorbendum inepta ſint, colligitur, ac ventrem explet. Eductis his paracenteſi aquis, defuit tamen ſanguini id, quod cerebro debuiſſet dare: manſit flacciditas vaſorum, inertiaque talis, ut ne optima quidem cardiaca & replentia, & adſtringendo roborantia, apta hiſce vitiis reparandis eouſque fuerint. Undè mox novus oriretur tumor neceſſe fuit. Hunc forſitan altera, tertia, compluresque paracenteſes, ſuſtuliſſent; ità ut ſic vel mors procraſtinata fuiſſet, vel etiam, auxiliis aptis ſolida fors reſtaurata, inque ſua fluida ritè agentia, penitùs hanc hydropis cauſam deleviſſent. Jam verò paracenteſi neglectâ, aquæ eouſque ventrem inundarunt, omniaque impleverunt, ut viſcera vitalia ad ſuam functionem redderentur inepta; ut inteſtina compreſſione fierent gangrænoſa; ut gangræna etiam à defectu circulationis oborta, corporis extrema corrumperet, & ſic denique ægra ſummis pectoris anxie-

tatibus, viriumque defectu, ſuffocaretur.

Supereſt ad duri tumoris, & ab ægrâ, & à nobis, toties percepti, ac nulla ſui in cadavere veſtigia relinquentis, examen nos convertamus. Poſſibilene eſt molis corpora tantæ, ſponte ſcilicèt ſuâ, fatiſcere ſic, ut nullæ eorum reliquiæ, nulla omninò veſtigia, poſt modùm advertantur?

Ad hanc quæſtionem ut reſpondeam, hiſtoria enarranda alia eſt; poſtquàm duos hoſce parietes unâ fideliâ dealbare conabor.

§. V. Mulier à die 17. Maii, anni 1757. ad medium ferè annum 1759. nos ſæpè convenerat, varia variis conqueſta diebus, dolorem autem præcipuè, pondusque in medio epigaſtrio perpetuum; poſtquàm pluribus antea annis eodem in loco non, niſi imminente menſium fluxu, doluiſſet: pondus hoc durum ſibi videri, tendi nonnumquam, volvi, moverique, aliquandò in duos treſve globulos diviſum ſibi viſum eſſe, &c. Gravida interim facta, ultimoque graviditatis tempore miſerrimè habens, die 17. Jul. 1759. in noſocomio peperit: quâ occaſione de morbis gravidarum, parturientium,

puerperarum, atque infantum, publicè egi. Tempore poſtremo graviditatis, ipſo in puerperio, poſtque idem, dum illam propter infantis incommoda aliquot ſeptimanis in noſocomio detineremus, hoc de pondere, atque dolore, vix conqueſta eſt. Brevi autem poſteà, ſiquidem lactare infantem non poſſet, cum redeuntibus menſibus periodicum hoc pondus, atque dolor redierunt, & ceſſantibus tandem, præ annorum quinquaginta ætatem, catameniis, denuò afflixere perpetui.

Tandem anno 1764, menſe Septembri, gravi ex alto in ventrem caſu, validam hypogaſtrii contuſionem paſſa eſt, enormemque dolorem; ad quem non modò nullum auxilium adhibuit, ſed &, ad quem ſumma, paupertas cogebat, laborem, ligna in quintam contignationem quotidiè ferendi, perrexit. Victa demùm morbo, lecto commiſit ſe, alvo ab octiduo carens, quam demùm ſale amaro ſolviſſe ſe ait. Conquerebatur per epigaſtrium tubera nodoſque, veluti concatenatos, initio percepiſſe ſe; in hypogaſtrio autem, quo tempore aut alvum, aut urinam, aut flatus, emiſſura eſſet, adeò vehementes dolores expertam eſſe ut quos

toties enormes paſſa erat partus dolores, eoſdem longè ſuperarent. Ad hæc omnia tandem univerſi abdominis tumor acceſſit. Totoque hoc tempore ſomnum vix oculis viderat, vix appetiverat, nec niſi urinam pauciſſimam crudeliſſimo cum dolore miſerat unquam.

Duodecim diebus à lapſu exactis, venit demùm maritus in noſocomium, petiturus auxilium. Vix rem ex illo capiens, palliantia quædam præſcripſi, & omnem operam navavi, ut in urbem ad noſocomium deferretur. Die 4. Nov. huc delata eſt. An motu currûs effectum id, ut urinam, quam toto hoc tempore nonniſi guttatim, dolentiſſiméque reddiderat, copioſam nunc, minúſque dolorificam, ac pleno jactu, ex quo in noſocomium ſuſcepta eſſet, emitteret?

Ventrem examinavimus actutùm. Conſpectu ille externo, tactuque, tubera & inæqualitates duras, tympanias in morem, nobis exhibuit; ſonitum verò tympanias non dedit, ſed obſcuram potiùs aſcitis fluctuantis ideam. Non ſitiebat, nec cruribus tumebat. Itaque aſcitis atque tympanitidis ſuſpicio erat; aſt dolor tantus, & ante

caſum ab alto, & poſt eundem, perceptus, non ſolet horum alterutrum aut à principio, aut perpetuò, concomitari; præcipuè ad veſicæ, rectique inteſtini, excretionem. Anxia quoque pectore perpetuò fuit, nec lecto decumbere unquam, niſi elatione pectore & capite, potuit. Tuſſis frequens aderat, ſputaque glutinoſa. Alvus perpetuò dolorifica & dyſenterica; flava quidem ac pultiformis, poſthac vero teneſmoïdæa, cum muco non pellucido, ſed lineis ſanguineis notato, quibus recti ſucceſſit prolapſus. Frequenter nauſeat. Aquarum fluctuatio ſenſim manifeſtior fit.

Ex principiis artis de paracenteſi hîc cogitandum non erat, ſed pro crebritate ac varietate ſymptomatum, ſæpè contraindicantium, agendum. Varia dedimus ad ea quæ potiſſimùm urgerent, iiſque ſolamen multum, inſtabile tamen, conciliavimus. Et cùm in hydropis curâ tantopere laudaverint cum priſci, tum recentiores medici, clyſmata urinæ ſive ovium, & aſinorum, ut *Avicenna*; ſi ve vaccarum, ut plures moderni; ſive etiam hominum, ut *Valeriola*; quid lib. 1. obſ. 2. » enema ex impuberis pueri urinâ para-

» bat, coctâ cum tantillo fermento pa-
» nis, ſeminis carthami, cum melle
» deſpumato, eoquè mirificè hydro-
» pem allevari teſtatur: nullo enim ma-
» gis, quàm hoc, detumeſcere ventrem,
» aquoſa excerni, & flatuoſa diſcuti,
» æger ſentiebat: eſtque hic, *inquit*,
» clyſter mihi in ejuſmodi affectibus fa-
» miliaris, atque probatus. « Et in *Actes. Acad. Reg. Sc. Paris. anni* 1707. clarus *Lemery* multa de juvencæ urinâ commentatus eſt, variaſque attulit ad hujus uſum conditiones. *Michelottus* quoque apud ill. *Morgagni* aſſerebat
» juvencæ urinam ſibi feliciter, nec ſe-
» mel, adversùs anaſarca ceſſiſſe «. Et ipſe *Morgagni*, *Epiſt. anat. med.* 38.
» hanc medicinam animalem petenti
» ægro conceſſit, & ore quidem aſſu-
» mendam, quæ principio quandam
» ipſi ebrietatem concitavit, ſed non,
» quam prioribus, utilitatem «.

Duo præthereà viri expertiſſimi extranei, hanc noſtram ægram inviſentes, vaccinæ urinæ enemata ſummopere commendabant, pulcherrimis id experimentis edocti. Undè intrà octiduum quater ejuſmodi clyſma injici curavi; ſed deſtiti, cùm nullam evacuationem notabilem promoveret, & ſingulâ vice

vehementer dolorem augeret. An forſitan malum provectius, quàm ut admitteret medelam?

Menſe Januario 1765. major, quàm unquàm, ventris tumor, ambitu quidem mollior, in medio verò longè durior, & quidem ſic, ut in hoc medio durum corpus ineſſe perciperetur; quod dextrorsùm ſiniſtrorsúmque extendens ſeſe, in dextro tandem hypochondrio terminabatur. Ardor illum ac dolor comitabantur. Sed jam cum tumore ſtrepitum validum plures medici, ac medicinæ ſtudioſi, mecum integro adverterunt octiduo; quo elapſo, ultrà perceptum hujus nihil. Acceſſit hydrops intercus. Pectore quoque dolens ac tuſſiculoſa toto quidem morbi tempore, circa vitæ verò finem cum maximè fuit. Gangrænam inteſtini elapſi, eamque natium, lumborum ac ſcapularum, licèt tribus ultimis vitæ ſeptimanis ægra nunc inſcia, nunc involuntaria, lectum putridis fæcibus continuò conſpurcaret; nos tamen mutato lecto creberrimè; inungendo bis die cunctas, in quas decumbebat, partes unguento, quod ex albumine ovorum cum ſpiritu vini paratur; & admoto ad inteſtinorum prolapſum decocto corticis

eruviani; feliciter præcavimus. 20. Martii obiit.

De morte certi anatomen, tranſactis ſexdecim ab illâ horis, fecimus; mirati externum corporis, internumque viſcerum abdominalium calorem; quamvis cadaver mox à morte in frigidâ admodùm caveâ depoſitum fuiſſet. Doleo me antea non exploraſſe cadaveris ope thermometri calorem, nec illum, aperto ventre, viſcerum: undè fortè detexiſſemus, quo uſque calor, quem ſæpiùs ferè naturalem, bihorio poſt mortem deprehenderamus, etiam hic ſexdecis à morte horis cadaveri, ſaltem viſceribus ventris, perſeveraſſet.

Libras XIV. lymphæ ex ventre eduximus, quæ ex albo fuſceſcebat, ac plures fuſcas pſeunomeningas gerebat; ubi autem aliquantiſper ſteterat, gelati quid in ſuperficie ſuâ habebat: In portione libræ quintæ poſtremò educta, ſeparatis vaſis excepta, inerat multum gelati, ei conſimilis, quod in educto de venis ſanguine, dum in compactam cruſtam non formatur, ſemipellucidum, ac ſæpè copioſum, contegit craſſamentum ſanguinis.

Sed pſeudomeninx alia noſtram mentem figebat. Non enim, ut aſſolet,

flava erat, ſed planè rubra, tenuia, inteſtina tegens, extendens ſeſe ſuprà colon, ipſumque jecur, quo uſque hoc viſcus, ut mox patebit, non erat cum vicinis partibus connatum: emittebatque de ſeſe proceſſum, qui ad meſenterii centrum; & alium, qui ad lienem ſeſe affigens, ſecundùm poſticum coli latus in pelvim deſcendebat.

Hepar concretum undique cum diaphragmate ſursùm, & à poſticis, anteriùs cum peritonæo, deincè cum colo, ipſoque cum ventriculo; exceptâ plagâ quâdam in ipſius, nempè jecinoris, dextrâ parte, aliâque ſub cartilagine mucronatâ. Concretio hæc fortis, ac membranacea fuit, hinc, vi, illinc non niſi viſceris dilaceratione, ſolvenda. Ruffum jecur erat, totumque granuloſum.

Ventriculus ab hepate connato ſolutus, ad pylorum duos in ambitu pollices durus erat, tuberoſus, skirrhoſus; hîc tres, ibi quatuor, alio iterum in loco ſex lineas craſſus.

Coli fuſco-purpureus color.

Ren ſiniſter durus; dexter totâ ſuâ corticali ſubſtantiâ cartilagineus.

In veſiculâ felleâ pauca flava bilis;

& calculus unicus, aſper, ferè rotundus.

Uterus exiguæ admodum cavitatis, ſubſtantiâ ſuâ nonniſi durum cartilagineum corpus.

Circa pelvim inteſtinum colon firmiſſimâ, ac membranaceâ concretione cum inteſtino recto coaluerat, & contractum glomerem cum omnibus, quibus adjacebat, partibus, referebat, ſic ut hîc omninò immobile hæreret.

Pulmones ambo cum pleurâ, cum diaphragmate, cum pericardio, mediaſtino, mutuiſque inter ſeſe lobis, firmâ ac membranaceâ concretione, unicum veluti corpus componebant: ſiniſter poſticâ parte gangrænoſus totus. In unâ aliâve non connatâ plagâ thorax uncias aliquot lymphæ collectas gerebat. Modica in pericardio aqua. Cor ſuo apice cum pericardio connatum erat ope proceſsûs ferè cartilaginei, tres lineas craſſi, digitis non dilacerandi. Cordis dextri ſubſtantia tenuis, ac flaccida; ſiniſtri digitum craſſa, atque ità compacta ac ſolida, ut abſolutè non videatur contrahi potuiſſe: maſſam quippè referebat præ duritie vix flexibilem. Sanguis grumoſus in eodem, quàm in dextro, multo copioſior.

Igitur hydropem aſcitem invenimus, adeò verò mediocrem, ut ventri admodum extendendo par non fuerit; ità ut alias cauſas inquirere tanti debeamus tumoris, tantorumque phenomenôn, quæ cum in vivâ, tum in denatâ, circà ventrem animadverterimus.

Ac primo quidem ex totâ hiſtoriâ morbi evidens ſic ventriculum omnium primum ſe malè habuiſſe, & ex obſtructione, vel ex roſione acrium lentâ, in enormem hancce craſſitiem, perfectumque denique skirrhum degeneraſſe.

Sed hujus mali ſedes propè pylorum inventa eſt. Notemus hîc. 1°. ill. *Hoffmannum* ejùs ſententiæ fuiſſe, ut in cardialgiis pylorus & potiùs, & primariò, afficeretur; 2°. optimum *Morgagni* cenſere haud quidem omnes, ſed pleraſque chronicas ventriculi degenerationes, exulcerationes, indurationes, atque skirrhos, in eâ ejuſdem parte reperiri ſolere, quæ ponè pylorum eſt. *Epiſt. anat. med.* 29. Quare à vero haud alienam eſſe *Hoffmanni* cenſet ſententiam. Multa quoque nobis ſuadent duros penduloſque tumores in cadaveribus propè pylorum inventos; plerùmque oriri à laceris, & calloſo-

rum ibidem ulcerum membranis, eorumve reliquiis degeneraſcentibus.

Porrò aiebat femina à decennio ſe in medio epigaſtrio pati: ac primùm quidem periodicè ad menſium tempora: ſic ut benè fluentibus illis, dolore, tumore, pondere, anxietate, flatu, nauſeâ, careret; menſtruis verò propter ætatem ceſſantibus, ſe hiſce incommodis perpetuò excruciari. Prava ventriculi conditio principio exigua, atque paulatim duntaxàt aucta, ad menſtruam plethoram, motumve, potiſſimùm irritata fuit, eâque ſolutâ, quievit: at verò malum in dies creſcens deficientium catameniorum tulit omne pondus; eo profectò modo, quo aliis atque aliis feminis, aut caput, aut pectus, aut lumbus, aut inteſtinum, aut uterus, aut veſica, à ceſſante motu menſtruo potiſſimùm afficitur. Eamque ob cauſam, & antequàm illa ad nos veniret, & quamdiù apud nos fuerit, ac præſertim poſtquam lapſus in ventrem violentus hanc partem graviùs affecerit, dolor haud ultrà periodicus, ſed continuus fuerit, oportuit. Atque hæc ſi ſic fiunt, ſecundùm leges ordinarias ſecundùm communes fiunt obſervationes. Quod ideò noto, quia

lege planè extraordinariâ deprehendimus homines nunquàm aut hæc ſimilia, in vitâ eſſe conqueſtos, quorum tamen cadavera & has, & his deteriores degenerationes, ſeu in ventriculo, ſeu propè eundem, ſeu in viſceribus aliis, dudùm habuiſſe, pluries demonſtravi.

2°. Cauſam aliam capiamus, ob quam mulier dolorem dolentem in medio epigaſtrio primùm periodicè, tandem continuò, perpeti debuerit. Actionem ventriculi, contenta versùs pylorum promovendi, perturbari magis oportuit magiſque, partis hujus in dies augeſcente rigiditate, atque craſſitudine, ab accedente primùm plethorâ menſtruâ, ſeu univerſali, ſeu ſaltem uterinâ, poſtmodum ab eâdem plethorâ jam continuâ. Mirum proindè hoc non eſt, quod amplificaretur ventriculus, quodque magis indureſceret; eo quod contenta in ſe edulia, potum, aëremque, diutiùs longè debuerit retinere, antequàm per eam induratam ſui partem, perque arctatum tranſmittere potuerit pylorum. Nauſearum hinc intelligimus, moleſtorumque ſtatuum, quos conqueſta totiès fuit, originem.

3°. Ab ejuſdem ventriculi cum jecore & colo, cohæſione, actio ejuſdem digerens, miſcens, movens, compingens, atque ad pylorum determinans, vehementer impedita, expoſita mox ſymptomata multùm augere debuit.

4°. Sed cur plures nonnunquam tumores, catenatim veluti invicem nexos, loco inſtabiles, & conqueſta illa eſt, & nos aliquandò tactu percepimus?

Tactu, viſuque, tympanitidem ſæpè videre videbamur, eo tantummodo deſiderato, qui tympanitidis eſt, ſonitu. Sed lympha, cum tympanitide præſens, ſuique præſentiam fluctuando notans, an non ſuâ interpoſitione ſuffocavit ſonitum? credibile. Itaque cùm inteſtinum colon, prout in cadavere patuit, ea emetitum ſpatia ſit, in quibus illi tumores obſervabantur, meritò credimus colon hoc ſæpè in globos tympaniticos, & quidem nunc in medio ventre ſuperiore, nunc dextrorsùm, deorsúmque expanſum fuiſſe, ſicque concatenatorum globorum perceptionem creaſſe tangentibus: idque profectò eo magis, quo hoc ipſum colon cum

ventriculo & hepate firmius eſſet connatum, hincque ſuâ in actione plurimum turbatum.

5° A caſu in ventrem graviſſimo, contuſio, & inflammatio ejus coli partis, qua in gyros convolutum ſuprà principium recti inventum fuit, immanem illum effecit, quem anamneſis refert, dolorem: & quia inflammata pars, quod non perſpiret, cum vicinâ coaleſcit, ac fortiter cohæret, actio omnium harum partium læſa fuit. Indè ea dolorum ſævities, quandò tantâ vi diaphragmatis, & abdominalium muſculorum, ad exitum fæcum, ſtatuum, & urinarum, per coalitas haſce partes promovendum, opus erat; & quando colon in ſuâ actione rectum, hocque viciſſim illud, in expulſione ſuæ materiæ diſtrahebat, ac vellicabat. Quippè dilaceratione ſæpè proximas fuiſſe haſce, mutuò adeò coalitas, partes, in egerendo neceſſe eſt. Prætereà externa recti inteſtini tunica cum illâ coli connata cùm eſſet, interior ejuſdem tunica cedere impetui debuit, anoque prolabi: undè etiam, dum nonnunquam alvus & urina & flatus commodiùs redderentur, inteſtinum hoc non prolabebatur. Quoad do-

lorem autem in reddendâ urinâ, licèt cum ceteris veſica haud coaluiſſet, actio tamen reſpirationis ad mingendum neceſſaria, dum æquè in inteſtinorum concretorum glomerem preſſit, quàm in veſicam, etiam mictus creavit dolorem.

6°. Undenàm ſtrepitus ille, quem tangendo toties, primùm ad coli principium, deindè paulò elevatiùs; idque non externè, ſed profundiùs in abdòmine; clarè percepimus?

Strepitum ejuſmodi rarò, niſi ab aëre in craſsâ alicubi materie, aut in celluloſitate, diffuſo, percipere ſolemus; non enim memini me aut proprio experimento, aut lectis didiciſſe auctoribus, aëra in cavo inteſtino tympanitico, aliove cavo majore, ſtrepitum ediſſe: non enim ſtrepitum vocamus borborygmorum murmur. Undè credibile eſt emphyzema tunc temporis inter varias inteſtini membranas adfuiſſe; idque vel ideò à morte non patuiſſe, quod diù ante mortem ceſſante ſtrepitu, inteſtinorum membranæ, abeunte aëre, iterùm collapſæ eſſent, & ſic ne aëris quidem veſtigia ſervare potuerint.

7°. Quid de mirâ illâ pſeudomeninge cogitandum?

Si

Si revocemus nobis in memoriam, quo pacto omnes illæ pſeudomeninges, à transpreſſo ſero ſanguinis viſceribus atque membranis circumfuſæ, naſcantur, haud multùm laboris hæc explicatio habebit. Notavi ſuo loco in lymphâ, ventre eductâ, gelatam materiem, eamque copioſam, apparuiſſe: videtur proindè ex arteriis viſcerum abdominalium exhalantibus multa materies, ejus, quæ aliàs cruſtam inflammatoriam facit, ſimillima, exhalaſſe; viſceribus autem pro more minime concreviſſe, quod aqua undique alluens, concretionem ad viſcerum ſuperficies prohiberet. Igitur exhalans hoc inflammatorium ſerum in lymphâ fluitavit; eodemque modo, quo eadem lympha in vitris noſtris quieſcendo collectum hoc ſerum exhibebat, etiam idem ſerum, in vitâ feminæ in aquâ fluitans, videtur in diuturnodecubitu fundum lymphæ petiiſſe, viſceribus incubuiſſe, & ſic pſeudomeningem illam cum omnibus ſuis proceſſibus genuiſſe.

Regeres cum pſeudomeningibus ad viſcera, membranaſque adnatis, non inveniri commiſtum cruorem; adeòque, quæ data fuerit, ſolutionem, non ſatisfacere: reſpondeo quemadmodum viſce-

rum exhalantia vaſa, ut pro rore ſerum ſanguinis inflammatum tranſſudent, multùm dilatentur ſit neceſſe; ità eadem, gradu dilatationis uno majoris, globulos ſanguineos tranſmittere: quâ unicâ ratione explicatur quoque ſudor ſanguineus, quo nonnulli in plenâ ſanitate ad axillas laborent, & quo quoſdam à metu ingenti, hoſque inter ſanctimonialem, ab invadente milite ſtuprum metuentem, toto corpore perfuſos fuiſſe; hiſtoria refert. Vide *Schenkium*, alioſque. An non peripneumonicorum, pleuriticorumque ſputa, lineis ſanguineis notata, eodem modo explicari queant? Undè neutiquam miror amplæ huic pſeudomeningi tantam adfuiſſe cum flavo rubedinem.

Inſtabis ultrà conſideratione mulieris temperamenti, quod à tot tantiſque chronicis ærumnis in hydropem quidem converſum, à ſtatu autem inflammatorio alieniſſimum fuerit. Sed refero in majoribus obſtructionibus, viſcerumque compreſſionibus, ſanguinem liberis in vaſis comprimi, denſari, compingi, diſponique ad inflammationem; qualem inflammationem videre quandóque eſt in ſanguine hydropicorum, qui vel ſectâ imprudenter venâ, vel narium

profunditur fluxu; vel ventriculo, pulmonibuſve, eructatur.

Confirmavit hanc experientiam meam ipſa hæc noſtra mulier; dum, nonâ & octavâ ſeptimanâ ante mortem, ab ingente febre, eâdemque continuâ, & ab intolerabili anxietate, præſentiſſimo in mortis periculo verſans, nec alio ſublevanda auxilio, ternâ ſanguinis miſſione modicâ ab interitu veluti reſurgeret. Sanguis enim ſingulâ miſſione craſsè compactus, cruſtam nobis exhibuit duram admodùm, ac flavam, valdéque contractam. Tandem ſputa, quovis die, pluribus ante interitum ſeptimanis, nonnunquam partim, nonnunquam tota quanta puriformia, abſque ullis pulmonum vomicis, tuberculiſque, inventis, hanc perennem diatheſin ſanguinis inflammatoriam oſtendunt, evincunt. Verbo, membranas denſas, ac flavas, ſerò coagulabili inflammato genitas, haud ſeciùs eorum in cadaveribus invenimus, quos lenti, quàm quos acuti morbi, ſuſtulerint.

Attentionem autem noſtram excitat ſputorum, alvi, atque urinæ, pluribus ante obitum ſeptimanis, quotidiana coctio, ac veluti critica evacuatio; dum interim, in pejus habente de die in

diem ægra, cunctæ hæ evacuationes veræ coctionis, criſeoſque, notis caruerint. Profectò in morbis acutis, atque in inflammatoriis, hæc κρίσιμα μὴ κρίνοντα, ut ea *Galenus* vocabat, ne tuta crederemus, toties nos monuit *Hippocrates*, niſi reliqua bona ſigna unà adeſſent. Videtur autem ſic cum hâc re comparatum eſſe; inflammatoria ſanguinis diatheſis, nata à morbo acuto, morbo coquitur, vinciturque ſic, ut ultrà non adſit. Diatheſis eadem nonnullis ſanis naturalis, morbo acuto aucta, vi acuti morbi eatenùs aut reſolvitur, aut criticè expellitur, ut id, quod ab acuto morbo antiquæ diatheſi adjectum fuerat, deleatur; eâ ejus portione ſuperſtite, quâcum olim in ἰδιοσυγκρασίᾳ tali affuerat ſanitas. Nata tandem in corpore eadem diatheſis tota præternaturalis, ſed ità abundans, ut, quantumvis ſputorum, aliarumve excretionum, ope evacuetur, nihiloſeciùs inexhauſta perſiſtat; nihil emendationis affert, & demùm corpus peſſumdat. Exemplis pluribus *Ratio medendi* hoc demonſtravit.

Atque itâ problemati §. proximè præcedentis, cui poſt relatam hanc morbi, atque anatomes, hiſtoriam, reſ-

ponſum diſtuleram, abundè me reſpondiſſe reor. Cauſa nimirùm intelligitur, cur tumores, iique & majores, & plures, ità diſparere ſuâpte ſponte, queant, ut poſtliminio ſive in vitâ multos annos ſana, ſive etiam perpetuante ſe morbo, ſive denique in denatis corporibus, nullum ſui veſtigium exhibeant. Unáque ex hiſce liquet, haudquaquam omnem eſſe inſanabilem tympaniam; quandoquidem in utrâque hâc ægrâ, in utriuſque miſerabili, brevique perituro corporis tabernaculo, ſponte concidit.

§. VI. Anno 1765. medio Auguſto, puellam 16. annorum examinavi, toroſam, optimi coloris, ritè menſtruantem; quæ ab aliquot retrò menſibus, in plenâ ſanitate, paulatim tumefieri orſa; plurimùm jam tumebat. Tumentis abdominis expanſio inæqualis tympanitidem quidem referebat; aſt, qui tympanitidis indicium eſt, ſonitus deficiebat. Deſiderabatur quoque ea, quæ hydropem aſciten deſignare ſolet, fluctuatio. Tribus poſtmodum medicis, præclaris in arte viris, mihique, puellæ repetentibus examen, obſcurior quædam animadverſa fluctuatio eſt. Dixi hydrops ſi ſit, eum cyſticum eſſe; quam diagnoſin dudùm ex

ejuſmodi ægris, quorum cadavera poſtmodum incideram, didici; quamque poſtmodum à cl. *Morgagni, Epiſt. anat. med.* §. 67. 38. 68. 69. 70. 71. multiplici obſervatione confirmari vidi. Nullum enim hîc dubium, utrum cyſticus eſſet hydrops, ſi reverâ hydrops eſſet, an verò illa hydropis rarioris ſpecies, quæ inter abdominis muſculos, atque peritonæum fit: ut ſeq. §. §. clarè patebit.

Fluctuatione manifeſtiore in dies perceptâ, paracenteſis decreta in conſilio fuit, ac die 29. Auguſti inſtituta, ſiniſtro in latere, in ſacci cujuſdam majoris veluti fundo: dixi enim ſuprà, ventrem inæquali extenſione loca eminentiora, ac depreſſiora exhibuiſſe.

Prodiit aquæ fuſcæ, turbidæ, non fœtentis, copia menſurarum quinque, viginti librarum medicarum. Nihil ultrà educi potuit. Neque ſubſediſſe venter nobis viſus eſt. Nullus unquam fœtor in ſingulæ paracenteſeos lymphâ, ſpatio 24 horarum conſervatâ, obſervatus eſt.

Die 1. Septembris ſimilem copiam ex prominenre loco lateris dextri eduximus: inodora lympha fuit, ſed minime turbida.

Finiente Septembri in ſiniſtri late-

ris prominentiâ facta paracenteſis, haud ultrà tres menſuras evacuare potuit aquæ turbidæ valdè, inodoræ.

Cùm altero die epigaſtrium univerſum vehementer turgeſcere deprehenderetur; quamvis viſu, tactuque, communicare inter ſeſe utriuſque lateris aquæ viderentur; inſtituta quarta paracenteſis eſt in dextro latere, paulò altiùs, plúſque versùs lineam albam, quàm anteà. Educere non potuimus pluſquàm tres lymphæ inodoræ, pellucidiſſimæ, ac ſtraminei coloris, menſuras.

Iteratâ ſic quater operatione, lymphæ dextro de latere ſemper lympidæ, de ſiniſtro perpetuò turpidæ, libræ 64. cum aliquâ confidentiâ ventris evacuatæ ſunt. Color interim, vires, appetituſque, boni.

Senſim tamen urina inquietudinem pariebat. Toto tempore morbi in Septembrim uſque, urina copiâ debitâ, conditione ſana, reddita erat; jamque cùm dato vino ſcillitico & longè profuſior urina prodiret, & longè prominentius abdomen redderetur, concluſimus diuretica attenuando & ad renes determinando agentia, in hydropicas cyſtides, veluti legibus vix ultrà ſub-

jectas circulationis, non agere ultrà; agere in humores corporis ſanos, in quos ſolos agere non debuiſſent: valedicendum itaque eſſe hiſce, quæ quo operantur potentiùs, eo plus, humores diſſolvendo, augent hydropem. Neglectus hujus obſervationis innumeros ægtos ante diem, humano more loquendo, perdidit.

Dixi mox cyſtides hydropicas legibus circulationis vix ultrà ſubjectas eſſe; aliquem tamen locum adhùc ſupereſſe, undè ſanies, ichorve, intrà ſanguinem abſorberetur, urina indicavit: hæc enim Septembri menſe, eoque ferè integro, turbida fuit, ac craſsâ, opacâ, ex albo quandóque leviter ſubcæruleſcente pelliculâ tegebatur, ſedimentumque deponebat furfureum: medio autem Septembri fœtor, iſque ingens ſæpè adjunxit ſeſe; ità ut urina quo miſſa momento erat, cum aceto efferveſceret. Quâ de causâ concluſum eſt corpus potu *limonada* dicto, quem ægra vehementer amabat, implere; kinamque porrigere.

Parciori corticis doſi minime auſcultans fœtor, tandem menſe Octobri liberaliori ejus doſi diſparuit omnis.

Intereà totus venter tumidior fit,

abſque ullâ, hucuſque imminutâ ventriculi, pectoris, viriumque integritate. Vide hîc iterùm *Epiſt.* 38. *morgagnianam.*

Ventre igitur longè tumidiore, ex ſacco eminentiore lateris dextri eductæ ſunt undecim libræ aquæ limpidæ, atque inodoræ: biduoque poſt de lævo latere aquæ fuſcæ & turbidæ libræ quatuordecim. Poſterioris paracenteſeos hujus vitrum priùs nonnihil fœtebat, reliqua minime. Ventre æquè turgeſcente, puella omnes functiones comedendo, reſpirando, gradiendo, optimè perficere pergebat.

Die 4. Jan. 1766. in conſilio decretum fuit ſeptimam inſtituere paracenteſin, in eoque eorum opinio prævaluit ut, lymphâ eductâ, ſaccus injectione aquæ hordei mellitæ elueretur, & ab adhærente ad ejuſdem parietes muco vel ſanie detergeretur; ut optimis pariſienſibus chirurgis moris eſſe *tomus ſecundus Acad. R. Ch.* fidem facit. Utque etiam cannula benè adaptata, & firmata, quâ lympha & mucus jugiter exſtillare poſſet, in vulnere maneret. Hoc ipſo die hæc omnia tentabantur: quin & vacuo ſiphone

I v

aërem ſæpiùs ex vacuo aquis ſacco extrahere tentatum eſt.

At verò, quod ab illis, qui non abiverant in hanc ſententiam, prævifum erat, ilicò contigit. Elapſo ſcilicèt trihorio dolor ingens oboriebatur, ac febris valida. Hinc protinùs educta cannula eſt. Febrimque, quæ perſeverabat, deindè cortice peruviano, qui unà poſſet metuendæ gangrænæ proſpicere, abigere conabamur.

Die 4. Jan. Ventre ubique, ac ſuperiùs maximè, turgente, octava paracenteſis facta eſt ſiniſtri lateris; quâ non plus tribus libris turbidæ, multúmque mucaginoſæ materiæ, educi potuit. Tentatà iterùm ſacci deterſio, aëriſque eductio.

Ex ſeptimâ autem paracenteſi dolor ventris, febriſque continua remittens, ægrotam perpetuò vexarunt, quamvis continuò kinâ uteretur. Paucas urinas minxit, eaſque cum copioſo ruffo, rubrove, ſedimento; appetitu planè deſtituta, noctes inſomnes, anxiaſque tranſigens, quantumvis paregoricis uſa, & inexplebiliter ſitiens. Ità ut, febre, bis ad decimam matutinam, terto die ad meridiem, cum horrore, ac vomi-

turitione, ingraveſcente, demùm die 27 Jan. piam animam creatori redderet.

Elapſis 24. horis, cadaver aperuimus. Inducto inſtrumento per cicatricem paracenteſeos, aut propè illam, materiem partim purulentam, partim glutinoſam, eduximus. Aperientes hunc ſiniſtri hypogaſtrii ſaccum ſecundùm ejus longitudinem, deprehendimus eundem omni ex parte liberum, prætérquàm ad peritonæum, quocum vagis, fortibuſque fibris, cohærebat. Quibus fibris, ut & iis aliorum ſaccorum, diſſolutis, univerſum abdomen denudavimus, quo conſpectui omnia paterent.

Sed turbatum parumper examen fuit. Quo expeditior anatome fieret, abdomen chirurgi perforaverant, ut eductis aquis mox paterent contenta ventris. Animus autem mihi fuerat accuratè explorare, utrùm hydrops cyſticus ſolus, an quoque aſcites adeſſet? quod haud ineptè quis ex aquâ limpidâ, quam ex dextro latere ſemper eduxeramus, ſuſpicari poſſet. Jam verò elabente ex ſacco pertuſo aquâ, corpore ſimul in latus, anterioraque, re-

clinato, incertum planè fuit, utrùm aqua, quæ paracenteſi cadaveris prodierat, effluxiſſet per cannulam omnis; an verò etiam ſaccum inter peritonæumque, quocum ſaccci laxè tantùm cohærebant, furtim ſeſe inſinuaſſet. Impediebamur indè quoque examinare num injectio detergens non etiam parte ſui effusâ in ventrem eſſet.

Peritonæo toto uſque ad margines coſtarum ablato, nihil ab imâ pelvi, ad diaphragma uſque, excepto eo, quod primo intuitu credebatur hepar eſſe, niſi unicus, aſt tumore vario inæqualis ſaccus, ventrem videbatur explere: quæ inæqualitates in vivente nobis veluti totidem ſacci eſſe apparuerant: videbaturque totus ille, ingenſque ſaccus, ſuam ducere ab uno hepate originem.

At verò propiùs omnia intuiti, reperiebamus rem longè alio modo ſe habere: hepar nempè intrà coſtas deliteſcere totum; quodque hepar credideramus, eſſe peculiarem ſacci tumorem.

Saccus porrò qui, ut ſuprà relatum, vagis pro ductionibus, potiſſimùm propè umbilicum, paulòque altiùs, cum pe-

ritonæo concreverat, latâ valdè baſi versùs pelvim cohærebat cum uterino ſyſtemate.

Undè ſaccum univerſum cum utero, tubis, ovariis, è ventre ſolvimus. Apparuit tunc evidenter adhæſionis ſacci principium ad mediam fundi uteri partem inchoare, cohærere deindè cum meſenterio, cum peritonæo ad oſſa pubis, ad muſculum pſoam & iliacum internum, ad nervum, vaſoque cruralia; terminari tandem digito lato à dictis muſculis, dextrorsùm.

Uteri collum oblongum admodùm; ſiniſtra ejus cavitas naturalis capacitatis; dextrâ in parte, concretis parietibus cavitas nulla: quam ob rem nec ibi veſtigia tubæ. Sed neque ſiniſtro in latere, ubi uterus ceterùm naturaliter ſe habebat, tuba patebat.

Ovarium ſiniſtrum naturali duplo majus, cartilagineum, ſcabrum, skirrhoſum, unâ denique inſigniore pluribuſque exilioribus hydatidibus, plenum.

De tubâ dextrâ totâ, deque dextro ovario, nulla veſtigia: lata modo membrana à medio uteri fundo ad inguin ſeſe fortiter affigebat.

Porrò craſſa hæc membrana tres qua-

tuorve latos digitos lata, à fundo uteri & inguine adſcendens, mox expandebatur in ſaccum inæqualem, tuberoſum, integrum abdomen replens, atque inferiore ſui parte extuberante univerſam quoque pelvim explens, protuberantiâ ſuâ inferiore obvelans craſſam illam, undè originem ducebat, membranam.

Veri ſimile itaque ſit, ipſum ovarium dextrum in hunc immanem ſaccum degeneraſſe: cujuſmodi ovarii degenerationes ſuperioribus in tomis retuli complures; maximè *part.* V. *cap.* II. §. III. ubi eodem modò, quàm hîc, ovarii ſaccus accumbendo cum utero concreſcens, æquè latam in origine baſim referebat.

Saccus ipſe hîc lineam, ibi duas, alibi digitum, pollicemque craſſus, hinc indè mollis, nonnullis in locis cartilagineus, in aliis skirrhoſus, in tria potiſſimùm tubera diſpeſcebatur, quorum ſiniſtrum maximum erat; inferius, minus; dextrum, minimum, ſed omnium ſolidiſſimum; quâ de causâ, uti etiam ob figuram ſitumque, principio nobis impoſuerat ac ſi hepar eſſet, à quo ſaccus ipſe naſceretur: color autem eo hepatis albidior,

ipſumque demùm altiùs inventum hepar, revelarunt errorem.

Notavi ſuprà chirurgos ante adventum meum pungendo ventrem, magnam contenti in eo liquidi copiam profudiſſe. Quamobrem non potui in ſacco tali loculamentum invenire, ex quo 20 libras aquæ unicâ vice eduxeramus; collapſa enim omnia erant. Neque in dextri lateris civitatibus eam limpidam lympham reperi, cujuſmodi olim in ſingulâ evacuatione prodierat. Fortè tempore poſtremo limpidam haud ampliùs, ſed turbidam, ſed mucaginoſam, dexter hic ſaccus continuit aquam; vel fortè, ut ſuprà innui, limpida illa aqua aſcitica fuit.

Ipſe ſaccus, qui hucuſque nobis in tres diviſus apparuerat, hoc modo ſe habuit: quocunque in loco incideretur, membranaceis ſepimentis in varia variæ amplitudinis loculamenta, diviſus erat. Loculamentorum horum majora, tubercula continebant quæ aut ſkirrhos inæquales, politaſve cartilagines, referrent; aut hîc aquam, ibi pus, alibi mucaginem, continerent. Pus enim, mucuſve tenax, aut aqua, cavitates omnes ſive majores, ſive minores explebat. Singularis autem ni-

gredo, ſeu ex atro profundè fuſceſcens color, majoribus inerat cavitatibus, haud à gangrænâ, ſed eo modo ubique apparens, uti ille, qui in oculo retinam, uveam, ciliareſque proceſſus conveſtit.

Itaque ovarium dextrum, paulatim degeneraſcens, in tantæ molis ſaccum excreverat, ovulaque cum calycibus ſuis in tot loculamenta mutata erant. Hæc porrò ovula skirrhoſa, cartilaginea, hydatica, facta ſic erant in hoc monſtroſo ovario, quemadmodum mutata reperiebantur proportione minore, (*en miniature*) in ovario ſiniſtro: perindè ac ovarium ſiniſtrum, in ſuâ parvitate, veluti paototypon eſſet monſtroſi ovarii dextri.

Membrana autem ſacci univerſi, membranæ cunctorum loculamentorum, tumorumque rubris vaſis, iiſque permultis, ſcatebant; diametro auctis cum ovarii incremento. Non referebant ergo hydaticas membranas, quæ vaſis carentes, coagulato albumini ovi, in planum effuſo, ſimiles, & æquè lacerabiles, eſſe ſolent. *Vid. part.* 7. *cap.* 3.

His patienter luſtratis, ad contemplanda reliqua viſcera nos converte-

bamus. Hepar jam dixi ſic intrà coſtas delituiſſe, ut certo ſenſu pateret haud erraſſe *Hippocratem*, hepar viſceribus annumerando thoracis. Per magnum autem ità erat, ut lobo majore cavum dextrum à marginibus coſtarum infimarum, ad altitudinem coſtæ octavæ, numero ab inferioribus inito, partemque cavi ſiniſtri, expleret; minore verò lobo hypochondrium ſiniſtrum ad arcum coſtarum uſque, occuparet. Bilem veſicula copioſam ſatis, probéque tinctam, continebat.

Sub lobo minore jecoris ventriculus, integræ manus magnitudine, à ſacco duro complicabatur, ut modicâ tantùm cavitate gauderet. Poſtque, & ſub eodem, lien non magnus, ſpinæ dorſi, quàm arcui coſtarum, proximior. Lienem hoc loco ſæpè inveni: ut dolores tumoreſque lateris ſiniſtri externo tactu patentes, perceptive, ſæpè perversè lieni adſcribantur.

Inteſtina omnia ab incumbente ſacco compreſſa valdè. Colon ab origine arctum, parvis ſcybalis plenum, ſiniſtro in hypochondrio ante ventriculum triplo ampliùs, denuò valdè contractum inferiora patebat. Nulli in inteſtinis vermes.

Cor cum pericardio bonum. Nunquàm vidi pericardii extimam membranam pluribus majoribuſque ſcatentem vaſis. Cor ſiniſtrum grumoſi ſanguinis multùm, dextrum plurimùm habuit.

Pulmo dexter omni ex parte à pleurâ liber : ſiniſter undique membranaceis productionibus, haud facilè dilacerandis, cum pleurâ connaſcebatur.

Itaque vidimus puellam tantis cum malis, vultu, oculis, viribus, reſpiratione, appetitu, catameniis, optima ſanitatis indicia præbuiſſe, ad paracenteſin ſeptimam uſque. Clariſſ. *Bianchi*, taurinenſis profeſſor, ejuſmodi in morbis bilem ſcripſerat aut nullam eſſe, aut aquoſam inertemque. Hîc non ità; nec ità in pluribus hydropicorum cadaveribus deprehendi; ut ſaltem viri clariſſimi non ſit univerſalis obſervatio. An bona puellæ bilis ad tantam tot functionum contulit præſtantiam ? Plauſibile hoc foret, niſi prioribus hujus operis partibus cum bonâ copioſâque bile, has functiones languidiſſimas eſſe deprehendiſſemus. Vide de his plura, *part.* 4. *cap.* 3. à *pag.* 95, ad 100.

Familiare eſt in feminis, quæ pepere, ſyſtema uteri univerſum hujuſcemodi morbis affici : incommoda gra-

viditatis, inflammationes à difficili partu, à lochiis retentis, generare talia ſolent; ſed in innuptis, in honneſtis, caſtiſque puellis, rariora longè deprehenduntur: fieri tamen quoque in hiſce, & præſenti exemplo, & aliis *in parte hujus operis ſextâ, pag. 27. & ſeq.* relatis, conſtat.

Vermium ſymptomata in vitâ paſſa puella non eſt: vermem unicum in morbo excrevit, poſteà nullum; quod, propter conſpecta, & accuratè examinata à medico excrementa; certò novimus: nec vermis ullus in cadavere reperiundus fuit. Exemplum ſic haberetur ſolitarii lumbrici teretis, ut datur tænia ſolitaria. At verò ut teretium rarò ſolitarium eſſe numerum novimus, itâ & tæniarum non ſolitariarum, ſed complurium, exempla nobis ex variîs auctoribus collegit. ill. *L. B. van Swieten* (*tom. 4. com. cap. de morb. infant*). & in cane auditoribus meis illos numero xij. demonſtravi. Et proferam deindè hiſtoriam integrarum tæniarum numero octodecim, quas femina emiſit, necdùm à ſymptomatibus vermium immunis; imò adhùc particulas tæniæ excernens.

Sed putridum urinarum, verumque

earundem alkali, quâ cretum origine, quâ arte ablatum eſt? Putrida materies ex ſacci plagâ quâdam reſorpta intrà ſanguinem, olim mox à bonâ naturâ ad renes demandabatur: ità ut ſanguis continuò ſe per renes expurgaret ab eo, quod eſſet reſorptum. Hinc eodem tempore appetitus, vires menſes, ſomnus motus, veluti illibatæ ſanitatis. Præſtitiſſet nihilominùs putridam non adfuiſſe fomitem, qui metum perpetuum incuteret, ne, auctâ eâ, penitus corrumperentur diſſolverenturque humores. Interim corticis kinæ requiſita doſis, unâ cum acido potu, videtur progreſſum corruptionis ſtitiſſe, eandemque jam factam minuiſſe ſic, ut poſthàc multa de ſe ſigna præbere, niſi vitâ ad metam properante non potuerit. Egregia exempla noſocomium vidit putredinis humorum in maculis rubris, purpureiſque, cutis; & in mictu cruento malignorum morborum; quam feliciter ſtiterit, cortex. Videtur ſanè in hâc morborum malignitate putridum omne ex ignoto fomite ſic à ſanguine versùs cutem, reneſve, determinari, ut primo ſaltem tempore, humores univerſo corrumpere nequeat: ne autem corrompat demùm, medici

peruviano cortice prævertere connantur.

§. VII. Longus fui, ſed longus eſſe debui, in referendâ varii hydropis hiſtoriâ; morbi quippè formidoloſi, ac toties eò citiùs lethiferi, quò ſtudioſiùs eidem medicari fueris anniſus. Equidem ego in eodem pertractando ſemper multus, communemque olim praxin ſecutus, in ſpecie morbi quâcunque, quibuslibet ſelectioribus remediis, & ſi mitiora haud opitularentur, generoſioribus, aquas pellere conatus ſum: hoc verò incaſsùm tentato, ad paracenteſin, ægris ſi vires necdùm confractæ eſſent, tandem confugi. Quin etiam ipſam hanc paracenteſin, etſi hominem non curaret, nihiloſeciùs laudabam, ut quæ aliàs imminentem brevi interitum procraſtinaret. Nunc verò in praxi me quodammodo conſeneſcentem, ipſoque propterea uſu rerum tutiora edoctum, palinodiam canere, ac vulgari praxi renunciare, monet, jubet, urgetque, proximi ſalus. Porrò ut hujus mutatæ ſententiæ rationes exponam, neceſſe erit omnes hydropis ſpecies, ſeorſim ſingulas, ſuo in ortu, ſuo in progreſſu, ſuo denique in fine, maturè examinare.

Quinque hydropis ſpecies enumerare medicina ſolet. Primam hydropem intercutem; quem & ἀνὰ σαρκα vocant: ſecundam, hydropem aſciten: tertiam peritonæalem: quartam, cyſticum ſeu ſaccatum: quintam, tympanitidem.

Prima ſpecies, hydrops intercus, qui aquam, aliquandò gelatam materiem, imò & nonnunquam quid aërei intermiſtum habet, cùm conſuetis artis auxiliis ſemper tractandus ſit, nos hîc morari non debet.

Altera ſpecies, aſcites, nos aliquantiſper detineat oportet. Aquarum moles eſt, in ventris, ſeu peritonæi, cavo collecta. Hanc adeſſe novimus, cauſarum præcedentium primò gnari, hæmorrhagiæ: potuum aquoſorum ingluviei; ſpirituum abuſus; colicæ Pictonum; acutorum morborum malè curatorum, aut non ritè judicatorum; febrium intermittentium, ſimiliter ſe habentium; urinæ parcioris, non auctis excretionibus aliis; coloris, oculorumque, à priore ſtatu ſano mutationis, chloroſeos; &c. ſi deindè cum hiſce tumor in hypogaſtrio, & ad ilia; ſi à venarum iliacarum indè natâ compreſſione non nullus obſervatur crurum tumor; ſi variato corporis ſitu fluctuatio-

nem quandam obſervat æger; ſi moles corporis ſenſim indè creſcit; ſi vires, ſi vultus, ſi appetitus, ſi urinæ excretio, ſi menſium in feminis profluvium, quocunque modo vitiantur, aſciten agnoſcimus.

Si ſemper hi aſcitici ſe nobis principio examinandos ſiſterent, morbum paulò faciliùs ſæpè agnoſceremus, naſcentemque feliciùs, atque crebriùs, perſanaremus. Cùm verò annoſi, atque inveterati, ſæpè nos primùm adeant, ferè immemores modi, quo cœptus morbus; quo cretus fuerit, minùs profectò certam, minúſque tutam formare diagnoſin poſſumus.

2°. Si jam venter primo examine diſtentior eſt, fruſtrà ſæpè expectamus fluctuationem, aſcitis teſtem: advertit jam *Duverney* junior hîc, veluti in veſicâ aquâ diſtentâ nimis, fluctuationem non percipi.

3°. Idem clarus auctor, &, ſi quis unquàm, in diagnoſi hydropis cujuſcumque ſagax, & exercitatus, pro ſuo, quo erat, candore fatetur, ſe aliquoties in diagnoſi deceptum fuiſſe, dum fluctuationem percepiſſe ſe ratus, nullam in cadavere aquam, verùm inte-

ſtina muco & aëre plena, deprehenderet.

4°. *Sydenhamus*, in ſuo *de hydrope* tractatu, teſtatur nobis & aſciten adeſſe ſuis ex ſignis creditum fuiſſe, & vel meras excreſcentias carnoſas, vel flatus adfuiſſe, qui mentirentur aſciten.

5°. *Sepulcreti T. Boneti tomus alter* plurima nobis exhibet variorum exempla morborum, quos exercitati etiam medici falſo ſalutaſſent aſciticos; ipſiuſque graviditatis: quam ego quoque à celebrioribus artis antiſtitibus pro aſcite eouſque tractatam vidi, donec in lucem prodiret vivus hydrops.

6°. *Refert. Acad. Reg. Sc. Par.* 1732. & hydropem ſalutatum quendam ventris tumentis morbum fuiſſe, & inſtitutam quater, licèt nullus unquam humor prodiret, paracenteſin: tumore interim univerſo à rene ſiniſtro 35 librarum pondere gallico, & paucula aqua, quæ fluctuationis ſenſu medicis impoſuetat, oriundo. Similem utcumque hiſtoriam renis prioribus in partibus retuli.

Tertia hydropis ſpecies ea eſt, quæ inter peritonæum, & abdominales muſculos colligitur; & *hydropis peritanæalis* nomine

nomine venit. Hujus ſigna diagnoſtica minùs evidentia eſſe apparent, quàm vulgò credunt, & ſtatuunt.

Egregius *Littræus*, cui in hiſce, aliiſque, multa debemus, regulas quasdam *Ac. R. Sc. Par. an.* 1707. condidit, quò fiamus præſentiæ hujus morbi certiores. 1°. *Si hydropis hæc ſpecies non niſi plurium annorum ſpatio* (pluſieurs années) *formata fuerit, & progreſſum, maximè in initio, lentiſſimum fecerit.*

Sed & cyſtici hydropis lentiſſimum incrementum quandóque eſt. Mulier, §. III. *hujus ejuſdem capitis*, quinquennium numerabat, ex quo intumeſcere cœpit abdomen, paulatimque ſibi augeſcere viſum fuit. Conſtitit autem manifeſtò eandem non peritonæali, ſed cyſtico laboraſſe hydrope: è contrario *Chomel*, *Acad. R. Sc. P. anni* 1707. peritonæalem hydropem puerperæ refert, intrà quindecim dies, à ſuo principio numeratos, itâ creviſſe, ut venter æquè jam eſſet, quàm ante partum, tumidus. Ergò regula fallit, cùm idem lentoris incrementum morbi & in quartâ ejus ſpecie obtineat, & ipſum hoc ſignum in eâdem ſpecie deſit.

2°. *Si & circumſcriptus tumor eſt*;

& tumoris figura mutato corporis ſitu vix mutetur. Camerarius pater tamen, & *Drelincurtius*, & alii complures, tumorem circumſcriptum, acuminatum, diviſumque, ſuis in ægris non invenerunt, ſed ventrem æqualiter tumidum. Prætereà ovarii cyſticus hydrops, dum ventrem nondùm integrum mole ſuâ explet, circumſcripti tumoris externi figuram habet, tactuque percipitur circumſcriptus: quod ſi ſimul peritonæo accreverit, ut pluriès vidi, ſitu corporis mutato, non ipſe mutatur. Ergò & hoc alterum ſignum hydropis peritonæalis fallit.

3°. *Littræus* vult *ut in conſcripto tumore fluctuatio; extrà limites verò ejuſdem nulla perceptio fluctuationis ſit.*

Attamen *Nuck*, *Hochſtetter*, *Camerarius pater*, negant omnem peritonæalis hydropis fluctuationem; ſaltem *Nuckius* abſentiam fluctuationis inter bona ſigna connumerat.

4°. *Si crura aliæve corporis partes non extumeſcant, niſi provecto jam multum morbo.* Quamquam plures ità cenſeant, dico tamen primò *Gahrlipii* feminam ab initio tumidis extitiſſe cruribus; ſecundò, ſaltem hanc tertiam ſpeciem à ſubſequente quartâ non diſ-

criminari, in quâ idem ſignum habetur.

5°. *Si præter ponderis moleſtiam vix quid incommodi toleret ægrotans.* Pariter, ut ad præcedens, reſpondeo, & *Nuckii* feminam vehementer ſitiviſſe, vehementerque potantem, urinam parcè miſiſſe; & iterùm ob idem ſignum hanc ſpeciem morbi non interſtingui à ſpecie ſequenti, quæ idem ſignum ſcribitur habere.

6°. *Si mox à puncturâ, antequam aqua emittatur, ſondâ longâ per cannulam inductâ, per omnem ventris capacitatem duci nequeat.* Verùm idem vidi chirurgos experiri in tumore quocnnque cyſtico, ſive minore, ſive etiam ventrem explente totum, quandò diviſus in partes, variaque loculamenta eſt. Dices fortè inſtrumentum triquetrum in hydrope peritonæali mox penetrare in cavum; in hydrope verò ſaccato longum emetiri debere ſpatium, antequam integumenta, muſculos, peritonæum, ipſumque penetraverit ſaccum; adeóque vel ſic diſtinctionis haberi notam. Sed regero, experientiâ edoctus, inſtrumentum in gracili ventre, & ſæpè gracili cyſtidis plagâ, mox penetrare; adeóque hoc ad diſtinctionem non ſuffi-

cere. Vide quàm tenuis cyſtidis membrana eſſet in hiſtoriâ *Morandi* Ac. R. Sc. Par. anni 1719.

7°. *Si per eandem ſondam non eas percipiamus inæqualitates, quas inteſtina, cæteræque formant abdominis partes.* Hoc ſignum aliquid probaret niſi ſaccos inveniremus tenues, ac ferè politos internâ ſuâ ſuperficie, in quibus proindè idem *ſonda* doceret.

8°. *Si poſt paracenteſin paucum admodùm aquæ in cavo reſtitaverit.* Sed vix remanere quidquam in aſcite, & in cyſtico, aliquandò deprehendimus.

9°. *Si poſt eductas aquas reſupinato corpore liquor per cannulam injectus, per eandem extemplò exiliat.* Idem in cyſtico adverti.

Cùm præter hæc novem, alia ſigna apud auctores non enumerentur, hæcque ipſa fallacia eſſe demonſtrentur, imò hanc ſpeciem morbi cùm ſubſequente confundant, concludi fas eſt, diagnoſin hydropis peritonæalis incertam admodum eſſe.

Quamquam autem *novem* tantummodo ſigna, ut mox dixi, eaque incerta valdè enumerari ſoleant, an *decimi* ſigni loco numeranda non eſſet iniqua ſexûs feminei ſors, in quem ferè uni-

cùm hæc hydropis ſpecies cadat? Quantum enim pro meâ virili hiſtoriam medicam diſcuſſerim, necdùm plus unico viro, quem invaſerit, ſe obviam mihi fecit; ſcilicet *Abornii* adoleſcens, cujus etiam meminit laudata toties *Morgagni* epiſtola.

Hoc ſic ſe habente, haud eſſet, viro tumidum gerente abdomen, ulla ferè unquam de peritonæali hydrope formanda ſuſpicio. Sed undenam ſolis feminis familiaris? Legendus hic omninò eſt incomparabilis *Winslow* in *Acad. Reg. Sc. Par. an.* 1741. *à pag.* 76. *ad* 80. & *à pag.* 234. *ad* 250. *Edit. in-*8. ſuper durioribus atque rigidioribus thoracibus, qui inferiores feminarum coſtas deprimendo, comprimendoque hypochondria, ad hæcce, & alia peſſima mala generanda, apti nati eſſe videntur. Sive enim indè compreſſa vaſa lymphatica in nodulos, quos detexit anatome; primò aſſurgunt, ac dein crepando hunc hydropem generant; ſive potiùs à tumoribus præ thoracum compreſſione in celluloſitate natis, tandemque ſic auctis, ut à peritonæo muſculi abdominabiles ſecedant; vaſa lymphaticâ, à peritonæo ad hos muſculos pertinentia, rumpuntur, &

ſic lympha in hanc intercapedinem illapſa, eandem auget: abundè intelligimus thoracum preſſione gigni hanc hydropis ſpeciem ſæpè & poſſe, & debere. Præterquam quod, præter alias cyſticorum tumorum, de quibus mox, cauſas, etiam hac thoracum preſſione eorundem ortus, atque progreſſus, haud difficulter intelligatur: quâ de re legi meretur *Targioni Tozzetti prima raccolta di oſſerv. mediche.*

Deſcribitur *quarta hydropis ſpecies, cyſtica*, ſeu *ſaccata*, dicta, quæ à variis ventris viſceribus, partibuſque, originem trahere ſuam poteſt.

Ac primò quidem ex ovario alterutro, quod, quemadmodum pluriès demonſtravi, & in variis hujus operis partibus deſcripſi, vel magnam ventris partem explere, vel totum, poteſt.

Secundò, à tubâ alterutrâ; quemadmodum quoque anteà deſcripſi.

Tertiò, ab ipſo utero, ut obſervarunt auctores.

Quartò, ab hydatidibus natis in hepate inſignioribus, hepatis molem monſtroſè extendentibus; quales auditoribus meis publicè demonſtravi: vel etiam ab hydatidibus numeroſiſſimis ex hepate, ex liene, ex utero, alioque

quocumque viſcere propullulantibus, vel & inter omenti laminas, in peritonæo, aut quoque in cavo omentum inter, peritonæumque, formato, inventis.

Signa hydropis cyſtidis nunc inveſtigemus accuratè. Ore omnium veluti ſcriptorum, *Mauchartus*, *Eph. N. C. Cent.* 8. *obſ.* 14. & *Nuckius in Aden.* hæc ſigna collecta dederunt.

» Quæ hydropicæ, ſcribit *Mau-*
» *chartus*, nec pallent, ſed roſeum po-
» tiùs genarum ſervant decorem, nec
» pedes habent tumidos; ut potiùs,
» aucto licèt in dies abdomine, graci-
» leſcant cum reliquis artubus & cor-
» pore: hæ ſi diù, abſque notabili
» actionum læſione ſarcinam hanc cir-
» cumferant, appetitum habeant bo-
» num, non admodum ſitiant, nec
» tuſſiant, alvus autem faciat offi-
» cium urina naturalis ſit, & moles
» abdominis nec purgantibus, nec diu-
» reticis obediat, & præcipuè malum
» à partu difficili, puerperio infelici,
» mole geſtatione, aut abortu ducat
» originem, nec ſigna cachexiæ con-
» currant, hydrope ovarii, ſeu ſaccato
» vel cyſtico dicto, ſæpè tenentur.

Et *Nuckius*: » Ego, *inquit*, expe-

» rientiâ didici illas, quarum facies
» colore grato eſt roſea, quæ ſatis
» benè comedunt, bibunt, alvum de-
» ponunt, urinamque ſine notabili mo-
» leſtiâ excernunt, quarum corpora nec
» purgantibus, nec diureticis, nec dia-
» phoreticis, multùm auſcultant, illas,
» inquam, ordinario affectu uteri, tu-
» barum, vel ovariorum, laborare hy-
» dropico, lymphamque peculiari ſac-
» culo incluſam nullâ arte curari poſſe«.

Obiter advertamus ſcriptorum horum priorem de ſolo ovarii hydrope agere, poſteriorem de eo, & ovarii, & tubæ, & uteri: priorem, malum deducere à partu difficili, puerperio infelici, mole geſtatione, aut abortu; non excludere tamen ab hoc morbo virgines benè menſtruantes, quales vidimus, cùm non dicat has *ſolas* affici, ſed *precipuè*.

Advertamus ſecundò, nullam in utrâque hâc deſcriptione fluctuationis fieri mentionem, quam, ut ut ſæpè abeſt, obſcuriorem ego deprehendi tamen, & clar. *Targionius*, in ſuâ matronâ invenit manifeſtam. Ergone & abeſt & adeſt, ut in peritonæali? ob idque nihil in diagnoſi juvat?

Si nunc animo perpendamus plera-

que ſigna in hoc cyſtico hydrope veluti diagnoſtica; imò pathognomonica tradita, convenire cum iis, quæ in hydrope peritonæali ſignorum diagnoſticorum, atque pathognomonicorum nomine cluebant, convincimur præter conjecturam, aut ſaltem præter probabilitatem, nihil reliqui fieri.

Sed ad alia quàm plura attendamus oportet. Dantur *veri* cyſtici tumores, dantur & *ſpurii*; & ſic quidem, ut crebrò ſigna nobis deſint; quibus verum à ſpurio diſcriminemus, ſpuriumque à vero. Neque veluti gratis me hæc aſſerentem ii incuſabunt, qui hâc in re pluriès ſe ſuâ in praxi norint eſſe deceptos. Videantur quæ celeberrimum *Valſalva* obſervaſſe clarus per omnia referat *Morgagni*. Tumido in vitâ exiſtente abdomine, à morte tumor invenitur pondere 25 librarum, è meſenterio enatus, proceſſibus ſuis jecur & lienem premens, infrà cum tumido teſte ſiniſtro communicans; ſubſtantiæ cancroſæ.

Mulieri adeſt in vitâ ingens medio in ventre tumor: in denatâ illius baſis invenitur ad meſenterium, ipſeque cum colo unitus, hîc firma, ibi mollior.

Marcellus Donatus ejuſmodi tumoris meminit, pure repleti.

Poſt tumidum admodum in vitâ ventrem, tumorem cadaver exhibuit prægrande hominis caput æquantem, natum ex uteri poſticâ parte, carnosâ ſubſtantiâ duriorem, duos in ſaccos diviſum, quorum alter vacuus, ſervo alter plenus. Primum liber tumor, poſtmodum utpotè cum vicinis concreſcens, immobilis fuerat.

Tumor ingens, immanis, totius non epigaſtrii, quod notandum, ſed hypogaſtrii, ſæpiùs de die variæ magnitudinis, diù ægrum torquet. Invenit *Valſalva* molis ingentis ventriculum locatum in hypogaſtrio. Similem refert *Mangetus* anatomen. Illuſtr. *Morgagni* immenſum talem ventriculum deprehendit, qui etiam vacuus, vix à pubis diſtaret oſſibus. Illuſt. *Macneven O'Kelly ab Agrim* in Diſſ. *de raro ventriculi caſu* 1760. edita, ventriculum demonſtravit skirrho pylorum ferè obturante, eam in molem amplificatum, ut, ſacci inſtar, univerſum abdomen expleret, ſuoque fundo inter rectum atque veſicam ſeſe inſinuans, cauſam teneſmi exſtitiſſet, frequentiſque ſtranguriæ. In-

gens adeò hic ventriculus erat, ut, referente clariſſimo auctore, » filum ar-
» cui majori circumductum, antequàm
» evacuaretur, ulnam bohemicam, cum
» tribus quadrantibus & duobus polli-
» cibus, æquaret : minor arcus tres
» daret ulnæ quadrantes cum uno pol-
» lice «. Et, quem apud *Riverium*, antiſſiodorenſis medicus *Jodon* deſcribit, ventriculus, quantâne mole ventrem extenderit, qui nonaginta librarum pondere liquidum intrà ſeſe comprehendere, inventus eſt? *Moinichenius* ventriculum vidit ſic univerſum explentem abdomen, ut cooperiret inteſtina omnia. Profectò ſimiles tumores, antequàm ventrem penitùs impleant, cyſticorum more ſe habere, nobiſque imponere poſſunt; & grandeſcentes demùm ſic, ut & expleant totum ventris cavum, & liquore turgeant, fluctuatione ſuâ aſciten mentiri queunt.

Inteſtina concreta mutuò inter ſeſe, ac conglobata, ſenſum tumoris inæqualis ſaccati medicis exhibuerunt. Monachus creditur aſcite mediocri laborare, unà cum tumore fortè cyſtico, quo preſſo flatus per inferiora excludebantur. In cadavere invenitur tumor à conglobatis inteſtinis tenuibus & partim

quoque craſſis, ope craſſorum atque cartilagineorum ligamentorum. Qui hanc hiſtoriam refert *Morgagni*, addit ſe in alio principium hujus tumoris unà cum aſcite inveniſſe. Anni ſunt 23. quod publicæ lucis fecerim hiſtoriam feminæ, cui paracenteſin tres medici feceramus, veluti hydrope cyſtico laboranti; in cadavere invenimus ope omenti monſtroſi, geminos digitos craſſi, ventriculum; jecur, colon, jejunum, duodenum, in unam veluti faſciam coiviſſe & concreviſſe. Rubellus liquor, quem pondere 16. vel 17. librarum paracenteſi eduxeramus, & qui integro triduo poſt hanc foramine exſtillaverat, in unico ventris cavo, quod in ſiniſtro latere inveniebatur, non ſaccato, hæſerat.

Cyſticum tumorem mentita veſica urinaria eſt, quam ill. *Morgagni* invenit immenſam in burſam eſſe amplificatam, ac peritonæo connatam: ex veſicæ quippè orificio corpora quædàm alba excreverant in veſicam; undè perpetuum quidem urinæ ſtillicidium, ſed etiam urinæ plurimæ diuturnior in eâdem morâ: quo ſenſim factum, ut in ſtupendam hanc molem veſica excreviſſet, in parietibus ſuis digito craſſior.

In *Boneti Sepulcreto* tumor ventris ingens, iſque cyſticus, reperitur, ab abſceſſu ingenti, inter veſicæ tunicas anteriores oriundo.

Part. IV. Rat. Med. demonſtrationem publicam communicavi jecinoris atque lienis, ſubſtantiæ quidem optimæ, ſed molis adeò incredibilis, ut viſcera hæc utraque univerſum ventrem, hydropis ſaccati modo explerent, parva modo parte versùs pubem excepta.

Tom. VI. exhibui immenſæ molis omentum, omnia explens, & univerſa abdominis viſcera ferè obvelans. Similia & *Ruiſchius* deſcripſit.

Ren invenitur apud celebr. *Morgagni*, cujus portentosâ mole cuncta ventris viſcera premerentur in peritonæum. Medici pariſienſes homini cuiquam tentaverant quater ventris aquas paracenteſi educere; nec eduxerant quidquam. Ren demùm in cadavere invenitur 35. librarum gallicarum. Semel quoque ejuſmodi renem publicè demonſtravi.

Uterus, vel in cavo ſuo hydropicus; vel pure, ichore, ſkirrho, in ſubſtantiâ ſuâ horrendæ molis; aut graviditatem mentitus ſæpè eſt, aut hydropem. Omitto tumidos ventres

à vermibus, ab aneutiſmate, à ſyſtemate venæ portarum obſtructo, &c.

Sed & ipſa ovaria, ut ut hydropem cyſticum verum formant, ità non minùs frequenter ſpurium, ut ante jam monui; utpotè aut pro majore parte, aut tota ſive atheromatoſa, ſive ſteatomatoſa, ſive cartilaginea, ſive skirrhoſa, ſive cancroſa, &c.

Ex quibus omnibus maturè conſideratis ſponte, opinor, liquet, & diagnoſin tertiæ & quartæ ſpeciei hydropis plerumque dubiam haberi, & paracenteſin, rariore quidem caſu proficuam, plerumque verò aut periculoſam, aut lethalem eſſe.

Quinta hydropis ſpecies, eſt *tympania*. Tumor ſcilicèt ventris natus ut plurimùm ab aër & materiâ chyloſâ, mucoſâ, ſtercoreâ, ventriculum & inteſtina vehementer extendente. Negandum tamen non eſt conſtitiſſe experimentis, quæ ritè capta ſuppono, rariſſimis tamen, tympanitidem naſci poſſe, ſi aër peritonæum inter ventriſque viſcera contineatur; aut ſi aër & inteſtina diſtendat; & ventris cavum; aut ſi & aër ſimul & aqua cavo in ventre reperitur; aut denique aër inteſtina tumefaciat, & aqua abdomen.

Signum primum tympanias medici ponunt ventris minorem, quàm in aſcite tumorem: hoc ſignum fallax eſſe demonſtravit tympaniticus, cujus hiſtoriam dedi *part. 2. Rat. Med.*

2°. Aiunt fluctuationem non percipi. Hoc certè non ità generale ſignum eſt, quin candidus *Duverney* junior fateatur ſe aliquoties deceptum fuiſſe, dum fluctuationem ſe percipere credidiſſet, & poſtliminio deprehendiſſet, loco lymphæ, aëre, ac multâ glutinosâ materie, repleta inteſtina fuiſſe.

3°. Sonitum tympani madentis, aut obducti, ſtatuunt tympanitidis ſignum eſſe. Quanquam ſæpè numero id verum eſt, fateri tamen debemus hunc ſonitum, neque perraro, adeò eſſe obſcurum, ut utrùm adſit, necne, jure dubites. Symbolam tamen hæc tria enumerata ſigna conferunt, ſi cum hiſce homo eſt ad ſtateram levis; cùm è contrario in aſcite, & hydrope quocunque alio, ponderis inſignis ægri ſint ob colluviem aquæ.

Verùm neque hoc quidem ultimum citrà exceptionem in diuturniore tympanitide admittebat vir præſtantiſſimus, hâc elapsâ æſtate nobis morte ereptus, *Werlhofius.* Et dum ampliſſima tympa-

niticorum inteſtina *Duverney* craſsâ materie mediam partem repleta videret, an non ſignum levitatis ponderis admittere potuit? Ad rem hîc *Morgagni*, „ *Hurterus*, inquit in tympani„ tico puero cùm miraretur craſſa præ„ primis inteſtina diſtenta adeò, ut „ colon ſuâ mole jecinori vim attuliſſe, „ & ſiniſtorsùm compuliſſet; materiem „ intùs invenit tantâ copiâ, quantâ id „ facere potuerat, pultiformem, ſpu„ meſcentem, & ex albo flaveſcentem: „ quæ res in morbo, quem adſtricta „ alvus comitatur, tunc, opinor, ma„ ximè conjicienda eſt, cum aut paulò „ antequàm morbus evidenter incipe„ ret, multa ægri ingeſſerunt aut non „ perpauca, poſtquàm incepit, porrò „ ingerere perrexerunt «. Adeòque non erunt tales, ratione ſuæ molis, pondere leviores.

Et quoad penultimum, de ventre reſonante; in Caſparo Lombria, patricio veneto, ill. *Morgagni* deſcribit ventrem tumidum tympani inſtar reſonaſſe, dum tamen in anatome „ venter aquæ „ fœtidæ, ex viridi flavæ, copiam ha„ buit, quantam maximam præter om„ nem modum diſtentus habere po„ tuit «. Nec modo aliquandò deeſt

hoc ſignum in tympaniâ, verum etiam adeſt in opiſthotono ſic ut Aretæus Cappadox, *lib.* 1. *de C. & S. Ac. cap.* VI. illud inter ſigna hujus morbi dignoſtica ponat. Προπετέες κοιλίην καὶ θώρηκα.... ἐπιγάστριον ἐπιτεταμένον, καὶ εἰ ἐπικρούοις, ἐνηχοῦν. Opiſthotonos autem nihil commune cum tympanitide habet. Sic ut etiam reſonnantia tympani non monſtret perpetuò tympanias præſentiam.

Atque ità demùm hydropis, ſingulas ſuas in ſpecies diviſi, ſigna tantùm probabilia invenimus: quæ ſanè & alterum, & tertium poſcunt, antequàm quid certi aut ſtatuamus, aut pronuntiemus, examen: quamquam & aliquandò tunc adhùc hæſitare medici prudentis ſit. Quod enim ſenties olim, quod noſtris toties contigit temporibus, ut viris, verè in arte præclaris, hæc res turpiter impoſuerit, idem & aliis, & nobis omnibus, poteſt contingere. Quare nihil indecentius turpiuſque in medicorum conſilio eſt, quàm quod ſuam quiſque ſententiam acriter, crebróque in aliter ſentientes ignominosè, proferat eâ in re, de quâ nemo certitudinem, ad ſummum verò meram habeat probabilitatem. Exemplo nobis hîc ipſe ſit præclarus *Morgagni*

qui *Ep. A. M. 39.* in referendâ conſultatione quinque medicorum, ſuper tumido ventre reverendiſſimi brixiani antiſtitis habitâ, vel id ſolito longè diffuſior eſſe videtur, quo diſcerent medici omnes & in ægrorum ſalutem, & in mutui tutamen honoris, ſuam quique mentem, ſuam quique proferre ſententiam. Dum ipſe quartus perorans, ſuam ſententiam dixerat, « Verumtamen, addebat, non hæc à me » dici, quaſi aliorum ſententiæ conjecturam præferrem meam, quam omnium » judicio ſubjicerem, nihil ipſe ut in re » arduâ, & præobſcurâ, definiens, ideòque, nec quod aliis viſum eſſet, contemnens «.

Dignoſi variarum hydropis ſpecierum plerumque incertâ, incerta ſæpè quoque prognoſis erit; minùs tamen crebrò, quàm diagnoſis: ſæpè enim calamitatem ægrotantium, vitæque diſcrimen, agnoſcimus ex functionum læſione, cæteriſque prognoſticis ſignis, licèt genuinam necdùm capiamus naturam ſpeciemque morbi.

De curatione nunc pauca videamus.

Ac primò quidem in ejus hydropis curâ, qui conſultis cunctis experien-

tiæ regulis nobis aſcites eſſe appareat, iſque verus, cum aliâ quâcunque ſpecie non confuſus; in hujus, inquam, curâ indicans, indicatio, & indicata, omnium optimè invenientur in immortalis *Boerhaavii capite de hydrope* : potiſſimùm ſi unâ conferantur, quæ ex numeroſis auctoribus, ac multiplici ſuâ praxi & experientiâ, ad hoc caput, pulchro concinnoque ordine, ill. L. B. *van Swieten* commentatus eſt : eâ tamen lege, ut ſi æger ab auxiliis ſelectiſſimis non emendetur, imò pejoretur potiùs, ſeriò perpendamus, num forſitan hydrops hic aut non complicatus ſit, cum aliâ ejus ſpecie; aut inveteratior, quàm ut ſolis internis levetur, abigaturque auxiliis.

De paracenteſi tunc deliberandum eſt, ne, ſit inſtituenda, ea demùm ægro incurabili facto, in artis vituperium inſtituatur. Quæ ſi levet ægrum, rariùs unicâ vice ſalutem affert; undè pluriès repetenda eſt.

Novi equidem claros in Angliâ viros conatos fuiſſe, injectione in ventrem adſtringente ac roborante, compoſitâ ex aquâ briſtolenſi & vino rubro, calidè injectâ, reditum præca-

vere aquarum poſt paracenteſin; ſed cum bonâ illorum veniâ necdùm imitari illos auſus ſum. In ſuâ enim hiſtoriâ candidè enarrant, ægram ſub ipsâ injectione, pungentes pectore percepiſſe dolores, perque omnia viſcera lancinationes, habuiſſe reſpirationem difficilem, pulſum vacillantem, redeuntem ſyncopen, aphoniam: quæ profectò, licèt ægra reconvaluerit, quàm parùm à verâ morte abfuerint, cuique liquet. Quantane hinc inquietudo! Quanta, ſi mors ſequeretur, artis noſtræ exſurgeret infamia! ſi tamen exempla complura hanc curam confirmarent abundè, ſequeremur eam audaciores. Solemus autem curarum eximiarum poſteriores, quæ priores confirment, ſæpè fruſtrà deſiderare repetitiones, ac ſi quapiam duntaxàt fortunâ primâ vice contigiſſent: ad quod credendum eo magis adducor, quo crebriùs viderim, quanti laboris ſæpè ſit in locis externis, v. g. in tibiâ, ſic vaſa lymphatica conſtringere, ut nunquàm ultrà ſuam lympham effundant.

Quæ porrò reliqua de aſcitis curâ monenda ſint, hæc in curatione cæterarum ſpecierum ſponte patebunt.

Quæritur igitur quænam curatio ſecundæ ſpeciei hydropis ſit, ſcil. hydropis peritonæalis.

Viri doctiſſimi, *Tulp. Van Mekeren*, *Nuck*, *Coſter*, *Walæus*, commendarunt paracenteſin. Cenſet *Nuckius* peritonæum, lymphâ eductâ, brevi cum abdominalibus muſculis coaleſcere, & ora vaſorum lymphaticorum, ductuumque glandularum excretoriorum, olim abrupta, jam hoc coalitu peritonæi cum muſculis ſic claudi, ut omnis ſit ablata hydropis cauſa.

Et hanc curam ſe ſe ab ipsâ didiciſſe naturâ quidam ſcribunt; contemplati in *Ahornii* hiſtoriâ, *Eph. N. C. cent.* 9. *obs.* 100, quo pacto natura bis exiguo à ſe foramine facto levamen attulerit, felicem tertiò ſanationem: & quo pacto in feminâ, cujus causâ cl. *Chomel*, *Act. Ac. Reg. Sc. ann.* 1728. ſuam diſſertationem adornavit, natura aperiundo umbilicum, medicis oſtenderit viam ſalutis: quomodo præterea doctiſſ. *Brehm. Act. N. C. tom.* IX. *obs.* 79. feminam ſolo per umbilicum facto ſponte, die alterno, ſub alvi exoneratione aquarum copioſiſſimarum effluvio, natura curaverit.

Verùm enim verò licèt natura ali-

quoties hâc via attulerit ſalutem, intulit quandóque via eadem interitum; ut *Hagedorn. in N. C. cent.* 2. demonſtravit.

Secundò, in laudatis hiſce hiſtoriis, ità fortunatis, dubitatur, num reverà peritonæalis hydrops adeſſet?

Tertiò, licèt natura ſic reverà hunc morbum curaſſe ſtatuatur, hoc non impedit, quo minùs paracenteſeos negotium magnis implicitum difficultatibus agnoſcamus. Si præter aquam nihil vitii locus habet, fortunata aquarum eductio eſſe poteſt. Verùm cadavera toties, poſt eductas aquas, tumores nobis revelant pravos, ulceroſos, cancroſos; quos occultaverat lymphæ moles. Hinc perill. *Morgagni*, *Ep. A. M.* 38. » Ac » priuſquàm, *ait*, à te ſuſcipiatur æger, » exquiras diligenter velim, num durities, aut tumor aliquis anteà fuerit, quem nunc magna abdominis » extenſio occultet: prætereà num dolor, non eum dico, quem ipſa illa diſtenſio parit, ſed ulceroſus, teſtis » eroſionis, ægrum torqueat, aut certâ » aliquâ in parte arctiùs à te contrectati abdominis excitetur «. Ratio cur paracenteſis tunc nedum juvet; ſed mortem præcipitet, aër eſt, qui

putredinem acceſſu ſuo exulceratis affert partibus : imò & abſque acceſſu aëris paracenteſis non levat, eoquod exulceratæ partes pergant more ſuo corrumpi, augeri ; quodque ex eroſis, apertiſque lymphaticis vaſis, ſcaturigine ſcilicèt prioris hydropis, novus hydrops regeneretur. Equidem auctores nonnulli methodum commendarunt ejuſmodi exulcerationes depurandi & curandi, verùm quid de eâ cogitandum ſit, mox patebit in ſequentibus.

Profectò ſi ab unâ parte cum tentatæ curationis periculum, tum acceleratam ab illâ mortem, intueamur ; ab alterâ verò parte morbi ſibi demiſſi cum tolerabilitatem, tum etiam diuturnitatem ; ne quam curam unquam, ſive in hâc, ſive in ſequenti ſpecie, ſuſcipiamus, facilè perſuademur. *Tulpii* femina, cujus mortuæ venter 110. libras aquæ inter peritonæum & muſculos gerebat, tulit hoc malum integro generoſa ſeptennio ; ſic, ut potuerit, perindè atque ſaniſſima, deambulare, peregrè proficiſci, imò & Clivienſium conſcendere turrim. Femina *Brehmii* morbum tulit 14. annis. Virgo *Munnickii* annorum 18. ſpatio. In *Actis*

Anglicanis mulier alia morbum 30. annis tulit, alia annis 44.

Conſideranda tertiò hydropis, quem ſaccatum aiunt, cura. Et paracenteſi hanc perficiendam eſſe medici arbitrantur: quin & nonnullæ enarrantur, paucæ tamen, curationes ejuſmodi fortunatæ. Vid. laud. mox, *Act. Ac. Reg. Sc. an.* 1728.

Verùm enim verò, cùm antea conſtiterit, quàm difficulter diagnoſis vera hujus morbi capiatur; cúmque ab alterâ parte laudatæ curationes ſanitatem reddentes, num res ità ſe habuerit, anatomicâ demonſtratione haud potuerint evincere, curationes eædem id non probant, quod earum intendunt auctores.

Alios proindè conſulamus. Egregius *Duverney*, junior, in *Actis iiſdem anni* 1707. multus eſt in docendâ arte eâ, quâ, poſt paracenteſin, ope injectionum, ſaccorum exulcerationes depurentur; poſteà etiam comprimantur ac vinciantur; ipſique ſi adſint tumores, incidantur; ſuppurandoque conſumantur. *Acad. Chir. Reg. Par.* in ſuo *altero tomo* conſimilia ſuadet.

E contrariò 1°. innumera exempla monſtrant,

monſtrant, præter eum, quem pertuderis, ſaccos dari plures: ſic ut vel aquâ, vel pure, vel glutine, ex ſacco uno educto, & alii & complures, ſacci adſint, qui nihil communicantes cum priore, minime concidunt; intereà dum aër in aperto priore omnia diſponat ad corruptionem.

2°. Plures etiam ſi pertundantur cyſtides, quid demùm id proderit? Scimus enim ſepimentis, inter ſeſe neutiquam communicantibus, ſuam ſingulo in ſacco contineri, ut plurimùm, materiem: undè non raró à paracenteſi vel nullus, vel parcus admodum materiei effluxus.

3°. Et unicus modo ſaccus ſit, iſque ſepimentis non diviſus, quid indè? Certine ſumus, ſi ille aut nihil, aut partim tantùm, cum peritonæo concrevit, nec omentum intereſſe, nec inteſtinum, quod infeliciter fortè pertundatur? Aut poſſimus ne aſſeverare de aperto ſacco non effluxuram in cavum ventrem materiæ corruptæ portionem, quæ lethum inferat brevi?

Imò evitari ſe hoc aiunt poſſe, feminam locando in ventrem pronam, quo totum cyſtidis pondus in peritonæum gravitet. Verùm ill. *Morgagni* id prin-

cipio poſſibile quidem eſſe concedit, minùs verò, quandò ſaccus nunc ab evacuatione flaccidior, minùs apprimitur ad peritonæum: neque etiam hunc effluxum tunc impediri, quandò filamenta in liquore natantia cannulam obturaverint; liquore tunc juxta cannulam in ventrem tranſſudante. Et demùm aër, quâcunque adhibitâ curâ furtivè intrans, ſacco minabitur gangrænam. Quotieſnè præterea ſaccus pauculorum ſpatio dierum æquè, atque antea turget & pejorem ſequenti paracenteſi materiem fundit? Frequenti enim cadaverum aperturâ didicimus collabentis ſacci aperturam coire, ut ex eodem denuò repleto nihil in ventrem effundatur: ſin autem quandóque non coïverit, ut perpetuum fiat corruptæ materiæ in ventrem ſtillicidium, ſicque iterùm ob aliam, quam hucuſque expoſuit, cauſam ægra pereat neceſſe eſt.

Sed cannulam, inquiunt, in aperturâ relinquemus, ut ſaccus continuâ novæ materiei evacuatione concidat tandem materieique, ſacci collapſu, coalituque, ſcaturigo annihiletur. Reſpondeo, ut olim, ità & nunc, cannulam irritando, aëremque continuò admittendo, gangrænam mortemque ac-

celerare ; ut allato ſuperiùs exemplò in noſtrâ puellâ conſtitit.

Hinc neceſſe foret ſaccum poſſe conſumi. *Littræus* quædam hunc in finem propoſuit : *Cyprianus* etiam aliquid tentare auſus fuit ; ſed in occaſione tàm rariſſimâ, ut mille, milleque medici, eandem nunquàm aut fuerint adepti, aut adepturi ſint. Vide ejus tractatum impreſſum poſt librum, cui titulus : *Belloſte, chirurgien de l'hopital.* Chirurgi pariſienſes *in Actis Acad. ſuæ*, ovarii extirpationem audacter propoſuerunt, eo quo brutæ femellæ caſtrantur modo ; hæc autem, ſpeculatione ingeniosâ genita, non videntur per tot annos, qui exſequerentur, habuiſſe. Vide quæ *parte IV.* de hâc re diſſerui.

Duverneyus tamen judicabat, eductâ materiâ, collabi ſaccum, collapſoſque inter ſe ſe coire parietes ; eoque modo par feminarum ſe integræ reddidiſſe ſanitati. Cùm verò vixerint poſtmodum ambæ, neque apertæ à morte fuerint, de naturâ illarum morbi, incertam adeò diagnoſin habentis, jure merito dubitamus.

Et quidni dubitemus ? Ipſo ſcilicèt hoc claro auctore ſponte, & ingenuè, fatente : » *Je n'en ai point vu guérir : au*

» *contraire pluſieurs femmes, qui jouiſ-*
» *ſoient d'une aſſez bonne ſanté, & qui*
» *n'avoient point d'autre incommodité,*
» *que celle de porter un gros ventre, ont*
» *péri en peu de temps, pour avoir voulu*
» *s'en défaire* «.

Nec *Nuckii*, licèt ſpeculativè paracenteſin propoſuiſſet, alia ſententia fuit; eas nempè, quæ cyſtico hydrope laborarent, nullâ arte curari poſſe, candidè aſſerentis. Adſtipulatur *Targionius*.

Nullane igitur in cyſtico hydrope paracenteſis locum habet? Nullane auxilia alia? Quod *Duverneyus*, & *Nuckius*, & *Targionius* mox, idem ego, idem mecum complures teſtantur; omnes ſcilicèt feminas, quibus in hâc morbi ſpecie, aut inſtituta paracenteſis fuerit, aut multa anthydropica remedia exhibita, morbum brevi habuiſſe calamitoſiorem, citiúſque lethalem.

Interim bonum vitæ regimen, nimiique qui nocere poſſet, motûs, nec non violentarum animæ paſſionum, ſollicita evitatio; diæta quoque ſalutaris, aërque ſalubris, conferent multum. Riſu crepuit cyſtis in cl. *Morgagni* matronâ, undè peſſimus natus aſcites. Feminæ meæ, de quâ, *part. IV.* à motu nimio per plateas, ſaccus crevit,

& funeſtùs quoque ſequutus eſt hydrops.

Quid ſi probabilitas magna eſt & cyſticum hydropem adeſſe, & aſciten? Servatis regulis generalibus, paracenteſis profutura videtur, ut ſaltem ſaccus, eductis aquis majore libertate gaudeat. Quid de remediis demùm internis? Si ceterùm femina valet, abſtineat ab illis; cùm ſive per diureſin, ſive per alvum, ſive per ſudores, hæc agant, ſemper turbabunt corpus, aliàs benè ſe habens; & citrà ullam ſacci, extra leges circulationis hærentis, emendationem, vires ægræ fruſtrà dilapidabuntur. Sin verò femina malè habeat, palliativè, pro re natâ, adjuvetur.

Quintæ denique ſpeciei hydropis, tympanitidis dictæ, curam, moderatâ frictione, medicamine atque alimoniâ vires reſtaurantibus, inerteſque inteſtinorum fibras aptè exſtimulantibus, tentare ſolemus: interpolamuſque purgantia, quæ, dum in morbo nondum conclamato, deſides inteſtinorum fibras in actionem cieant, aërem, contentamque in inteſtinis materiem eliminando efficiunt, ut area morbi finibus conſcribatur arctioribus, atque ità

morbi cauſa minuatur, ac fortè tollatur. Cortex peruvianus, qui multos haud minùs alvô laxat, quàm viribus reſtaurat, additâ frictione, affert aliquandò plurimùm boni.

CAPUT V.

ANATOMICA QUÆDAM; ET EXPOSITIO TABULARUM.

VISCERUM, ac potiſſimùm abdominalium, ſitum, configurationemque, in ſingulâ cadaverum aperturâ, ut auditores mei accuratè notent, hortari ſoleo; ut exindè intelligant, quàm crebrò, 1°. viſcera hæc eum non occupent locum, quem vulgo credimus eadem occupare; 2°. quàm ſæpè contingat, ut eorundem moles, longitudine, latitudine, amplitudine, capacitate, connexione, vel partim, vel integrè, aucta, imminutave, reperiatur; 3°. quàm fallax noſtrum judicium ſæpè in morbis ſit, dum v. g. hepar in dextro hypochondrio quærimus: ubi idem intrà coſtas totum deliteſcit:

dum hepar in dextro tantummodò latere locari arbitrati, non rarò idem vel totum hypochondrium ſiniſtrum, vel magnam ejuſdem occupare partem reperimus: dum hepar ſolito in loco eſſe creditur, idque tamen invenitur à diaphragmate ad umbilicum, imò & ad longè inferiora, ventrem occupare: dum ſplen in extremâ parte ſiniſtri hypochondrii ſub arcu coſtarum, quæritur; ubi intereà ſæpè aut nihil omninò infrà coſtas eminet, aut versùs dorſi ſpinam locatur, aut in abdomine infrà hepar depreſſus invenitur, aut intrà lobum minorem hepatis, jam maximum, involutus: dum dolente ægro in lævâ, atque mediâ epigaſtrii plagâ, ventriculus accuſatur; iſque intereâ ſæpè aut poſt jecur dorsum versùs, aut poſt tympaniticum colon, aut totus ferè in dextro hypochondrio; aut elongato œſophago infrà craſſum jecur ad umbilicum protruſus ſive horizontaliter, ſive etiam perpendiculariter locatus eſt; aut mole ingens totum ſæpè epigaſtrium ſic implet, ut tangat utrinque infimarum coſtarum arcus; aut totus deprimatur infrà umbilicum; aut tandem explet ſic univerſum ventrem, ut aperto peritonæo omnia viſcera à

diaphragmate aduſque pubem contegat: quam è contrariò autem aliquandò adeò parvus ſit, ut vix uncias quatuor, tres imò duas, capiat; & parvi contracti inteſtinuli formam habeat: dum inteſtinum colon in colicâ accuſamus, ubi illud in loco dolente minime jacet; & è contrariò veri colici dolores iis in plagis hominem torquent, in quibus nemo ferè colon quæreret: dum ipſum hoc inteſtinum ſuprà jecur, ventriculum, ac lienem decurrens, imò cartilaginibus coſtarum ſpuriarum ac mucronatâ cartilagine tectum, aliarum potiùs partium morbos refert, quàm ſuos.

Ipſa autem prava conformatio; quam pro parte jam in recenſione loci, quem occupant, alieni, magnitudine auctâ, minutâve, vidimus; mirificum ſæpè adſpectum præbet, docetque homines multas cauſas proëgumenas morborum intrà ſe ſe gerere, ut putà, colicæ variæ, imò etiam pictavienſis; ilei, tympaniditis, &c. quorum alii ejuſmodi morbos pluriès in vitâ vario perpetiuntur inſultu, alii rariùs, alii verò nihil omninò: docet præterea morbos complures immedicabiles ſæpenumerò eſſe, quia eorumdem cauſa prædiſponens tolli nequit; medici tunc eſſe, ut in

cauſas evigilet excitantes : quibus averruncatis, haud rarò diatheſis ſopietur ſic, ac ſi corpori non ineſſet. Tandem dum partium degenerationes, ſæpè enormes, obfirmatas, ac proindè antiquas, eorum cadavera revelant, qui in vitâ ſuâ ſigna harum degenerationum præ ſe ſe non tuliſſent, docet hæc eadem denatorum inſpectio aut 1°. partes miſerè affectas, non quo loco hæreant, gignereque morbos debeant, ſed in diſſitis multùm plagis ſeu nervorum commercio, ſeu quâdam arcanâ lege, corpora laceſcere : aut 2°. grandes morborum cauſas mortalium ineſſe viſceribus, quæ in actum prorumpant nunquam.

Diſcimus igitur ex his omnibus prudentiam in diagnoſi formandâ; diſcimus cur ſæpè eandem deprehendamus fallacem; diſcimus prognoſin majoris quandóque non eſſe certitudinis; & proindè curam eâ prudentiâ & cautelâ incipiendam, promovendamque eſſe, ut, quandò auxiliorum admotorum effectus intentioni non reſpondent, imò morbum exaſperant, seriò inquiramus, an forsàn cauſa in his, de quibus hîc ſermo eſt, quærenda, reperiundaque non ſit?

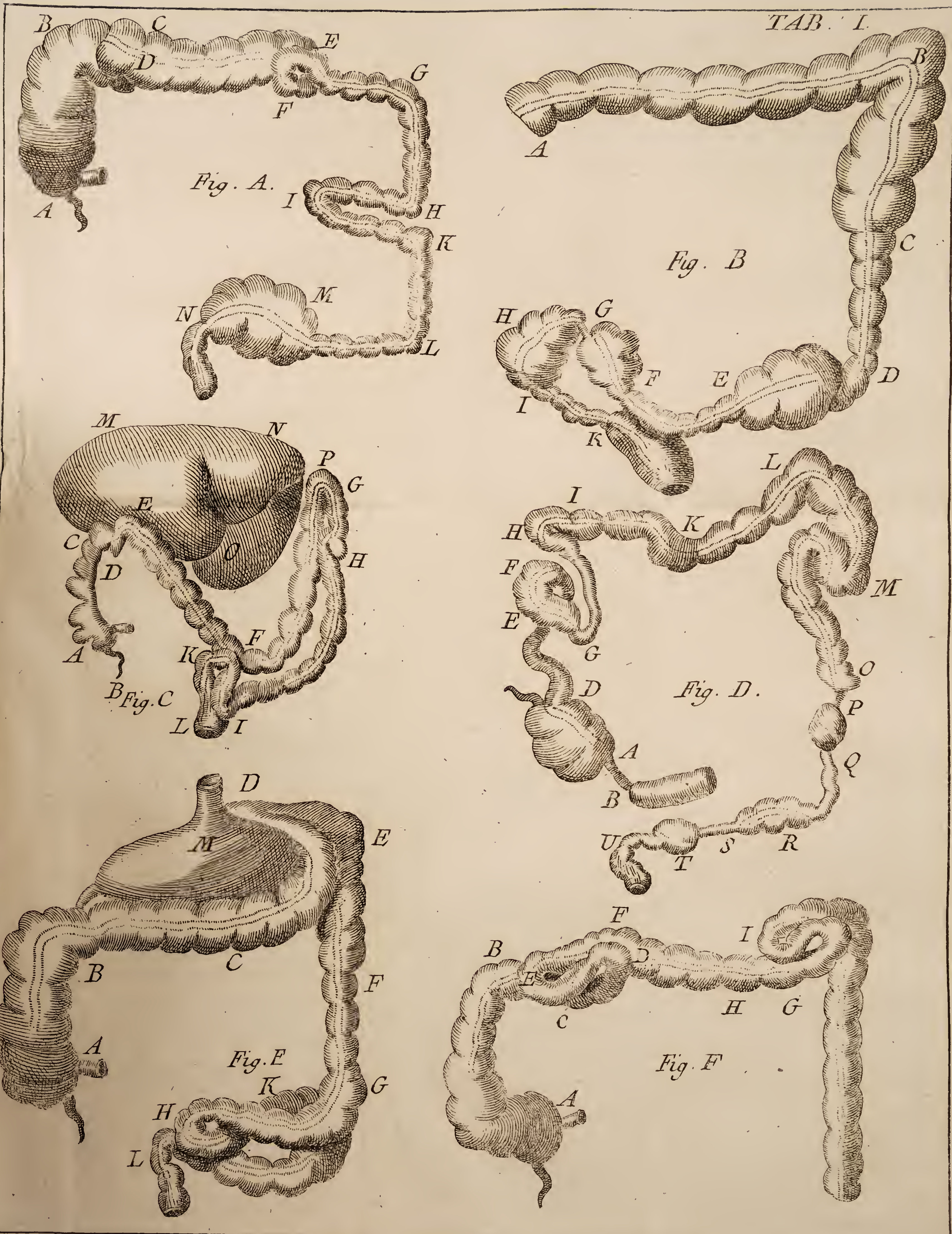
Tabulæ hîc adpoſitæ multa eorum, quæ dixi, explanabunt. Sunt in iis, quæ ad varias hiſtorias hujus *partis XI.* pertinent; ſunt quæ minime: *hæc* prout ſunt, repræſentabuntur, & explicabuntur; *illa* paginam libri notabunt, in quâ hiſtoriâ eorundem enarratur.

TABULA I.

FIGURA A.

INTESTINUM colon juvenis 18 ann. qui hydrope aſcite, ſed potiſſimuùm pectoris, & pericardii periit.

A. Cæci amplus ſaccus.
B. Flexus hepaticus.
C. Reflexus ſuprà ſe.
D. Tertius flexus.
E. Quartus flexus
F. Quintus.
G. Hucuſque inteſtinum tympaniticum, jam poſt volvulum ſuum gracileſcit, & format flexum ſcilicèt ſextum.
H. Flexus ſeptimus, áb eoque ad renem pergit.

TAB. I.
Fig. A.
Fig. B
Fig. C
Fig. D.
Fig. E
Fig. F

I. Flexus octavus à rene ad latus abdominis.

K. Flexus nonus.

L. Flexus decimus.

M. Saccus magnus tympaniticus.

N. Principium recti.

Juvenis hic trienno ante mortem dyſenteriâ laboraverat. An infirmatum indè colon, in haſce degenerationes abiverat? Inteſtinum, quo loco contractum; in eo craſſum valdè ſuâ in ſubſtantiâ erat. Hiſtoriam reliquam ob ſui mirabilitatem in aliam occaſionem reſervo. Cæterum morbi ex hâc malâ conformatione non extiterunt.

FIGURA B.

Viri 26 annorum eſt, qui ſex ſubſequentium ſibi annorum ſpatio febre, partim tertianâ, partim quartanâ, laboraverat; à ſeptem autem ultimis vitæ annis non ampliùs, ſed quidem tuſſi frequentiore, ac ſemel hæmoptoë; jam verò præter tuſſim quandam à biennio ſanus, demùm in febrim ardentem incidit, ejuſque 21. die periit.

A. Flexus coli hepaticus.

B. Flexus lienaris; à quo uſque ad C. tympanitica expanſio.
Subita coli contractio uſque ad D.

D. Flexus iliacus, mox abeuns in tympaniticum ſaccum.

E. Subita & priore arctior contractio ad F. uſque.

F. Tertius ſaccus tympaniticus.

G. Contractio coli tertia breviſſima.

H. Quartus tympaniticus ſaccus.

I. Contractio quarta.

K. Rectum inteſtinum dilatatius.

Homo hic nunquam ventris incommodis, quantum ex totâ anamneſticâ hiſtoriâ ſciri potuit, laboravit. An fortè puerorum juvenumque conſuetudo alvum cohibendi, occaſionem formandorum ejuſmodi ſaccorum præbere poſſit? Sic ut loca fæcibus aëraque repleta, expandantur, & irritatio indè nata contrahat loca intermedia, non expanſa?

FIG. C.

Colon inteſtinum pueri novennis, ſpinâ ventoſâ peſſimâ mortui.

A. Inteſtinum cæcum prufundis cellulis à parte externâ inciſum ità, ut

fæces per auguſta admodùm ſpatia ſe penetrare debuerint.

B. Apprehendiculus cæci.

C. Flexus primus coli ſub hepate.

D. Flexus levis alter.

E. Flexus tertius. Tumor inteſtini hîc loci inter hepar & peritonæum exſtabat; & potuerat in vivente puero, ſeu tumore magno hepatis exiſtente, imponere, & pro dolore colico, hepatis fingere dolorem. Prætereà colon hîc ſæpè turgens, & hepar fricans, comprimens, ac veluti contundens, potuiſſet inflammationem; indurationem ſkirrhum hepatis efficere.

F. Flexus coli quartus. Locus, quem hîc ſub hepate ad uſque F. & áb F. ad mediam partem ſpatii F. P. colon occupat, cùm ſit inteſtinorum tenuium conſueta ſedes, imponere poſſet pro dolore colico iliacum mentiendo.

G. Coli flexus quintus admodùm altus.

H. Sextus & ſeptimus flexus parvus coli.

I. Octavus flexus.

K. Nonus ubi rectum L. format.

M. N. P. Hepar magnum, ad umbilicum ferè pertingens, magnam quo-

que ſiniſtri hypochondrii explens partem. Igitur cùm hoc frequenter jecur faciat, erramus dum hepatis morbos in dextro duntaxàt hypochondrio quærimus. Lien qui hîc aptè exhiberi non potuit, ingens quoque erat, & digitum latum infrà arcum coſtæ ultimæ prominebat. Utriuſque autem viſceris bona ſubſtantia fuit.

O. Ventriculus ſub hepate, infràque idem, ferè perpendicularis, & ultrà umbilicum extenſus, ſi doluiſſet parte dextrâ ſuâ, non ſui, ſed tenuium potiùs inteſtinorum dolorem mentitus fuiſſet.

F I G. D.

Inteſtinum colon hominis ſexagenarii, qui aſthmate peſſimo diù laborans, de futuro mox paroxyſmo, ex anxietate & dolore ventris præmoneri ſolitus erat. Sed quod in ventre præſentiebat, nonniſi cauſa excitans aſthmatis fuit, causâ prædiſponente in thorace abundanter inventâ, de quâ aliâ occaſione.

A. Cæcum inteſtinum tympaniticum.
B. Inteſtinum ileum contractiſſimum, antequam in cæcum abiret.
C. Proceſſus vermicularis ad lacunam tympanitici cæci.
C. Coli principium anguſtum, ad E. anguſtius, ubi ſub ſui portione F. G. decurrit.
F. Circumflexio coli hîc iterùm dilatati.
G. Reflexum colon anguſtiſſimum.
H. Flexus coli hepaticus, qui jam tertius eſt.
I. Brevi ultrà I. contractio firma coli notabilis. Ab I. ad O. colon eſt naturaliter expanſum.
K. Levis ejuſdem deſcenſus.
L. Flexus lienaris.
M. Flexus quintus.
N. Flexus ſextus.
O. Contractio magna coli, brevis tamen.
P. Dilatatio ejuſdem. Q. Anguſtatio. R. Dilatatio S. Anguſtatio. T. Dilatatio V. Ejuſdem denuò anguſtatio antequàm in rectum abeat.

Notemus hîc maximè coli à K. ad L. adſcenſum ſuprà jecur, id eſt inter jecur & peritonæum; ileique inteſtini

ad B. coarctationem; & coli quoque univerſi viciſſitudinariam expanſionem, & coarctationem. Cùm enim æger futurum paroxyſmum dolore & anxietate ventris præſentiret, eumque non eodem, ſemper in loco; cùm prætereà æger nunquam diutiùs liber ab aſthmate eſſet, quàm alvo per epicraſin perpetuò ſolutâ; an ergo colo toties à materiâ fæcali ad omnes has anguſtias irratato & convulſo, aſthma nervorum iteraſſet conſenſu? An idem irritatum ad tumidum, interque K. & L. inter peritonæum & hepar locatum, hepar irritavit, quod certè doeveriano experimento irritabile viſcus eſt; hepar autem diaphragmati connatum, ipſum diaphragma irritando paroxyſmum genuerit? Aut potiùs colon inter K. & L. hepati vim inferens, illud ſursùm truſit, ſic ut diaphragmate irritato, & ſursùm pulſo, cor & pulmones miſerè affecti redintegrarent paroxyſmum?

F I G. E.

Exhibet ventriculum, & inteſtinum colon, juvenis, ileo morbo defuncti:

vide *cap.* III. §. I. ubi morbus & anatome deſcribuntur.

A. Cæcum valdè tumidum.

B. Colon à principio valdè amplum; levem contractionem ad B. habet, ac toto ſuo tranſverſo curſu ventriculi baſi incumbens.

C. Colon adſcendens circùm ventriculum.

D. Colon hîc ſub ventriculo ad œſophagum pertingit.

E. Idem à D. & ultra E. ſub ejuſdem portione C. D. comprimitur. In ipſo cadavere C. D. multò magis ſupra D. E. extenſum erat, & ventriculus magis ſupra C. D. incumbebat.

F. Auguſtius colon.

G. Flexus paulò amplioris coli iliacus, iſque totius coli tertius.

H. Flexus quartus.

I. Quintus.

K. Sextus.

Hi tres flexus à ſe ſe versùs latera reclinati repreſentantur, quo diſtinctiùs appareant; cæterum in cadavere ſupra ſe invicem poſiti erant, & cruſtâ craſsâ flavâ inter ſe mutuo connexi; quæ eadem cruſta partes C D, & D E, inter ſe ſe conglutinabat. De

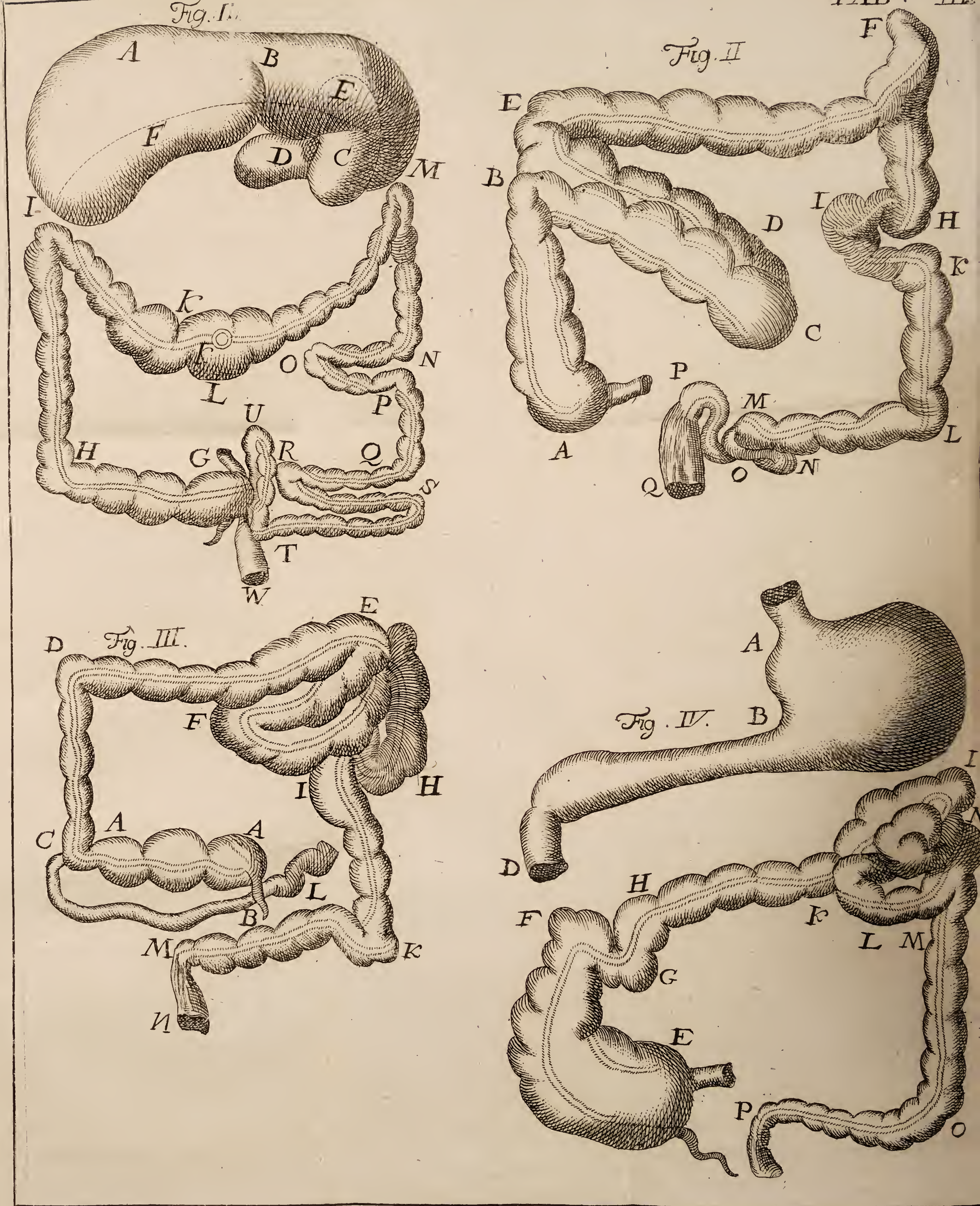
cauſâ ilei morbi vide textum ipſum; *cap.* III. §. I.

FIG. F.

Inteſtinum colon hominis, cujus morbus & anatome *cap.* II. §. II. habetur.

A. Cæcum inteſtinum.
B. Flexus coli primus.
C. Colon compreſſum valdè ſub portione ejus E.
D. Flexus coli ſecundus.
E. Flexus tertius.
F. Compreſſum iterùm colon ſub flexu D.
H. Colon propè umbilicum, unà cum ventriculo, hærebat; arctiùs autem multò contractum, quàm vitioſa hîc figura exibet.
G. Flexus quartus.
I. Flexus quintus.
K. Flexus ſextus. Cauſæ hîc apparent multorum in inteſtinis morborum, qui tamen in homine non affuerunt.

TAB. III.

Fig. I.
A B E F D C M I K L O N P U H G R Q S T W
Fig. II
F E B D I H K C P M A L Q O N
Fig. III.
D E F I H C A A L B M K N
Fig. IV.
A B I D H K L M F G E P O

TABULA II.

FIG. I. II. III.

Notas hîc adjicio nullas, ſiquidem eæ inſertæ ſunt in hiſtoriâ ipsâ capitis III. §. II.

FIG. IV.

Exhibet ventrem hydropicæ feminæ *cap.* IV. §. IV. cujus notas quoque ſingulas hiſtoria continet.

TABULA III.

FIG. I.

Exhibet jecur, ſplenem, & colon inteſtinum juvenculæ 28. annorum, ab ipſis incunabulis per omnem vitam valetudinariæ; quæ demùm in ſuâ ſecundâ hæmoptoë in noſocomium deferebatur.

Ab altera hæmoptoës die dirâ ophthalmiâ die 67. diebus laboravit: à die 52. morbi, quem à ſecundâ hemoptoë numero, uſque ad 67. diem, cordis paſſa eſt palpitationes: à die 22. morbi, uſque ad 93. diem febrim ferè quotidianam, cum frigore diuturno incipientem: ab hoc verò die uſque ad 154. diem, qui & mortis fuit, febrim hecticam quotidiè exacerbantem, ferè ſine frigore: à frigore, die morbi 93. ceſſante diarrhœam; quæ ad mortem, 15. diebus exceptis, duravit: à die 108. morbi, ad ipſam uſque ad mortem, ſputa aut ſemipurulenta, aut purulenta. Digna eſt hiſtoria, quæ integra aliâ occaſione referatur, nunc tantùm quæ ad rem præſentem.

A. Hepatis lobus major.

B. Lobus ejus minor.

C. Lien parvus ſeminudus hîc ſub margine coſtarum conſpicuus.

D. Hepatis lobus minor, ab arcu lævarum coſtarum retroflexus & lienem intrà ſe ſe comprehendens, atque ad medium ſub ventriculo epigaſtrium denuò pertingens.

E. Lien involutus totus reflexo jecinoris minori lobo.

F. Arctus punctis notatus, quo quid

quid jecoris ac ſplenis infrà marginem coſtarum eminuerit, notatur.

G. Inteſtinum cæcum, in ſiniſtro hypogaſtrio, eoque medio, locatum quod fæcibus, flatibuſque turgens alvum cohibere potuit; potuit & vaginam uteri, uterum, & veſicam urinariam ſæpè turbare. Poteſt recti, veſicæque, dolores, validoſque creare teneſmos, qui huic forſitan cauſæ minùs adſcriberentur. Equidem vix ejuſmodi effectus indè ægra noſtra paſſa eſt, ut ſæpiùs malorum in corpore cauſæ exiſtunt, quæ rarò, aut nunquàm, in effectum prorumpunt; prorumpere tamen poſſunt, ac ſæpè prorumpunt.

H. Flexus coli primus. Notemus hîc coli longitudinem, quod jam pedis, & ultrà, abſolvit longitudinem, antequàm in aliis naſci ſoleat; quodque præthereà duodecim ſuis flexibus multum percurrit ſpatium. Sic ut, menſurâ captâ, inventum fuerit hoc colon duplâ ferè parte conſuetam excedere longitudinem. Potuiſſet tardior hinc alvus naſci; potuiſſet

colica frequens, eaque ſtatulenta, ſtercorea; pictonica; potuiſſet ileus in longo atque adeò tortuoſo inteſtino facilè oriri.

I. Flexus hepaticus.

K. Umbilicus hîc notatur, ut iterùm pateat colicos dolores ibi naſci, ubi colon adeſſe minimè creditur.

L. Colon hîc præter naturam expanſum, ut alibi præternaturaliter tenue.

M. Flexus lienaris.

N. Flexus quintus.

O. Flexus ſextus.

P. Flexus ſeptimus.

Q. Flexus Octavus.

R. Nonus.

S. Decimus.

T. Undecimus.

U. Duodecimus.

W. Inteſtinum rectum.

FIG. II. TAB. III.

Expoſita hæc eſt ſuo loco *cap.* III. §. III.

FIG. III.

Eſt inteſtinum colon hominis quadragenarii, qui laborans carie antri higmoriani, ex corrupto dente natâ, quæ fundum orbitæ jam exederat, oculumque totum de orbitâ extruſerat, demùm in noſocomium venit in eoque anno 1760. obiit. Notandum hîc eſt virum hunc nulla incommoda ventris ſuſtinuiſſe, alvum autem per omnem ferè vitam ſingulo 3. aut 4. aut ultrà die, eamque duram, ſcybaloſam, tantùm deponere potuiſſe; eoque modo eandem, menſis ſpatio, quo apud nos fuit, depoſuiſſe.

AA. Inter duo A A. ſolum cæcum inteſtinum eſt hîc adeò dilatatum, & elongatum. Situs cæci uſque in ſiniſtrum hypogaſtrium productus, ut in *fig.* I. *hujus tabulæ*; verùm non ità noxius inteſtino recto, &c. quia eo altior.

B. Proceſſus cæci vermiformis.

C. Principium coli inteſtini, ubi ingreſſus inteſtini ilei in colon & cæcum.

D. Alter flexus craſſorum inteſtinorum ſeu primus coli, hepaticus.
E. Flexus lienaris.
F. Reflexus in dextrum hypochondrium uſque.
G. Flexus lienaris alter ſub priore compreſſus.
H. Reflexus in ſuperiora ſub parte F. G, ut punctis notatur, ab eodemque valdè compreſſus. Celluloſitate fortiſſimâ ubique, & undique, hic flexus accretus erat; maximè autem ad ſuperiora & latus externum renis.
I. Reflexus coli versùs inferiora.
K. Flexus ejuſdem iliacus.
L. Flexus exiguus in ſuperiora.
M. Ultimus flexus rectum formans.
N. Rectum. Decem flexus numeravimus.

Thoracem primò aperiuntes, mirabamur diaphragma plurimùm in ſiniſtro thorace protuberare; ſed poſtmodùm tantam inteſtini reflexi toties molem intuiti, mirari deſtitimus. Ipſum hoc cauſa morborum in vitalibus partibus multiplicium exiſtere poſſet, quos protopathicos falsè crederemus. An morbus ſiniſtri hypochondrii, non raro incurabilis, in quo fervor quaſi aquæ ebullientis,

ebullientis, borborygmorumque ſonororum mugitus, obſervantur, ſimili cauſæ tribuendus? An non indè horum ægrorum cordis palpitatio, inſultuſque aſthmatici, dum aut fœce, aut flatu, aut utroque, colon turgeſcit, intelliguntur?

FIG. IV.

Ventriculus, cæcum, & colon, mulieris; cujus hiſtoria data *Rat. Med. part* VII. *cap.* II. §. I.

A. Ventriculus mediâ ſuâ ſiniſtriore porte magnus.
B. Idem ex magnâ amplitudine mox contractiſſimus.
C. Pylorus. Via inter B. & C. pauxillùm aperta duntaxàt, præ corrugatione villoſæ maximè tunicæ.
D. Duodeni principium.
E. Cæcum inteſtinum cum inſertò ileo, & cum ſuo vermiculari proceſſu, ampliſſimum hoc, ut coli principium.
f. Flexus coli primus.
F. Flexus ejus alter, hepaticus.
G. Flexus tertius.
H. Quartus.
I. Quintus, lienalis.

K. L. M. Ne figuram literæ turbarent, has tres à latere interno adſcripſi: ab l. ad K. flexus ſexus: ad L. hoc ſic flexum inteſtinum, flexum ſuum, eumque ſeptimum, continuando, ſub ſe ipſo decurrit, & ad M. emergit; & format mox flexum octavum.

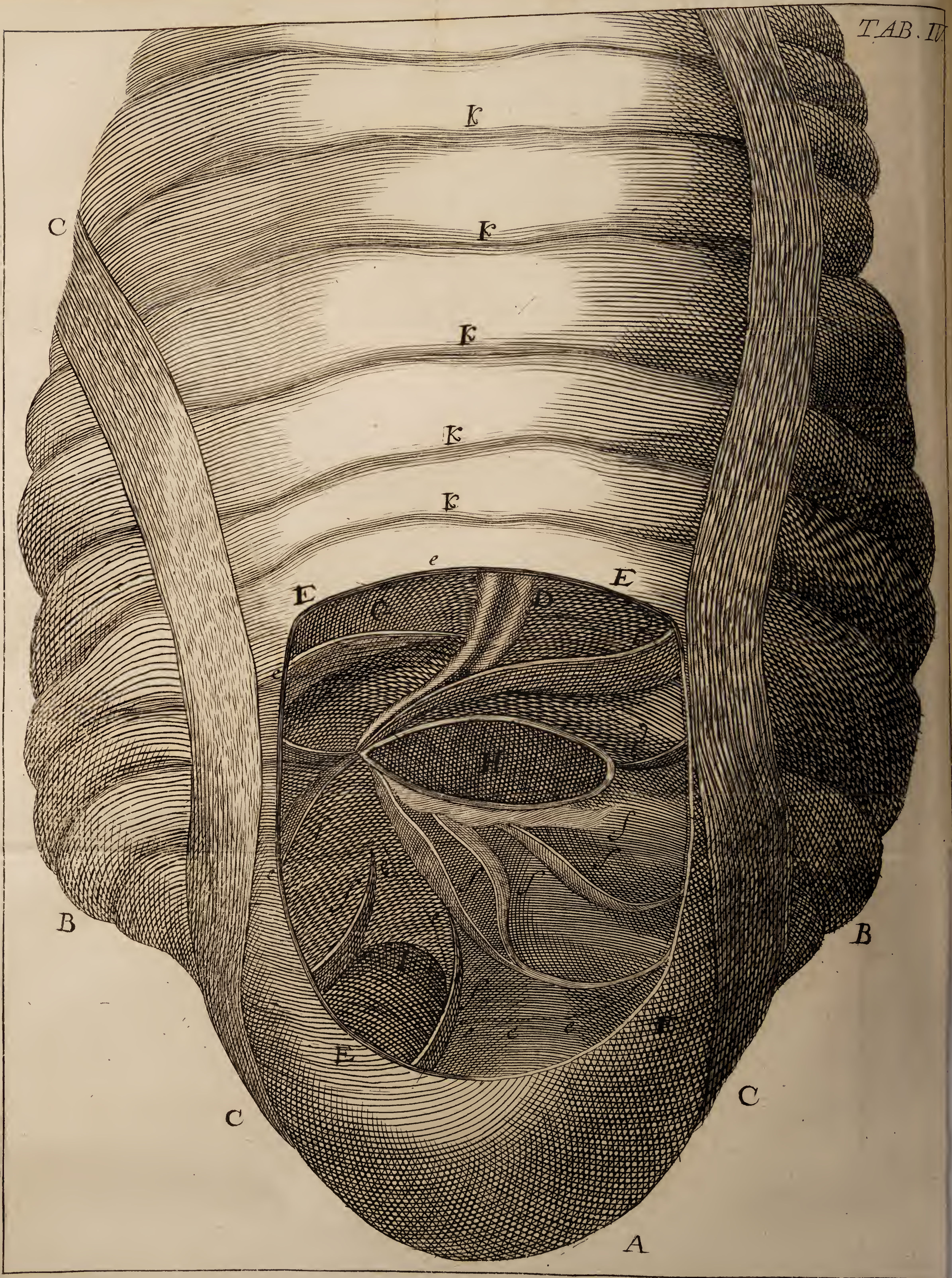
N. Flexus nonus.

O. Flexus decimus.

P. Ultimus.

Hîc verum volvulum inteſtinalem videmus cujus tamen ſymptomata in vitâ non apparuerunt: quin imò laxior feminæ alvus, pluriéſque, etiam ſub vitæ finem, diarrhœica diù fuit. Ubi tamen ileus lethalis indè natus eſt, videmus fidem adhibendam auctoribus, qui tale quid ſe inveniſſe ſcripſerunt. Cur in cunctis his figuris, quaſque habeo, aliis, longè frequentius eſt coli inteſtini adaucta moles & altitudo, quàm in latere dextro? An impediente magnâ mole hepatis, inteſtinum hoc flatu diſtentum, adeóque & ampliare, & elongare ſe ſe annitens, locum aptiorem nanciſcitur: liene ſæpè ab arcu coſtarum ſiniſtrarum remoto, & ventriculo in ſuâ inanitate minùs hoc quaſi vacuum replentè? An ideò in ſiniſtro

T.AB. IV.

hypochondrio illa incommoda frequentiora, de quibus in *fig.* mox hanc præcedente, ſub finem, egi?

TABULA IV.

Inteſtinum cæcum, cum coli principio, hominis, cujus tympanitidis atque ilei morbi hiſtoriam dedi *part. II. cap. V.* ob rei mirabilitatem totam inteſtinorum cum tenuium, tum craſſorum, molem ſervavi: cum autem in hoc XI *parte* toties de tympaniâ & ileo ſermo ſit, addo hîc effigiem coli, & principii ilei, eâdem exactè magnitudine non quâ olim fuit; nam in dies magis corrugatur, & plicatur; ſed quâ nunc eſt.

Quò quis de hâc figurâ ritè judicet, oportet cum recenti inteſtino eandem conferre; exſiccatione enim multa mutantur. Figura *Tulpii* & *Heiſteri* & *Morgagni*, exhibent inteſtinum recens; ut & illa magni *Albini*, *Exerc. Acad. tom. III. tab. V.* quæ inſtar omnium eſt. *Bidloi* autem figura de inflato atque exſiccato inteſtino deſumta eſt. Mea eſt inteſtinorum morbo

inflatorum, dein poſt exſiccationem cum ſpiritu terebinthinæ ſæpè illitorum, contra teredinem, quæ nihilominùs pluribus in partibus hæc inteſtina jam corrodit.

In recenti inteſtino quævis flatu naturali ſe habentes conſpiciuntur partes: in inflato, atque exſiccato, plùs minùs degeneraſcunt. Sed ipſæ hæ degeneraſcentes partes rerum intellectum facilitant, illuſtrantque, ortum exhibendo, & nexum valvulæ, habenarumque ejus, & modum quo coli cellulæ formentur, ligamentorum rationem, decurſumque: ac tum demùm machinæ hujus admirandæ ſtructuram, uſumque capiemus, quandò nihil ex recenti citrà exſiccatam, nihilque ex hâc abſque illâ, concluſerimus. Sed & ipſa, quam exhibeo, figura, in pathologicis conferet ad explicandum vomitum, haud fæcum duntaxàt, quæ, ut vidimus, ex ipſo inteſtino ileo prodire queunt, verùm etiam clyſmatum, atque ſuppoſitoriorum, quæ in rectum inteſtinum immiſſa impoſitave fuerant: tympaniticâ ſcilicèt inteſtinorum diſpoſitione, valvularum rictum ità diſtrahente, ut quæcumque in inteſtinis craſſis hoſpitabantur, commodè

nunc in tenuia tranſeant. Quapropter haud abſque ratione celeb. *Haguenotus Acd. Reg. Sc. Part. anni* 1713. cenſuit iteratis nimium clyſteribus, vix effluentibus, colon, cæcumque dilatari, ſic ut valvulæ ora diducantur, formentque hiatum : id quod profectò in hujus morbi pertractatione ſummoperè eſt attendendum. An in omni ſtercorum cum clyſmatibus vomitu quid ſimile contingeret ? Numquid vomitus enematum, colique fæcum, non fieret, minùs expanſo cæco, adeóque valvulâ ſe naturali modo claudente ? Verùm contrà, coli valvulam, non expanſo multùm cæco, ſuperavit aqua in humano cadavere in anum injecta per machinam italicam. *Rat. Med. part. VIII. cap. V.* Ergone violentia jactûs per hanc machinam exercitata, eâ longè ſuperior, quæ ab enemate, inverſoque periſtaltico motu fit, valvulam cedere cogit ? Et an valvulæ reſiſtentia tanta eſt, ut, ſine violentâ expanſione cæci ac coli inteſtini, vi enormi hujus machinæ, ut cedat, indiget ? Imò ut etiam bis validiſſimam ejuſdem potentiam eluſerit ? Cæterùm ut quæcumque partes muſculoſæ duplo, decuplo, uno, quàm alio in

homine valentiores ad agendum, reſiſtendumque ſunt, idem de noſtrâ valvulâ ſtatuamus oportet. Superari autem cum vitæ integritate poſſe, &c exemplo eorum, qui olim poſt enematum vomitum in ſanitatem redierint, & eorum hominum, canumque, qui aquam in anum injectam vomitu reddiderint, conſtat.

Explicatio Figuræ.

A. Fundus ſacci cæci.

B. B. Sacci dilatatio, cujus in maximâ amplitudine diameter ſex pollicum viennenſium eſt, qui faciunt Rhenolandiæ pollices ſex, cum lineâ unâ & duabus tertiis; pollices pariſienſes ſex, minùs duabus lineis; londinenſes ſex cum tribus lineis; palma di Roma octo & ferè dimidium. Utor porrò pede viennenſi perpetuò.

C. C. C. C. Ligamentum primum, & alterum, quod propriè unicum origine eſt, unâ cum tertio ligamento, dicto meſocolico: etenim in parte averſâ ſacci cæci, quæ

hîc demonſtrari non poteſt, tria hæc ligamenta in hoc inteſtini cæci ſacco unâ naſcuntur, inque tria tunc dividuntut: quorum primum & alterum conſpectui hîc ſe offerunt, tertium meſocolicum eâdem, qua duo priora, origine natum, ſolitarium decurrit antequàm meſocolon inteſtino adnaſcitur; & non modò contrahit, ſed efficit ut in internâ coli parte ſtria appareat, quæ ad lit. D. viſitur.

D. Ad hoc ligamentum valvula terminatur.

E. E. E. E. Feneſtra exciſſa ex cæco & colo, ut interiora pateant.

e e e e e e e e e. Circumferentia valvulæ coli magnitudinem, adeóque & veram amplitudinem inteſtini ilei, cujus unius proles valvula eſt, determinans. Summa inferioris valvulæ partis altitudo eſt pollicis cum quatuor lineis; ſuperioris autem eſt undecim linearum.

f f f f f f f f. Totidem frœna, ſeu habenæ, quæ valvulam moderantur.

G. Valvula ordinaria coli, quales numeroſas, & aliquas hâc duplo eminentiores, tria coli ligamenta,

inteſtinum contrahendo, formant.

H. Hiatus tympaniticus valvulæ, dextrâ aſpicientium parte paulò rotundior; lævâ, paulò acutior: in latitudine pollicis & octo cum dimidiâ lienarum, in majore altitudine lienarum ſeptem.

I. Apertura appendiculi vermiformis.

K K K K K. Colon inteſtinum hîc adeò leviter contractum, ut inter primum alterumque ligamentum ferè veſicam repræſentet, cum relictis tantummodo contractionis veſtigiis. Cur tamen longè contractius eſt versùs B B.? Ill. vir *Hallerus*, *Elem. Phyſ. tom VI. pag.* 143. » Major, inquit, ſolet » eſſe cellula quæ inter nudum » anterius ligamentum eſt, & me- » ſocolicum «. Sed hîc etiam inter ligamentum alterum, omentale illuſtri *Hallero* dictum, & meſocolicum, ſic ſe habet.

Finis Partis undecimæ Rationis Medendi.

ANTONII DE HAEN,

MEDICI HAGA-BATAVI

HISTORIA ANATOMICO-MEDICA MORBI MIRI ET INCURABILIS

Medicos, juxta probatas Artis regulas exactè ratiocinantes,

PESSIMÈ FALLENTIS.

PARISIIS;

Apud P. F. DIDOT, Juniorem, Bibliopolam, ad Ripam Auguſtinorum, Propè Pontem Sancti Michaëlis, ſub ſigno Sancti Auguſtini.

M. DCC. LXIX.

Cum Approbatione & Privilegio Regis.

VIRO DOCTISSIMO
EXPERTISSIMO
GERARDO VAN SWIETEN,
MED. LEYDENSI FAMIGERATISSIMO

S. P. D.

ANTONIUS DE HAEN,

MEDICUS BAGA-BATAVUS.

OPUSCULUM edo, quod neque hiſtoriæ delicias nec cultioris latii amœnitates habet. Forſan & dedecori mihi ſummo cedet, quum novem annorum praxis medica vix ità aptare queat, formare medicum, ut difficillimæ ac laborioſiſſimæ arti quidquam addere videri poſſit: quippè qui ter quaterque beatum ſemet exiſtimet oportet, dum in medicinâ neophytus, ac paulò plus quàm heſternus,

præcipuis ejuſdem adminiculis, ac pulcherrimis antiquorum inventis, uti fruique poterit. Atqui tamen inſoliti hiſtoriâ morbi breves haſce commaculare pagellas audeo, nec certò hinc ſuborituras cavillationes vereor; ſiquidem ſuadente, adhortante, *imò &* inſtigante Te, *id operis ſuſceperim; Te, inquam,* quem *quotquot* ſummi Boerhaavii *diſcipuli eſſe gloriamur, ceu alterum, ac redivivum* Boerhaavium, *venerabundi ſalutamus; quem* ingentis viri *aphoriſmos practicos luculentis atque viriſſimis illuſtrantem commentariis læti intuemur; cujus proindè ſuaſum atque adhortationes, non maximè venerari, eiſve auſcultare, nequeo. Fateor enim ſuaviſſimam* Boerhaavii *memoriam, quem ſors heu nimium dira! oculis immaturè ſuſtulit, toties refricari mihi, dùm germanum* Te, *fideliſſimumque ejus diſcipulum, magis*

atque magis experiar. Quod profectò eò noſco intimiùs, quia frequentiſſimo literarum commercio Tecum *quotidiè de morbis, abditiſque eorum cauſis, diſſerere; atque in eorundem tenebris elucidandis, ſuperandiſque difficultatibus minùs dixerim* amicam, *quin potiùs* paternam, *opem experiri contigit. Ex quâ utique converſatione noſtrâ literariâ profectum eſt, ut, cùm adnotata mea practica examinanda* Tibi, *emendenda ſubjicere conſueverim, mihi auctor fueris hancce qualemcumque diſſertatiunculam publici juris facerem. Nulla ergò ſcribendi prurigo; ſed ſola tuæ,* Vir ſumme, *auctoritatis veneratio, eò animum impulit meum. Cogitaſti forſitan hanc diſſertationem, ut ut rudem atque incomtam, inſolitas tamen abditaſque naturæ vias demonſtrantem, veris Apollinis filiis haud penitùs diſplicituram. Intelligent ſaltem me,*

ſi minùs bona adferam, bona nihilominùs conamina edere; eóquè totis contendere viribus, ut immortalis Boerhaavii, *id eſt Hippocratis, id eſt, naturæ ipſius, veſtigiis preſsè inſiſtam. Favente* Deo, *&* *alios complures caſus obſervatos mihi, inque doctrinæ ordinem digeſtos, typis evulgabo, ut mihi auctor es; modò quotquot in arte boni ſunt, (cavillatores enim invido dente odioſos non eſt quod morer) hujus diſſertatiunculæ non ſtylum, non minus exacta forſan ratiocinia, ſed benevolum meum ergà proximum animum, utcumque comprobarint; quæque vitioſa dextêre, quo animi candore pollent, in ſinceræ teſſeram amicitiæ mihi indicarint. Vale!* Decus artis ingens, teque *ſeros in annos* T. O. M. D. *conſervet incolumem, nec unquàm me deſinas favore atque amore proſequi tuo!*

Dabam Hagæ-Bat. $\frac{5}{5}$ 1744.

HISTORIA
ANATOMICO-MEDICA
MIRI ATQUE INCURABILIS MORBI,
Medicos juxtà probatas Artis exactè ratiocinantes
PESSIMÈ FALLENTIS.

HAUD ità pridem vocatus fui ad feminam quinquagenariam, ſatis toroſam, ſcorbuto lentiore laborare incipientem, menſtruo fluore à 45. ætatis anno carentem: corripuerat eam aſſiduus, iſque copioſus, albus fluor aliquot abhinc annis; qui ſimul ceſsârat integrè ex quo deſcribundus mox morbus oriretur. Quum porrò me accerciret, dolorem totius abdominis conquerebatur, vinculumque ceu toti ventri circumſtrictum, ac proſtratum appeti-

tum. Debilè micabant arteriæ, alvuſque ſuprà modum ſtyptica erat. Nec ignotus mihi peſſimus feminæ mos, potibus ſpituoſioribus abutendi; quum jam tribus abhinc annis per aliquot dies ipſi medicus adfuiſſem; licèt quo tunc malo decumberet penitùs oblitus ſim. Jam verò & maritus, clàm, me monuit, uxorem ſpiritus deſtillatos deteſtantem, ad vini rubri adſtringentis abuſum peſſimè deflexiſſe; quam rem & ipſa ultrò faſſa eſt.

Occœpi ergò abdominalium obſtructionem viſcerum cogitare, licèt qualenam iſtud foret nondùm mihi liquidò conſtaret. Colon ſaltem ex indicatu narratuque patientis ſuas agebat partes. Dubium etiam numne ſtringens vinum, ſpirituum fermentatione paratorum abuſui ſubeuns, album fluxum penitùs cohibuiſſet? Hincque interiora pejùs eſſent affecta.

Deoppilanda ergò dùm indicarentur viſcera, lenia primùm deobſtruentia, lento ſimul ſcorbuto profutura, præſcripſi. Scilicèt paratas pilulas ex ſapone veneto; rheo, ſale tartari, polychreſto, & ammoniaco gummi. Quibus lentè inciſa & diſcuſſa materies purgante ex rheo, & manna expellebatur.

His equidem tantùm de violentiâ morbi demtum fuit, ut medio Novembri patiens cum marito per binos ſibi ſubſequentes dies publicis ad ſolennibus epulis interfuerit; licèt ſerò veſperè pejùs haberet.

Verùm paucis poſt diebus lumborum, ac lateralium abdominis partium ſuborti dolores. Urina parcior, ac ſæpè nulla; quæ reddebatur ſubalba fuit, cum albo, tenaci, ac glutinoſo ſedimine. Nauſeæ continuæ vomituſque. Lenta febricula. Nulla alvus. Quare ad colicam nephriticam cùm videretur morbus accedere, præſcripſi *Petri Foreſti* decoctionem cum mannâ foliiſque alexandrinis, injecto priùs, at fruſtrà, enemate uno alterove. Reſolventia quoque emplaſtra dolenti utrinque laterali abdominis parti adhibita ſunt. At ne vix quidquàm opitulante decocto, mirè poſthoc enemata profuêre. Undè largior exindè fluor alvi, lotiumque paulò copioſus, rem ſenſim in melius mutaverunt.

At hæc tantùm paucorum induciæ dierum; ſiquidem deinceps etiam cum copioſiſſimâ alvo omnia exacerbarentur & urina integrè ferè ſubſiſteret.

Hanc ob cauſam, quum viæ lubri-

candæ, ac ſimul pellendum lotium indicari mihi viderentur, miſturam præſcripſi ex aq. petroſel. fenic. ſyr. v. rad. ol. amygd. tinct. ſucc.; enemate ſubindè injecto, ubi alvus deerat. Miſturæ uſui interpolandum ſuaſi ſubindè vini moſellani vel rhenani levioris hauſtulum. Levia equidem hæc, at breviſſima, dedere ſolatia.

Quum verò malum continuò recrudeſceret, atque vomitus frequentior, laborioſiorque in dies contingeret, ſocius mihi vir in arte clarus adjunctus eſt. Eo autem primâ vice rem mecum examinante, minor ad lumbos, ad hypogaſtrica loca major dolor adfuit; ingenſque deprehenſa ſuprà pelvim protuberans eminentia. Undè nata ipſi ſuſpicio ne fortè urinaria veſica lotium intrà ſeſe detinens dyſuriæ cauſa exiſteret. Quæ res cathetere explorata falſos in opinione medicos docuit; paucis vix guttulis ex veſicâ deciduis.

Porrò cùm emendanda dyſuria, ac metuenda hinc putredo corrigenda viderentur præſcriptum fuit apozema ex tamarindis, lapatho acuto, & polychreſto ſale. Indè quotidiè, (ſcil. per iv. ſubſequentes dies) urina ad vij, vel viij. uncias demiſſa, craſſa, cum

mucoſo, ſub albido, inæquali, flocculento, ſedimento. Alvus iterim vix ulla; vomitus aſſiduus; & percepta ad vij Decembris ſicca dolorifica, vexans continuò, tuſſicula. Neque ultrà vel hilum ventriculus detinuit; at ejecit quævis alimenta, vina, medicamina, ipſaque etiam opiata. Epithemata ideò applicata ventriculi regioni, cui rubræ roſæ ac cinnamomum incoxerant; ſed vix juverunt.

Interim alia apparuit morbi facies. Tumor namque jam haud ità ſuprà oſſa pubis, verùm ad binorum digitorum latorum diſtantiam ſuprà umbilicum conſpectus in principio quidem parvus, nec multùm diſtinguendus; at ſenſim magis magiſque prominens, ad uſque cartilaginem enſiformen: ità ut quatuor circiter pollices altus, & quinque pollices latus conſpiceretur.

Atque hoc circiter tempore tertius medicus, ægrotantis cognatus, conſultandi gratiâ adfuit, ſæpiúſque nobiſcum, quo toto tempore dein morbus perduravit, ſuprà miſerandam ægritudinem contulit.

Itaque rem ſeriò volutantibus animo jecinioris affecti nata ſuſpicio; quum & locus quodammodo id indi-

caret, & preſſis hinc ventriculo pyloroque, vomitus continuus oriri videretur. At nullus interim icterus; ità ut minùs probabilis, hæcce videretur ſententia. Jam iterùm in pingue illud, (quod circà orificium ventriculi inania opplet loca, fovendoque ac lubricando egregiam eidem opem præſtat), converſi oculi: quippè plurimùm eminebat is locus, & tumor per mox deſcripta divagabatur ſpatia. Præſto & exempla aderant famoſorum in hâc urbe virorum, quos, (ubi eâdem ſymptomatum Lernâ divexati diù multúmque fuerant), tumor ibidem loci foras apertus ità percuraverat, ut illibatâ ſanitate deinceps fruerentur.

Conſpicuo ergò tumore, duroque, ac foras magis atque magis eminente, conſtantibus interim patientis viribus, communi conſilio ſancitum fuit ad maturitatem tumorem eſſe perducendum: cui ſcopo cataplaſma profuiſſet, ni reſpuiſſet illud ægra: undè galbanum vitello ovi ſolutum emplaſtri applicitum formâ. Obſtinatam alvum eclegma ex oleo amygd. caſſiâ & mannâ ſubindè ſolvit. Quum appoſitum galbanum per vj dies vix quicquàm mutaſſet, impoſitum fuit cataplaſma adornatum ex lini & althææ

farinâ, oleo raparum, & galbano pulv. Hoc porrò per ſex alios dies adhibitum, fluctuantis in tumore materiei incrementum videbatur docere. Tumor ſenſim plus circumſcriptos intrà terminos definiri viſus; ità ut cyſticum eſſe paſſim affirmaremus omnes. Advocatus quoque dexterrimus chirurgus noſtro rogatu uno alteroque die nunc jacentem ægram, nunc ſedentem ſedulo examinans, reverà cyſticum aſſeruit tumorem; ac qualem intrà ſeſe gereret materiem ſe adhucdum ignorare.

Utcumque ergò collabaſcere viribus incipientibus, aperiendi tumoris unanime votum fuit, idque eſſe inſtrumento *troquar* dicto peragendum; ut poſt eductum inſtrumentum manente cannulâ commodè exiret materies; locum autem eſſe eum qui pluſculùm molleſcebat & eminebat, & minùs diſcriminis à vaſis hypogaſtricis ad mammas tendentibus dabat: ſcil. ad duos digitos latos à lineâ albâ, & paulò infrà ſpurias coſtas in latere dextro.

Quinta Januarii inſtituta operatio fuit, ac mox penetrante inſtrumento rubellâ aquâ vi proſiliit, ultrà decem pintas. Flaccidior tunc tumor apparuit, neque tamen diſparuit omninò;

eductâque cannulâ, abdomen latâ conſtrictum faſciâ fuit. Cur verò educebatur cannula, hæc ratio fuit, quod materies educta haud admodùm prognoſi faveret; metumque incuteret ne quid intùs noſtri aleretur. Quin & re id poſcente, facilè aperiri denuò poterat locus. Interim lætitia ingens ægram perfuderat, quod multùm ſe levari ſentiret.

Redux ego cum chirurgo octo circiter horis ab inſtitutâ paracenteſi, lætam ſalutari ægram, narrantemque audivi ſe jura carnium, ſe vini pauxillùm, ſumſiſſe, nec revomuiſſe quicquam. Reddiderat urinam ullâ abſque moleſtiâ ultrà ſemipintam, colore citream, minime turbudam: vires multò quàm anteà majores. Nox quoque ſubſequens ſolito tranquillior fuit: ut profectò nonnihil ſpei animo reconderem fore ut utcumque convaleſceret; licèt aqua fuſca rubella metum penitùs haud excluderet.

Præter ſitim paulò intenſiorem die Januarii ſexto omnia æque favebant. Siti moderandæ commendabam vini rhenani aquâ diluti uſum. Madeſcere quoque hâc die cœpta lintea atque emplaſtrum, vulneri impoſita; vulne-

ris autem ne minima quidem inflammatio.

At verò ſeptima Januarii alia, eaque triſtiſſima rerum facies. Abdomen æquè ferè turgidum, quàm ante paracenteſin; at intrò contenta materies magis inſtar aquæ fluctuans erat. Totus humeſcebat lectus effluente per foramen humore. Vires imbelles admodùm, conſtipataque cum teneſmo alvus. Urina parciſſima; craſſa penitùs ſubalbidaque. Enormes vomitiones, ſitis ingens. Ejulanti præ dolore teneſmode enamaque rogitanti, illud facilè conceſſimus. At jam facilè cernebamus omnes effectum quidem mali ſublatum à nobis eſſe, cauſam verò neutiquam; hincque feminæ ſummoperè metuendum eſſe. Nec viribus proſpicere erat, quum vix deglutita guttula mox ore redderetur.

VIII, IX & X Januarii, idem rerum ſtatus, majoreſque anguſtiæ. Gelidam ad uſque ſitulas miſerabili voce cùm flagitaret, minimam guttulam aſſumtam ilico rejecit. Vulneris necdùm ulla phlogoſis. Ichor tam copioſus adeò hiſce diebus perfluxit, ut vel ſtramen lecto ſuppoſitum madeſceret. Tandem inter inexplicabiles anguſtias, mente præſens, nocte mediâ quâ 12 Janua-

rii inchoaret ; animam ærumnis defatigatam Creatori reddidit.

Poſterâ die nudatum corpus intuitus ſum. Turgidulum erat abdomen, ſpumaque ore aſſiduò projecta faciem totam conſpurgabat.

xiv. Januarii cadaver diſſecuimus: ichore copioſiſſimo per foramen infimo ventri inflictum, priùs educto, ne in diſſecando turbaremur. Hujus copioſiſſimi equidem ichoris capere pondus menſuramque nequivimus, quia feſtinatu opus fuit.

Toroſitas, hydropem *ἀνσαρκὰ* minimè referens, attamen ſolito flaccidior, toto in corpore deprehenſa. Ad abdomen panniculus adipoſus aliis in locis pollicem, digitum in aliis, craſſus viſus.

Ubi quadrifariam diviſerat abdomen ſectio crucialis, primo equidem intuitu videbamur videre ventriculum ipſum medio in abdomine ad pollicis ferè diſtantiam ſuprà umbilicum. Verùm attentiùs introſpicientibus, quod ventriculus credebatur eſſe, ipſum eſſe omentum evidenter apparuit. Illud namque ſuo loco hærens in tam compactam vaſtamque molem abiverat, ut duos digitos latos craſſum ferè ubique exiſteret, niſi

niſi quod in ambitu paululùm gracileſceret. Tactus deprehendit nihil, præter vaſtam hanc ac ſemiputridam maſſam. Monſtroſi hujus corporis ope ventriculus ac colon, duodenum quoque ac jejunum, in unum coaluerant corpus; ut non, niſi deſtruendo, divelli à ſe invicem poſſent. Contractus admodùm parvuſque ventriculus. Pancreas ſkirrhoſum. Hepar perquàm magnum, ſkirrhoſumque, acretum peritonæo fibris mollibus, facilè dilacerandis, cætera durum attactu; ſin verò vix ruditer attingeres, facilè dividendum. Veſicula fella cùm plena, tùm magna; adeò ut in fundo pollicem, in collo digitum lata, integrum verò digitum longitudine æquaret. Inteſtina tenuia cum ventriculo, colo, epiploo in unum ferè corpus coalita, ſpatium quàm minimum occupabant; dum intereà tota quanta capacitas peritonæi (præterquàm quod cæcum, & colon à liene deſcendens, contineret) inanis erat & vacua: in quâ profectò ingens illa aquarum copia hæſerat. Cæcum porrò ac colon, haud leviter, ut ſæpe fit, ſed tàm firmiſſimè erant peritonæo accreta, ut nullâ vi, niſi deſtruente, ſeparari poſſent. Fuſco-ruber inteſtinorum

color: eorundemque durities coriacea, ut vel rudiſſimo attactui reſiſterent. Illud interim mirum quod peritonæum parte anteriore, quà viſcera ſpectat, parvis rotunduliſque skirrhulis hirtum inſtar corii *ſagryn* dicti ubique conſpiceretur: id autem ſub diaphragmate minimè Mephitis adeò teterrima nares affecerat, ut vix triduo poſthàc avolaret. Quæcumque viſcera contrectabamur, muco tenaci, lubrico, putrido, quaſi perlita, deprehendebamus.

Exercitationis gratiâ quæritur.

1°. Quænam fuerit morbi cauſa remota?
2°. . . . . proxima?
3°. Quæ origo variorum in eodem obſervatorum phænomenôn, nempè,

A. Vomitus?
B. Urinæ ſuppreſſæ vel difficilis?
C. Alvi obſtinatæ?
D. Doloris?
   a. In ſuperiore abdomine?
   b. Ad lumbos?
   c. Ad ilia?
   d. Ad medium infinum abdomen ſupra pelvim?
E. Inſomnii?
F. Frigoris?
G. Tuſſiculæ?
H. Accretorum ſibi invicem viſcerum?
I. Hirti peritonæi?

4°. Cur omnes decepti fuimus?

5°. Quænam ex his in praxi utilitas elicienda ?

6°. An errore noſtro citiùs periit ?

» *Quæ cauſa morbi prædiſponens fuit ?*

℞. Menſtruorum ceſſatio hîc utique non conſideranda erit; ea ſiquidem ad 45. ætatis annum perdurarunt, quo tempore in plurimis innoxiè ceſſare conſueverunt. At verò quod iiſdem ceſſantibus nunquàm ſibi venam pertundi voluerit, ut ipſa mihi retulit, hoc forſan citrà culpam non tulit : ſed de his nil certi ſcimus.

Abuſus autem ſpirituum fermentatione paratorum inter primarias cauſas referendus : hi namque ſpiritus.

1°. Motum humorum augendo liquidiora diſſipant, figunt craſſiora.

2°. Quum vitæ viribus non ſuperentur, ipſos humores acres reddunt.

3°. Inſinuando ſe inter ſolidarum partium interſtitia, has ſolideſcere faciunt : quo autem ſunt minora vaſa, eo pejus malum ; nam omnia rigida fiunt.

Ab omnibus hiſce cauſis ſolida magis magiſque rigeſcunt, & ſpiſſescunt fluida. Augetur hujus mali gradus, quo ſpirituoſorum abuſus diuturnior ac copioſior ſit. Si ſimul hinc ingens acrimonia oritur, augebitur humorum motus, & tenerrima

vaſa facilè frangentur. Tùm & in vaſis minoribus arterioſis obſtructio fit à craſſo fluido, tranare per vaſis anguſtiam non potente. Liquida quoque denuò ingeſta & vaſis exceptâ, ſpiſſis & quaſi ſolidis humoribus vix miſcentur, ſed per rexin, diapedeſin, &c. teneriorum vaſorum, in cava corporis depluunt. Obſtructio porrò magis apta nata eſt fieri ſub diaphragmate, quàm ſuprà illud: quum juxtà leges hydraulicas minùs mobilia, adeóque vi cordis projectili magis reſiſtentia, in aortam deſcendentem intrent.

» *Quæ cauſa morbi procatarctica?*

℞. Vini rubri adſtringentis creber ac diuturnus abuſus. Ubi enim primò ſpiritibus diſtillatis corpus adeò à ſano degeneravit, vinum (præterquàm quod ſat notabili alcoholis copiâ refertum idem ſegnius faciat, quod maturius efficiunt ſpiritus) vinum, inquam, rubrum partibus ſuis terreis, adſtringentibus dictis incraſſando humores, obſtruendo vaſa, ipſaque vaſa in ſuâ ſubſtantiâ ſolidiora reddendo, forſan effecit ut, præter morbi ipſius incrementum, albus quoque fluor ſubſtiterit. Is enim ceſſavit ex quo morbus, prout à principio depingitur, obortus fuit,

Albus itaque fluor (ut in feminis

ſpirituoſorum uſui deditis obſervatur) in ejuſmodi corporibus oritur ; eo quod humores eum in modum craſſeſcunt, ut cum iiſdem intimè miſceri ultrà nequeant alimenta aquoſiora. Ergò vappida , inertia , miniméque globoſa , vi cordis ſyſtolicâ ad ſuperiora ferri inepta , per aortam deſcendentem , imò & per ejuſdem ramos à centro motûs remotiores amandantur , atque ità per uterina vaſa, utpotè fluxui humorum cedere apta nata, de corpore eliminantur.

Qui porrò vappidorum humorum è corpore ſeceſſus ſæpè hiſce feminis admodùm fortunatus deprehenditur : quum , eo ceſſante , vel infauſto medicamine curato , dirus obſervetur contingere hydrops ; materie jam intrà corporis depluente cavitatem , vel affuſa viſceribus. Hicque profectò noſtræ fuit ægrotæ ſtatus.

Olei autem à ſanguine ſecretio interim hîc videtur expedita fuiſſe : quum corpus externum adhùc ſatis toroſum manſerit , ut ſuprà innuimus , & maximè conſtitit in portentoſo omento , quod , ut ſui muneris eſt , oleum à ſanguine cæliaco continuò quidem exceperit , verùm id obſtructo jecinori tradere impos , in tam immenſam excreverit molem.

» *Undè vomitus ?*

℞. A preſſo ; adeóque ſe ob enormem hepátis omentique, atque aquarum molem, explicare nequeunte ventriculo.

» *Cur ſuppreſſa urina ?*

℞. Ab ingenti preſſione effuſorum humorum ad renes, pelves, ureteres, imò & in ipſam veſicam.

» *Cur ſegnis adeò laborioſaque alvus ?*

℞. 1°. Ab eâdem causâ.

2°. Ut locus pro locandis hydropicorum aquis ſæpè varius obſervatur, ità hîc aqua, maximè hærens ab umbilico ad uſque pelvim, ſursùm truſerat omnia ferè inteſtina : quæ ſic exiguo recluſa ſpatio in motu ſuo periſtaltico admodùm impedita fuêre.

3°. Inteſtina diù hærentia in effuſis abdomen humoribus, ſæpiùs obſervavi, nedùm flaccida, ſed planè coriacea eſſe ; quia & tranſpiratione propria naturali, & incubante rore, qui in cavis corporis ſemper præſens eſt, caruerunt, quod & planè hîc contigit : itaque ſic ſenſim imminutus fuit, quem periſtalticum vocamus, motus.

» *Quænam doloris origo in epigaſtrio ?*

℞. Arctiſſima hepatis, lienis, pancreatis, ventriculi, omenti, horizon-

talis partis coli, omniumque tenuium inteſtinorum, in ſeſe mutuò, appreſſio.

» *Undè ad lumbos dolor?*

℞. A vi ingenti quâ moles aquarum in muſculos pſoas, quadratos lumborum, in nervos lumbares, renes, pelves, ureteres, ac diaphragmatis appendiculos, incubuit.

Cur idem ad ilia?

℞. 1°. Ab eâdem causâ.

2°. Cæcum inteſtinum hinc, illinc colon à liene deſcendens atque in rectum abiturum, lata baſi, adeò firmiter peritonæo cohæſerant, ut nullâ indè vi avelli poſſent. Vis itaque aquarum peritonæum vehementer extendens, ſimul extendit accreta colon & cæcum: undè profectò ingens, ac ferè dilacerans dolor naſceretur oportuit.

» *At cur jacente ægra, adeóque in-*
» *feriore abdomine minùs extento, ſimilis dolor?*

℞. Eo in ſitu humores effuſi inteſtina aliaque abdominis viſcera, unà cum diphragmate, ſursùm truſere: undè colon & cæci ſacculum puncto fixo accreta violentè trahi, elongari, ac ferè dilacerari, neceſſe fuit.

» *Quamobrem ſubindè acutè doluerit*
» *in medio hypogaſtrio ſuprà pelvim?*

℞. 1°. A pondere incubentis aquæ in hunc locum.

2°. Aſſumendum hîc quidquam videtur, quo hunc nodum extricemus. Etenim ſpaſmodica conſtrictio videtur ſtatuenda eſſe quæ epigaſtrium hoc eodem tempore compreſſerit, nam ipſo tactu epigaſtrium tunc minùs turgens apparui : ſecuti in ſolutione argumentorum *pag.* 21. ferè ad finem patebit ejuſmodi adfuiſſe conſtrictio in hypogaſtrio, quæ aquam per vulnus determinavit : tunc enim temporis intuebamur abdomen inferiore parte parùm admodùm tumidum.

» *Quare verò tunc vix ullus ad ilia* » *dolor ?*

℞. Moles eadem hoc tempore ſæpè tam fortiter compreſſit ilia, ut ſenſus eorumdem obſcuratus fuerit.

» *Atqui cur eodem tempore in ſolâ* » *mediâ parte prominulum hypogaſtrium ?*

℞. Craſſa inteſtina utrinque accreta & connata peritonæo rigida ità & coriacea fuêre, ut impedimento eſſent, ne abdomen iis in partibus tam violenter extenderentur.

» *Cur ferè omnia abdominis viſcera* » *ſibi invicem accreta firmiſſimè ?*

℞. Quia etiam ante hydropem natis

ubique oſtructionibus deficere debuit blandus ille ros, quo ſolo impediuntur vicina ſibi viſcera inter ſeſe concreſcere. Id ubique obſervatur in corpore; maximè in pulmonibus: qui utcumque leviter obſtructi, tamen cum membranâ ſuccingente coſtas paſſim concreti obſervantur. Verùm præthereà ipſa viſcera ſeu in ipſâ ſuâ ſubſtantiâ, ſeu ab acri allabente lymphâ ichoreve in ſuâ ſuperficie corruptâ ac tabidâ, quàm facillimè cum vicinis ſimiliter affectis coaleſcere potuerunt.

» *Undè perpetua inſomnia?*

℞. 1°. Ab acribus humoribus per metaſtaſin ad ſuperiora raptis, adeóque encephali partes tam teneras jugiter irritantibus.

2°. A perpetuâ jactatione corporis in alium atque in alium ſitum, præ enormibus anxietatibus, vomitibus &c. &c.

» *Cur frigus?*

℞. A lentore quo humores per vaſa undique preſſa circuierunt; nam à motu calor eſt.

» *Undè inanis moleſtaque tuſſis?*

℞. 1°. A compreſſis thoracis viſceribus præ mole abdomine contentorum.

2°. A metaſtaſi acris putridæ quæ ma-

riei in pulmones ; undè & skirrhulos ibidem naſci oportuit.

„ *Quare infinitis refertum skirrhulis* „ *peritonæum ?*

℞ Ab eâdem metaſtaſi.

„ *Quam ob cauſam omnes tantopere* „ *allucinati fuimus ?*

℞. Ob tumorem conſpicuum, ſub cartilagine xiphoïde eminentem, ac tumorem cyſticum planè referentem. Ut ut enim examinabamus ; ſemper deprehendebatur.

1°. Ipſo adſpectu magis eminens.

2°. Ipſo tactu diſtinctiſſimus.

3°. Lienem ſemper materiæ fluctuationem exhibens.

Atqui tamen ipſum illum tumorem omentum fuiſſe, verò quàm ſimillimum ſit.

1°. Namque majorem epigaſtrii protuberantiam inteſtina tenuia, ſursùm preſſa, effecerunt.

2°. Epiploon, binos craſſum digitos, his in unum compactis inteſtinis incumbens, protuberantiam vehementer auxit.

3°. Figura hujus craſſiſſimi epiploi in cadavere prorsùs eadem deprehenſa eſt, atque tumor, qui falſo credebatur ſaccatus eſſe, in vivente exhibuerat.

Objicies : tunc nunquàm fluctuatio conſtans percepta fuiſſet.

℞. Quoad fluctuationem, ſanctè teſtor eam ità fuiſſe, ut ſi hodiè ad ſimilem caſum vocarer, iterùm ilico fluctuationem definito coërcitam loco videri affirmarem : attamen impoſuit nobis,

1°. Protuberantis enormiter omenti figura.

2°. Ejuſdem lenis ad percutientem manum receſſus versùs latus oppoſitum.

3°. Craſſities panniculi adipoſi eò loci, diſtinctam rei perceptionem præpediens.

4°. Aqua forſan peritonæum inter monſtruoſumque omentum, fluctuantis materiei ſimilitudinem augens.

Inſtabis. Si ſic ſe habuiſſet res, utique aqua fuſco rubello minime tàm violenter, tàmque copiosè effluxiſſet foramine ſuperiori epigaſtrii loco intruſo.

℞. 1°. Paracenteſis facta eſt ſedente in lecto ægrâ : atqui tunc inferior abdominis pars ad femora preſſa impediebatur, ne multùm promineret : ergò vis tota aquarum versùs ſuperiora determinabatur.

2°. Conſtrictio ſpaſmodica, in his ſæpè obſervanda ærumnis, & de quâ *pag.* 17 & 18. ſermo fuit, pro causâ aſſignari poteſt, cur infernè parum, supernè plurimum abdomen prominuit. Eaque profectò per aperturam aquas determinare debuit.

Inſtabis ſecundò. Longè faciliùs exponeretur caſus dicendo adfuiſſe omenti hydropa, atque tùm paracenteſi factâ proſiliiſſe aquas.

℞. 1°. Vulnuſculum nullum in omento obſervatum eſt, quo loco facta paracenteſis fuerat; quod tamen apparuiſſet, ſi hinc dimanaſſet ſcaturigo.

2°. Quum eo uſque cannula infixa haut fuerit, aqua ex vulnerato omento in cavum peritonæi dilapſa fuiſſet; neutiquàm verò mox ab inflicto vulnuſculo ità proſiliiſſet. Nullibi enim erat peritonæo accretum epiploon.

3°. Longè anguſtior ex determinatâ figurâ erat omenti capacitas quàm ut decem integras humorum pintas contineret.

4°. Craſſioris ac ſemicorruptæ pinguedinis ingens adeò maſſa fuit in omento, ut nullum pro locandis aquis ſpatium ſupereſſet.

» *Undenam proſilienti aquæ rubedo ?*

℞. A ſanguine ipſo, qui poſtridiè manifeſtè in urnis deprehenſus eſt. Is enim neutiquàm vulnere facto creatus ; ſiquidem vulnus neutiquàm ad vaſa hypogaſtrica mox ad mammas abitura, pervenerit. Dein æqualis, intiméque permiſtus aquæ ſanguinis apparuit, dum exiret. Ergò videntur vaſa viſcerum, præ lymphæ, cui innatabant, acrimoniâ, eroſa ac ſemilacera ſanguinem profudiſſe.

» *Cur poſt operationem perenne ru-*
» *bellæ lymphæ ſtillicidium ex loco para-*
» *centeſeos ? imò & brevi ante mortem*
» *ingens fluor ? Tum in cadavere ape-*
» *riundo tanta denuò ejuſdem copia ?*

℞. Perpluere pergunt vaſa lymphatica perrupta, eroſaque ſanguinea, ubi ſemel continuitatis eorundem ſolutio facta eſt : idque eò abundantiùs, quo aquarum moles, quæ viſcera vaſaque corrupta adhùc ſuſtentarat, magis ſublata eſt : ſublatâ enim eâ, flacceſcunt omnia & tabeſcunt. Faſcia quoque lata abdomini circumſtricta collectam materiem versùs aperturam determinavit.

» *Quænam ex narratis utilitas eli-*
» *cienda pro praxi medicâ ?*

℞. 1°. Ingens improbumque aſſiduò

ſtudium, operamque navandam eſſe, ne humi unquàm corpora mandentur, quos inſoliti vis morbi ſuſtulerit, ni priùs probè explorata ſint.

2°. Miros fallendi modos naturæ eſſe, dùm externa ſpecies hunc, internus autem conſpectus omninò alium morbum exhibet.

3°. Ridiculas, imo nefandas eſſe practicorum dirè inter ſeſe belligerantium digladiationes: quæ ſæpè tanto crebriores & odioſores, quo difficilior ac magis dubia res eſt. Hîc etenim obtineat aurea oportet regula Auguſtini.

In certis unitas,
In dubiis libertas,
In omnibus charitas.

» *An verò patiens errore noſtro citiùs* » *periit?*

℞. Minime, ſaltèm non multùm. Siquidem nec alimenti, nec potulenti, nec medicamenti titulo aſſumere quicquam valens, nec ſomnum oculis unquàm videns, corruptaque tot nobilia viſcera habens, brevi, certò, miseréque interierit, neceſſe fuit.

Non fingendum, aut excogitandum; ſed inveniendum quid natura faciat, aut ferat. Baco Verulam.

FINIS.

ANTONII DE HAEN,

MEDICI HAGA-BATAVI,

DE

DEGLUTITIONE,

vel deglutitorum in cavum ventriculi deſcenſu impeditis

DISSERTATIO.

PARISIIS,

Apud P. F. DIDOT, Juniorem, Bibliopolam, ad Ripam Auguſtinorum, Propè Pontem Sancti Michaëlis, ſub ſigno Sancti Auguſtini.

M. DCC. LXIX.

Cum Approbatione & Privilegio Regis.

VIRO NOBILISSIMO CELEBERRIMO GERARDO VAN SWIETEN,

AUGUSTISSIMORUM IMPERATORUM Romanorum, Archiatro & Bibliothecario, totius Medicinæ per Auſtriam, &c. Præſidi perpetuo Acad. Scient. Reg. Paris. Membro, &c. &c. &c.

S. P. D.

ANTONIUS DE HAEN,

MEDICUS HAGA-BATAVUS.

CONSIDERANTI mihi ſæpenumerò, atque animo dolenti iniquam bonorum medicorum ſortem, quâ contigit ut iidem tum ab ſuis, ſive invidis, ſive ſciolis,

eâdem in arte ſociis ; tum à cœteris pœnè omnibus mortalibus, vel plebeis, vel etiam litteratis, utriſque tamen rei medicœ æque rudibus ; quotidiè laceſſantur, expiantur calumniis, condemnenturque ; immò ut ſagis, aniculis, circumſcriptoribus quibuſcumque, laudis ſæpè plus deferri, plus etiam fidei, quàm medicis, *ſoleat adhiberi, in mentem quandóque venit magni* Franciſci de Verulamio, Vice-comitis S. Albani, Angliæque regni ſub Carolo ſecundo Cancellarii, *hâc de re ſententia*, libr. IV. de augm. ſcientiar. » *Ex hoc, dic ſodes,* » inquit, *quid ſequitur ? Nempè* » *ut medici ità ſecum, quemad-* » *modum Salomon in re gravio-* » *re :* Si unus, & ſtulti, &

» meus eventus erit, quid mihi » prodeſt quod majorem ſapien- » tiæ dedi operam? Eccl. cap. 2. «. *Suſpicaturque egregius auctor hinc proficiſci, ut plures medicos aliis in artibus atque ſcientiis invenias excellentes, qui iidem magnâ eruditione in profeſſione propriâ non clueant. Idque haud aliam ob cauſam, quam » quod arbitren- » tur parum ipſis intereſſe, vel » exiſtimationem, vel ad lucrum, » utrum artis ſuæ mediocritatem, » an perfectionem in eâ majorem, » aſſequantur. Morbi enim tœdia, » vitæ dulcedo, ſpei fallacia, & » amicorum commendatio, effi- » ciunt, ut homines facilè in me- » dicis qualibuſcumque fiduciam » collocent, &c. «. Talem profecto*, Vir celeberrime, *cogitationem arbitror abjectos ſubire ani-*

mos illorum poſſe, qui officium medici, atque dignitatem metiri ſoleant famâ, honore, pecuniis; eorum verò, quos recta ratio, maximè autem quos religio gubernet, nequaquam. Hæc quippè docet nos, hæc nos cogit, animo longè alio medicorum officium intueri: eſſe ſcilicèt eos à divinâ providentiâ *eò deſtinatos, utquæcumque vitæ humanæ in ſanitate tuendæ, labentique reſarciendæ, quondam ſint prodeſſe viſa hæc illi, quâ ſedulitate, atque accuratione, & poſſint, & debeant, cognoſcere ſtudeant, ſatagantque intelligere: quæ verò obſcura, quæve prorsùs latitent abſcondita, hæc eadem eruere è tenebris, ac memoriæ prodere, quovis molimine pertentent. Lege porrò inviolabili eoſdem, id ut aſſequan-*

tur, teneri. Futurum etenim diem, cùm ſupremus judex, *quæ cuique commiſerit, confiſuſque talenta ſit, cum fœnore ſit repetiturus. Quæ quidem attentâ qui mente conſiderat, næ ille,* optime VAN SWIETEN, *tum generosè, tum alacriter, ſtudio incumbet medico. Te ſanè hoc incedentem tramite video, nocturno diuturnoque labore in publica languentis orbis commoda indefeſsè incumbentem, ætatem conſumentem, vireſque. Hâc eâdem viâ omnibus pergendum, quibus & hominis, & hominis chriſtiani, verſetur in pectore animus. Conamen igitur hocce meum cum arduum, tum forſitan temerarium, æqui velis bonique conſulere; quod eodem formatum principio, eodem confectum animo ſit. Morbum rario-*

rem quidem olim, nunc autem frequentiorem obſervaveram, deſcriptum verè medicè quod ſciam, à nemine, à nemine communicatum. Mearum proindè partium evulgare, quæ de œſophagæis morbis obſervaſſem, arbitratus, paucula hæc ſapientioribus, ac præprimis Tibi, *emendanda, & augenda, & perpolienda offerre, dicare, conſecrare, decrevi. Atque hâc ratione fatebere me morem geſſiſſe ſalutari ejuſdem* Verulamii *monito, quo medentes* libr. cit. *perſtingat acerrimè. » In inquiſitione*, ait, *illorum de mor» bis, inveniunt morbos complu» res, quos* inſanabiles *decer» nunt, alios jam indè à princi» pio morborum, alios poſt talem » quampiam periodum. Ità L. Syl» læ, & trium-virorum proſcri-*

» *ptiones res nihili fuerint, præ*
» *medicorum proſcriptionibus, per*
» *quas tot homines iniquiſſimis*
» *edictis morti dedunt. Quorum*
» *tamen plurimi minore cum diffi-*
» *cultate evadunt, quàm illi olim,*
» *inter proſcriptiores romanas.*
Neque igitur dubitabo inter de-
» ſiderata *reponere opus aliquod*
» de curationibus morbum,
» *qui habentur* pro inſanabili-
» bus; *ut evocentur & exciten-*
» *tur medici aliqui egregii, & ma-*
» *gnanimi, qui huic operi, quan-*
» *tum largitur natura rerum, in-*
» *cumbant; quandò hoc ipſum,*
» iſtos morbos pronunciare inſa-
» nabiles, *neglectum & incuriam*
» *veluti lege ſanciat, & ignoran-*
» *tiam ab infamiâ eximat* «.

Benigno igitur, Vir celeberrime, amicorum integerrime,

quod facere ſoles, animo, hacce accipias, inſpiciaſque pagellas; quas cùm percepero haud planè indignas Tibi *videri, deinceps de quibuſdam peculiaribus abdominis morbis, vitam* Deo *vireſque largiente, agere audebo. Vale eruditorum decus, honor artis, & ornamentum; meque, quod facis abundè, tuo & amore proſequere, & favore! Vale!*

Dabam Hagæ-Batavorum,
24 Octobris 1750.

DE

DE IMPEDITA

VEL DEGLUTITIONE

Vel Deglutitorum in cavum Ventriculi Deſcenſu.

DISSERTATIO.

PROŒMIUM.

Morbi œſophagi quum minùs diſtinctè ab auctoribus medicis deſcripti, novique ac planè inſoluti ſubindè illi, vix perſpecti habeantur, in animum induxi obſcurum hoc, atque inſuetum morborum genus, paucis tractare.

Creberrimus eſt, teterrimuſque ſimul, atque etiam naturâ diù latens & causâ, de quo acturus ſum, morbus: ingentes adducens miſerias, perdiuturnus, mortem miſerrimam inferens.

Creberrimum aio, quod hodiè vim hominum ſoleat innumerabilem proſter-

nere; horrendum itidem ac teterrimum, quippè qui variæ calamitatis, doloris & ſævi & frequentis, vixque tolerandæ anxietatis fœcundus, tandem veris Tantali pœnis enecet homines. Verùm ſimul diù latentem dico naturâ, causâque: ſiquidem in principio aliorum morborum ſpecie fallens, vix niſi adoleverit, curamque reſpuat, internoſcitur; notione autem vagâ admodum nobis cognitus, ignoratur ferè quoad cauſam, undè proficiſcatur, quoad naturam, quâ conſtet.

Rarior cadaverum inſpectio hoc morbo denatorum effecit, ut quæ intellectu difficilis per ſeſe morbus eſſet, obſcuriore loco demerſus hæreret: quam veram nihilominùs, quam certam, quamque unicam viam eſſe, quâ poſſet detegi, intelligi cauſis, aptè curari, affirmare auſim. Idcircò captans occaſiones quaſcumque, eaſdemque fortunatas nonnunquam adeptus, in cadaveribus cauſam rimatus ſum: quam in variis variam, in nonnullis ſingularem, in multis multiplicem, tum in his ſecandis cadaveribus, tum etiam in recentium auctorum perſcrutandis monumentis, inveni, examinavi, adnotavi.

Porrò, qui inchoet morbus; quibuſque innoteſcat phænomenis; quomodo creſcat, perennet, extinguat; erit primò dicendum: deinceps quæ ex inſpectis didicerimus cadaveribus: tum adornanda erit expoſitio, quæ caſtè, & quoad ejus fieri poſſit, perſpicuè, accuratéque, cauſarum atque ſimptomatum rationem doceat: apta demùm curandi inquirenda methodus. Porrò quo poſſit morbus accuratiùs diſtingui ab aliis quibuſdam morbis, qui ſpeciem præ ſeſe gerant eandem, cauſamque diverſam habeant, eoſdem breviter, quoad ejus facere poſſum, recenſebo. Neve multa verborum ambage tædioſus ſim, tritâ impeditæ deglutitionis voce morbum appellabo: quamvis haud pauci ſunt, qui facilè deglutiant; potiſſimúmque difficultate deglutita in ventriculum protudendi laborent.

CAPUT I.

QUOS invadere homines morbus inſit, hi deglutientes levem percipere ſeſe tranſeuntibus deglutitis ſolidioribus obicem ſenſim moleſtiorem, progreſſu

temporis dolentem conqueruntur. Quem equidem dolorem, quieſcente aliquantiſper gulâ, ſilentem affirmant; moleſtiam minimè. Sedem mali alii ſuperiorem œſophagi regionem indigitant, mediam alii, nonnulli inferiorem. Quin ipſum pati ventriculum, quamdiù is in digerendo ſit, quibuſdam contingit. Progrediente malo ab alimento molliore, tandem & ab ipſis liquidis, eodem prorsùs modo afficiuntur. Suntque, quos inanis ventriculi atque œſophagi, anxius quidem, ſed levior, dolor occupet; repleti, gravior. Nec defuêre omninò, qui liquida ægerrimè, ſolida commodè, tranſmitterent. Pleriſque inſipidæ limphæ copia ingens è gulâ in os aſcendit, ore elabitur: præcordiis tunc temporis, debilibus, &, ut ipſi aiunt, algentibus. Omnibus autem flatuum vis magna, vacuo ventriculo frequenter, in ipſo deglutitionis actu continuò gutture exploditur: quibus commodè emiſſis, leve ſolamen miſeri percipiunt; non, ægerriméve exploſis validas anxietates. At verò, quod mireris, eveniunt intervalla pluribus lætiſſima, ut totum ferè exulaſſe malum autument: vix paucis tamen perdurantia diebus; quin imò mox eva-

nida, ubi ovantes ferè ægri, grato ac duriore alimento expleverint ſe: nonnullis verò vix tantilla obſervatur intercapedo calamitatum. Capit malum, in dies augmentum, marcore corpus evaneſcit, vitæ tædium ſubnaſcitur, quod quævis hauriendi abligurriendique fervente acti deſiderio, ſumere eadem propter impeditam deglutiendi nequeunt functionem. Nec jam, ut ſuperiore tempore, limpida eructatur aqua, ſed ſpiſſior materies, lentiorque & tenacior, ſubindè fœtida, ſcreatu frequenti, deglutitioni individuo potiſſimùm comite, è gulâ in os ipſum expreſſa. Laborant in viis primis acido plerique manifeſto; quibus tamen ipſis in rancorem oleoſa, alcaleſcentia in putridam naturam ſæpè verti obſervantur. His ærumnis nonnulli tribus annis quatuorve, alii ſeſquianno, alii anni integri, quidam paucorum menſium ſpatio fatigati, cedunt fatis.

Obſcuriorem autem naturâ morbum quum dixerim eſſe, variaſque, undè proficiſcatur, cauſas habere; medicam ægrorum hiſtoriam, eorundemque mortuorum anatomen, quæ id, quod dixi, demonſtrent ordine, recenſebo.

CASUS PRIMUS.

Quinquagenariæ mulieri peſſimo, eoque lento, ſcorbuto affectæ fluxu menſtruo à longâ die carenti, cœpit minui appetitus; ſpaſmi circùm præcordia; flatus moleſti, iique frequentes, adeſſe; angi fauces, in œſophago morari clavicularum altitudine deglutita; limpidior latex ipſi, maximè jejunæ, ex ventriculo in os eructari; alvus tarda eſſe; præcordiorum anxietates percipi, ſævique dolores; vires collabi, totum contrahere corpus marcorem. Limpido fluori ſucceſſit deinceps frequens glutinoſæ materiei ſcreatus, copiâ in dies vique auctior. Tum laborioſa admodùm, maximè ſolidorum, deglutitio, eaque haud expers doloris. Mitius quandóque affligentes hæ tantæ ærumnæ, imò ferè integrè ſilentes, incredibile dictu quàm ſubitò ferocirent, vi auctæ ac diuturnitate! Febre tandem correpta mulier; vigiliis dafatigata; nec niſi collo primùm erecto, capite dein retroacto, deglutire valens, miſerrimè interiit; decem fermè menſium ſpatio cum tantis miſeriis colluctata.

Inſpectum cadaver teterrimâ mephiti infectum, exhibuit ſitum ventriculi perpendicularem ferè dexteriore ſuâ parte pollicem latum infrà umbilicum propulſi, materie flatulentâ, utroque conſtricto ore, pleni. Superiori autem ori circumfuſa deprehendi dura, numero plura, corpora, mole fabas æquantia majores.

Hepatis ſolito majoris lobus quiſque tenuatâ parte ſuâ ſubalbicantem duritiem, aureo quem vocant, nummo magnitudine parem, habuit.

Pancreas inveni naturali magnitudine octuplo circiter majus, totum quantùm skirrhoſum; naturale domicilium ventriculi, ſuâ de ſede pulſi, à poſteriore, à ſuperiore, atque à laterali dextrâ parte explens adamuſſim. Meſenterium skirrhulis hordei grano paulò majoribus refertum.

Glandulæ binæ œſophagi mediæ propè longitudini appoſitæ, duræ reprehenſæ omninò: duræ itidem aorta, carotides, ſubclaviæ arteriæ, propemodúmque calloſæ.

Lævus pulmo parvus, lividus totus, mollis; dexter durus, parvus, membranæ coſtas veſtienti, eique denſæ

omninò ac duræ, totus longè latéque accretus.

Oeſophagus mox infrà claviculas craſſus vehementer, durus, amplus, formam ſacci habens.

CASUS ALTER.

Femina 65. annos nata, macilentiſſima, linteis indumentis tractandis atque perpoliendis victum quæritans, leipothymiâ cœpit frequenti affligi; citrà tamen vel cordis palpitationes, vel flatus, vel borborygmos. Seſquianni deinceps emenſa ſpatium, deglutiendi animadvertit levia, creſcentia ſenſim, impedimenta; quibus curandis optimorum experta eſt inutilem medicaminum uſum. Mirum profectò, qui deglutiret, videre erat. Caput quippè quum primò erexiſſet, mox ultimo deglutiendi actu retrò agebat: immota tunc hærens, ingratum ſonum tempore edebat, monſtrabat anxietates, quodque deglutierat liquidi pauxillùm, mox totum ferè rejecit. Haud æquè tamen grave, haud æquè pertinax malum, quovis tempore tulit: eſt enim viſa tum expeditiùs per intervalla deglutiens, tum faciliùs

retinens deglutita. Verùm, ut caſu præcedenti, poſt fallaciſſima gaudia ad luctus prioribus graviores mox reditum eſt: donec tandem inſtar ſceleti emaciata, genis utrinque vehementer inflammatis, exſpiraret.

In cadavere luſtrando, expertiſſimo & conjunctiſſimo collega V. adjutore uſus, inveni caput laryngis tantillùm eminens; ſeri collectionem ſub maxillâ inferiore in cellulosâ membranâ; glandulas ſubmaxillares, gandulas venis jugularibus internis confertim adjacentes, skirrhoſas; thyroidæam glandulam permagnam, poſteriora versùs utroque in latere inſigniter tumentem, cujus è medio portio tenuis anteriorem ſcutiformis cartilaginis partem conſcendens, in hydatidem ovalem deſineret. Hæc porrò hydatis à mediâ dictæ cartilaginis regione incipiens, in ejuſdem crenâ ſuperiore excipiebatur, & ſub baſi oſſis hyoïdis penetrans, inferiori linguæ ſubſtantiæ annectebatur. Velum pendulum palatinum & columella admodùm inflammata erant. Turgidus aëre ventriculus hinc indè dirè inflammatus.

Suprà aſperæ arteriæ dichotomiam, œſophagum inter & aſperam arteriam, skirrhus deprehenſus denſiſſimus eſt,

ſolidiſſimus, duriſſimus, nucis moſchatæ ferè æquans molem; œſophago quidem laxiùs, aſperæ autem arteriæ lateri dextro arctiùs adhærens; circà confinium extremorum, annulorum, & membranæ eorundem annulorum ſupplentis defectum. In pulmone lividæ maculæ quàm plurimæ. Ecchymoſes hinc indè repertæ. Pericardium latice cruento expanſum. Auricula cordis dextra, necnon vena cava inferior, grumoſo atro ſanguine refertæ viſæ ſunt. Magnus, idemque craſſus, albicans, polypus in angulo dicto, arteriæ magnæ. In cordis pariete dextro inventum corpus durum, ſcabrum, foràs eminens, & communi cordis membranâ veſtitum; intrinſecùs inter carneas columnas elevatum, nucem avellanam magnum, albicans, cartilagineæ duritiei. In arteriæ coronariæ cordis ramo principe verum deteximus oſſiculum, convexum, extenuatum idem & compactiſſimum, extremo ſuo arteriæ inſertum lateri, reliquo verò corpore ſuo in vaſis cavo nudum hærens.

Ren ſiniſter duriſſimus, inflammatus, externè exiguum exhibens abſceſſum.

CASUS TERTIUS.

Ultrà 50. natus annos homo, quum ſpiritibus vegetabilium fermentatione & deſtillatione productis abuſus eſſet, in acutum cum delirio morbum incidit: ex quo ægrè emergens, deinceps abſtemius vixit. Nihilominùs advertere & conqueri cœpit deglutitione ritè ore peractâ faucibuſque, quæ deglutita eſſent propè ſummum ſternum hærere, angere, indéque poſt puſillum temporis oborta nauſéa ac tuſſi eructari; unà cum incredibili tenacis materiæ copiâ. Prætereà de continuo ac vehementi epigaſtrii dolore, ſummaque anxietate, lamentabiles edidit querelas. Quæ omnia incommoda concomitata eſt inanis tuſſis, ſicca, delaſſans, frequentiſſima. Manſuetior ſubindè morbus, multo mox crudelior, trimeſtri vix exacto ſpatio, de medio hominem tulit.

Cadaver unà mecum collega S. aperuit. Deprehendimus anteriorem hepatis lobum, propè ventriculum materie purulentâ paſſim collectâ diviſum; ventriculum naturalis capacitatis, pœnè vacuum; pancreas durum utcumque, non dicendum examuſſim ſkirrhoſum.

Atque hæc in abdomine. Ablato pru-denter ſterno pulmo dexter deprehenſus eſt inferiore quidem parte conſumtus, corruptus, ſanioſus; ſuperiore autem integrè skirrhoſus: viſuſque eſt eâdem skirrhosâ portione œſophagum ſiniſtrorſum protruſiſſe ſupráque eundem œſophagum in lævum pectoris cavum protentus, membranæ ibidem coſtas veſtiendi circumquâque accreviſſe. Qui ſiniſtrum hoc cavum explebat pulmo, ſanum hunc eundemque mollem, atque magnum, invenimus. Ipſe autem ſuprà hanc expoſitam mox compreſſionem œſophagus in ſaccum degeneraſſe, naturali capacitate duplo ampliorem, infrà autem compreſſionem ſolito anguſtior viſus eſt nobis.

CASUS QUARTUS.

Propriis obſervatis meis nonnullas viſum eſt affines adnectere hiſtorias: ac primam quidem ex *Act. Edim. part.* iij. *art.* xxvij.

Faber Lignarius, 36. annos natus torqueri ſeſe conqueritur dolore cordis, cordis ſcrobiculi, laterum utrorumque, regioniſque inter ſcapularis, ingenti quoque difficultate deglutiendi, atque

nauſeâ, ærumnas has, elapſo abhinc ſexennii ſpatio, ſuperveniſſe ingenti cordis cùm dolori, tum palpitationi, nec opinatâ meſtitiâ oriundis.

Variis artis auxiliis æger incaſſum uſus tumorem tandem durùm, dolentem, mox infrà xiphoidem cartilaginem locatum, proximéque prægreſsâ nocte ſibi animadverſum, medentibus monſtrat. Qui tumor in abſceſſum tranſiturus cùm videretur, aptis ad id remediis tentatus fruſtrà fuit. Nam vomitus ſubſequebatur, arte nullâ ſiſtendus, tum ſupremo vitæ menſe orthopnœa, ſingultus demùm, & mors.

Medicus *Abernethy*, & chirurgus *Jamieſon*, inciderunt cadaver. Invenerunt ſteatomatoſum corpus informe, atque ingens, refertum paſſim cellulis, quas tum meliceroſa expleret, tum atheromatoſa materies. Viderunt idem hocce corpus partem occupaſſe thoracis maximam, pleuræ ſic dictæ membranæ connatum utrinque, potiorique tum mediaſtini, tum pericardii, portioni accreviſſe: comitans deinceps œſophagum, eumdemque premens, diaphragma cum eodem penetraſſe; pylorum ipſum, juxta ventriculi dorſum,

complexum; amboque nobiliſſimi viſceris ora hâc ratione coarctaſſe.

CASUS QUINTUS.

F. Pringle, medicus hiſtoriam notabilem cum eâdem ſocietate communicavit. *Act. Edimb. part.* ij. *obs.* xxiv. Vir generoſus flore gaudens ætatis, quum Maio menſe anni 1712. perbacchatus eſſet, ejuſmodi vomitu corripitur, ut quæcumque ediſſet bibiſſetve, mox citrà nauſeas, citrà laborem, emoveret. Malum ad quævis remedia repelle excipiunt diſpendium virium, macies, frigus, maraſmus, optabiliſque ærumnarum terminus, mors.

Aperto cadavere corpus durum, glanduloſum, in canali œſophageæo invenitur orſum à mediâ canalis longitudine, ad uſque ventriculum protentum, ejuſdemque os ſuperius tàm arcte comprimens, ut ſpecillum per illud vix poſſet penetrare ſeſe in ventriculi cavum.

CASUS SEXTUS.

34. annorum vir, macilentus, cætera ſanus, dolorem anni abillinc ſpa-

tio ortum, reducem ſæpè, indicat ſub enſiforme cartilagine. Conqueritur ſe toto illo tempore diſſolutè viventem, appetitum amiſiſſe: cujus reſtaurandi ſcopo cùm integro ferè menſe calidiſſimis eſſet remediis uſus, toroſitatis ſeſe, & virium, & coloris, feciſſe jacturam. Validum prætereà exantlaſſe laborem in deglutiendis ſolidis: quæ quidem gulam commodè tranſirent, ſed propter affectum locum paterentur repulſam, doloremque tranſitura vehementem concitarent: deglutitam imò offam ſæpè violenter ab hoc obice in guttur projici: compelli hinc ſeſe, ut deglutita unà cum magnâ pituitæ copiâ vomitu ejiceret: ſin autem prudenter liquida hauriret, plerumque hâc difficultate immunem eſſe: cæterum moleſto ceu cingulo in epigaſtricâ regione ſe ſibi circumcingi videri. Nullam tamen vim externam, quæ moleſtiam hanc illumque dolorem creare poſſet, prægreſſam eſſe. Atque hæc quidem ille. Quâ autem cumque ratione eum medicus exploraret, nec tumorem hîc tangendo animadvertit, nec auctum ille dolorem.

Quapropter medicus morbum nervorum eſſe arbitratus, primas vias emetico expediundi, roborantibus dein-

dè, atque antihyſtericis externè interneque exhibitis, nervos laborandi, periculum fecit. At, his effectu caſſis, nephritis violenta ſucceſſit, quibuſvis artis auxiliis immorigera, tantummodo micto calculo ſilens.

In opem mutuam vocato medico *Pringle*, flores ſulphuris cum lacte quotidiè exhibiti ſunt; pilulæ paratæ è ſapone, gummi variis, peruviano balſamo diù uſurpatæ multúmque. At verò ut prior labor, ità & inanis poſterior. Id modò eo tempore mutatum videbatur, quod conſtanti lege offam rejiceret, ſi eam cum liquido unâ deglutiret; ſi ſolam, & liquidum poſthâc, retineret. Equitatio, æthiops mineralis, pareiræ bravæ apozema, martis parata cum vino rhenano tinctura optato carent ſucceſſu. Animadverſi jam ſub auroram ſudores. Fruſta piſtachiorum inſtar bina, unâ cum hauſtis alimentis, vomitu reddidit, quibus per totos quaternos dies pectoris ſucceſſit dolor acutus: hoc ſæviente, aqua calcis cum lacte, & electuarium molle conſolidans, data ſunt. Quintodecimo deinceps die fruſtum vomitu ejecit tertio, dolore eo, qui prioribus binis ejectis ſævierat, abſente;

abſentibus iis, qui ſub auroram comparuerant, ſudoribus. Jam præter lacteam diætam reliquis viſum fuit remediis ſuperſedere, & modicas corporis ſuadere exercitationes. Quod verò fortaſſe paradoxon; hâc tempeſtate carnes albas conſueto liquidiore nutrimento ſibi convenientiores eſſe expertus eſt. Priores autem miſerias exceperunt levior nephritidis paroxyſmus, perpetuá hypochondrii ſiniſtri durities, diarrhœa alba, non ſiſtenda, vires dejiciens omnes; donec tandem poſt 8. vel plurium menſium ſuſtentatos & morbi, & artis, labores, mente compos, terrenæ habitationi valediceret.

Aperuerunt corpus egregii hi viri; quos præterquam alii, etiam clariſſ. profeſſor *Monro* comitatus eſt: cujus anatomes en hiſtoriam.

Omentum brevius toto inferiore ſuo margine, in latitudine omnis inferioris epigaſtricæ regionis, cum peritonæo concrevit; cætera tenue, accretionis autem loco durum admodùm, skirrhoſum: neque cum uno peritonæo, verùm itidem hinc illinc cum inteſtinis, cum jecinore, cum ſplene, cum ventriculo, cohæreſcens, eadem ibidem phænomena exhibuit. Ità ut hu-

jus concretionis effectu jecur & lien cum ventriculo cohærerent quàm arctiſſimè. Exiguis, iiſdemque albis, tuberculis, jecoris, lienis, ventriculi, ſcatebant ſuperficies. Quantùm viſcera eo in ſitu conſpicere dabatur, rectè habere viſus ventriculus eſt: tantùm quod dorſo ſuo cum diaphragmate ubique firmiter cohæret, idque ope ſubſtantiæ skirrhoſæ, ei quam in omenti cohæſionibus viderant, quàm ſimillimæ.

Inteſtina leviter aliquot locis inflammata cum peritonæo & arctiùs ſolito, & crebriùs, connexa. Nil aut in veſicâ calculi, aut in renibus, (id quod indubitatè expectabatur) inventum. Viſcera abdominis cæteroqui ſana.

Thoracis aperti utroque ex cavo exemerunt aquæ rubellæ tantillùm. Sanus conſpectus pulmonum: tantummodo ſiniſtri inferior lobus arctè coibat cum ſepto medio: quo equidem in loco poſt ſeparationem abſceſſus comparuit: tum fuſco atque ſpiſſo humore, tum pure, plenus. Qui in pulmone abſceſſus erat, in binarum vix unciarum capax, at verò ſeſe per diaphragma penetrans, tunicas ipſas ventriculi cum diaphragmate coalitas tàm latè perfora-

vit ut pollicem admitteret apertura. Œſophagus ſanus totus uſque ad binorum pollicum à ventriculo diſtantiam; quo in loco in albam degeneraſſet, denſam, skirrhoſamque, ſubſtantiam: in quâ ipsâ multi, atque magni abſceſſus comperiebantur, in hunc eundem canalem pervii. Os ſuperius ventriculi ejuſdemque skirrhoſa compages, ad aliquot exindè pollicum, interiora versùs, diſtantiam, faciem præ ſeſe tulerunt eandem. Concluſere medici, vago pari hîc compreſſo, inſenſilem adeò redditum fuiſſe ventriculum, ut indè nec efficaciſſimis remediis moveretur.

Ad dichotomiam aſperæ arteriæ glandulæ repertæ ſunt materiâ ſpongiosâ partim, partim lapideâ, gravidæ, quas nigra involveret firmiſſima membrana.

CASUS SEPTIMUS.

Dionyſius vander Sterre, med. Batavus, *Tract. de praxi Medicinæ medico-chirurgicæ*, edit. *Amſtelæd.* an. 1678. deſcribit hiſtoriam uxoris zythopolæ, cui deglutiendi facultas ſenſim imminuta eſſet. Hanc multorum opem nequicquam expertam, tandem ad ſeſe

petituram auxilium acceſſiſſe. Nullo autem modo quum ipſam levaſſet, miſiſſe ſe eam ad medicos amſtelædamenſes famoſiores : quippè ejuſdem ſe fauces conſpexiſſe multo anguſtiores, digitoque immiſſo ſuperiorem œſophagi partem indurari deprehendiſſe : eam tamen horum virornm ope fruſtrà uſam, vitâ functam eſſe.

Porrò ſubjungit morbum exiſtimaſſe ſe ſemper arte majorem ; eo quod in quatuor hominibus mortem quovis molimine adhibito inevitabilem obſervaſſet : uniuſque denati examine deprehendiſſet œſophagum interiorem ſiccâ, cartilagineâ, imò lapideâ ferè duritie, incruſtatum.

CASUS OCTAVUS.

F. Platerus, in obſerv. cap. *De tranſitûs per gulam defectu*, hunc ipſum morbum deſcribit. Figulum ſuum, *ait*, ubi eò per quinquennium laboraſſet, in animum induxiſſe, fore ut acidularum naturalium uſu ſaneſceret : eum verò, dum ipſo in loco iiſdem uteretur, mortem oppetiviſſe. Torqueri eodem morbo ſcrinarium, eodem interiiſſe centurionis uxorem, uxoremque au-

rifabri. Alium Lucernæ annum jam laborantem eſſe: cui, quum œſophagi fabricam rigidiorem exiſtimaret, ſolis emollientibus & demulcentibus medicinam faceret.

CASUS NONUS.

Apud *Hildanum obſ.* 34. *cent.* 4. habetur hiſtoria hominis, deglutitione ſolidorum rectè liquidorum ægrè perfungentis: malum id, ſcribit *Hildanus* catarrhum, ac ſiniſtri lateris paralyſin, ſubſequutum eſſe. Homo debilitabatur, ejus ſententiâ quod ſolidis minùs debito nutriretur, liquidis nutriri non poſſet. Quare ſolidis dilutioribus, ſpiſſioribuſve liquidis nutrire hominem conatus, malum quadantenùs emendaſſe ſe teſtatur: redeuntibus verò cum catarrho, tum lateris lævi paralyſi, ægrum præter ſolida nil deglutire valentem, & liquidorum defectu, & aliis malis, conſumtum, diem obiiſſe.

CASUS DECIMUS.

Memoriæ dictæ Academ. Reg. Chir. Gall. ex *Boneto* & *Miſcell. nat. curioſ. ann.* 1613. dignam afferunt, quæ note-

tur, hiſtoriam. Scilicèt *Sampſonium* feminæ laboriosâ deglutitione laboranti, cauſæ indagandæ gratiâ, ſpongiam oſſiculo balenæ flexili alligatam in fauces intruſiſſe, invincibile verò inveniſſe obſtaculum. Eum dein, inediâ enectæ cadaver examinantem, detexiſſe integrum œſophagum cartilagineum, coarctatumque eum in modum, ut vix ſetam porcinam caperet. Atque hoc totum, quod egregio illo opere gallico ſuper hoc morbo notetur.

CASUS UNDECIMUS.

Ampl. Tulpius, lib. I. obſ. cap. 44.
» Viduæ cujuſdam, *inquit*, naupegi,
» ſuccrevit paulatim ex diſtillatione,
» humilis, ac latus tumor, inſidens
» firmiter lateri aſperæ arteriæ, pau-
» lùm ſuprà jugulum. Hinc impediri
» evidenter ſpiritus, & tandem tanto-
» perè deglutitiones, ut circà ſummum
» tumoris incrementum vix quicquam
» ampliùs tranſmiſerit gula; niſi fortè
» exiguas aliquas lactis vaccini guttu-
» las: quarum ope nequaquam ubi re-
» ſtaurarentur debitè vires, majoris
» opis indigæ, emarcuit neceſſario cor-
» pus; & exceſſit ipſa non invita è vitâ «.

Diſſectio cadaver invenit *Tulpius* tumorem lateri aſperæ arteriæ adnatum, lædentem reſpirationem, œſophagum tum arctè comprimentem, ut ejuſdem complicarentur tunicæ, perque emiſſa filamenta viam versùs inferiora penitùs occluderint. Tum & dorſales glandulas tumidiſſimas œſophagi cavum plurimum coarctantes.

CASUS DUODECIMUS, &c.

Optimus *Bonetus*, in opere incomparabili dicto *Sepulchreto*, &c. *libr.* iij. idem malum ſcribit ortum *obs.* 22. ab ventriculi ore skirrhoſo : à tuberculo cancroſo mediæ œſophagi parti adhærente, *obs.* 2. à carunculâ poſt curatum ulcus venereum enata, deglutitionem impediente, auferente, *obs.* 12. ab exſiccatione poſt febrim ardentem, *obs.* 14. Ab inflammatione gulæ, præ violentâ ejuſdem agitatione, quâ imprudenter oſſiculum, quod ibidem hærere putabatur, nec hærebat tamen, extrahere, propellereve ſatagerent, *obs.* 15. Tandem ab innatâ adipe, *obs.* 4.

Variorum hujuſmodi ægrorum diaria ſubjungere hiſce permulta poſſem;

verùm quum eadem referant, quæ ſuperiores narrationes, eâque cadaverum ſectione confirmari non potuerint, inani recitationi ſuperſedere malim.

CAPUT II.

Hucusque quî naſcatur morbus, quo ordine creſcat; quâ fuerat atrociâ, quo ſine terminetur, expoſui. Tum quæ læſa viſcera fuerint, quæ degenera, quæ vitioſa mutila, deſiderata, quæ fabrica mutata locove, ſolers docuit cadaverum luſtratio eorum, qui hoc morbo victi ceſſerint fatis. Igitur nunc annitendum eſt, ut veras artis regulas ſecuti, proximam mali cauſam definiamus.

» Cauſa proxima ex prioribus elici-
» tur eſſe glanduloſarum, membrana-
» cearumve partium tumor, induratio,
» skirrhus, occupans vel glandulam
» thyroidæam vel aſperam arteriam,
» vel parotidem, vel œſophagum, vel
» glandulas dorſales, vel ventriculum,
» vel pancreas, aliaſve adjacentes par-
» tes, imò ipſos pulmones, vel horum
» plura

» plura ſimul; cavum œſophagi, vel » ventriculi, vel utriuſque, compri- » mens, coarctans, claudens «.

Quidquid autem hanc gignere cauſam poteſt, poterit cauſæ propioris munere fungi, eaque ſive diſponens cauſa erit, ſive excitans dicenda.

Diſponens agnoſcitur, ſolidorum vitioſa ſive rigiditas, quâ tranſitui humorum obſtent; ſive debilitas, quâ exceptos eoſdem minùs propellant: tum fluidorum lentor, inertia, acrimonia. Excitans appellatur quæcumque res lentum illud, atque iners, & acre fluidum, in vaſa perperàm affecta adigat, impellat, coacervet, coadunet, ac demùm ſtagnare cogat.

Diſponentes cauſas citatæ hiſtoriæ demonſtraverunt plerùmque fuiſſe, 1°. acrimoniam lentam, acrem, ſcorbuticam, ut in caſu primo. 2°. Acrimoniam ſpiritibus fermentatione diuturnâ paratis, deſtillatione in ſummum gradum evectis, natam: quæ ut plurimùm habeatur in vino, antiquiore cereviſiâ, ſpiritibus ſtillatitiis. Vid. *Boerhaave, ætiolog. path.* §. 762. Ità ſeſe res habuit in ægro 3. 5. fortè 6. » Acrimo- » nia hæcce producit ſitim, temulen- » tiam, fibrarum conſtrictionem ſic-

„ cam, humorum coagula vix reſol-
„ venda, ſtimulum celerrimum, & ci-
„ tiſſimè evaneſcentem, partium ſoli-
„ darum; hinc ſummam neceſſitatem
„ ſimilis potus aſſiduo auctioris: indè
„ debilitates, flatus, obſtructiones, fe-
„ bres, tumores, leucophlegmatiam,
„ hydropes, & ſimilia his mala“. *Boerhaavius*, ibid.

3°. Fortè & mœſtitiam validam. In ægro IV. primò dolor cordis atque palpitatio inopinatâ mœſtitiâ oriebantur; tumque ſequuta eſt, de quâ agimus, ægritudo. Etenim quid triſtitiæ mœroreſque malorum gignant, quæ eò faciant, adeò nota res eſt, ut minime indigeat explicatione. Undè & *vita triſtis* à *Boerhaavio* skirrhi cauſa audit, *aph.* §. 485.

4°. Potuum Aſiaticorum fervidas ſorbitiones à ſuperiore ævo Batavis, amabili imprimis ſexui, adeò frequentiſſimo in uſu; necnon pravam quævis alimenta fervidè aſſumendi conſuetudinem. Hæc magni *Boerhaavii* ſententia, quam quotannis paragraphum, *Inſtit.* 73. explicans, diſcipulis inculcabat. Horum quippè vis eſt, ut fervidè tranſeuntia, gradu ſcilicèt caloris eo, quo ſanguis noſter polleat, longè majo-

re, condenſent humores vaſa ſtringant, criſpent, ſicque obſtructiones in glandulis creent varias, firmas, vixque ſæpè non ſolvendas. Ductus glandularum, quibus illæ paratos à ſeſe humores in œſophagi cavum inſtillent, cenſemus quoque majore calore conſtringi, criſpari, humoremque hâc lege in glandulâ coacervari, glandulam proindè, quæ ab arterioſo cruore nonovum continuò liquorem excipiat, tumere, indurari, dirum denique in ſkirrhum degenerem, arctare œſophagi cavitatem.

Cauſæ excitantes videntur ex prægreſſis exemplis fuiſſe variæ; utpote in his, quos ſcorbutus ſuſcipiendo morbo aptos reddidiſſet, aquoſorum fervidæ ſorbitiones: quos pronos in morbum feciſſet, mœror, in iis ſpirituum abuſus: quos vita diſſolutior eò diſpoſuiſſet, in illis calidorum, & aromaticorum, præpoſterus uſus. Unus videatur hanc in rem *Sanctorius*, pulcherrimè hæc confirmans, *ſect.* vij. & plurimis aphoriſmis. Affluxio ſeroſorum humorum & hemiplegia apud Hildanum dubio procul potuêre unâ vice totam deglutiendi vim interimere, fungique ſimul vice cauſæ utriuſque,

imò ferè ipſius proximæ, videntur poſſe. Verbó innuerim pleraſque tum diſponentium ad morbum cauſarum, tum excitantium, quas *cap. de skirrho Boerhaavius* recenſuerit, huic ipſi malo gignendo aptas natas eſſe.

CAPUT III.

Proximam morbi cauſam vidimus *cap.* 1°. aliâ atque aliâ ſede in variis locatam. Hinc operæ videtur pretium, eam accuratè indagare in ſingulo quoque caſu, enodareque quæ propria hinc, quæ peculiaria, ſymptomata, inevitabili lege naſcerentur.

In ægrotâ ergo primâ cauſa proxima complicata admodum fuit. Nam œſophagus mox infrà claviculas bulbi inſignis faciem ferebat præ ſeſe, vehementerque induruerat. Glandulæ dorſales dictæ skirrhoſæ fuerunt, eæque tumentes videntur compreſſiſſe œſophagum, effeciſſeque, ut ſuprà compreſſionem in tantam capacitatem degeneraverit. Pancreas molis monſtroſæ, os ventriculi ſuperius circumcinctum skirrhulis, iſque ipſe ſede remotus ſuâ. Varia

ergò viſcera ſimul cauſa obſedit, quæ cuncta eſſent ad vitam neceſſaria, quæ ad morbum conſtituendum confirmandumque conſpirarent, quæque tamen quodnam eorum primum affectum fuerit, relinquerent ambiguum.

Hâc autem cauſæ ratione cum deſcriptis in caſu primo obſervationibus collatâ, de ſympomatum, quæ hæc paſſa ægra ſit, cauſis, pauca diſſeramus.

Quod limpidus fluor ipſi in os, potiſſimùm jejunæ, copioſuſque ſaliret, indè natum arbitror, quod cœliacæ arteriæ ſanguis ad pancreas ne flueret impeditus, ventriculo fuerit copioſior datus. Pancreas quippè præter ramos à duodenâ arteriâ, à pyloricâ, à gaſtro-epiploïcâ utrâque, & à meſentericâ ſuperiore acceptos; habet arterias ſuas ab arteriæ cœliacæ ramo ſiniſtro lienem petituro: ventriculus, præter alias arterias quas à gaſtro-epiploïcâ dextrâ, à pyloricâ, à mammariâ internâ, atque à diaphragmaticis habet, ab eâdem lienari arteriâ ibidem loci recipit arteriam coronariam dictam; & deindè, poſtquàm pancreaticus ramus emiſſus eſt, accipit ab eâdem lienari arteriâ vaſa brevia arterioſa, ac poſthac ite-

rùm, ubi illa lienaris gaſtro-epiploïca ſiniſtra appellatur. Ergò ubi obſtructum pancreas, ſanguis alioqui pancreati dandus, jam ventriculo datur. Ventriculus itaque majorem accepit cruoris illius copiam, undè aliter humor ferè ſalivarius ipsâ pancreatis fabricâ pararetur; ipſeque hâc ratione limpidi liquoris affluentiâ, ſua propria fabrica de arterioſo ſanguine parati diteſcere intelligitur debuiſſe.

Quin ipſummet adeò magnum pancreas, functionem ſuam utcumque adhùc obeuns, duodenum neceſſariò anguſtavit, hincque parato à ſeſe liquori in causâ fuit cur inferiora ille difficulter, ſuperiora facillimè, peteret. Minùs verò ſursùm ſaliiſſe onuſto, quàm inani ventriculo, ſponte liquet: tum quod alimenta magnam liquidorum illorum partem ſecum miſcerent; tum quod os ventriculi poſt aſſumta alimenta exactè clauderetur. De ſuperiore namque morbi tempore loquor; cùm minùs impedita, minúſque laborioſa, deglutitio ſolidorum contingeret. Verùm appulſu hoc aſſiduo humorum flacceſſere ventriculum, hebeſcere, ſenſu privari appetitûs neceſſe fuit: debilemque ſic diù, redditum, demùm debi-

litate totum corpus afficiente omnimodâ inertiâ affectum eſſe. Quid ſi etiam appetitum læſit vitiata ventriculi figura, ſedes aliena? Etenim pancreas à principio morbi affectum fuiſſe credibile admodum, adeóque illud mole creſcens ventriculum ſenſim & ſine ſenſu naturali ſede pepuliſſe; id ſin ità, etiam pancreaticum ſuccum, donec plus minùs ſecernebatur, pylorum ſponte ſubiiſſe, intraſſe ventriculum.

Hanc autem alienam ventriculi poſituram (ſi per momentum liceat à tramite deviare) ante biennium mihi videre contigit in vetulâ, quam femoralis hernia occiderat. *Acta Edimburg. part. j. art.* xxx. ſimilis rei meminerunt, ortæ ab omento, quod magnam partem in ſcrotum delapſum teſticulo firmiter connaſceretur, atque ità ventriculum ſenſim loco abduceret.

Tardiſſimam alvum miſerrima ſemper conqueſta eſt. Quid mirùm? à flaccidis inteſtinis nec ſubacta alimenta nec propulſa, haud aliter ferè, atque in inerti lagenâ quieverunt; donec purgantium vel enematum irritamenta ſocordium fibrarum vim incitarent in contenta. Demonſtravit autopſia. Quod

d iv

enim à tanto tempore primò tenuioris, deindè ſpiſſioris humoris cópia ingens ſuperiora petiiſſet; in causâ fore rebar, ut ſicciora deprehenſurus inferiora eſſem. At verò horum nihil: è contrario inteſtina, tenuia præprimis, adeò flaccida deprehendi, adeò vieta, ut in aquâ macerata diù, propemodumque tabefacta eſſe, aſſeveraſſes. Tandem penuria alimenti alvum nullam ferè eſſe oportuit.

Anxietates præcordiorum eorumque dolores, creavit pancreatis, creavit moles auctior duriorque jecinoris, diaphragma, atque circumjacentia vaſa premens, nervos comprimens, viſcus integrum ſuâ de ſede pellens.

Debilitatem totius corporis ſummam aſſumendi alimenti difficultas, poſtremò incaſſus labor, effecerunt.

Febrim genuit tum eadem cauſa, quæ debilitatem; quâ effectum, ut veteres humores, novi chyli admiſtione carentes, majorem acrimoniam adipiſcerentur; tum quoque acriorum humorum paucioribus vaſis liberis rapidior curſus: humorum circuitu tot locis obſtructis intercepto.

Deglutitionis erecto tantùm collo perficiundæ cauſam degeneratio, figura,

ſedes, œſophagei tubi, in cadavere examinatæ, demonſtraverunt. Erat enim anterior œſophagi pars poſtica tum craſſior, tum interiora versus longè tumidior. Mento igitur in pectus inclinato, hâcque ratione tumore introrsùm truſo obturatum tubum; capite autem in poſteriora reclinato, ſicque vergente antrorsùm tumore, apertum eundem fuiſſe, neceſſe eſt.

In ægrotâ alterâ *pag.* 8. glandulæ colli permultæ, ipſaque thyroïdæa, tumidæ, infarctæ, hydatis quoque eum ſita in modum, ut deglutitioni nonnihil officeret; skirrhus denſus, magnus, ſuprà tracheæ arteriæ dichotomiam œſophagum premens. Præterea miranda nonnulla in corde, quæ alio fortè, quàm hùc, ſpectent. Leipothymiæ enim, etiam ante percepta deglutiendi incommoda, feminam affligentes, & à cordis tumore, innatoque eidem oſſiculo, & ab aortæ polypo, videntur duxiſſe originem. Vid. *Boerhaavius*, *Inſt.* §. 827. 829. Licet enim haud conveniat omnia quæ mutata in cadavere, quæ degenera, quæ aliena reperiantur, pro morborum cauſis aſſignare, quorum ſæpè meri effectus ſint: tamen ſi ea adfuerint ſymptomata, quæ abs tali re, ut à causâ, aliis in

caſibus ſoleant proficiſci, meritò eandem videmur allegaſſe ut cauſam. Cæterùm deglutitio incommoda, laborioſa, difficilis, ac tandem integrè impedita, & à coarctatione œſophagi tumente circumquáque collo, & thlipſi illius œſophagi regionis, in quam durum illud corpuſculum incumbebat, percipitur debuiſſe.

Liberiora intervalla, quibus id miſerorum genus ſæpè gaudent, conciliaverunt huic feminæ, & glutinoſæ materiæ circà ejuſmodi obſtacula confertiſſimæ ſive abſentia, ſive paucitas; & ſpaſmorum in hiſce morbis frequentium quies, & exhibitorum quandòque paregoricorum vis. Niſi forſitan alia adhùc ratio ſubſit, ex aliis petita obſervationibus. Quippè ſkirrhos mammis inſidentes per annos indolentes experimur, donec liberè hærent illi, vitæque omnis reginem ſervatur laudabile. At verò hæc vivendi ratio mutetur; morbi irrepant varii, potiſſimùm inflammatorii; animi paſſiones excitentur, quæ vel impetum concitatiorem atque acrimoniam, vel lentorem majorem humorum, ſtagnationemque gignant; en miſerabilium mox dolorum querelas! Major ſcilicèt humorum im-

petus reddit turgida, quæ tumorem quondam liberè circumcingerent, varii generis vaſa: nervorum hinc preſſio, vellicatio, & quæ porrò miſeriæ indè proficiſcuntur, quæ quidem eò contingunt ferociora, quò generatæ acrimoniæ ſit pejor gradus, motûs aucti vis intenſior. Atque è contrario, nata in humoribus cùm lentor, tum ſpiſſitudo, intelliguntur facilè in patulis atque liberis, quæ skirrhos ambiant, vaſis, hebeſcere, ſtagnare, skirrhi augere molem, hâcque lege immunes olim à compreſſione vicinos locos premere, necnon ſenſum excitare doloris, eò quidem atrocioris, quò fuerit acrimonia à ſtagnatione genita major. Mutentur iterùm dolores quæ generaſſent cauſæ, adhibeantur quæ acrimoniam obtundant, obtuſorumque humorum æquabiliorem concilient motum; brevi aliquandò priſtinam indolentiam homo conſequitur. Cauſa ergò doloris adeſt, ſed cujus ſopitur ferocia, ſi prudens cautela adhibetur: ſi negligitur, contrà. Dicet quiſpiam skirrho externis in locis hærente, fieri hæc poſſe; internis, ubi undique premitur, minime. At verò hominem novi qui trimeſtri plus mi-

nùs ſpatio nonnunquàm dolorum, quos plerumque atrociſſimos pati conſueverat, prorsùs degeret expers, idque adhùc haud diù ante obitum. Denati cadaver incidens, pancreas skirrhoſum, lienis totam ſuperficiem cartilagineam, &c. detexi, debuique concludere ærumnarum præſentem ſemper cauſam, poſſe, dum non irritatur, ſæpè ſilere. Optimus *Baglivius* magis ſtupenda narrat. Bononiæ atque Pataviæ binorum hominum cadavera ſe incidiſſe ſcribit, qui quanvis in omni vitâ nunquàm eſſent lumborum dolores conqueſti, ingentes tamen renum calculos cultro offerent ſecantis. *Bagl. prax. med. libr.* I. c. 9. Clariſſimus *Herm. Ooſterdyck Schacht olim in Acad. Leydenſi med. pract.* profeſſor venerandus *in Oratione habita* 8. Febr. 1735. meminit calculi quatuor unciarum in uretere inventi, calculi aliûs unciarum ſeptem in veſicâ hærentis; quos homines illi, ut ut ſcabros, citrà manifeſtum dolorem, ſaltem citrà illas notabiles querelas, dum viverent, geſtaſſent. Hæc tamen ità ſe habere & ſibi, & pluribus, aperta aſſerit oſtendiſſe cadavera. Sunt equidem inter rariſſima ponenda hæc; ad verò id ſaltem, quod quærebamus, docent,

poſſe in corpore humano reſidere cauſas ærumnarum, quæ haud æquâ vi, haud omni tempore, adfligant.

Quæri autem poteſt cur qui limpidus olim liquor ore exiiſſet; idem in multis deinceps craſſior, imò ſæpè adeò ſpiſſus prodeat, ut niſi ſcreatu laborioſiſſimo atque violento, vix ejiciatur? *Pag.* 29. exponere, undè tenuis illa copioſaque lympha oriretur, conatus ſum. Ergò ubi à ſanguine tenuiora ſeceſſerunt, tota maſſa humorum majorem minoremve nanciſcitur ſpiſſitudinis gradum: nova etiam alimenta glutinoſa circà anguſtias hærentia; ipſum quoque liquidum aſſumtum quod moram trahendo liquidiore parte orbum fiat, gradum ſpiſſitudinis vehementer augent: quam quum ægri percipiunt incommodo ſibi eſſe, magnæque moleſtiæ, totis abradere viribus ejicereque conantur.

In ægro tertio *pag.* 11. hepar & skirrhoſum fuit, & purulentum. Durius, non perfectè skirrhoſum, pancreas. Pulmo dexter inferiore parte conſumtus, ſuperiore skirrhosâ œſophagum comprimens, viſus eſt. Undè cauſa morbi ſedem hîc totam ferè in pulmone, œſophagum comprimente,

nacta eſt: ſede igitur alia, eadem tamen fuit affectu.

Namque pulmonis illa ſkirrhoſa portio œſophagum comprimens, eundemque ſiniſtrorsùm tandem propellens, intelligitur deglutitionem primò lædere, ac demùm intercipere debuiſſe. A continuo deglutiendi conatu ſuprà locum thlipſeos ſacci formam nactus eſt œſophagus; tum & à naturali partis contractione, dùm nulla vis interna tubum extenderet, nulla alimenta ſubſtantiam alerent, admodùm inveniebatur coarctatus. Tuſſim à continuâ corrupti pulmonis dextri irritatione, quam tum acer humor, iſque & purulentus, & ichoroſus, & ſanioſus, tum agitatio continua ſuperioris ſkirrhoſæ partis, inevitabilem facerent, derivavi. Quod immani pectoris inter tuſſiendùm dolore ferè concideret, adſcripſi tum eidem acri materiei motæ, tum convulſivæ fibrarum corruptiſſimum hunc pulmonem coſtarum membranæ annectentium contractioni, ac ferè lacerationi. Cur ſicca eſſet tuſſis, pulmone tamen putidâ ſaburrâ onuſto, natum intellexi à pulmonis ejuſdem bronchiis ſuperiore induratâ parte compreſſis, quæ adeò quidem magna eſſet,

ut aſperæ arteriæ complures, eoſque inſigniores ramos, imò ramum poſt dichotomiam principem, multùm anguſtaret. Unico ergò eoque ſano pulmone, ſocii inertis, ut in renibus ſæpè fit, vices explente, homo hic vitam ærumnoſam diù protraxiſſe viſus eſt. Res exemplo non caret. Annis elapſis fermè duodecim militem vidi, cum phthiſi pulmonali à longâ die luctantem, qui lecto ſurgens, caput genu utrique interponeret, ſicque per vices, citrà ullam ferè tuſſim, veluti ex lagenâ effunderet puris dilutioris 4, 5, 6. unicas. Id quod præſens pluriès vidi. Hominis mortui cadaver examinans, video dextram thoracis cavitatem pure diluto albo mediâ parte plenam, pulmonis verò, præter quaſdam bronchiorum reliquias ne ullum quidem veſtigium. Ità ut, pure educto, ingens illa cavitas omnis vacua eſſet. Dùm me, cum adjuvante chirurgo accingo, ut quæram quâ ratione exeſa illa, ablata, deſiderata bronchia, ac vaſa, ſe reſiduis initiis ſuis habeant cum truncis principibus, en! ſtolidum vulgus, rem ſubolfaciens, in clamores effundi, peſſima minari, turbare examen: ut, cada-

vere ſordidè repoſito, nobis aufugiendum ſit. *Riverius cent.* 4. *obſ.* 67. refert, ſolo ſiniſtro, dextro nullo, vixiſſe pulmone hominem: dextro thoracis cavo locatum ventriculum fuiſſe. Hominem illum vigeſimum quartum ætatis annum attigiſſe, eumque militiam facientem ſat commodè vixiſſe: febre autem tertianâ in caſtris contractâ, totamque durante æſtatem, laborantem, tandem emetici ex antimonio parati crudeliſſimâ actione interiiſſe.

In caſu IV. ſedem cauſa fixit in ingenti ſteatomatoſâ maſsâ, viſcera nobiliſſima complexâ, arctante, premente. Optimi viri, qui cum *ſocietate Edimb.* hunc caſum communicaverunt, ultimum modò tragœdiæ actum videre, adeóque non potuerunt ætiologiam addere Idcirco ſi fas eſt ægro, in improviſum mœrorem cauſam refundenti, adhibere fidem, ſuſpicor ex triſtitiæ, & cordis palpitationis effectu omnem œconomiam animalem fuiſſe in hoc homine adeò turbatam, ut in loca non ſua, in vaſa aliena, alieni humores confertim irruerent. Exemplo omentum ſit; quod egregii hi viri quâvis deſtitutum pinguedine invene-

-runt, intereà dum ejuſdem pinguetudinis vim tantam in thorace, & epigaſtrio, oſtenderent.

In caſu V. ſolito loco inſedit cauſa morbi, manifeſtamque ſecum affert explicationem: ut pluribus exponere velle ſit ſupervacaneum.

In caſu VI. alia omninò cauſæ ratio fuit, eundem tamen, quàm in prioribus morbum producens. Omentum enim hîc pluribus in locis ſkirrhoſum, pluribus accretum viſceribus; ità quidem ut hujus accretionis effectu jecur & lien cum ventriculo arctè cohærerent. Cum diaphragmate cavo ventriculus ſkirrhoſæ ſubſtantiæ ope coaluit: eidem gibbo cohæſit pulmo. Abſceſſus ex pulmone per diaphragma, perque ſkirrhoſam intercapedinem, inventus eſt ipſum penetraſſe ventriculum. Suntque & œſophagus, & os ventriculi ſuperius, ſkirrhoſa viſa, plenaque abſceſſulis.

Cauſæ affligentis primò doloris difficilior indicatio eſt. Verùm ſi, quemadmodùm in hiſtoriâ refertur poſt inchoatum dolorem fuiſſe, ità anteà vita diſſolutior fuerit, profectò eadem, quæ priorum caſuum, hîc obtinet ratio. Hinc percipimus natum in humoribus

lentorem, natam acrimoniam, obſtructiones hinc, & skirrhos & dolores, perceptaſque circà præcordia anxietates: hinc obſtructarum partium rore carentium, quo naturaliter madentes à concretione cum vicinis præſervarentur, arctas invicem cohæſiones: hinc etiam ab accretis inter ſeſe peritonæo omentoque moleſti quaſi cinguli ſenſum, epigaſtrium coarctantis & ſtringentis: indè catharcticorum remediorum, & roborantium, & nervis amicorum explicamus inertiam; ſudores à debilitate ſolidorum, fluidorumque tenuitate, poſt projectas vires natâ, matutino lecti tempore perceptos; hinc fruſtulorum quoque ter repetito vomitu ejectorum geneſin explicandam arbitror, vel à materie deglutitâ, quæ repulſam ad obicem paſſa, ibidemque retenta, compingeretur; vel à coagulatione quæ lactis acido in ventriculo præſente facta eſſet: tandem diarrhœam albæ purulentæ materiei, verè dictam in arte colliquantem, haud ſiſtendam, mortemque inevitabilem.

Quantum ab abſceſſum, quæri poteſt quâ is cretus, quâ auctus ratione fuerit? Id verò ambiguum. Tum quæ primò abſcederit pars, in skirrhum

quæ primò mutata, dictu incertum, inutile ſcitu, videtur. Coalita inter ſeſe viſcera quid vitiorum generent, quantam inducant rerum mutationem, quamque degenerem faciem, abundè obſervata anatomicorum demonſtrant, luculenter propriâ manu factæ cadaverum ſectiones evincunt.

Quæſtio autem difficiliùs enodanda videtur cur homo carnes ſolidas teneriores, quàm liquidiora alimenta, nonnunquàm commodiùs deglutiret? Jamque ego feminam, quæ per vices idem experiatur, curandam habeo. In caſu nono, *Hildani* hiſtoria, eadem eſt obſervatio.

Num quandóque major in affecto loco remora, quàm ut leni fluidorum impulſu, guttatim facto, vincatur? eamque remoram oſſa ſolidior utpotè impulſu validiore appreſſa, vincat? Id verò nonnunquàm contingere hanc ob cauſam poſſe inducor ferè ut credam; quia virum hoc morbo propemodum enectum ſæpiùs queritantem audiverim, quod minores hauſtus, atque ſorbitiones, hærere ſibi in œſophago, indéque regurgitari experiretur; dum liberaliores hauſtus procliviùs deſcenderent.

Collegium *Acad. Leopold. Nat. cur. Vratiſl.* in *hiſtoriâ morborum vratiſlavienſium annor.* 1719. 1722. *pag.* 326. nonnulla quæ læſam deglutitionem ſpectent, habet; ſimulque nonnihil, quod obiter tangat, quam agitamus, quæſtionem. Quippè deſcribitur læſa deglutitio vel ab ipſius œſophagi paralyſi nata; vel talis, quæ à ſpaſmis orta ſit; vel denique ejuſmodi, quæ tranſitum concedat ſolidis, fluidis neget. Cujus dicitur cauſa eſſe natum quoddam in epiglottide vitium, aſperæ arteriæ rimam minùs accuratè tegente: undè quod deglutienda ſolida epiglottidem ad trachææ aperturam arctiùs applicant, ea faciliùs tranſire autumant hi viri egregii; quodque liquida epiglottidem debiliùs apprimant, ea hinc furtim in aſperam arteriam cadere, metumque ſuffocationis affere, arbitrantur. Verùm quia epiglottis hinc radice linguæ retropremente, illinc ipsâ glottide aſſurgente, premi, ſicque rimæ glottidi aptari debeat, vario ab origine pendere hujus vitii cauſa poteſt, quanquam epiglottis inculpata ſit. Undè nec hinc quæſito ſatisfactum.

Noſtram verò conjecturam *Bonetus* confirmat, *libr. ij. pag.* 31. *obſ.* 6. &

pag. 37. *obſ.* 24. Confirmat & *Mangetus* in comment. ad eaſdem obſervationes. Præterea *Bonetus* ibid. append. j. ſcribit, ſeni oſſeas eſſe redditas ipſas laryngis cartilagines, indéque tenaciorum ciborum minùs incommodam eum habuiſſe deglutitionem, liquidorum nullam; quod hæc illaberentur in trachæam, illa, utpotè vi pulſa majori, aptiùs deſcenderent. Simile quippiam ibidem refert append. ij. ex *Ballonio.*

Septima ægra cauſam habuit ipſis faucibus, ſuperiorique œſophago inſidentem: qualem & qui hunc caſum deſcripſit medicus, in altero deprehendiſſe cadavere videtur. Nec deſunt qui horum ſimilia reperirent obſervatores. Alia ergò iterùm à prioribus fuit mali ſedes. Hoc verò in caſu, ut etiam in plurimis, quæ n°. viij. recenſentur, de ætiologiâ dicendi non datur copia. In caſu ix. hiſtoria nil habet quo deinceps cauſa demonſtrari potuerit. In caſu x. omnis œſophagus cauſæ morbi ſedes fuit. Res cæteroqui expoſita intelligitur in prioribus. Ut quoque quæ ex *Tulpio* & *Boneto* recenſentur hiſtoriæ.

Egregius *Fredericus Ruiſch* in tot editis à ſeſe operibus ſententiam ſuam de morbi hujus proximâ causâ non vul-

gavit: refert modo *adv. anat. dec. I.* §. 10. ſententiam ampliſſimi viri *Joannis Mennes*, phyſici, & conſulis Hulſti civitatis, mali ſedem ſtatuentis in glandulis dorſalibus dictis, œſophagum comprimentibus. *Veſalius* quidem glandulas haſcè binas ternaſve ad quintam dorſi vertebram propè œſophagum locari ſolere ſcribit: eas tamen quandóque deeſſe alii notarunt anatomici.

Incomparabilis *Hermannus Boerhaave* nullibi, ſuper hoc morbo ſcripſit; conſuevit autem in explicando §. 73. *Inſtit.* de eodem quotannis diſſerere: eſſe ſcilicèt patrum noſtrorum memoriâ ferè inauditum, potiſſimum modo animadverſum, poſteaquam fervidæ Aſiaticorum ſorbitiones adeò invaluerint; ortum à glandularum dictarum dorſalium induratione, comprimentium œſophagum: quandóque & ſibi viſum à parotide glandulâ malè affectâ, totam deglutitionem impediente, duxiſſe originem.

Evicere, ni me animus fallit, quæ de causâ proximâ hucuſque ſcripſimus, variis eam partibus, alio atque alio modo inſidere; ſemper tamen deglutitorum impedito vel tranſitu, vel deſcenſu, vel utroque, de medio tollere

mortales. Nullam ergò ſedem propriam, quam funeſtus ille hoſpes incolet, poſſe aſſignari; ideóque à pluribus medicis conſultantibus plures diverſas, æquè veras tamen, ſedes morbi conſtitui, abſque eo quod quidquam diſcrepent, poſſe.

CAPUT IV.

Igitur cùm morbus tot calamitatum fœcundus, tanto diſcrimine plenus, provectuſque arte quâvis major ac penitùs deſperabundus ſit, requirit profectò uti nos, qui in ſalutem humanam præſentem tuendam, reſarciendamque amiſſam, à Divinâ Providentiâ ùnicè deſtinati, qui ad miſeræ Adami proſapiæ ærumnas ſedulò indagandas officii vi ſimus, ſacramentoque obſtricti; qui denique aptæ iiſdem medelæ excogitandæ, detegendæ, applicandæ, neceſſitate inevitabili, atque inexcuſabili teneamur; ut, inquam, hâc in parte ſedulam operam navemus.

Cauſis ergò diſponentibus auferendis proderunt quæ humoribus, devictâ acrimoniâ fluiditatem debitam conci-

lient; naturalem ſolidis flexilitatem, humiditatem, robur.

Applicari conſueverunt talia, ſed ſerò: eâ enim morbus infamiâ eſt, ut altas radices egerit, ubi incidit noſci; ut probè cognitus, vix medelam capiat; ut remediis tentatus, acerbiùs ferociat.

Ergò in prima ejuſdem lineamenta advertendus animus erit, dum moriger & haberi conſuevit, & reipsà eſt. Adeóque ad perſpecta prima laborantis deglutitionis initia, ſumma tum diſponentium cauſarum, tum excitantium, ratio habeatur.

Communes praxeos regulas de obſtructis referandis conſulentes, remediorum ad id aptorum denſam offendimus ſylvam, magnamque delectus faciendi, quo ſua cuique propria conferamus, facultatem. In actum autem illa ducturi, quàm non inutilia ſæpè, quàm non aliquandò noxia eſſe, experimur? Quotus enim quiſque eſt, qui animo non doleat ſelectiſſimorum remediorum inertem, in rebelle malum, actionem? Ecquem ſæpè innumerabilium rerum, fruſtrà quas applicuerit, non maximè tædeat? tot, inquam, plantarum omnibus ſuis cum partibus adhibitarum?

natique

natique indè multiplicis gummi, atque reſinæ? Tot ſalium neutrorum, aliorumve, mitè vel potenter ſolventium; tartari vitriolati, ſalis polychreſti, ſtibii diaphoretici, ſalis tacheniano more parati, terræ foliatæ tartari? Tot præſtantium ſaponum, veneti, amygdalini, &c? Tam egregiè paratorum de minerabilibus remediorum; necnon aquarum ſelteranæ, ſpadanæ, pyrmontanæ? venæſectionis? purgantium? Emeticorum? papaverinorum? vini reſerantis medicatiſſimi? Ipſiuſque mercurio excitati ptyaliſmi? Animo profectò concidimus, dùm cum morbo ſtrenuè luctati diúque, oleum atque operam nos perdidiſſe demùm intelligimus. Legantur, quæſo, attentè; diurnâ volvantur nocturnâque manu, quæ à laudatis omnium ferè nationum auctoribus conſilia habita ſint, quæ excogitata auxilia, quæ concinnatæ formulæ, quæ denique genus omne remedia cum copiosè, tum lectiſſimè, adminiſtrata fuerint; in memoriam revocentur, quæ quoque noſtrûm auctore applicata ſint ſtudioſiſſimè; vel ultrò patebit quàm parùm, niſi in mali primordiis, auxilii attulerint, quámque

ſæpè eidem irritamento fuerint; ne ipſa quidem ptyaliſmo peracta cura excepta, quam tamen votis *ſemel* ſucceſſiſſe ſuis, ad *Ruiſchium* ſcribit ampliſſimus *Mennes. Ruiſch. adv. anat. dec. I.* §. 10.

Methodus alia ergò examinanda eſt, quam vaga experimenta docuerint, effectus probarint, confirmarit retiocinium.

Qui inchoante morbo medicâ ope vel non utuntur, vel carent, hydrogala, & lactis ſerum, lac ebutyratum, abundè haurire nonnunquàm deprehenduntur, res in promptu cunctis, pretio viles: multiquè ſcreatum incipientem malè habenti pectori adſcribentes, communi, nec vituperandâ, plebeïorum conſuetudine, ad moderandum illum mel adjiciunt, iiſque quamplurimùm uſi levamen ſæpè capiunt. Quum autem *artem experientia fecit*, *exemplo monſtrante viam*, fit hinc medico compertum, quàm hîc diluentia proſint ſolventibus miſta: eique ratiocinanti apta videri incipit, quam averruncando malo inertem crediſſet, ſimpliciſſima medela. Quippè craſſum, fateri cogor, erramus errorem, dum ſimplicibus con-

tentâ naturâ ſapientiores velimus videri. Mortalium candidiſſimum, ſimulque ſapientiſſimum, verum medicinæ oraculum *Hermannum Boerhaavium*, præſens præſentem audivi fatentem errorem olim hâc in re ſuum: » Quondam riſiſſe ſe, aiebat, *Hippocratis* » ſimplicitatem in variis abdominis » morbis aquam mellitam, iners remedium, apprimè laudantis: eâ quippè » ſe fuiſſe opinione imbutum, ut acriora » medicamenta, ſales varios, imò alkalinos tam fixos, quàm volatiles, & » id genus alia, ſola eſſe crederet, in » morbis quæ forent actuoſa: id tamen » obſervaſſe, qui ſyſtematis hujuſce pœnas luerent, ipſos ægros ſuos eſſe, skirrhosâ præprimis diatheſi laborantes. » Hinc ſeſe tædio affici, infortunis » laſſari legendoque ac ruminando *Hippocrati* ſe totum, ſe integrum, dare: » mirari tum nervoſam ſimplicitatem, » ſtupere brevitatem ſapientem, quin » tandem ſyſtemate ſuo multis ſuperiorem paraſangis, digniſſimamque, cui » pareant omnes, prædicare. Aſſeverare ſeſe & poſſe, & debere, hippocratica ſequentem ſe egregiè nonnunquam inveteratos morbos curaſſe, im-

e ij

» medicabiles levaſſe feliciter «. Undè idem in oratione *de commendando ſtudio hippocratico.* » Hippocrates, *inquit*, ob-
» temperans morbo, eidem imperat :
» ſuis illum artibus vincit : dùmque de-
» ficientis vitæ vires erigit, vel furen-
» tis in ſua damna impetus temperat ;
» pauca, ſed certa ; vilia, ſed apta, re-
» media invenit «.

Sanè quotquot hujuſmodi ægros curandos habui, hos vitam obſervavi tolerabilem egiſſe, dum in provectiore hoc morbo hiſce ſimpliciſſimis uterentur, imò nonnullos integræ ſanitati redditos, qui, inchoante malo, horum uſum & copiosè, & diù, adhiberent : efficaciorem autem hæc opem attuliſſe, cum herbis & emollientibus, & ſaponaceis, aptè juncta.

Quid enim ? Emollire & humectare, quæ aruiſſent ; quæ obdurata eſſent, aperire ; quod compactum, dividere ; attentare, quod concretum eſſet, una ſolaque in hoc morbo indicatio fuit. Quæ ſimplicia recenſui, abſque ullâ vi, ſummâ cum efficaciâ, nullo cum periculo, omne tulerunt indicationis punctum.

His verò vel non, vel ſerò, vel

parciùs, vel fruſtrà, adhibitis, actuoſiora excogitare remedia ars dictitat, uſuſque nonnullam, in multis verò ne minimam quidem, opem præſtat.

Nonnullam præſtare opem dico, in incrementis obſtructæ partis, skirrhoſæque tum diminuendis, tum auferendis. Quippè ubi obſtructio vel skirrhus alicubi notabilis hæret, vicina eidem vaſa, vicinæque glandulæ, quominùs ſuum liquidum per obſtructa vaſa expeditè tranſmittant, impeditæ, novas formant obſtructiones, veteres firmant, compingunt, augent. Obſtructionibus hiſce & recèns natis, & etiamnum naſcentibus, reſerandis, ſi ſimplex methodus *pag.* 50. propoſita minùs profuit remedia dicta in arte *deobſtruentia*, quæ *pag.* 49. magnam partem recenſui, conferre poterunt, & ſolvendo impacta, & vaſa lateralia expediendo, quo deinceps per eadem moles ſoluta tranſeat. Hâc ratione recentis tumoris aufertur augmentum, manente nihilominùs primò affectâ morbi ſede; quam ſæpè eadem irritant remedia, in dirumve cancrum convertunt. Ipſa enim morbi hiſtoria eam obſtructorum naturam in his locis docere vide-

tur, ut perpetuo motu & affrictu, & irritatione, haud modò non ſolvantur, ſed brevi peſſimam lethiferamque conditionem induant.

Nec tamen inficias ivero ad percepta prima ipſius morbi indicia etiam alia poſſe, præter hanc ſimplicem methodum, proficua fore. Ut enim recentes obſtructiones glandularum skirrho finitimarum aliis remediis diximus ſolvi nonnunquàm poſſe, ità & adhibita illa initio ipſius morbi profutura credere fas eſt: initio, inquam, ut enim ſæpiùs innui, citò morbus in invincibilem ferè properat pertinaciam, maturatoque hinc opus eſt. Remediorum ad id utilium integram claſſem, *pag.* 49. recenſui. Hîc verò loci quid picem, ac præcipuè piceam aquam, non commemorem; egregium illud balſamum ſolvens, tot laudibus à rev. G. *Berkeli*, epiſcopo britanno, celebratum, tot encomiis ornatum, tot comprobatum experimentis? Princeps ſolventium eſt, adeóque videtur malo in incunabulis degenti adhibitum, ſpem curæ allaturum maximam. Sero equidem vocatus, in provectiore morbo propinavi, ſed fruſtrà fui. Quid de ſpongiâ vaſe clauſo uſtâ

prædicem; inertiſſimo, ut videtur, remedio, prorſúſque inutili? Quod tamen veterum nonnulli, quod auſtriaci medici, (quemadmodùm nobiliſſimus *van Swieten*, auguſtiſſimorum romanorum Imperatoris atque Imperatricis archiater, haud ità pridem ad me ſcripſit), in glandulæ thyroïdææ tumoribus feliciter curandis adhibent; quod etiam Amſtælodami à germano medico in pluribus totius colli tumoribus duris ſummo applicatum cum ſucceſſu, fidis novi auctoribus.

Verùm ut, quod dixi, repetam, vix videas quos prima mali labes reddat anxios futurorum. Spaſmis ventriculum autumant flatibuſque torqueri; eamque ob cauſam quæ ſpaſmos ſolvant, quæ diſcutiant flatus, peſſima mali irritamina, ſumunt affatim. Suntque qui ventriculum ſibi debilem eſſe, glutineque, & acore, & bile infarctum, rati, magno cum damno ſuo, catharſin ſponte excitent, ore, anoque. Qui equidem error haud ægrotantium ſolus, ſed & medentium eſt, quod etiam mihi olim, dum moribus obſcurior eſſet, contigiſſe, fateor; & laudatis ſuprà auctoribus non paucis eveniſſe conſtat.

Interim, quod dolendum, patitur æger; dumque hoc morbo laborare certò noſcitur, ferè perit.

CAPUT V.

Quum ſubdolus morbus huc uſque enarratus animum requirit attentiſſimum, qui quid rerum geratur, confeſtim perſpiciat, idoneaque remedia mox applicet; diſtinctam morbi ideam menti oportet præſentem eſſe, morbumque probè internoſci ab aliis gulæ atque ventriculi incommodis, quibuscum affinitatem habere quàm maximam videri poſſit. Opere pretium ergò erit paucis recenſere, quæ de ſpurio morbo, eo ſcilicèt, qui cauſam fixam atque perennem non habere appareat, in operis diviſione innuimus.

Citatus ſuprà medicus *Vander Sterre*, *lib. prax. med. chir. obs.* 8. refert ad ſe veniſſe hominem, deglutiendi facultate adeò privatum, ut nec liquida deglutire, nec ſolida poſſet; doloris cætera immunem. Cauſam expiſcanti ſibi in prægreſſâ aëris frigidi in calidum cor-

pus alluvie eam ſitam eſſe viſum eſſe extemplo ex ſpirit. C. C. & tinct. Caſt. parata injectione ſuſtuliſſe malum. Gulæ quippè fuiſſe incipientem abſque inflammatione reſolutionem. Injunxiſſe tamen ruſtico per aliquot dies purgante remedio, injectuque uteretur eodem. At verò triennio poſthac elapſo contigiſſe idem ad ſeſe ut rediret agricola, quæritans quam offam eſſet deglutiturus, eam imis immobilem faucibus hærere. Tum ſe, magno cum hominis detrimento, pulcerrimæ curæ immemorem, ſpongiâ argenteo filo alligatâ bolum in ventriculum detruſiſſe, quemque curatum crederet, dimiſiſſe hominem. Eum tamen poſtera die æquè miſerum rediiſſe. Curam ergò enemate ſe tentare voluiſſe, quo motu inteſtinis concitato, eundem & œſophago conciliaret: ſera autem veſpere dum priora recordaretur, ſe hominem eodem, quo olim, modo, de integro curaſſe.

Platerus, *obs. lib. I. cap. de tranſitûs per gulam defectu*, ſcribit vetulam in noſocomio cum amiſsâ loquelâ in ſummam incidentem deglutiendi difficulta-

tem, pluribuſque ſeptimanis jure carnium & lacte ægerrimè ſuſtentatam, demùm ſanitati integræ redditam eſſe, ſolo, quem ex ſalviâ vino incoctâ paraſſet, gargarizatu, & aquâ vitæ, cui thymus intabuiſſet, ore contentâ.

Similem caſum, curamque, *Acad. Leop. nat. cur.* loco ante memorato refert. Paralyſis utroque in caſu cauſa proxima fuit.

Williſius, pharm. rat. part. I. ſect. 2. cap. I. hiſtoriam refert hominis, diu quidem impedito deglutitorum in ventriculum deſcenſu laborantis, jam verò extrema agentis fere. Is ſive inferioris œſophagi paralyſin, ſive qui deglutitis remoram faceret, tumorem, in cauſſa eſſe arbitratus, ſpongiâ oſſiculo balenæ flexili alligatâ, protruſit deglutita in ventriculum: id quod longa deinceps annorum ſerie ipſe ſibi facere homo potuerit. Similem fere caſum *Stalpaard vander Wiel, cent. II. part. I. obs. 27.* habet. Evidenter hic paralyſin arguimus.

Imo luxatio oſſis hyoidis impedire deglutitionem poteſt. Egregius *Ant. Maria Valſalva, tract. de aure hum.*

cap. II. in deſcribendâ fabricâ uſuque quarti paris muſculorum pharyngis, hyopharyngæi dicti, quod ſextum par Santorini audit, hæc habet: » à muſcu-
» lorum iſtius paris violenta diſtenſio-
» ne, quando videlicet nimis copio-
» ſa, & non benè manſa cibariorum
» quantitas in pharyngem protruditur,
» poteſt *luxationis* ſpecies ſuccedere in
» appendicibus cartilagineis ejuſdem
» oſſis hyoidis: quod ego in muliere
» bononienſi à deglutitione craſſioris
» boli bovillæ carnis non benè manſæ
» obſervavi. Putabat mulier multiſque
» impoſuerat, ſe divexari à bolo in
» faucibus hærente; quem ut indè de-
» turbaret, varia manuum & medica-
» mentorum auxilia tentavit, ſed in-
» caſſum. Jamque elapſum triduum
» erat abſque eo quod ullum cibum,
» vel potum, aſſumere potuiſſet, cum
» denique à me opem quæſivit: ego
» verò omnibus perpenſis cùm in ali-
» qua ex appendicibus cartilagineis
» oſſis hyoidis luxationem ſuſpicarer,
» partem, ut anatomica indicabat co-
» gnitio, ita digitis contrectavi, &
» ilico per unam vel alteram contrec-

» tationem, omnia in priſtinam ſani-
» tatem redacta ſunt ſic, ut immedia-
» tè, abſque ullo deglutiendi incom-
» modo, juſculum ſumere, & cibum,
» mulier, modo deſperata, potuerit «

Spaſmis poteſt ſimilis morbus gigni. In *Act. Edimb. part. I.* §. 28 *Robertus Aird* poſt effloreſcentias, poſt colicos dolores, poſt febrim ſpaſmis convulſionibuſque ſtipatam, incidit in deglutiendi impotentiam: quam tandem cataplaſmate diſcutiente anodyno, & tincturâ roborante nervinâ, medici vicerunt.

Anni 1742. æſtate fere mediâ, mulier ſeptugenaria, corpore calens ſudanſque, cogitur ſtringente acri boreâ, apertis cubiculi feneſtris, diù immorari, unde mox refrigerari collum ſibi, febrimque adeſſe percipit. Tum nutare caput, pendulum fieri, imperatis non obſequi motibus. Febris in xj. diem perduravit, quo ipſo die urina criſeos factæ ſigna dedit 14. die febris perfectè judicata dici potuit. Nihilominus à ſeptimo die ſuffocatio ægram ſingulis propemodum veſperis incipit affligere, dieque xj. deglutiendi auferri

facultas, ut deglutita tandem per nares redirent. Monita mulier inter deglutiendum nares clauderet, id ſe facere aſſeverabat nullo modo poſſe, quod ſibi reſpiratio, mox ubi ut tentaret, interciperetur. Vox enim ipſi ingrata, quemadmodum illorum, quos perperam ajunt per nares loqui: his enim per obſtructas nares vix, difficulterve, tranſit aër: huic vero feminæ licet obſtructæ multum nares eſſent, viam tamen aër pandere ſibi per eaſdem coactus fuit, quia à velo palatino atque uvulâ laxatis, ſolitoque magis in anteriora pendulis, liberum aëris iter occluſum erat, 24. morbi die interiit. Frigus effecit nervos octavi, fortè & noni, paris, per collum decurrentes, precipuéque illos, qui deglutitioni potiſſimùm inſerviant ramos.

Hyſterica mala quàm frequenter peſſimas anginas æmulenter, deglutitionem lædant, hancque ob cauſam imponant incautis, notum adeò; ut opus explicatione non habeat; nec reperias qui hæc ab eo, quem tractamus, morbo, non brevi diſcernat. Tamen mihi tem-

perare nequeo, quin memorandum caſum addam. Anno, 1743. menſe novembri, contigit ut femina quinquagenaria, menſtruo fluore carens, macilenta; hyſterica, melancholica, avidiſſimè piſa dicta griſea comedens, ſentiret fauces ſibi ſubitò conſtringi, ut nec ſursùm premi videretur bolus, nec deorsùm poſſe. Incaſſum ferè omnibus, quæ artis eſſent, tentatis, injiciendum eſſe decrevi enema eccoproticon, ejuſque peracto effectu, aliud, ex vj. unc. lactis dulcis, & opii gr. iv. paratum, eſſe immittendum. Oboriebatur indè placidiſſimus ſomnus, eoque finito, reſtituta in hunc uſque diem deglutitio.

De iis affectibus, quos ſpinæ, oſſa, aliæque quæcumque ſimiles materies gignant, hîc loci diſſerere alienum videtur: auctores chirurgici paſſim, ac præcipuè *Memoriæ dictæ Acad. Reg. chirurg. pariſ.* qui pulcerrimos horum omnium caſus curationeſque referant, adeundi ſunt.

Parùm arti, non diffiteor, tractatulo hocce contuliſſe videbor. Namque modo in animo habui calamitoſum

morbum, qui in obſcuro hucuſque, & dubio, & incerto magnam partem jacuiſſet, prodere foras; quâ illum ratione invadere homines, incrementa capere, inque mortem ducere, pluries animadvertiſſem, neve labili memoriâ exciderent chartis mandaſſem, ſecundum artis regulas deſcribere; qualiſnam cauſa proxima eſſet, quamque diverſam ſedem ſæpè obtineret, ex ipſis demonſtrare cadaveribus; quæ ſparſim hîc illîc ſuper hâc re tum veteres haberent, tum recentiores auctores, fideliter colligere; morbi pro virili explicare phænomena; curatu quàm eſſet difficilis oſtendere; tandemque quâ fortunatiore methodo forſan in poſterum curandus videretur innuere paucis. Atque hîc mihi terminos figo. Utque in opuſculo de *colicâ Pictonum*, ita & hîc optimos provoco artis proceres, cultores medicinæ omneis, hæc grata, hæc accepta velint eſſe; tantum prolata arbitrari, ut de ditiſſimâ penu ſuâ promant, quæ in hiſce ægris tum inviſendis, tum quandóque curandis; tum in examinandis hoc morbo extinctorum cada-

veribus, in artis detexerint incrementum; quæque vel morbo curando ſalubertima, vel ſaltem eidem mitigando aptiſſima obſervaverint. Quibus dum mihi rem gratiſſimam præſtent, miſeris mortalibus præſtabunt utiliſſimam.

FINIS.

ANTONII DE HAEN,

CONSILIARII ET ARCHIATRI

S. C. R. A. MAJESTATIS,

NECNON MEDICINÆ PRACTICÆ

IN UNIVERSITATE VENDOBONENSI

PROFESSORIS PRIMARII,

QUÆSTIONES

SUPER METHODO INOCULANDI

VARIOLAS.

PARISIIS,

Apud P. F. Didot, Juniorem, Bibliopolam, ad Ripam Auguſtinorum, Propè Pontem Sancti Michaëlis, ſub ſigno Sancti Auguſtini.

M. DCC. LXIX.

Cum Approbatione & Privilegio Regis.

Nec trepidus ero ad proferandam ſententiam meam, in quâ magis amabo inſpici à rectis, quàm timebo morderi à perverſis.... magiſque optabo à quolibet reprehendi, quàm, ſive ab errante, ſive ab adulante, laudari. Nullus enim reprehenſor formidandus eſt amatori veritatis. Etenim inimicus reprehenſurus eſt, aut amicus. Si ergo inimicus inſultat, ferendus eſt; amicus autem ſi errat, docendus; ſi docet, audiendus. Laudator verò, & errans confirmat errorem, & adulans illicit in errorem.. B. Auguſtinus, libr. 2. de trinit. in proœmio.

QUÆSTIONES

SUPER METHODO INOCULANDI

VARIOLAS.

TRIGINTA, & quod excedit, anni ſunt, cùm primum ex *Thraciâ* inſitio variolarum in *Angliam* inducebatur. Angeli famâ ejus capti, eandem mox ſuam in *Americam* invexere. *America*, vice verſâ, illam in *Angliâ* adverſa fortuna quaſſatam, & ſepultam, reſuſcitavit: ex quo cunctorum ferè encomiis atque ſuffragiis totas Britanniæ inſulas ſibi ſubjecit. Inde verò varias ad nationes delata, tenuem hîc, illîc duram ſortem, apud plurimos, nacta eſt.

Operæ pretium erit mutabilis inſitionis ſortis apud Angelos, exiguique apud alias gentes progreſſûs, indagaſſe originem.

Vitæ humanæ conſervandæ ſtudium nimiis eam laudibus forſan extulerat; repudiaverat, inſtructa haud ſatis in principio rerum, inquieta conſcientia. Lite utrinque motâ, en mox triſtia dedit miſera mortalium conditio ſuæ corruptionis exempla! Mens præoccupata utrâque à parte viſa eſt, hiſtoriæ ejuſdem, ſingulique experimenti, mira pro animorum diſpoſitione varietas; libido calumniandi; odioſus dominandi in alios amor, undique apparebant.

Obnubilata hinc veritas his, qui neutram partem amplexi, verum unice perquirebant. Maxime verò, quando viles utrinque animi ad ſententiam ſuam per fas, nefaſque, tuendam, falſa pro veris, incerta vendi-

tabant pro certis; nimirum ut inconditâ argumentorum mole eliderint fauces adverſariis. Tunc enim, licet in ſummâ rerum alterutra pars duntaxat veritati litaret, erraret alterutra; utraque tamen falſa refellendo, quædam veriſſima protulit. Effectum hinc, ut qui belli finem anheli præſtolabantur, demum projicerent animos, ſpemque totam, fore ut certi quidquam unquam adipiſcerentur.

Numquid ſapienter illi? Haud omnino. Bonæ cauſæ integritatem coram tribunali non labefactat illa ejus calamitas, quod ſiniſtros patronos nacta ſit, quod infidos, quod mendaces. An juſtè cauſam chriſtianam deridebat *Julianus Apoſtata*, quod erroneis falſiſque ratiociniis eandem defendere *heterodoxi* anniterentur? Profectò eſt ſedulò in hiſce quærenda quæſtionis origo; ſedatoque animo & quid,

& quouſque, verum utrinque dictum ſit, examinandum, videndumque accuratè quid demùm in quæſtione ſuperſit, ad quod ſapienter, & directe, reſpondere impediverit altercandi amor, idque ea præcipuè in re, quæ ſalutis communis tantopere interſit.

Hæ porrò me cauſæ impulere, præcipua quæſtionis capita ſedulo colligerem, ad quæ à magnis, quos veneror, viris, inſitionis patronis, necdum ita directè reſponſum ſit, ut fluctuantes animos convincant, totamque gentem medicam inſitorem reddant. Sane hi defectus ſuſpenſum & me tenent, moranturque, ne noſtræ numeroſæ academicæ juventuti hanc ſuadeam, hanc laudem methodum; neve publicè eam, privatéque, defendam, inſinuem, inducam.

His igitur quæſtionihus ubi directè fuerit ſatisfactum, manibus

ibo pedibuſque in ſententiam affirmantem : conabor inſitionem brevi ex anglicâ auſtriacam facere germanamque : doctrinâ demùm promovebo, adhortamento, exemplo. Præprimis verò eum, qui mea mihi dubia excuſſerit, æternum venerabor.

Si qui verò ſint, quos carpendi, calumniandique animus, virulento in me calamo ducat, ſciant hi, uti nec formidine eorum ab iis, quæ inquieta conſcientia dictabat, evulgandis abſtinui, ita neque eoſdem reſponſo me dignos habiturum. Concludent quippe ſapientes deſperatam admodum eorum cauſam, quæ feminarum in foro altercantium more defendi debeat. Hæc ſola conſideratio quodvis reſponſum, ipſis unquam dandum, præſcindit.

Quæſtiones igitur principales,

ad quas directa reſponſio deſideratur, hæ ſunt:

I. Utrum inſitiva methodus per DEUM licita?

II. Sitne eandem plures in vitâ ſervatura, quàm via dicta naturalis?

III. An certo certius quivis penè homo debeat variolis laborare?

IV. Numquid omni dubio vacet, quod inoculatio, ſive effectum ſortita, ſive irrita, hominem à variolis perpetuò immunem præſtet?

Hoc ipſo ordine ſingulas quæſtiones examinabo.

§. I.

Utrum inſitiva methodus per DEUM licita.

QUÆSTIO hæc ſequentem includebat difficultatem. Mortalium nemo ullum in propriam vitam jus habet; adeóque neque jus habet ſuam vitam in evidens deſcrimen conjiciendi. Inoculatio autem hominem in tale diſcrimen conjicit. Ergo illicita eſt.

Argumentum ſic probabatur: demus, ſecundùm plures inſitionis patronos id verum eſſe, quod mortalium vigeſimus citrà variolas moriatur: ponamus ab inſitione mori vigeſimum quemque. Nonne igitur ille, qui inoculationem ſubit, & qui fortè vigeſimus ille immunis fuiſſet, ſeſe periculo exponit, ne jam ille vigeſimus ſit, quem inſitio de medio tollat?

Claudicare hoc argumentum pars altera dixit. Et quidem ita, *ut vix centeſimum mori ab inoculatione nonnulli aſſeruerint; alii vix quingenteſimum; alii verò nec milleſimum. Et quemadmodum*

in definiendis ab inſitione mortuis graviter erratum eſſet, ita & in determinando numero illorum, qui per omnem vitam à variolis ſarti tecti viverint, deviatum à vero eſſe; ſiquidem vix milleſimus citrà variolas diem obiret.

Ratiocinium hoc, niſi me animus fallit, audaculum eſt, fundamento deſtitutum, experientiæ contrarium; ut ad §. III. demonſtrare conabor.

Verùm concedamus pro momento juſtum hoc ratiocinium eſſe id tamen minime ſolvit quæſtionem. In re abſolutè vetitâ, frequentius rariuſve periculum locum non habet, nullaque exceptio datur, niſi expreſsâ legiſlatoris voluntate. Si igitur nemini mortalium jus competat in propriam vitam, nullo caſu excepto; æquè parum licebit eam rariori, quàm frequentiori, exponere periculo.

Sed viſum quibuſdam eſt peremptorium ſeſe reſponſum habere. *Sunt qui nunquàm variolis laborent; ſuntque quos nunquàm inſitio contaminet; atqui hi iidem ſunt. Ergò inſitio nunquàm periculum mortis inducit illi, quem naturales variolæ nunquàm impetiviſſent.*

Utinam minorem ſuam propoſitionem probarent! Verùm id non poſſe

eos, adeóque totum ruere argumentem, patebit ad §§. III. & IV.

At verò demus iterum minorem ſe ſuam poſſe probare? numquid quæſtionem ſolverint? Non arbitror. Si nemini jus in vitam propriam auferendam, utique etiam non in eam abbreviandam. Atqui inſitio ſaltem conjicere hominem poteſt in periculum abbreviandæ vitæ, qui alioqui fortè poſt 50. annos variolas habuiſſet. Ergo.

Petitur igitur ad datam quæſtionem *directa* & evidens reſponſio, hucuſque deſiderata, conceſſa nunquàm.

Excutiamus nunc reſponſa *indirecta*. Licita habentur, ſecundùm divinas, humanaſque leges, exempla benè multa, in quibus ſe exponit homo minori periculo, magis evitaturus. Suntque inter hæc tum evidentiora iis, quæ ab inſitione, tum frequentiora, pericula. Ergò ſaltem licebit periculum tantillum, vix contingens, ſubire; quo & majus, & inevitabile, averruncetur.

Expendamus ordine ſingula.

I. Si ideo inſitio vituperanda, quod nonnulli indè moriantur, medicis ultrà vetitum erit venam tundere; emeticum exhibere, purganſque; artus amputare, ſecare calculos: quandoquidem multi indè

pereunt. Atqui hæc adeò periculoſa per miſſa ſunt, ut mors præcaveatur. Ergò multò magis inoculatio.

Sed, ſi quid video, defectuoſa omninò inſitionem inter, & medica hæc auxilia, comparatio eſt.

Medicina cum auxiliis ſuis à DEO creata, DEO gaudet auctore. Eccli. 38. Numeratque in ſuis cultoribus prophetas, evangeliſtas, principeſque chriſtianæ fidei martyres. Nil ſimile heſterna inſitio poterit proferre. Ex hoc capite auxilia medica jam juſta, imò ſacra, habentur. Nec dicat quis *medicinam, ſuis in primordiis ſimpliciorem, violentis auxiliis his caruiſſe.* Nam laudatur B. *Lucas* ut medicus. *Coloſſ. v.* 14. Medicum eum eundem cum evangeliſtâ fuiſſe, doctiſſimus *Freind* inter cætera indè arguit, quod nemo evangeliſtarum morbos plures aptiore idiomate medico græcè adpellaverit, quàm ſuo in evangelio *Lucas*. Sed *Lucæ* temporibus, jam ultrà iv. ſecula, ipſiſſima hæc enarrata auxilia medica, in uſu fuiſſe, *Hippocratis* monumenta demonſtrant.

Deindè, nec purgans, nec vomitorium unquàm, ut aiunt, *per ſe*, at modò *per accidens*, lethale fuit. Sed

variolæ, non *per accidens*, ſed *per ſe*, periculoſæ ſunt.

Tamen malè adminiſtrata hæc artis auxilia lethum pepererunt. Concedo: ideóque oportet eadem benè adminiſtrare. A benè adminiſtratis mors non ſequitur. Numquid idem de inſitivis variolis quis affirmet?

Sed auxiliâ hæc adhibentur etiam dubiis in caſibus, ubi ab eorum adplicatione ingens nonnunquàm eſt diſcrimen. Id verò licet. Cur ergò inoculare non liceat in caſu minime dubio?

Ipſum hoc dubium culpâ exſolvit artem, non inſitionem. Verſatur æger in præſentiſſimo mortis periculo, ni juvetur, mors inſequatur neceſſe eſt. Certa mors ut præveniatur, incertum ſidhibetur remedium. Numquid ut afarmare de homine ſano, inſitionem ſubituro, queam? Nullo verſatur in periculo. Variolas fortè nunquàm paſſurus fuiſſet. Sin verò patiatur quondam eaſdem, majus fortè non ſubibit, quàm nunc in inoculatione, periculum. Imò ſi à variolis naturalibus eſt moriturus, poterit mori poſtquàm 30. 40. 50. annis, patriæ, Eccleſiæ, familiæ, egregius exſtiterit utiliſque civis. Ità ut is, qui inſitionem ſubit,

quâvis peccet ratione. Cadit ergò vis tota comparationis.

Miſſio ſanguinis poteſt equidem infelix eſſe, ſive incuriâ, ſive ignorantiâ, tum medici eam ſuadentis, tum facientis chirurgi; ſed infortunia hæc venæ ſectioni non debentur. Si bonus medicus ſecundùm artis regulas ſuaſerit illam ſi aptus chirurgus eam, cum bonis inſtrumentis, ex ſuæ artis principiis, inſtituerit; venæ ſectio per ſe eſt auxilium innocuum. Quis id ita de inſitione affirmet?

Si artus amputem, ſi calculum ſecem, facio quidem periculoſas operationes; at verò citrà eas, & miſerrimè, & certò, & ſæpè citò, moriendum miſero fuiſſet. An id ità in inoculando?

II. Ex ſexaginta gravidis una paſſim moritur. Feminæ nihilominùs nubere licet. Licet proindè in bonum generis humani ſe ſubmittere periculo. Quod ſi liceat periculum ſexageſimi ſubire, multò magis periculum milleſimi.

Qualiſnam comparatio! Matrimonium ab ipſo Creatore, Gen. 2. inſtitum eſt: itane inſitio? Matrimonium, catholicus loquor, ab Eccleſiâ catholicâ creditur à benigniſſimo SERVATO-

RE ad ſacramenti evectum dignitatem : etiamve inſitio ? Quæ igitur ſimilitudo rem inter ; inſtitutam à Deo, nobilitatamque, & inſitionem ; quæ neque Deo auctore gaudeat, quamque exercere nùm liceat ; adhùc ſub judice lis ſit ?

III. Plures homines unico menſis ſpatio in mari pereunt, quàm plurimis annis inſitione. Licitum tamen, v. g. ut pater munus egregium ſuo filio conciliet, quo frui tamen, non niſi mari tranſvectus, poſſit. Si majus periculum fortunæ causâ ſubire liceat, utique minus, ipſius vitæ causâ ſubire licebit.

Providus ſator generis humani mare poſuit, ceu commercii diverſarum gentium vinculum ; quo ipſæ inter ſeſe mutuis ſubvenirent neceſſitatibus. Ipſe panis, inevitabile illud vitæ ſuſtentaculum, apud Batavos deficeret, ni illi eum ex mari Baltico ſibi compararent. Vinum creaverat Deus ut cor hominis exhilararet : hoc largiſſimi Creatoris beneficio Angli carerent, ni iter ad *Britannicas inſulas* mare panderet. Piſcibus, & pulchris vegetalibus, mare replevit, ut eos indè homines improbo caperent labore. *Petrum* juſſit altum in mare navem duceret, quo diviti gau-

deret piſcatu. Dùm ob magnificam telluris diſpoſitionem *David* rex divinas laudes canebat, ſimul admirabatur vaſtiſſimum mare, tam infinitorum animalium genere refertum, quàm mortalibus navigabile. Ipſe Servator mare tranſivit, apoſtolos tranſire juſſit. Quî enim aliter Britannicis inſulis, Siciliæ, Corſicæ, Sardiniæ, Melitæ, Rhodo, Candiæ, &c. fidem chriſtianam hi, eorumve ſucceſſores, inferre potuiſſent? Hæc optimè *Grotius de mari libero.*

Hîc igitur video rem quidem per ſe periculoſam, ſed quæ tamen Deum auctorem habeat, uti animi corporiſque bona genti cuique diſtribuat. Quid verò hîc inoculatio? An gaudere eam auctore & inſtitutore Deo quiſquam probaverit? probare poſſit?

Marina ergò itinera quum inſtitutum referant Creatoris, inſitiva methodus cùm nil tale redoleat; nullam omninò inter ſeſe tolerant comparationem. Nullius ergò ponderis, quod indè petitur, argumentum eſt.

IV. Minus malum majori præfertur, conſuetudine adprobatâ omnium chriſtianorum populorum; quandò v. c. navis, contagione infectâ potiùs pleno in mari,

cum omnibus hominibus, perire permittitur, quàm ut in portum excepta, contagium propaget: vel quandò tempore peſtis, limitibus civitati circumpoſitis, quiſque limitum tranſgreſſor ſclopeto occiditur, ne urbem ingreſſus diſſeminet contagium.

Ergò ſi à variolis naturalibus ſeptimus quiſque, ſecundùm datos calculos, moritur, & ab inoculatione tantummodò milleſimus; licebit; præſtabitque, unum, quàm 143. mori.

Reſpondeo præſcios naucleros eſſe, quod ex portu contagioſo ſolventes, nunquàm ſint aliis in portubus admittendi. Et ubi ad peſtim averruncandam cancellos urbes circumpoſitos habent, quos qui tranſilierint occiduntur, ſchedulis ſaltem affixis infligendæ mortis pœna ad cancellos legitur; & qui tranſiliturus eſſet, adeóque occidendus, priùs ab excubiis monetur.

Verùm ad §. II. operosâ reſponſione opus non eſſe patebit imò tribus eam verbis confici poſſe.

Qui inſitionem, ceu illicitam, condemnant, ſuo ſibi jugulant gladio. Conſuetudinis quippè eſt illis, ut, ſi magnâ in familiâ infans benignis laboret variolis, ſuadeant jam cœteros infantes con-

ſueſcere cum eodem & condormire : quo & benignis illi afficiantur. Ergò hi idem conſuetudine cum infecto faciunt, quod nos inſitione; id ſi illis licèt, & nobis inſerere licebit.

Reſp. 1. ſententiam horum medicorum prorsùm erroneam eſſe : nam diſcretæ variolæ generant confluentes; confluentes diſcretas. Id quotidiana exempla demonſtrant. Id etiam defenſores inſitionis publicis teſtimoniis de inſitivo pure notarunt. Idem magnus *Boerhaavius* de benigno pure inſitivo obſervatum ſcribit in præfatione, ſeu diſſertatione potiùs, *morbos aphrodiſiacos.* » Robuſtiſſimi agricolæ, *inquit*, » ſaniſſimo ſanguini pus de papulâ va- » riolæ, particula vix conſpicua, apice » aciculæ infigatur, quis mortalium cre- » dat ! en febrim omninò ſingularem, » ſui ſemper genii tenacem, ſuo defini- » tam tempore, propriis ſtipatam ſym- » ptomatibus : mox erumpentes admira- » ris papulas certæ formæ, naturæque, » intrà determinatum tempus in abſ- » ceſſus purulentos qui degenerant, » quorum tanta ſæpè glomeratur fre- » quentia undique, ut omnis ferè ſan- » guis, efficaciâ mali, in malignum pus » converſus ſit; *totumque aliquandò cor-*

» *pus peſſumdet*; atque minima rursùm » particula virus idem gerat, ſanumque » corpus valeat inficere ſimillimo con» tagio «. Sed de magno hoc viro mox adhùc quædam.

Reſp. 2. ſententiam erroneam non modò, verùm etiam illicitam eſſe, eamque qui ſequantur medicos graviter reprehendos; iiſdem prorsùm de cauſis, ob quas inſitio condemnatur. Ubi enim poſſibile eſt, ſeparationi ſanorum ab infeſtis eſt ſemper ſtudendum.

Fas ſit hâc occaſione monuiſſe, quod incomparabilis *Boerhaavius*, inter inſitivæ methodi promotores, à multis perperàm recenſeatur.

Verum quidem eſt eum in aph. ſcripſiſſe *prophylaxis inſitiva videtur ſatis certa tutaque*. At non adeò firma hæc ipſi ſententia in animo inhæſit, quin multoties vacillaverit. Id patet laudatâ mox præfatione, quam ſcripſit ad finem anni 1727. pluribus ergò annis, poſtquàm illam ſententiam ſuis inſeruerat aphoriſmis.

Adeò verum hoc ut, triennio ante fata, me præſente, teſtaretur, ſe malle homines naturaliter, quàm inſitione, affici. En propria verba quæ ex ore hujus medicinæ oraculi exſcripſi: » Si

» puer converſetur, & condormiat cum
» puero bonas variolas habente, ille
» non habens contagii ſuſpicionem,
» tunc adhùc tutius per deglutitio-
» nem ordinariam miaſmatis, quàm per
» inſitionem, habebit, & æquè bonis
» variolis laborabit. Quærunt à me an
» debeat inſertio fieri? Dico tantùm,
» quod cum illo infecto converſari de-
» beat: nam plerumque afficietur, ſi
» non ſemper, neque inſitione factâ
» omnes laborant eo morbo. Hinc ca-
» non in numeroſis familiis, ut, ſi
» unus puer laboret, omnes alii, qui
» nondùm variolis laboravere, cum
» illo puero includantur «.

Sanè qui ſemper & unicè ex iis, quæ in *inſtitutionibus* & *aphoriſmis* typis impreſſa leguntur, concludere velint quæ mens *Boerhaavio* fuerit, næ toto errant cœlo. Mutavit enim ſententiam ſæpè, eamque mutatam nobiſcum communicabat: typograhis nihilominùs eodem ſemper modo deficientes hos libros recudentibus. Nunquàm ibi legitis mutatam de duplicaturâ peritonæi ſententiam: hanc tamen duplicaturam ex *Swammerdammio*, *Ruiſchio*, *Douglaſio*, negabat in collegiis: negabat in præfatione ad

Swammerdamii bibilia naturæ. Si quis crederet ſe mentem magni viri benè capere ex cap. *de morbis gravidarum*, de *partu difficili*, de *puerperio*, de *lue venereâ*, ille immenſum erraret; quum in collegiis planè diverſa diſcipulos erudiret.

Fuêre anni cùm textum ſuum de inſitione ne ullo quidem verbo commentatus eſſe viſus ſit, ut concludere datur ex *ſpuriis comment. an.* 1731. *Lond. apud. Knebel & Knapton, editis.*

Interim, ex reſponſo ad hanc ipſam quæſtionem paulò ante dato, patuit me *Boerhaavii* conſilium, de conſueſcendo cum puero infecto, minimè adoptare. Attuli id duntaxàt, quo mens ejus circà inſitivam methodum pateſceret.

Ex omnibus hucuſque dictis evidenter patet, *neque directè, neque indirectè*, unquàm ad gravem hanc primam quæſtionem à defenſoribus inoculationis reſponſum eſſe; id verò demùm ut faciant, ne ultrà utiliſſima eorum methodus *procraſtinetur*, neceſſariò requiri.

§. II.

Utrum inſitiva methodus plures, quàm via naturalis, in vitâ ſervatura ſit?

Hoc, ceu demonſtratum, ponitur. Quippè *ex naturalibus variolis ſeptimus moritur, ab inoculatis vix milleſimus. Ergò differentia eſt ut* 1. *ad* 143. *Itaque ſi ex primis* 3000. *moriantur, ex ultimis modò morientur* 23. *aut* 24.

Reſpondeo iniquam omninò videri, quam inter mortuos utriuſque claſſis comparationem inſtituant.

Variolis epidemicis, nunc benignioribus nunc malignioribus *Hagæ-Batavorum* graſſantibus, carus ejus incolis magnum ægrorum numerum ſemper curandum habui. Feliciſſimæ meæ ſub *divinâ clementiâ* curæ: in variis epidemiis, nemo mihi laudes auferet, nemo eripiet honorem. Meminerunt plures nobiles ibidem matronæ, dùm Viennam abiturus ultimum vale dicerem, ſe lacrymabundas declaraſſe,

quàm exoptaſſent, ut, antequàm abiiſſem, univerſa proles variolis laboraſſet! Praxi oneratus omnium adornare hiſtoriam non potui; 220. tamen hiſtoriam exactè adornavi, ex quo nempè ingenium ad hunc morbum curandum deditâ operâ adplicui. Horum 220. hominum *unicus* duntaxàt periit.

Unicum dico; quamvis quinque periſſe notaverim. Sed ſimul notatum invenio, quod horum quinque primus omnem omninò potum reſpuebat, quod ad alterum re penè conclamatâ advocabar; à tertio V. S. nullâ ratione impetrare poteram; quartus ſpirituum vinique abuſu fermè exuſtus erat; quintus modò ſecundùm omnes artis regulas tractatus, & moriger, perierat.

Condonabitur mihi quatuor horum, ex quinque mortuis, exemptio: ſiquidem & hos eximi jure merito oportere perſpicuè quiſque videat, & magni viri ex ſuis inoculatis mortuis plures adhùc ſcrupuloſiùs eximere ſoleant.

Vidi pariter pauciſſimos admodùm à variolis in *Hollandiâ* mori, curâ ejuſmodi medicorum, qui, in cæteris, ità & in hoc morbo, optimâ methodo uterentur. Idem obſervo *Viennæ*, viciniſque in urbibus, ſub bonorum medi-

corum curâ. Idem de ſe, aliiſque, teſtatur clariſſ. *Læberus*, *tract. in*-8°. *Jenæ*. 1730.

Ægrè ergò nemo ferat, quod comparationem naturales inter, inſitivaſque variolas, quam multi inſitionis patroni, poſuerint, non admittam. Plura profectò vidi, evidentiora expertus ſum, quàm eandem ut admitterem.

Quare, ſi his auctoribus relictis, eos adeamus, qui centeſimum, ducenteſimum, trecenteſimum ab inſitione obiiſſe enarrent, notabilis non ſupererit mortuorum utriuſque claſſis, differentia. Si id ità ſe habeat, bellum hodiernum de inſitione incaſsùm geritur. Sed reliqua argumenta excutiamus.

Cura inſitiva facillima èſt; cura naturalium difficultatibus ſcatet: indè neceſſariò mortuorum numerus in his, quàm illis, major.

Reſp. 1. Si curæ inſitivæ non probetur licentia, fruſtrà ejus facilitatem laudari.

Reſp. 2. Comparationem hanc iterùm nimiâ fieri exaggeratione. Nam utræque ſæpè faciles; neutra magnis ſæpè difficultatibus caret. Quod variolæ naturales facillimè tolerentur, ægrique vix ægrotent; vix lectis in-

hærere cogantur, vix jacturam patiantur venuſtatis; multoties vidi, videre medici omnes. Quod malè admodùm, & periculosè ab iiſdem ægri decumbant, haud raró dolui: ſed ſimul vidi optimos viros idem de inſitivis publicè fateri.

Differentiam majorem arguit pus ſemper benignus adhibitum in inoculando.

Corporum diverſa diſpoſitio majorem differentiam facere videtur, quàm puris benignitas. Nec deſunt inter inſitionis patronos, qui idem in inſitivis animadverterint. Conſtititque idem ex *Boerhaavii* allato textu §. I. Obſervatio quotidiana id in naturali contagio docet. Eodem contagioſo tempore, eodem in cubiculo, primus fortè infans, & paucas habet, & faciles variolas; alter haud quidem numeroſas, ſed moleſtiſſimas; tertius multas, leveſque; quartus ferè lethales: & iterùm in aliâ familiâ vicibus omni modo permutatis.

Verùm præparantur corpora ad inſitivas, & non ad naturales. Præparati proindè mitiùs habebunt. Minùs proindè morti expoſiti erunt.

Non diffiteor quin interſit, utrum *Socrates* afficiatur variolis, an *Epicuri de grege porcus*; differentiam tamen mi-

norem eâ, quæ vulgò ponitur, pono. Patuit id publicis ſcriptis ab inſitionis aut patronis, aut ſaltèm ſic creditis, editis. Et quàm parùm ſæpiùs ad futuras naturales variolas vel optimæ præparationes conferant, agnovere *eruditi edimburgenſes*, *act. Edim. part.* 3. §. 2.

» Quamvis, *inquiunt*, venæ ſectio » in principio variolarum pluribus in » caſibus manifeſtò levaret, diſcerni ta- » men non poterat, an V. S., ſive ea » inſtitueretur ante febrem varioloſam, » ſive poſt manifeſta ejuſdem ſympto- » mata, quidquam prodeſſet ad va- » riolarum, tùm naturam determinan- » dam, tùm frequentiam. Pluribus enim » illorum, quos V. S. purgatio, fon- » ticuli, tenuiſque ac refrigerans diæ- » ta, belliſſimè præparaverant, con- » fluentes, malignæque admodùm va- » riolæ, contingebant. Aliis verò, » eâdem planè methodo tractatis, ut » & *ingenti numero* eorum, quos ars » minime reparaverat, *benignæ* ob- » tigere. Nonnulli qui, mercurio cu- » rati, notabili adhùc tempore æthiope » minerali utebantur, confluentibus » petebantur, & peribant «.

Igitur fallunt ſæpè vel optimæ præparationes, plurimis non præparatis

morbus leviſſimus eſt. Non eſt ergò hæc, quæ convincat, regula. Pergamus ad alia.

Qui artem medicam ritè calleant medici; ſunt rariores, bonaque proindè eorum methodus ſervabit paucos. In pagis remotis, in locis abditis, in quibus aut reperiundus medicus non eſt, aut ſuper variolis conſuli non ſolitus, ſummum erit ſemper à naturalibus periculum. Imò multi medicis utuntur quidem, at non obediunt, quamobrem toties bonus Sydenham ægros ſuos immorigeros vel periclitatos, vel mortuos, lamentabatur. Augeſcit ſemper hinc periculum in variolis naturalibus.

Inducta inſitiva methodus his omnibus mederetur. Ut enim Londini, & alibi, laudabiliter inſtitutum, ità ubique, hunc in finem, conſecrari noſcomia poſſent, in quibus inſitio gratis adminiſtraretur. Ità in omni regione, ſingulo menſe, aliquot centeni curari poſſent facilè: nam requireretur ibidem modò unus, rerum gnarus, medicus director, cujus nutui cæteri medici & chirurgi parere tenerentur. Opus porrò hoc inoculandi elapſis aliquot annis ità decreſceret, ut deinceps pauci ſemper inoculandi ſupereſſent.

Dignum attentione argumentum!

ſed dico 1°. quod jam ſæpiùs, ſi operatio illicita eſt, argumentum, ut ut ſpecioſum, ſponte ruit.

Dico 2°. Erit perpetuò numerus eorum ingens, qui ſe, ſuoſque, oblatæ gratis inoculationi ſubmittere recuſent. Capientque noſocomia infimam modò plebem. Melioris verò ſortis homines, boni cives, nobiles, qui ſuis in ædibus inoculantur, periculo expoſiti erunt in malos medicos incidendi, vel erunt bonis ſuis medicis immorigeri: ut etiam hiſce de cauſis infelicis inſitionis effectibus ſubjaceant.

Sed dico 3°. ſi hoc conſilium ità laudandum eſt, deſtinentur publicâ auctoritate eadem noſocomia in quâvis regione, ut inibi, quovis epidemico tempore naturales variolæ gratis curentur, cum veniâ accedendi, ad leviſſimam ſuſcepti contagii ſuſpicionem. Ità omnes iis de locis, qui medicis, ſaltèm eruditis, careant, commodè curabuntur: quandóquidem unus ſaltèm intelligens rerum medicus ibi aderit, cujus imperio cæteri medici pareant. Sic etiam his incommodis proviſum erit in variolis naturalibus, citrà ullam neceſſitatem inſitionem ideò præferendi.

Sed ultrà progrediendum. Si res ità ſe, ut dixi, habet, legitima ſuſpicio ſubit animum, num vigente inoculatione plures à variolis non moriantur, quàm eâdem repudiatâ?

Contagium enim majus, minusve, æquè ab inſitivis habetur, quàm à naturalibus. Quamvis enim nonnulli auctores certâ de causâ inſitivarum contagium minuunt, tamen ipſi aliam ob rationem idem, ut & cæteri paſſim omnes, admittunt; patheticéque, jure merito, aliquandò deſcribunt.

Igitur ſi in urbe, in quâ nullæ variolæ quis inſitionem ſibi fieri curet, poterit urbem hanc contagione inficere.

Sed, inquiunt, *faciat hoc in urbe, in quâ nunc variolæ jam graſſantur. Fiet ità, ut qui eâ in urbe hoc morbo deinceps affliguntur, potiùs à contagio naturali affligantur, quàm ab inoculato.*

Non attendunt hi viri ad id, quod aliâ occaſione toties inculcant: inſitivas nimirùm tunc periculoſas eſſe, quandò vel ante inſitionem, vel poſt eandem, contagium epidemicum acceſſerit. Velintne hoc concilio ut homo infelicis inoculationis periculo ſe ſponte exponat?

Hinc excogitavere aliud conſilium.

Inoculandus, inquiunt, *ædes ſeligat, in quibus incolæ nulli, niſi variolas paſſi. Nemini exiſtet tunc cauſa contagii.*

Reſp. 1. Nemo certitudinem abſolutam habet ſe variolas iteratò non habiturum; ut patebit §. IV.

2. Oportet ad ægrum accedant medicus, chirurgus, pharmacopæus, confeſſarius, neceſſarii, cuſtodes: qui ſuſcepto veſtibus contagio urbem inquinent.

Centeni homines rerum agendarum causâ toto illo tempore herum ædium pro conſuetudine accedent, periculi ignari. Etiam qui ſordida corporis, lectique, linteamina lavant, omnes hi inevitabili contagio obnoxii hærent.

4. Ejuſmodi conſilium, ſi probaretur prodeſſe quidquam, locum non haberet niſi in paucis inoculandis; impoſſibile prorsùm eſſet, ubi multitudo hominum inoculanda foret, ut ſufficientes numero ædes hujuſmodi inveniri poſſent. Ergò & inutile conſilium, & inane.

Perſtat ergò dicta mox propoſitio, quod inoculatorum contagium aptum natum ſit, multos alios ſuo ut adſtet veneno.

Contagii propagatio utrùm fiat ab

uno homine ad plurmios, an verò ab uno ad paucos, ab his paucis ad multos, à multis ad plurimos; nos latet, ſed quâcumque demùm ratione fiat, incredibiliter multiplicari ſe poſſe demonſtrat. Differt tamen hæc contagii multiplicatio valdè in variis temporibus. Durat multiplicatio hæc, donec demùm ejus veluti aculeus obtundatur & hebeſcat; morbuſque ille epidemicus minuatur, & tandem ceſſet.

Quum vim contagii multiplicantem determinare nequeo, ponam pro exemplo decem homines in urbe quâpiam inoculari, ſinguloſque eorum afficere alios novem; ità ut jam ſimul 100. adſint, qui variolis decumbant.

Quibus juſto major hic calculus adparet, hi demant ei, quantùm ex ſuis obſervatis conſtare ſibi putent; ſemper manebit vis argumenti: qui eundem juſto crediderint minorem, addere modò illi velint, quod deeſſe autument.

Si igitur à 10. inoculatis alii 90. afficiantur contagio, quid futurum tunc, quandò, quod quibuſdam in voto fuit, in magno regno intrà 30. annos millio hominum inoculata, adeóque in vitâ ſervata fuiſſet, moriente

cæteroqui à naturalibus ſingulo ſeptimo ?

Periiſſent eorum gratia 1285714. homines. Nam ſi millio variolis inſitivis ſpatio triginta annorum decubuit, novem milliones aliæ debuere naturalibus laborare.

Ergò millio, & pluſquàm quarta millionis pars hominum, inoculatorum gratia peribunt, ſi verum eſt, quod unanimiter ferè defenſores inoculationis dicunt, à naturalibus ſeptimum quemque perire. Septies enim 1285714. faciunt 9000000. modò duo addideris totali.

Nolo his mortuis eos addere, qui, in tantâ inoculandi crebritate, ſive incuriâ, ſive inobedientiâ, perire poſſint.

Quicumque verò, ut ſuprà jam monui, me in calculo ponendo excedere putet, videt ſaltèm multùm propagari contagia; adeóque inſitivam methodum horrendis laborare ſequelis, ad quas viri optimi, qui in ejus laudibus adeò profuſi ſint, neglectiùs attenderint.

Regeri equidem poteſt, quò magis increbreſcat inſitio, eò fore, qui naturaliter afficiantur, numero minores: adeò

adeò quidem, ut demùm vix pauci, quos contagium afficiat, ſuperfuturi ſint.

Reſp. 1. Saltèm quo primo tempore frequentiſſima ſit inſitio, eodem tempore numeroſiſſimi erunt, qui naturalibus variolis poſſint affici.

Reſp. 2. Erit perpetuò non numeranda hominum multitudo, quos metus quiſquam ab inſitione deterreat, quoſque proindè crebra inſitio naturalibus variolis afficere queat.

Si reſpondeatur hos ultimos, quòd remedio ſalutari reluctentur, ſuum ſibi lethum debere.

Dico 3. Infantum necdùm biennium innumerabilem turbam ſemper habebimus. Sin verò contrà inſitorum propria obſervata inſitio incipiat & biennio minoribus inſtitui; erit quidem, qui variolis naturalibus affici queat, minor infantum numerus, at verò dubio procul inſitio infortunatior, mortiſque feratior. Ætate majores innumeri nunquàm non aderunt. Hominum aut imbecillioris valetudinis, aut diatheſeos ſcorbuticæ, phthiſicæ, arthriticæ, venereæ, turba vix numeranda perpetuò aderit. His porrò omnibus

cùm inſitio denegatur, milliones hominum jugiter aderunt, quos inſitivarum contagium naturalibus afficiat variolis.

Quin ultima hæc recenſita debiliorum, aut acrimoniâ laborantium claſſis; judicatur veneno, etiam inſitivo, perferendo ineptior, adeóque & inſitio hanc ipſis ob cauſam denegatur: quantane igitur horum futura ſtrages, ſi eoſdem naturales variolæ, quas adeò perniciosſas cenſent, impetiverint!

Videant ergò patroni inſitivæ methodi quàm ex ſuis ipſorum principiis hæc methodus noxia futura ſit generi humano!

§. III.

An certo certius quivis penè homo variolis, ſeriùs ocyùs, afficiatur?

TŒDIOSUM admodum quæſtionis hujus, ut & ſequentis, examen eſt. Indecorum quid in eo occurrit, quod nunquàm inter honeſtos viros locum

deberet habere. Vix citrà indignationem percipitur, quo indigno modo, viri in arte optimi, qui ſapientiâ, pietate, candore, dùm viverent, deliciæ patriæ, ornamentaque artis & columnæ erant, nunc ſuggillentur à recentioribus; &, abſque ullâ hæſitatione, aut mendaci accuſentur, errorisve, aut inſcitiæ. Id porrò hâc in re ſic ſe habet, ut patebit.

Priuſquàm de inſitione in *Europâ* cogitatum, æquè conſpicuæ, æquè apud quoſvis in confeſſo erant notæ, quibus veræ variolæ à ſpuriis diſtinguerentur, quàm hodie.

At verò antequàm de inſitione in *Europâ* cogitatum fuit, cum optimè cognitis his diſtinguendi notis, tàm certum erat, quàm quod certiſſimum, complures homines ſine variolis mori; plures iiſdem bis, pluriéſve affici.

Ergò hæc duo negantes ſcriptores, vel mendacii arguunt innumeros, qui ante ipſos de variolis ſcripſerint, quod hæc duo ſtrenuè docuerint; vel accuſant incuriæ, quod nempè veras utramque ſpeciem diſcriminandi regulas cognoſcentes, eaſdem ad datos ſibi caſus oſcitanter adplicuerint.

Quo demùm jure id recentiores autument, nullus video. Eſt enim veterum auctorum hæc duo ſtatuentium denſum adeò agmen, ut ſi quis craſſam ſatis diſſertatiunculam, quæ ſola horum teſtimonia collecta referat, à me quæſiverit, me brevi daturum pollicear.

Hæc porrò omnia negare velle, auctoreſque illos aut turpis mendacii, aut oſcitantiæ haud condonandæ inſimulare; eſt omnem abjicere honeſtatem, omnem hominum fidem ſubvertere, omne eruditorum delere conſortium. Quis, amabo! obſervata ſua publicæ lucis facere poſtmodùm auſit?

Verùm abſit omnes ità erga venerandam antiquitatem egerint! Inſitorum moderatiores ſæpiùs faſſi ſunt vigeſimum quemque hominum variolis expertem mori. Cum his pauliſper agendum eſt. Si dederimus ipſis hoc, quod plures ſine variolis non moriantur, videant ipſi, quantus jam numerus eorum inter mortales exiſtat!

Si *Lutetia Pariſiorum* 800000. incolarum numeret, ut vulgò ſtatuunt, erunt eâ in urbe ſemper 40000. homines, quos variolæ invadant nunquàm.

In provinciâ *Hollandiæ* millionem

numerant inocularum. *Hollandia* ergò perpetuò habebit 50000. incolas ab hoc morbo ſartos tectos *Amſtælodamo* dant millionis quartam. Ergò ea urbs jugiter habebit 12500. cives, qui per omnem viam variolas ignorent.

Si tota *Gallia* continet, ut volunt, 20. milliones hominum, erit aſſiduè millio hominum nunquàm variolis afficiundorum.

At plures fortè immunes manent. Variolis graſſantibus ſedulo inquiſivi quinam ex familiâ, aut ex neceſſariis, viciniſve, qui inficiendas brevi ædes frequentare ſolerent, necdùm variolas paſſi eſſent. Oſtupui horum numerum, meamque admirationem multis ſæpè teſtatus ſum. Equidem ſuppoſui ſemper dari quoſdam, qui earum ultrà non recordarentur; verùm & relicta in plurimis veſtigia id docuiſſent, & multorum parentes ſaltèm meminiſſent. Sanè horum plures lapſu 20. annorum mortuos novi ſine variolis.

Ipſi inoculationis defenſores nequeunt ſaltèm ex ſuis-ipſorum principiis, amovere hanc legitimam ſuſpicionem, an non plures inſitione variolas patiantur, quàm viâ naturali paſſi eſſent. En cur id dicam.

Nobilis aretinas, *Fr. Rhedi*, *in obs. de viperis*, à viperarum captore *Jacobo Sozzi*, unà cum totâ ſuâ eruditorum, ineptè de viperis differentium, turbâ deriſus, didicit, & experimentis deinceps evicit, venenum viperæ, unà cum ſpumâ ejus irritatæ oris, inculpatè ab hominibus, pluribuſque animalibus, ad dragmas uſque ore imbibi; ſed ipſius hujus veneni vigeſimam guttulæ partem, hominis, tauri, equi, aut cujuſcumque animalis ſanguini, facto vulnuſculo, adplicatam, ſeriùs ocyùs, paſſim tamen intrà quadrihorium, certam inferre necem.

Boſman in deſcr. Guineæ. epiſt. 17. narrat ſerpentem, veneno morſu adplicato lethiferum, cùm mordere hominem non poſſet, venenum tamen ſuum, & ſpumam, illi in faciem, pleno rivo, inſputaſſe: hominem quidem à violento veneni jactu veluti cœcum fuiſſe, at verò incommodi nihil deinceps habuiſſe.

Oleum tabaci fumando, & maximè fiſtula fumo frequenti denigrata, ori adplicitum, cum ſaliva deglutitum, non nocet. *Rhedi* in ſuis experimentis, *Schoon in ſuâ tabacologiâ* animadver-

tere venenum præſentiſſimum eſſe dum, facto vulnere, minima modò guttula cum ſanguine communicatur.

Bantamenſes tela veneno inficere norunt, quod certò, quotquot tangit, necat. Tela hæc ubi à *Batavis* ſibi comparaverat *Rhedi*, vidit omnia animalia, indè vulnerata, occidere. Eadem tamen tela vino infudit, animalibus dedit, innocuè aſſumſiſſe vidit. Vid. *Rhedi tract. de exp. circà res nat. max. indicas.*

Eſt quidem eâ in ſimilitudine diſparitas, quod venena hæc enarrata, ſanguini adplicata, necent; deglutita verò, aut alio adplicata modo, innocua ſint; venenum verò varioloſum homines, quovis modò adplicatum, lædat: attamen jure merito ſuſpicamur an non varioloſum venenum, immediatè cum ſanguine communicatum, plures homines adficiat, quàm afficerentur viâ naturali; ſiquidem venena quædam alia, licèt nihil noceant deglutita, tamen mortem conciliant cum ſanguine communicata?

Sed ſuſpicio hæc ipſa certitudinem parit. Nonne fatentur inſitivæ methodi auctores ſuam inſitionem afficere om-

nes, qui eam ſubierint; excepto fortè, ut quidam ſtatuere, vigeſimo quoque? Dignentur nunc intueri illum, quo naturale contagium agat, modum! Sint decem infantes in unâ familiâ. Afficitur unus alterve, aliquandò pluries: quinque, ſex, ſeptem, non afficiuntur. Horum unus alterve poſt elapſos 2. 6. 10. annos variolas habet, alius adultus; unus alterve fortè, quantùm ſcimus, nunquàm. In orphanotrophiis ſexcentorum infantum, erunt uno contagii tempore 20. qui eo afficiantur; alio tempore 50. dùm interim 200. 300. 400. iiſdem in ædibus exiſtant, necdùm variolas paſſi. Attamen inſitione ibi inſtitutâ, omnes, nunquàm infecti, nunc haberent variolas, vigeſimo fortè excepto.

Ergò longè plures artificiali, quàm naturali afficiuntur contagio. Si id verum, utique venenum varioloſum longè penetrantius eſt arte quàm naturâ, adplicatum. Si verò penetrantius, oportet ſanè multos inoculatione adfici variolis, qui viâ naturali iiſdem affecti non fuiſſent.

Si jam vigeſimus quiſque ſine variolis naturalibus moritur, & contagium

naturale longè debilius eſt artificiali; conſequitur id, plures numero homines inoculatione variolas contrahant, quàm naturali viâ contraxiſſent.

His ità conſideratis cogor fateri nonnullos non malo animo, ſed erroneo, egiſſe, qui ſententiam majorum noſtrorum tam acriter perſtrinxerint. Quum enim inſitione fermè omnes variolas contrahere crederent, non cum exceptione vigeſimi cujuſque, ut quidam ſtatuerant, ſed cum exceptione admodùm paucâ; quumque prætereà illos modò, quos naturâ, etiam arte affici ſupponerent; neceſſariò falſa debuerunt credere, quæ de magno eorum numero, quos variolæ nunquàm petant, innumeri ſcripſiſſent.

§. IV.

An citrà ullum dubium inſitio, ſive effectum ſortita, ſive irrita, hominem per omnem vitam à ſecundis variolis immunem præſtet?

PRÆCEDENTEM §. adortus, etiam ad præſentem quæſtionem pro parte reſpondi, unáque cum eâdem agitavi.

Præter veterum indubitata teſtimonia, ſecundas variolas admittere me cogunt exempla indubitatæ fidei. Non referam narratiunculas matronarum, quæ licèt veræ aliquandò eſſent, tamen æquè mihi, quàm aliis, ſuſpectæ forent; ſed quæ ipſe, aliique mecum, viderunt, quæve habeo ab iis, quorum fides nemini ſuſpecta eſſe poſſit.

Ac primò quidem dico me, in frequenti meâ variolosâ praxi alteras totiès variolas obſervaſſe, ut demùm riderem eorum ſecuritatem, qui quod eas olim habuiſſent, jam, nihil ſibi à

præſente in ædibus contagio formidarent. Didiceram propriâ ignominiâ cautior eſſe; cùm aliquoties, ex relictis priorum veſtigiis, immunitatem nonnullis pollicitus, & me, & ipſos, turpiter deceptos cernerem.

Meminuerunt in *Hollandiâ* multi quoties, contagio graſſante, ejuſmodi exempla ipſis enarraverim.

In *Auſtriâ* id quoque non mirantur, quique idem affirment reperii. Quid quod idem hâc ipsâ in urbe quem vivimus anno, notabili conſtitit exemplo?

1757. 20. Febr. expertiſſimus & doctiſſimus medicus *Erneld* narrat caſum ſe habere. Rem coram videre geſtiens, 21. Feb. puellam, quæ ſecundas variolas pati dicebatur, cum ipſo adeò facto accurato examine, ſequentia conſtitere.

1°. Pater, mater, avia, narrabant quatuor elapſos annos eſſe, cùm variolis adeò confertiſſimis puella laboraſſet, ut vix vacuum ab iis ſpatium toto daretur corpore: fuiſſe verò maximam partem diſtinctas; pauciores modò in veſiculas abeuntes. Caput vehementer intumuiſſe, infantem per novem dies graviſſimè laboraſſe, perque alios no-

vem dies adhùc malè, at mitiùs quàm prioribus, habuiſſe.

2°. Et oculo nudo, & microſcopio, vidimus per univerſam faciem, inque manibus hinc indè, foveolas intropreſſæ cutis tum innumeras, tum cribri foraminum inſtar ſibi contiguas.

Igitur teſtimonium parentum, & ipſe non dubius adſpectus, prægreſſas variolas cuicumque, etiam non facilè credulo, demonſtrant. Conſiderandus nunc ſtatus præſens.

1°. Parentes narrabant, narrabat & medicus, qui jam à primo contagii apparentis tempore puellæ adfuerat, infantem per quatuor ferè dies febricitaſſe dein convulſam eſſe, tandem variolis die 15. Febr. affici, cœptam.

2°. Variolas has die 10. morbi, ab eruptione ſeptimo, vidi diſcretas, paucas in facie, paſſim exſiccatas: unam verò ſuprà fontem in cute capillatâ inſignem, cum circulo rubro, pure plenam; plures verò tales in toto dorſo: infante vix ægrotante.

Altero die quatuor adfuimus medici, quos inter, qui inſitionem propugnarent, bini. Vix ab heſterno die ulla mutatio ſuppurantibus puſtulis obtigerat. Veras has eſſe variolas, ſecun-

dùm artis regulas accuratè adplicitas, declaravimus omnes. Si verò ſint, qui de prioribus dubitent , poterunt in viciniâ meâ puellam apud honeſtos ſuos parentes examinare; turpibus numeroſiſque ſtigmatibus conſpectis, ultrà non dubitaturi.

Ut hoc exemplum eſt, plura alia vidi, adnotavi.

Dicere ergò liceat; ſi hæc ſententia de ſecundis variolis demonſtrata non ſit, nihil in medicis aut phyſicis demonſtratum haberi.

Ergo neque variolæ, inſitione comparatæ, hominem ab alteris variolis præſtabunt immunem.

Contra tamen aſſeritur à 30 annis, quibus inſitio floruerit, id nullo probato exemplo conſtitiſſe; imò nullo certo exemplo evictum eſſe, quod cui olim bis, ter, irrito conamine inſitio facta eſſet, variolæ naturales poſtmodum acceſſerint.

Narrantur hæc, ſed non probantur. Imò, quod non ſine intimo animi dolore recolo, nullibi minùs dominatur veri amor: nullibi mens præoccupata, nullibi dominium in arte turpius elucefcit, quàm in præſenti quæſtione.

Etenim dubias variolas à certis diſ-

tinguendi regulas habetne ars, nec ne? Adeſſe tales, eaſque tutas, & certas, fatemur omnes. Nolim alias regulas ab illis, quas in multorum acerrimorum inſitionis defenſorum ſcriptis relatas video. Sunt veræ artis regulæ, quas ipſas, non alias, majores noſtri coluere, & ſecundum quas à pluribus retrò ſæculis veræne variolæ, an ſpuriæ eſſent, determinatum fuit.

Hæ ſane viderentur ad omnem litem determinandam ſufficere. Verùm olim id ſic quidem ſufficere ſolebat; hodie aliter nobiſcum comparatum eſt. Si cuipiam veræ variolæ in 7. 10. diem ſuppurantes fiant, appellabuntur *veræ* quando nullæ ſive naturales variolæ, ſive artificiales, ſive irritæ inſitiones, prægreſſæ ſunt: ſin verò præceſſerint, erunt duntaxat *ſpuriæ*. Siccine cum arte, boniſque artificibus, ludere convenit? An artis regulæ omnibus probatæ, & laudatæ, cujuſque arbitrio ſubſint? ſaltem ceſſent tunc regulæ nominari.

Sed præterea, id genus plura moderatos offendunt lectores. Si medicus ordinarius, ſi publicus artis medicæ profeſſor, quas videt variolas, ad-

plicatis artis regulis, veras indubitato pronuntiet; & nihilominus ſive ipſe patiens, ſive ejus familia, ſive inſitionis patroni, prægreſſam inoculationem tueri velint; præſtare creditur hos medicos malevolos, deceptores, ſycophantas appellaſſe, quàm permittere ut inſitionis fama cadat. Turpe videre eſt teſtimonia dubia nutricum, cubilariorum, pedagogorum, ſufficere, ut boni medici multis poſtea annis videant ſeſe in publicis ſcriptis fraudis inſimulari. Nil loquor niſi quod publica ſcripta referant. Siccine didicimus debitum omnibus ſervare decorem? Etiamne hæc apta via convincendi dubitantes?

Nemo igitur miretur, quod tam pauca exempla naturalium variolarum, poſt inſitivas, viceque versâ, publicæ lucis fiant. Deditâ operâ argumenta præparantur ad futuros quoſcumque caſus. Si enim quis demonſtraretur variolas naturales veras habere, cui inſitivæ quondam affuiſſent, hunc pronuntiabunt pure inſitum ſpuriarum. Si fruſtrà olim factæ inſitioni veræ variolæ ſuccederent, vel idem reſpondebunt, vel non ſatis iteratam inoculationem accuſabunt. Quid, ſi exempla plura demonſtrent pus, inſitioni adhi-

bitum, veras in aliis produxiſſe variolas, & vel veras variolas indè hominem habuiſſe, vel ad duas treſve vices fruſtrà fuiſſe inoculatum, & tamen nunc iterùm variolæ prodeant? Audacter pronunciabunt præſentes veras non eſſe. Sed regulæ artis curatiſſimè adhibitæ veras eſſe clamant? Erramus: ſunt ſpuria.

Tamen ut naturales variolæ repetunt, ita & variolæ inſitivæ poſſunt haberi poſt naturales; naturales poſt inſitivas.

Hâc occaſione hiſtoriam proferre animus eſt, quæ undique æquè mirabilis, & ad caſum præſentem aptiſſima.

Conſtantinopoli variolæ inſeruntur puellæ. Viginti annis poſtea eadem puella curam gerit infantum aliorum, qui variolis inſitivis decumbunt. His periculo ereptis, ipſa variolis naturalibus maximè malignis afficitur, moritur.

Forſan cogitabunt multi fictam hiſtoriam eſſe odio inſitionis; vel ſaltem primas variolas non veras, ſed ſpuriarum pure factas fuiſſe; & centena alia. Juvabit proindè epiſtolam authenticam communicare, quam habui à magnifico domino *Laugier*, *ſacræ utriuſque majeſtatis* medico, qui olim *Conſtantino-*

poli habitans, hanè puellam, familiamque ejus totam, optimè noverat, & urbem illam, dum incipiebat puella hæc reliquis in inſitivis variolis aſſiſtere, reliquerat.

Auctor epiſtolæ eſt doctiſſ. D. *Mackenzie*, tunc *Conſtantinopoli* degens, orbi erudito notus his, quæ pulchra communicavit cum ſocietate regiâ *anglicanâ* edita in *Tranſact.* tomis aliquot poſterioribus.

» Il arriva un cas dans la maiſon » de M. *Hibſch* qui ſuffit pour décrier » pour jamais l'*inoculation*.

» Il faut ſavoir que *Coconam Timoni* » avoit été inoculée par ſon pere le » docteur *Timoni*, il y a vingt ans; » & qu'il prétend dans ſa Diſſertation » ſur l'inoculation, qu'on n'eſt jamais » attaqué naturellement, après l'ino» culation.

» Les enfans de M. *Hibſch* ont été » inoculés dans le mois de Juin paſſé, » comme vous ſavez. Pendant leur » maladie *Coçonam Timoni* étoit leur » garde; & après leur rétabliſſement, » elle étoit attaquée naturellement de » la petite-vérole, & morte en huit » jours.

» Je ne l'ai pas vue dans ſa maladie,

» mais je ſuis fidèlement informé, qu'elle
« avoit la petite-vérole, & que c'étoit
» par la malignité de cette maladie,
» qu'elle eſt morte.

» Depuis ce temps-là j'ai attendu
» pour faire quelques obſervations ſur
» les enfans de M. *Piſani*, qui devoient
» être inoculés, comme leur pere m'a-
» voit aſſuré : mais à préſent il a chan-
» gé ſon ſentiment pour cette raiſon.
» *De Conſtantinople* le 20 de Mars
» 1742 «.

Fortè quis infirmare fidem hiſtoriæ conabitur, quod egregius *Mackenzie* ægram non viderit. Certè cur non viderit, ignoro. Num eo tempore ægrotaverit? Urbe abſens fuerit? Cum familiâ domini *Hibſch*, ejuſve medico, ſimultates habuerit? Cauſam cur eam non viderit in epiſtolâ non dedit.

Sed conſideremus 1°. auctorem epiſtolæ hominem levis animi non eſſe, at maturi judicii, ut ejus ſcripta docent; virum proindè, cui ad aniles confabulationes aures minime fabrefactæ eſſent.

Conſideremus 2°. fautorem & promotorem inſitionis fuiſſe; qui quidvis fortè potiùs, quàm alteras, & alteras poſt inſitionem variolas, poſſibile crediditſet.

3°. ſcripſiſſe ad magnificum *Laugier*, inſitionis cum illo fautorem, ad quem circa ejuſmodi rem non niſi curatiſſimè examinata referri debuerint.

4°. eundem examen debitum inſtituiſſe, ut verba ejus indicant: quo in examine ſi vel minimam ſuſpicionem alius morbi, quàm varioloſi, ſubeſſe intellexiſſet, ſuam utique ſuſpicionem unà cum hiſtoriâ hâc, erudito cum amico communicaſſet.

5°. Conſideremus patronum hunc inſitionis, ſi de hiſtoriæ veritate addubitandi rationem quodammodo probabilem habuiſſet; dubio procul conaturum fuiſſe omnes chriſtianos græcos educere ex errore; & ſaltem illum, qui ob triſtem hunc caſum infantes ſuos ſibi inoculandos committere negabat, erudire veriora: at vero è contrario candidè aſſerentem legimus: » Je ſuis » fidèlement informé, qu'elle avoit la » petite-vérole, & que c'étoit par la » malignité de cette maladie, qu'elle » eſt morte «.

6°. Tandem perpendamus eruditum *Mackenzie* non in primo impetu, ſed elapſis integris novem menſibus, demùm hanc epiſtolam ſcripſiſſe; adeóque factum ritè examinandi occaſionem habuiſſe.

De inſitionis porrò bonitate non eſt quod dubitemus, ſi perpendamus inſitionem huic filiæ non ab ignaris, aut ſemidoctis hominibus, inſtitutam fuiſſe, ſed à patre ſuo, famoſiſſimo illo inoculatore medico, inſitorum, oraculo, ſummoque propugnatore *Timoni.* Cujus infeliciter è vivis erepti vidua nupſerat Domino *Hibſch*, de cujus infantibus hîc agitur. Ergo dantur veræ naturales variolæ poſt inſitivas. Et quidni? æquè facilè videntur naſci poſſe, quàm ſecundæ naturales.

APPROBATIO.

ILLUSTRISSIMI Galliarum Cancellarii juſſu attentè examinavi volumen ſextum *Rationis Medendi* clariſſimi *Antonii De Haen*, eumque cenſui digniſſimum, qui typis gallicis mandaretur. Pariſiis die 3 Martii 1769.

DESCEMET.

FINIS.

Ex Typographiâ CLOUSIER.

